Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Historia ecclesiastica gentis Anglorum

https://hdl.handle.net/1874/330937

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
N°. 233.

735 *(Eccl. 233, antea 284u.) Membr. 131 ff. 2 col. Saec. XV.*
Beda Venerabilis, Historia ecclesiastica gentis Anglorum.
Fol. 1a. Gloriosissimo regi cioluuleo beda famulus christi et presbiter. Historiam gentis anglorum ecclesiasticam, cet.

Hs.
4 F 12

gerestaureerd 1990
in Hesp. Restauratie

Gloriosissio re
gi ceoluulfo
beda famu
lus xpi et
psbiter his
toriã gen
tis anglorũ ecclesiasticam
quã nup ediderã libẽtissie
tibi desideranti rex et prius
ad legendũ ac probandũ
trãsmisi. Et nũc ad trans
scribendũ ac plenius ex tpe
meditãdũ transmitto.
Satis sqz studiũ tue sinceri
tatis aplector quo nõ solũ
audiendis scripturis scẽ ver
bis aurẽ sedulus accõmo
das: verũ etiã noscẽdis
priorũ gestis siue dictis
et maxime nr̃e gẽtis vi
rorũ illustriũ aurẽ vi
gilãter ĩpendis. Siue eni
historia de bonis bona refe
rat ad imitandũ bonũ
auditor sollicitus ĩstigat̃
seu mala cõmemoret de
prauis. nichilominus tũ
religiosus ac pius audi
tor siue lector deuitãdo
qđ noxiũ ẽ ac puersũ ipe
solertius ad exequenda
ea q̃ bona ac deo digna
ẽẽ cognouerit accẽditur.
Qđ ipm tu qz vigilãtissi
me dephendens historia
meoratũ in notitia tibi
sil' et eis qb9 te regẽdis di
uina pfecit auctoritas ob
generalis curã salutis la
tius ppalari desideras. Vt
aũt in hijs q̃ scripsi vel ti
bi vel ceteris auditorib9
siue lectorib9 huius histori
e occasionẽ dubitãdi sub
traham quib9 hec maxie
auctorib9 didicerĩ breuit̃
intimare curabo. Auctor
ãte oẽs atqz auditor opus
culi huius albin9 abbas re
uerendissimus vir p oia
doctissimus extitit. qui in
ecclia cãtuariorũ a bt̃e
meorie theodoro archiepo
et adriano abbate viris
venerabilib9 atqz eruditis
simis istitut9. diligẽt oĩa q̃
in ipa cãtuariorũ puincia
vel etiã in cõtiguis eidẽ regi
onib9 a discipulis bt̃e pape
gregorij gesta fuere vel mo
nimẽtis litterarũ. vel seni
orũ traditiõe cognouerat.
Et ea michi de hijs q̃ meoria
digne videbãtur: p religio
sum londonẽsis ecclesie pres
biterũ nothelmũ. siue lit

245 u

N: 254 u

teris mandata sive ipsius nothelmi viva voce referenda transmisit. Qui videlicet nothelmus postea romam veniens nonnullas ibi beati gregorii pape simul et aliorum pontificum epistolas perscrutato eiusdem sancte ecclesie romane scrinio permissu eius qui nunc ipsi ecclesie preest gregorii pontificis invenit. Reversusque nobis nostre historie inserendas cum consilio prefati albini reverentissimi patris attulit.

A principio itaque voluminis usque ad tempus quo gens anglorum fidem christi percepit ex priorum maxime scriptis hinc inde collectis ea que promeremus didicimus. Exinde autem usque ad tempora presentia que in ecclesia cantuariorum per discipulos beati gregorii pape sive successores eorum vel sub quibus regibus gesta sint memorati abbatis albini industria nothelmo ut diximus perferente cognovimus. Qui etiam provincie orientalium saxonum simul et occidentalium necnon et orientalium anglorum atque nordanhymbrorum a quibus presulibus vel quorum tempore regum gratiam evangelii perceperint nonnulla michi ex parte prodiderunt. Denique hortatu precipue ipsius albini ut hoc opus aggredi auderem provocatus sum. Sed et daniel reverentissimus occidentalium saxonum episcopus qui nunc usque superest nonnulla michi de historia ecclesiastica provincie ipsius simul et proxima illi australium saxonum necnon et vecte insule litteris mandata declarat. Qualiter per ministerium ceddi et ceadda religiosorum christi sacerdotum vel provincia merciorum ad fidem christi quam non noverat pervenerit vel provincia orientalium saxonum fidem quam olim exufflaverat recuperaverit. Qualis etiam ipsorum patrum vita vel obitus extiterit diligenter a fratribus monasterii quod ab ipsis conditum laestingen cognominatur cognovimus. Porro in provincia orientalium anglorum que fuerint gesta ecclesiastice partim ex scriptis vel traditione priorum partim reverentissimi abbatis esi relatione comperimus. At vero in provincia lindissi que sint gesta erga fidem christi quave successio sacerdotalis extiterit vel litteris reverentissimi antistitis cynibercti vel aliorum fidelium virorum viva voce didicimus. Que autem in nordanhymbrorum provincia ex quo tempore fidem christi perceperunt usque ad presens per diversas regiones in ecclesia sint acta.

Non uno quolibet auctore sed fide-
lium innumerorum testium qui hec
scire vel meminisse potuerunt
assessione cognovi: exceptis
hiis que per meipsum nosse poteram
Inter que notandum quod ea que de sanctis-
simo patre et antistite cuthberecht
to vel in hoc volumine id in
libello gestorum ipsorum conscripsi
partim ex eis que de illo prius a
fratribus lindisfarnensis scripta
repperi assumpsi simpliciter fide
dans. partim vero ea que certissima
fidelium virorum attestatione per
meipsum cognoscere potui so-
lerter adicere curavi. Lecto-
remque suppliciter obsecro ut si quid
conscripseri aliter quam se veritas ha-
bet esse posita repperit: non hoc
nobis imputet. quod quidem vera lex
historie est simpliciter ea que fama
vulgante collegimus ad instruc-
tionem posteritatis litteris man-
dare studuimus. Preterea omnes
ad quos hec eadem historia per-
venire potuerit nostre nationis legen-
tes sive audientes suppliciter pre-
cor ut pro meis infirmitatibus et
mentis et corporis apud supernam
clementiam sepius intervenire
meminerint. ut in suis quique
provinciis hanc michi sue regene-
remunerationis vicem rependant
ut qui de singulis provinciis sive locis
sublimioribus que memoratu
digna atque incolis grata cre-
dideram diligenter adnotare cura-
vi Apud omnes fructum pie inter-
cessionis inveniam

Britannia oceani in-
sula cui quondam
Albion nomen fuit
inter septentrionem
et occidentem locata est Germa-
nie gallie hispanie maximis
europe partibus multo interval-
lo adversa. Que per milia pas-
suum octo centorum in borea longa
latitudinis habet mille du-
centis. exceptis duntaxat pro-
lixioribus diversorum promontorio-
rum tractibus. quibus efficitur ut cir-
cuitus eius quadragies octies lxxv.
milia compleat. habet a meri-
die galliam belgicam cuius proximum
transmeantibus aperit civitas
que dicitur rutubi portus. ubi por-
tus a gente anglorum nunc corrup-
te reptacestir vocata interpo-
sito mari a gessoriaco mo-

rinorum gentis litore proximo tra-
iecta milium L. sive ut quidam scrip-
sere stadiorum centorum L. A
tergo autem unde occeano infini-
to patet orcadas insulas habet.
Optima frugibus atque arboribus
insula et alendis apta pecoribus
ac iumentis. Vineas etiam quibus-
dam in locis germinans. sed et
avium ferax terra marique ge-
neris diversi fluviis quoque mul-
tum piscosis ac fontibus preclara
copiosis Et quidem precipue isicio
abundat et anguilla Capiuntur
autem sepissime et vituli marini
et delfines. nec non et balene
Exceptis autem variorum gene-
ribus conchiliorum. in quibus sunt et
musculae. quibus inclusam sepe mar-
garitam. omnis quidem coloris opti-
mam inveniunt. id est et rubicundi
et purpurei et iacintini et
prasini sed maxime candidi Sunt
et coclee satis superque habunda-
tes. quibus tinctura coccinei co-
loris conficitur. Cuius rubor pul-
cherrimus nullo umquam solis ar-
dore. nulla valet pluviarum in-
iuria pallescere. sed quo vetusti-
or eo solet esse venustior Habet
fontes salinarum. habet et fontes
calidos et ex eis fluvios balne-
arum calidarum. omni etati et sexui
per distincta loca iuxta suum cuique

modum accommodos. Aqua enim ut
sanctus basilius dicit fervidam qualita-
tem recipit. cum per certa quedam me-
talla transcurrit. et fit non solum
calida sed ardens. Que etiam
venis metallorum. eris. ferri. plum-
bi. et argenti fecunda gignit. et
lapidem gagatem plurimum opti-
mumque Est autem nigro gemmeus
et ardens igni admotus incensus
serpentes fugat. Attritu cale-
factus adplicita detinet eque
ut sucinum Erat et civitatibus
quondam XX. et viii nobilissimis
insignita preter castella innume-
ra que et ipsa muris turribus por-
tis ac seris erant instructa fir-
missimis Et quia prope sub ipso sep-
tentrionali vertice mundi iacet
lucidas estate noctes habet
ita ut medio sepe tempore noctis
in questionem veniat intuentibus.
utrum crepusculum adhuc perma-
neat vespertinum. an iam advene-
rit matutinum. utpote nocturno
sole non longe sub terris ad ori-
ente boreales per plagas rede-
unte Unde etiam plurime lon-
gitudinis habet dies estate sicut
et noctes contra in bruma sole
nimirum tunc libicas in partes se-
cedente id est horarum xviii Plu-
rime item brevitatis noctis esta-
te et dies habet in bruma. hor-

est sex solummodo equinoxialium ho-
rarum. Cum in armenia. macedonia
italia. ceterisque eiusdem linee regi-
onibus longissima dies sive nox .xv.
brevis .ix. compleat horas. Hec in
presenti iuxta numerum librorum quibus
lex divina scripta est .v. gentium
linguis unam eandemque summe ve-
ritatis et vere sublimitatis sci-
entiam scrutatur et confitetur anglo-
rum videlicet britonum. scotorum. pic-
torum et latinorum. que meditatione
scripturarum ceteris omnibus est facta
communis. In primis autem insula brito-
nes solum a quibus nomen accepit
incolas habuit. qui de tractu armo-
ricano ut fertur britanniam advecti
australes sibi partes illius vindica-
runt. et cum plurimam insule partem in-
cipientes ab austro possedissent con-
tigit gentem pictorum de scicia ut
perhibent longis navibus non mul-
tis occeanum ingressam circumagen-
te flatu ventorum extra fines omnes
britannie hiberniam pervenisse et
usque septentrionales oras intras-
se atque inventa ibi gente scotorum
sibi quoque in partibus illius sedes petisse
nec impetrare potuisse. Est autem
hibernia insula omnium post brita-
niam maxima ad occidentem quidem
britannie sita. Sed sicut contra aqui-
lonem ea brevior. ita in meridie
se trans illius fines plurimum pro-
tendens usque contra hispanie septen-
trionalia. quamvis magno equore
interiacente pervenit. Ad hanc ergo
usque pervenientes navigio. picti ut
diximus petierunt in ea sibi quoque
sedes et habitationem donari. Re-
sponderunt scoti quia non ambos eos ca-
peret insula. sed possumus inquiunt sa-
lubre vobis dare consilium quid agere
valeatis. Novimus insulam aliam
esse non procul a nostra contra ortum so-
lis. quam sepe lucidis diebus de lon-
ge aspicere solemus. Hanc adire si
vultis habitabilem vobis facere
valetis. vel si qui restiterit vobis
auxiliariis utemini. Itaque pe-
tentes britanniam picti habitare per
septentrionales insule partes cepe-
runt. Nam austrina britones oc-
cupaverant. Cumque uxores picti
non habentes peterent a scotis.
ea solum conditione dare consense-
runt ut ubi res veniret in dubium.
magis de feminea regum prosapia
quam de masculina regem sibi eli-
gerent. quod usque hodie apud pic-
tos constat esse servatum. Procce-
dente hoc tempore britannie post bri-
tones et pictos tertiam scotorum
nationem in pictorum parte recce-
pit. Qui duce reuda de hiber-
nia progressi vel amicicia vel
ferro sibimet inter eos sedes quas
hactenus habent vindicarunt. a

quo videlicet duce usque hodie dahalreudini vocantur. Nam lingua eorum dahal partem significat. Hibernia lx. et latitudine sui status et salubritate ac serenitate aerum multum britannie prestat: ita ut raro ibi nix plus quam triduana remaneat. Nemo propter hyemem aut fenum secet estate aut stabula fabricet iumentis. Nullum ibi reptile videri soleat. nullus vivere serpens valeat. Nam sepe illo de britannia allati serpentes. mox ut proximante terris navigio odore aeris illius adtacti fuerint intereunt. quin potius omnia pene que de eadem insula sunt contra venenum valent. Denique vidimus quibusdam a serpente percussis rasa folia codicum qui de hybernia fuerant et ipsam rasuram aque inmissam ac potui datam talibus protinus totam vim veneni grassantis totum inflati corporis absumpsisse ac sedasse tumorem. Dives lactis ac mellis insula. nec vinearum expers piscium volucrumque. sed et cervorum caprearumque venatu insignis. Hec autem proprie patria scotorum est. Ab hac egressi ut diximus. tertiam in britannia britonibus et pictis gentem addiderunt. Est autem sinus maris permaximus qui antiquitus gentem britonum a pictis secernebat. Qui ab occidente in terras longo spacio erumpit. ubi est civitas britonum munitissima usque hodie que vocatur alcluith. Ad cuius videlicet sinus partem septentrionalem scoti quos diximus advenientes sibi locum patrie fecerunt.

Ut britanniam primus romanorum gaius iulius adierit.

Verum eadem britannia romanis usque ad gaium iulium cesarem inaccessa atque incognita fuit. qui anno ab urbe condita sexcentesimo nonagesimo tercio. ante vero incarnationis dominice tempus anno sexagesimo functus gradu consulatus cum lucio bibulo dum contra germanorum gallorumque gentes. qui reno tantum flumine dirimebantur bellum gereret. venit ad morinos unde in britanniam proximus et brevissimus transitus est. Et navibus circiter onerariis atque actuariis lxxx. preparatis in britanniam transvehitur. ubi acerba primum pugna fatigatus. deinde adversa tempestate correptus plurimam partem classis et non parvum numerum numerum militum. equitum vero pene omnem disperdidit. Regressus in galliam legiones in hybernia dimisit. ac sexcentas naves utriusque commodi fieri imperavit. qui

bus iterum in britanniam premoneret transvectus. Cum ipse in hostem cum exercitu pergit naues in anchoris statute tempestate correpte collise inter se vel harenis illise ac desolute sunt. Ex quibus xl. perierunt. cetere cum magna difficultate reparate sunt. Cesaris equitatus primo congressu a britannis victus ibique labienus tribunus occisus est. Secundo prelio cum magno suo discrimine victos britannos in fugam vertit. inde ad flumen tamisim profectus in huius ulteriore ripa cassobellano duce immensa hostium multitudo consederat. ripamque fluminis ac pene totum sub aqua vadum acutissimis sudibus prestrinxerant. Quarum vestigia sudium ibidem usque hodie visuntur et videtur inspectantibus quod singule earum admodum humani femoris grosse et circumfuse plumbo immobiliter in profundum fluminis infixe. Quod ubi a romanis deprehensum ac vitatum est barbari legionum impetum non ferentes silvis sese abdidere. unde crebris eruptionibus romanos graviter ac sepe lacerabant. Interea trinouantum firmissima civitas cum andragia duce datis xl. obsidibus cesari sese dedidit. Quod exemplum secute urbes alie quamplures in fedus romanorum venerunt. Hisdem demonstrantibus cesar oppidum cassobellauni inter duas paludes situm obtentu insuper silvarum munitum hominibus omnibusque rebus confertissimum tandem gravi pugna cepit. Exin cesar a britannis reversus in galliam postquam legiones in hyberna misit repentinis bellorum tumultibus undique circumuentus conflictus est.

Post eandem sedis romanorum claudius adiens orcadas etiam insulas adiecerit romano imperio. Hic et vespasianus ab eo missus. vectam quoque insulam romanis subdiderit.

Anno ab urbe condita dccxcviij. claudius imperator ab augusto quartus cupiens utilem reipublice ostendere principem. bellum ubique et victoriam undecunque quesivit. Itaque expeditionem in britanniam movit. que excitata in tumultum propter non redditos transfugas videbatur. Transvectus in insulam est. quam neque ante iulium cesarem neque post eum quisquam adire ausus fuerat. ibique sine ullo prelio ac sanguine intra paucissimos dies plurimam insule partem in deditione recepit. Orcadas etiam insulas ultra britanniam in oceano positas romano adiecit imperio.

Ac sexto q̄ pfectꝰ erat mēse ro
mā redijt. filioq̄ʒ suo britānı
ci nomē iposuit. Hoc aūt bel
lū qͥto iperij sui anno cōple
uit. q̄ est annꝰ ab īcarnatiōe
dn̄i q̄dragesimꝰ sextꝰ. Quo
etiā ano famis grauissiā p syri
a facta est. q̄ in actibꝰ aplōrū
p pphiā agabū p̄dicata eē me
moratur ab eodē claudio. Ves
pasianꝰ q̄ post nerōnē īpera
uit in britāniā missꝰ etiam
vectā insulā britānie pximā
a meridie romanorū ditioni
subiugauit. Que habet ab ori
ente in occasū xxx. circit' mili
a passuū. Ab austro boreā xij.
in orientalibꝰ suis ptibꝰ mari
sex miliū. In occidentalibꝰ triū
a meridiano britānie litore
distās. Succedēs aūt claudio
īperiū. nero nil oīno in re mi
litari ausus ē. Unde īt alia
romani regni detrimēta in
numera britāniā pene ami
sit. Nā duo sub eo oppida il
lic capta atq̄ʒ subuersa sūt.

Ut lucius britānorū rex mis
sis ad eleutheriū papā litte
ris xp̄ianissimū se fieri peti
erit.

Anno ab īcarnatiōe dn̄i
cētesiō qnq̄gesiō sexto.
marcꝰ āthoninꝰ seuerꝰ xiiij.
ab augusto regnū cū aurelio co
modo frē suscepit. Quorū tpibꝰ
cū leutherꝰ vir scūs pōtifica
tui romane eccl'ie p̄esset. misit
ad eū lucius britānorū rex epl'az
obsecrās ut p eiꝰ mādatū xp̄ia
nꝰ efficeretur. et mox effectū
pie postulatiōis ꝯsecutꝰ e. sus
ceptāq̄ʒ fidē britāni usq̄ʒ i tpa
diocl'esiani pncipis inuiolatā
ītegrāq̄ʒ quieta in pace serua
bant.

Ut seuerꝰ receptā britānie ptē
vallo a ceteris distinxerit.

Anno ab īcarnatiōe
dn̄i clxxxix. ano seuerꝰ
genere afer tripolitanꝰ ab op
pido lepti xiiij ab augusto īpe
riū adeptꝰ decē et septē ānis
tenuit. Hic natura seuus. mul
tis sp̄ bellis lacessitꝰ fortissiē
q̄dem rēpublicā. sed laboriosis
sime rexit. Victor ergo ciuiliū
bellorū q̄ ei grauissiā occurerāt in
britānias defectu pene oīm so
ciorū trahit'. ubi magnis grauibꝰ
q̄ʒ plijs sepe gestis receptā ptē
īsule. a ceteris īdomitis genti
bꝰ nō muro ut q̄dā estimant.
sʒ vallo distiguendā putauit.
Murꝰ etēī de lapidibꝰ. vallū
vero quo ad repellendā uī hos
tiū castra muniūt'. fit de ces
pitibꝰ q̄bꝰ circūcisis e terra

velut mur9 extruit altius sup
terrã. ita vt ĩ ante sit fossa de
qua leuati sũt cespites sup̃er
quã sudes de lignis fortissĩs
prefigũt. Itaq̃ seuer9 magnã
fossã firmissimuq̃ vallũ. cre
bris ĩsup turrib9 cõmunitũ a
mari ad mare duxit. ibiq̃ ap̃d
ethebozacũ oppidũ morbo obijt
Reliq̃t duos filios. bassianũ et
getã. quorũ geta hostis publicus
iudicat9 iterijt. Bassian9 antho
nini cognõie assũpto regno po
titus est.

De iperio diocleciani. et vt xpi
anos psecut9 sit.

Anno incarnatiõis dñice
ducẽtesĩo octuagesĩo sex
to. dioclesian9 xxxiij ab augus
to ĩperator ab exercitu elect9
ãnos viginti fuit. maximianũ
q̃z cognomẽto herculiũ sociũ cre
auit ĩperij. Quorũ tp̃e carau
sius q̃dã de gñe ĩfim9. s; cõsi
lio et manu p̃mt9. cũ ad ob
seruãda oceani litora q̃te n9
frãci et saxones ĩfestabãt po
sit9 pl9 in p̃nicie q̃z in p̃fectũ
reipublice ageret. Ereptã p̃donĩ
b9 predã nulla ex pte restitue
do dñis. s; soli sibi vindicando
accedẽs suspitione q̃ ipos quoq;
hostes ad incursãdos fines artifi
cij negligẽtia p̃mitteret. Quãobrẽ
a maximiano iussus occidi pur
purã sũpsit ac britãnos occupa
uit. Quib9 sibi p septẽ ãnos for
tissĩs vindicatis ac retẽtis. tãdẽ
fraude allecti socij sui ĩterfect9
ẽ. Allect9 postea ereptã carau
sio ĩsulã p trienniũ tenuit que
asclepediodot9 p̃fect9 p̃torio op
p̃ssit britãniã que post decẽ ãnos
recepit. Interea dioclecian9 in
oriente maximian9 herculi9 ĩ
occidẽte vastari ecclias affligi
ĩterficiq̃ xp̃ianos. x. post nero
nẽ loco p̃ceperũt. q̃ p̃secutio oĩ
b9 fere actis diuturnior atq̃
ĩmanior fuit. Nã p decẽ ãnos
ĩcendijs ecclïarũ. p̃scriptionib9
inocentiũ. cedib9 martirũ ĩces
sabilit acta ẽ. Deniq̃ etiã brita
niã cũ pluria 9fessiõis deo de
uote glã sublimauit.

Passio sci albani et sociorũ
ei9. q eo tp̃e p dño sãguinẽ fuderit

Siquidẽ in ea
passus ẽ scs alban9 de quo
p̃sbiti fortunat9 ĩ laudẽ virginũ
cũ btõrũ martirũ q̃ de toto orbe
ad dñm veniret mẽtionẽ fa
ciẽt ait. Albanũ egregiũ fecũda
britãnia p̃fert. Qui videlicet
alban9 pagan9 adhuc cũ p̃fido
rũ rex p̃ncipũ fugiente hospi
cio recepit. Quẽ dũ orõib9 ac
vigilijs cõtinuis die noctuq̃ stu

dere conspiceret. subito diuina gratia
respectus exemplum fidei ac pietatis
illius cepit emulari. ac salutari-
bus eius exhortacionibus paulatim edoc-
tus relictis ydolatrie tenebris xpia-
nus integro ex corde factus est. Cumque
prefatus clericus aliquot diebus apud eum
hospitaretur. peruenit ad aures ne-
fandi principis confessorem xpi cui
nondum fuerat locus martirii de-
putatus penes albanum latere.
Unde statim iussit milites eum di-
ligencius inquirere. Qui cum ad tu-
gurium martiris peruenissent. mox
se scs albanus pro hospite ac magistro
suo ipsius habitu id est caracalla
qua vestiebatur indutus militibus se
exhibuit atque ad iudicem vinctus
perductus est. Contigit autem iudicem ea
hora qua albanus ad eum adducebatur
aris assistere ac demonibus hos-
tias offerre. Cumque vidisset alba-
num mox ira succensus nimia. quod
se ultro pro hospite quem susceperat
militibus offerre ac discrimini
dari presumpsisset ad simulachra
demonum quibus assistebat eum
iussit pertrahi. Quia rebellem
inquiens ac sacrilegum celare quam
militibus dare maluisti ut con-
temptor diuum meritam blasphemie
sue penam lueret. Que cum illi de-
bebantur supplicia tu soluere habes.
si a cultu nostre religionis discedere

temptas. At scs albanus qui se ultro per-
secutoribus fidei xpianum esse prodide-
rat nequaquam minas principis metuit.
sed accinctus armis milicie spirita-
lis palam se iussis illius parere nol-
le pronunciabat. Tum iudex. Cuius in-
quit familie et generis es. Albanus
respondit. Quid ad te pertinet qua sim stir-
pe genitus? Sed si veritatem religi-
onis audire desideras. xpianum
iam me esse. xpianisque officiis va-
care cognosco. At iudex. Nomen
tuum quero quod sine mora michi in-
sinua. At ille. Albanus inquit a pa-
rentibus vocor. et deum verum ac viuum
qui vniuersa creauit adoro semper et co-
lo. Tum iudex repletus iracundia dix-
it. Si vis perhennis vite felicitate
perfrui diis magnis sacrificare
ne differas. Albanus respondit. Hec
sacrificia hec que a vobis redduntur
demonibus. nec auxiliari subiec-
tis possunt. nec supplicantium sibi
desideria vel vota complere. Quin
immo quicumque hiis sacrificia simu-
lachris obtulerit eternas inferni
penas pro mercede recipiet. Hiis au-
ditis iudex nimio furore commo-
tus cedi sanctum confessorem dei a torto-
ribus precepit. autumans se verbe-
ribus quem verbis non poterat cordis
eius emollire constanciam. Qui cum
tormentis afficeretur acerrimus
paciencius hec pro domino immo gau-

dēter ferebat. At ubi iudex illū
tormētis superari. vel a cultu
xp̄iane religionis reuocari nō
posse ꝑsensit capite eū plecti
iussit. Cūqꝫ ad mortē duceret᷑ ꝑue-
nit ad flumē ubi muro et harē-
na ubi feriēdꝰ erat meatu rapi-
dissimo diuidebat᷑. Viditqꝫ ibi
nō ꝑuā hoīm multitudinē utri-
usqꝫ sexus cōditiōis diuerse eta-
tis. q̄ sine dubio diuinitatis in-
stinctu ad obseq̄u btissimi cō-
fessoris ac m̄ris vocabat᷑. et
ita fluminis ipiꝰ occupabat pō-
tē ut īfra vesperā vix trāsire
possit. Denuqꝫ cūctis pene egres-
sis iudex sine obseq̄o in ciuita-
te substiterat. Igit᷑ sc̄s albanꝰ
cui ardens īerat deuotio mē-
tis ad martiriū ocius ꝑueni-
re accessit ad torrentem et di-
rigēs ad celū oculos illico sic-
cato alueo vidit undā suis ces-
sisse ac viā dedisse vestigiis.
Qd cū int᷑ alios etiā ipse car-
nifex q̄ eū ꝑcussurꝰ erat vidis-
set festinauit ei ubi ad locū des-
tinatū morti venerat occurrere.
Diuino nimirū admonitꝰ in-
stinctu. ꝓiecto ense quē stric-
tū tenuerat pedibꝰ eiꝰ aduol-
uit᷑. multū desiderās ut cum
martire vel ꝓ martire quē
ꝑcutē iubebat᷑ ipse potiꝰ me-
reret᷑ ꝑcuti. Dū ergo is ex ꝑse-
cutore factꝰ eēt collega verita-
tis et fidei. ac iacēte ferro esset
īter carnifices iusta cūctatio
montē cū turbis reuerēdissimꝰ
dei ꝯfessor ascēdit. q̄ oportune
letꝰ grā decentissia q̄ngētis fe-
re passibꝰ ab harena sitꝰ ē. in q̄
nichil repēte arduū nichil p̄ceps
nichil abruptū quē lateribꝰ lon-
ge lateqꝫ deductū in modū equo-
ris natura cōplanat. Dignū
videlicꝫ eū ꝓ insita sibi specie
venustatis iā olim reddēs q̄ bti
martiris cruore dicaret᷑. In hu-
ius ergo vertice scūs albanus
dari sibi a deo aquā rogauit. sta-
timqꝫ īcluso meatu āte pedes
fons ꝑhennis exortꝰ ē. ut oēs ag-
noscerēt etiā torrentē martiri
obseq̄u detulisse. Neqꝫ eī fieri po-
terat ī arduo mōtis acumine.
martir aquā quā in fluuio nō
reliq̄rat peteret. si in hoc optu-
nū eē nō videt. Qui videlicet
fluuiꝰ misterio ꝑsoluto deuotio-
ne ꝯpleta officiī testimoniū re-
linquēs reuersꝰ ē ad naturā.
Decollatus itaqꝫ martir fortis-
simꝰ ibidē accepit corona quā
repromisit deus diligētibꝰ se. Sꝫ
et ille q̄ piis ceruicibꝰ ipias
intulit manꝰ. gaudere super
mortuū nō est ꝑmissus. Naqꝫ

oculi eius in terram una cum beati martyris capite deciderunt. Decollatus est etiam miles ille, qui antea superno nutu correptus sanctum dei confessorem ferire recusavit. De quo nimirum constat quia et si fonte baptismatis non est ablutus, sanguinis tamen sui lavacro mundatus, ac regni celestis dignus factus ingressu. Tunc iudex tanta miraculorum celestium novitate perculsus, cessari mox a persecutione precepit, honorem referre incipiens cedi sanctorum, per quam eos opinabatur prius a christiana fidei posse devotione cessare. Passus est autem beatus Albanus die decimo kalendarum Iuliarum iuxta civitatem Verolamium, que nunc a gente Anglorum Verolamacestir sive Vuetlingacestir appellatur. Ubi postea redeunte tempore christianorum serenitate ecclesia est mirandi operis atque eius martyrio condigna extructa. In quo videlicet loco usque ad hanc diem curatio infirmorum et frequentium operatio virtutum celebrari non desinit. Passi sunt ea tempestate Aaron et Iulius Legionum urbis cives, aliique utriusque sexus diversis in locis plures, qui diversis cruciatibus torti et inaudita membrorum discerptione lacerati animas ad superne civitatis gaudia perfecto agone miserunt.

Ut hac cessante persecutione ecclesia in Brittanniis aliquantulum usque ad tempora Arriane vesanie pacem habuerit.

At ubi turbo persecutionis quievit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discriminis silvis ac desertis abditisve speluncis occultaverant, renovant ecclesias ad solum usque destructas, basilicas sanctorum fundant, construunt ac perficiunt, ac veluti victricia signa passim propalant, dies festos celebrant, sacra mundo corde atque ore conficiunt. Mansit namque hec in ecclesiis Christi que erant in Brittannia pax usque ad tempora Arriane vesanie, que corrupto orbe toto hanc etiam insulam extra orbem tam longe remotam veneno sui infecit erroris. Et hoc quasi via pestilentie trans oceanum patefacta, non mora omnes lues hereseos cuiusque insule novis semper aliquid audire gaudenti et nichil certi firmiter obtinenti infudit. His temporibus Constantius, qui vivente Diocletiano Galliam Hispaniamque regebat, vir summe mansuetudinis et civilitatis, in Brittannia morte obiit. Hic Constantinum filium ex concubina Helena creatum imperatorem Galliarum reliquit. Scri

bit aut eutropius qr cōstātī
nꝰ ī britānia creatꝰ iperatoꝛ
patri ī regnū successerit Cu
ius tpe arriana heresis exoꝛ
ta et in nicena sinodo deter
ta atqꝫ dānata. nichilominꝰ
exiciabile pfidie sue virus
vt diximꝰ. nō solū orbis to
cius sed et īsularū ecclesijs
aspersit

Vt regnāte graciano maximꝰ
in britānia īpatoꝛ creatꝰ cū
magno exercitu galliā redierit

Anno ab icar
natiōe dnī. ccc.lxxxvij. gra
cianꝰ qdragesimꝰ ab augusto
post moꝛtem valētis sex ānis
tenuit. cū ipis iā dudū ātea cū
patruo valēte et valētinia
no frē regnaret Qui cū af
flictū et pene collapsū reipu
blice statū videt. theodosiū hys
panū virū restituēda republi
ce necessitate apud sirmiū pur
purā iduit. oriētisqꝫ et thracie
sibi pfecit iperio Qua tēpesta
te maximꝰ vir qdē strēnuꝰ et
probꝰ atqꝫ augusto dignꝰ. nisi
sacramenti fidē p tirānidē emer
sisset in britānia. Invitꝰ ppe i
modū ab exercitu creatꝰ ipa
toꝛ in galliā trāsijt. ibiqꝫ gra
cianū iustū subita icursione p
territū. atqꝫ ī italiā trāsire me
ditantē dolis circūuentū iter
fecit fratrēqꝫ eiꝰ valētinianū
augustū italia expulit Valen
tinianꝰ in oriente refugiēs a the
odosio patria pietate susceptus
mox etiā ī ipio restitutꝰ ē. clau
so videlicꝫ intra muros aqlegie
capto atqꝫ occiso ab eis maxīē
tyranno

Vt archadio regnāte. pelagiꝰ
brito cōtra grām dei supba bel
la susceperit.

Anno ab īcarnatiōe dnī
ccc.xc.iiij. Archadiꝰ filiꝰ
theodosij cū frē honorio. xl.iij.
ab augusto regnū suscipiens
tenuit. xiij. ānos Cuiꝰ tpibꝰ pe
lagiꝰ brito cōtra auxiliū grē sup
venena sue pfidie loge lateqꝫ dis
persit. vtens cooperatoꝛe iuliano
de capania quē dudū amissi e
piscopatꝰ intēperās cupido exa
gitabat. Quibꝰ et scūs augus
tinꝰ sicut et ceteri pres oꝛthodoxi
multis sentēciarū catholicarū
milibꝰ rñderūt. nec eoꝛū tn̄ de
mētiā coꝛrigē valebāt. sꝫ qđ gra
uius ē coꝛrepta eoꝛū vesania
magis augescē cōtradicēdo q̄
fauendo veritati voluit emen
dari Qđ pulchre v̄sibꝰ heroicis
prosp rethoꝛ īsinuat cū ait Cō
tra augustinū narrat serpere
qdā Scriptoꝛ quē dudū liuoꝛ

adiuit edax. Ros caput obscuris contectum utrimque cauernis. Tollere humo miserum propulit agricolam. Aut hunc fruge sua equorei pauere britanni. Aut hunc tympano germine corda tumet.

Ut regnante honorio gratianus et constantinus in britannia tyranni creati. et mox in britannia prior secundus in gallia sint interempti.

Anno ab incarnatione domini ccccvij tenente imperium honorio augusto filio theodosij maioris loco ab augusto xliiij. ante biennium romane irruptionis que per allericum regem gothorum facta est. cum gentes halanorum suenorum wandalorum multeque cum hijs alie protritis francis transito rheno totas per gallias seuierunt. Apud britannias gratianus municeps tyrannus creatur et occiditur. Huius loco constantinus ex infima militia propter solam spem nominis sine merito virtutis eligitur. qui continuo ut inuasit in gallias transijt ibi sepe a barbaris incertis federibus illusus detrimento magis reipublice fuit. Unde mox iubente honorio constantinus comes in galliam cum exercitu profectus apud arelatem ciuitatem eum clausit. cepit occidit. Constantemque filium eius quem ex monacho cesarem fecerat. geronsius comes suus apud viennam interfecit. Fracta est autem roma a gothis anno m. clxiiij. sue conditionis. ex quo tempore romani in britannia regnare cessauerunt. post annos ferme. cccc. lxx. ex quo gaius iulius cesar eandem insulam adijt. habitabant autem intra vallum quod seuerum trans insulam fecisse commemorauimus ad plagam meridianam quod ciuitates varijs pontes et strate ibidem facte usque hodie testantur. ceterum ulteriores britannie partes. vel eas etiam que ultra britanniam sunt insulas iure dominandi possidebant.

Ut britones a scotis vastati pictisque romanorum auxilia quesierint qui secundo venientes murum trans insulam fecerunt. sed hij confestim a prefatis hostibus interrupti maiore sint calamitate depressi.

Exin britannia omni armato milite militaribus copijs uniuersis tota floride iuuentutis alacritate spoliata. tyrannorum temeritate abducta. nusquam ultra domum redijt prede tantum patuit utpote omnis bellici usus prorsus ignara. Denique subito duabus gentibus transmarinis vehemen

ter seuis scotorum a circio. pictorumque ab aquilone multas stupet gemitque per annos. trans marinis dicimus ad gentes. non quod extra britanniam essent posite sed quia ex parte britonum erant remote et duobus sinibus maris interiacentibus. quorum vnus ab orientali mari. alter ab occidentali britannie terras longe lateque irrumpit. quamuis ad se inuicem pertingere non possit. Orientalis habet in medio sui vrbem giudi. occidentalis supra se hoc est ad dexteram sui habet vrbem alcluith. quod lingua eorum significat petram. cluith est iuxta fluuium nominis illius. Ob harum autem infestationem gentium britannes legatos romam cum epistolis mittentes lacrimosis precibus auxilia flagitabant. subiectionemque continuam dummodo hostis imminens longius arceretur promittebant. Quibus mox legio destinatur armata. que vbi insulam aduecta et congressa est cum hostibus magnam eorum multitudinem sternens ceteros sociorum finibus expulit. eosque interim a dirissima depressione liberatos hortata est instruere inter duo maria trans insulam murum. qui arcendis hostibus posset esse presidio sicque domum cum triumpho magno reuersa est. Ad insulam murum quem iussi fuerant non tam lapidibus quam cespitibus construentes. vtpote nullum tanti operis artificem habentes ad nichil vtile statuunt. Fecerunt autem eum inter duo freta vel sinus de quibus diximus maris per milia passuum plurima. Vt vbi aquarum munitio deerat ibi presidio valli fines suos ab hostium irruptione defenderet. Cuius operis ibidem facti id est valli latissimi vsque hodie certissima vestigia cernere licet. Incipit autem ferme miliario spatio a monasterio eberturnig ab occidente in loco qui sermone pictorum pannachel. lingua autem anglorum penueltuna appellatur et tendens contra occidentem terminatur iuxta vrbem altluith. Verum priores inimici vt romanum militem abisse conspexerunt. mox aduecti nauibus irrumpunt terminos ceduntque omnia et quasi maturam segetem obuia quaeque metunt calcant transeunt. vnde rursum mittuntur roma legati flebili voce auxilium implorantes. ne penitus misera patria deleretur. ne nomen romane prouincie quod apud eos tam diu claruerat exterarum gentium importunitate obrutum vilesceret. Rursum mittitur legio

qui inopinata tempore autumpni ad
ueniens magnas hostium stra
ges dedit. eosque qui euadere
poterant omnes trans maria fu
gauit. qui prius anniuersarium pre
das trans maria nullo obsis
tente cogere solebant. Tunc ro
mani nunciauere britonibus
non se ultra ob eorum defensio
nem tam laboriosis expeditionibus
posse fatigari. ipsos potius
monent arma corripere. et cer
tandi cum hostibus studium subire
qui non ob aliam causam quam si ipsi
inertia soluerentur eis possent
esse fortiores. quin etiam quod et
hoc sociis quos derelinquere co
gebantur aliquid commodi alla
turum putabant murum a ma
ri ad mare recto tramite inter
urbes que ibidem ob metum hosti
um facte fuerunt. ubi et seuerus
quondam uallum fecerat firmo
de lapide locarunt. Quem vide
licet murum hactenus famosum at
que conspicuum sumptu publico pri
uatoque adiuncta secum britano
rum manu construebant. Octo
pedes latum et duodecim altum
recta ab oriente in occasum li
nea utrosque hodie intuentibus
clarum est. quo mox condita. dant
fortia segni populo monita pre
bent instituendorum exempla armo
rum. Sed in litore occeani ad
meridiem quo naues eorum ha
bebantur quia et inde barbarorum
irruptio timebatur. turres
per interualla ad prospectum ma
ris collocant. et ualedicunt
sociis tamquam ultra non reuersuri me
Quibus ad sua reantibus cog
nita scoti pictique reditus dene
gatione redeunt confestim ipsi. et
solito confidentiores omnem aquilo
nalem extremamque insule partem
pro indigenis ad murum usque ca
pessunt. statuitur ad hec in edi
to acies arcis segnis ubi tre
menti corde stupida die noctu
que marcebat. at contra non ces
sant uncinata hostium tela ig
naui propugnatores miserri
me de muris tracti solo allide
bantur. Quid plura. Relictis ci
uitatibus ac muro fugiunt dis
persi. insequitur hostis accelerantur
strages cunctis crudeliores pri
oribus. Sicut enim agni a feris ita
miseri ciues discerpuntur ab hos
tibus. Unde a mansionibus ac pos
sessionibus suis eiecti imminens
sibi famis periculum latrocinio
ac rapacitate mutua tempera
bant. aut gentes externas do
mesticis motibus clades donec
omnis regio tocius cibi sustenta
lo excepto uenandi solatio va

cuaretur.

Ut regnante theodosio minore cuius tempore palladius ad scotos in christum credentes missus est: britones a etio consule auxilium flagitantes non impetrauerint.

Anno domini incarnationis. ccccxxiij. theodosius iunior post honorium xlv. augusto. regnum suscipiens xxvj annis tenuit imperij octauo Palladius ad scotos in christum credentes a pontifice romane ecclesie celestino primus mittitur episcopus. Anno autem regni eius xx. etius vir illustris qui et patricius fuit tercium cum symacho gessit consulatum. Ad hunc paupercule britonum reliquie mittunt epistolam Cuius hoc principium est. Aetio ter consuli gemitus britanorum Et in processu epistole ita suas calamitates explicant. Repellunt barbari ad mare. repellit mare ad barbaros. inter hec oriuntur duo genera funerum. aut iugulamur aut mergimur. neque hec tamen agentes quicquam ab illo auxilij impetrare quiuerunt. utpote qui grauissimus eo tempore bellis cum bedla et attilla regibus hunorum erat occupatus Et quamuis anno ante hunc proximo bledla attille frater suus sit interemptus Attilla tamen ipse adeo intolerabilis reipublice remansit hostis. ut totam pene europam excisis inuasisque ciuitatibus atque castellis corroderet Quin et isdem temporibus constantinopoli inuasit. nec mora pestis secuta est. et plurime eiusdem vrbis muri cum lvij turribus corruerant. multis quoque ciuitatibus collapsis fame. et aerum pestifer odor plurima hominum milia iumentorum que deleuit.

Ut britones fame famosa coacti barbaros suis e finibus repulerunt. nec mora. frugum copia luxuria. pestulencia et exterminium gentis secutum sit.

Interea britones fames sua magis magisque afficiens ac famam sue malicie posteris diuturnam relinquens multos eorum coegit victas infestis predonibus dare manus. alios vero nunquam quin potius confidentes in diuinum vbi humanum cessabat auxilium de ipsis montibus speluncis ac saltibus continue rebellabant. et tunc primum de inimicis qui per multos annos predas in terra agebant strages dare ceperunt. reuertuntur ergo impudentes inuassatores hyberni domus Post longum tempus reuersuri picti in extrema parte insule cum primum et deinceps quieuerunt. predas tamen nonnunquam exinde et contriciones de britonum gente agere non cessarunt

Cessante autem vastatione hostili
tatis fructuum copijs insula quantis
nulla retro etas meminit afflue
re cepit. cum quibus et luxuria cresce
et hanc continuo omnium lues scele
rum comitari accelerauit. Crude
litas precipue et odium veritatis
amorque mendacij. ita ut si quis
eorum mitior et veritate aliquate
nus propior videretur in hunc quasi
britannie subuersorem omnium odia
telaque sine respectu contorquerentur.
Et non solum hec seculares viri.
sed etiam ipse grex domini eiusque pasto
res egerunt. ebrietati animositati.
litigio. contentioni inuidie. cete
risque huiusmodi facinoribus sua col
la abiecto leni iugo christi subden
tes. Interea subito corrupte
mentis homines acerba pestis cor
ripuit. ut quam in breui tantam eius
multitudinem strauit. ut nec
sepeliendis quidem mortuis suffi
ceret. Sed ne morte quidem suorum
nec timore mortis hij qui sup
erant a morte anime qua peccan
do sternebantur reuocari pote
rant. Unde non multo post acri
or gentem peccatricem ultio diri
sceleris secuta est. initum namque
consilium quid agendum ubi querendum
esset presidium ad euitandas vel re
pellendas tam feras tamque cre
berrimas gentium aquilonalium
irruptiones. placuitque omnibus
cum suo rege vurtigerno ut sax
onum gentem de transmarinis parti
bus in auxilium vocaret quod domini nu
tu dispositum esse ut veniret con
tra improbos sic euidentius rerum
exitus probauit.

Ut inuitata britanniam gens
anglorum primo quidem aduersarios
longius ierit. sed non multo post
iuncto cum hijs federe in socios
arma verterit.

Anno ab incarnatione domini
ccccxlix. marcianus cum
valentiniano xlvi. ab augusto
regnum adeptus. vij annis tenuit
Tunc anglorum siue saxonum gens
inuitata a rege prefato britan
niam tribus longis nauibus aduehi
tur. et in orientali parte insule iube
te eodem rege locum manendi quasi
pro patria pugnaturum. Re autem
vera hanc expugnaturum susce
pit. Inito ergo certamine cum
hostibus qui ab aquilone ad aciem ve
nerant victoriam sumpsere saxo
nes. Quod ubi domi nunciatum est
simul et insule fertilitas ac seg
nicia britonum. mittitur confestim
illo classis prolixior armatorum
ferens manum fortiorem que premis
se adiuncta cohorti inuincibilem
fecit exercitum. Susceperunt er
qui aduenerant donatibus britones

locum habitationis inter eos, ea con-
ditione ut hii pro patrie pace et
salute contra adversarios mi-
litarent, illis militantibus debita
stipendia conferrent. Advenerant
autem de tribus Germanie ocu-
lis fortioribus, id est Saxonibus,
Anglis, Vitis. De Vitarum origine
sunt Cantuarii et Vectuarii, hoc
est ea gens que Vectam tenet insulam,
et ea que usque hodie in provincia oc-
cidentalium Saxonum Vitarum natio
nominatur, posita contra ipsam insulam
Vectam. De Saxonibus, id est ea re-
gione que antiquorum Saxonum cogno-
minatur, venere orientales Saxo-
nes, meridiani Saxones. Por-
ro de Anglis, hoc est de illa patria
que Anglia dicitur, et ab eo tempore usque ho-
die manere desertus inter provinci-
as Vitarum et Saxonum perhibetur, ori-
entales Angli, mediterranei An-
gli, merciter, tota Nordanhym-
brorum progenies, id est illarum gen-
tium que ad boream Humbri fluminis in-
habitant, ceterique Anglorum populi sunt
orti. Duces fuisse perhibentur eorum
primi duo fratres Hengist et Horsa.
E quibus Horsa postea occisus in bel-
lo a Britonibus hactenus in orienta-
libus Cantie partibus monumentum ha-
bet suo nomine insigne. Erant autem
filii Vuctgisli, cuius pater Victi, cuius
pater Vecta, cuius pater Voden, de cuius
stirpe multarum provinciarum regum
genus originem duxit. Non mora
ergo confluentibus certatim in insulam
gentium memoratarum catervis, gran-
descere populus cepit advena-
rum, ita ut ipsis quoque qui eos advoca-
verant indigenis essent terrori. Cum
quibus subito inito ad tempus federe cum
Pictis, quos longius iam bellando pe-
pulerant, in socios arma vertere
ceperunt. Et primum quidem annonas
sibi eos affluentius ministrare co-
gunt, querentesque occasionem divor-
tii protestantur, nisi profusior sibi ali-
mentorum copia daretur, se cuncta
insula rupto federe se vastatu-
ros. Neque aliquam signius affec-
tibus prosecuntur. Hic quidem ut bre-
viter dicam accensus manibus paga-
norum ignis iustas de sceleribus
populi dei ultiones expetiit, non illius
impar qui quondam a Chaldeis suc-
census Ierosolimorum menia
immo et edificia cuncta consumpsit.
Sic enim et hic agente impio victo-
re, immo disponente iusto iudice,
proximas quasque civitates agrosque
depopulans ab orientali ma-
ri usque ad occidentale nullo prohibe-
nte suum continuavit incendium, totam-
que prope insulam pereuntis superficiem
obtexit. Ruebant edificia publi-
ca simul et privata, passim sacer-
dotes inter altaria trucidabantur,
presules cum populis sine ullo respec-
tu honoris ferro pariter et flam-

mis assumebant. Nec erat qui crudeliter interemptos sepulturae traderet. Itaque nonnulli de miserandis reliquiis in montibus comprehensi acervatim iugulabantur. Alii fame confecti procedentes manus hostibus dabant pro accipiendis alimentorum subsidiis et eternum servitium subituri. si tamen non continuo trucidarentur. Alii transmarinas regiones dolentes petebant. alii perstolantes in patria trepidi pauperem vitam in montibus silvis vel rupibus arduis suspecta semper mente agebant.

Ut britones primam de gente anglorum victoriam duce ambrosio romano homine sumpserint.

At ubi hostis exterminatis dispersisque insule indigenis domum reversus est. Ceperunt et illi paulatim vires animosque resumere: emergentes de latibulis quibus abditi fuerant et unanimo consensu auxilium celeste precantes. ne usque ad internecionem usquequaque delerentur. Utebantur eo tempore duce ambrosio aureliano viro modesto. qui solus forte romane gentis prefate tempestatis superfuerat. Occisis in eadem parentibus regium nomen et insigne ferentibus. Hoc ergo duce capessunt britones et victores provocantes ad prelium. victoriam ipsi deo favente susceperunt. Et ex eo tempore nunc cives nunc hostes vincebant usque ad annum obsessionis badonici montis. quando non minimas eisdem hostibus strages dabant. quadragesimo circiter et quarto anno adventus eorum in britanniam. Sed hec postmodum.

Ut germanus episcopus cum lupo britaniam navigans et primo maris postmodum pelagianorum tempestatem divina virtute sedaverit.

Ante paucos sane adventus eorum annos heresis pelagiana per agricolam illata severiani episcopi pelagiani filium. fidem britannorum feda peste commaculaverat. Verum britannicum neque suscipere dogma perversum gratiam christi blasphemando nullatenus vellent. neque versutiam nefarie persuasionis refutare verbis certando sufficerent: inveniunt salubre consilium ut a gallicanis antistitibus auxilium belli spiritalis inquirant. Quam ob causam collecta magna synodo quaerebatur in commune qui illi ad succurrendum fidei mitti deberent. atque omnium iudicio electi sunt apostolici sacerdotes. germanus altisiodorensis et lupus trecasene civitatis episcopi. qui ad confirmandum fidem gratie celestis britannias venirent. Qui cum prompta devotione preces et iussa sancte ecclesie suscepissent. intraverunt oceanum et usque ad medium itineris quo a gallico sinu britannias usque tenditur. secundis flatibus

nauis tuta voluebat. Tu͂ subito
occurrit pgētib9 īimica vis de
monu͂. q̄ tantos talesq̄ viros ad
recuperandu͂ tenderet pplōzu͂ in
uideret. cōcitāt pcellas. celu͂ die
ꝗ nubiu͂ nocte obducu͂t. Vento
ru͂ furores vela nō sustinēt. ce
debāt misteria victa nautaru͂.
ferebat' nauigiu͂ orōe nō viri
b9. et casu dux ipe vel pōtifex
fractꝰ corpe lassitudine ac so
pore resolutꝰ ē. Tu͂c vero q̄si re
pugnatore cessāte tēpestas ex
citata cōualuit: et iā nauigiu͂
supfusis fluctib9 mgebatur.
Tu͂c beatꝰ lupꝰ oēsq̄ turbati
excitāt seniorē. et elemētis fu
rētib9 opponēdu͂ q̄ periculi i
manitate xp̄m inuocat. et
assu͂pto ī nōie scē trinitatis le
ui aque aspargine. fluctꝰ seui
entes opprimit. collegā cōmonet
hortat'. vniusos. oratio vno ore
et clamore pfu͂dit'. Adest diui
nitas. fugātur īimici. tra͂qllitas
serena subseqt'. venti econtrario
ad itineris misteria reuertu͂t'.
decursisq̄ breuis paucis pela
gi optati litoris quiete potiu͂t'.
ibi cōueniēs ex diūsis ptib9 mul
titudo excepit sacerdotes q̄s ve
turos etiā vaticinatio aduersa
pdixerat. Nu͂ciabāt ei sinistri
sps qd' timebāt. q̄ impio sacer
dotu͂ du͂ ab obsessis corpibus
detrudu͂t'. et tēpestatis ordine
et picula q̄ intulerāt fatebant'.
victosq̄ se eoru͂ meritis et īperio
nō negabat. Interea britanioru͂
īsula aplici sacerdotes impleti opini
one pdicatiōe v̄tutib9 ipleuerūt
Diuinꝰq̄ p eos sermo q̄tidie nō
solu͂ ī ecclesijs. verūetiā p triuia
p rura pdicabat'. ita vt passim
et fideles catholici firmarent'.
et depnati viā corruptiōis ag
noscerent. Erat illis aplōz īstar
et glā et auctoritas p cōscientiā
doctrina p litt̄as v̄tutes ex me
ritis: itaq̄ regionis vniuersitas
in eoru͂ sentētiā prompta tra͂sie
rat. Latebāt abditis sinistre p
suasionis auctores. et more ma
ligni spūs gemebat' sibi perire
pplōs eludētes. ad extremu͂ di
uturna meditatiōe cōcepta p
sumu͂t īire cōflictu͂. pcedu͂t cō
spicui diuites et veste fulgētes
circu͂dati absentatiōe multoz.
Discriminēq̄ certaminis sub
ire maluerūt q̄ in pplō quē sub
uerterūt pudorē taciturnitatis
incurrere: ne viderēt' se ipi silen
tio dānauisse. Illic plane imen
sa multitudo etiā cu͂ cōiugib9
ac liberis excitata cōuenerat
Et erat ppls expectator futu
rus ac iudex. astabat ptes dis
pari cōditiōe dissiles. hinc diui
na fides. inde hūana psu͂ptio

hinc pietas . inde superbia . inde
pelagius auctor . hinc christus primo
in loco beatissimi sacerdotes ger
manus atque lupus prebuerunt ad
uersariis copiam disputandi . que
sola nuditate uerborum diu inani
ter et aures occupauit et tempora
Deinde antistites venerandi torren
tes eloquii sui cum apostolicis et e
uangelicis imbribus profuderunt
Miscebatur sermo proprius cum di
uino . et assertiones molestis
simas lectionum testimonia seque
batur . Conuincitur vanitas . perfidia
confutatur . ita vt ad singulas
verborum obiectiones errare se
dum respondere nequit fateretur po
pulus arbiter vix manus con
tinet . iudicium tamen clamore
testatur .

Vt idem filiam tribuni cecam
illuminauerit . ac deinde ad sanctum
albanum perueniens reliquias ibidem
ipsius accepit et beatorum apostolorum
siue aliorum martyrum posuerit .

Cum subito
quidam tribunicie potes
tatis cum coniuge procedit in medium
filiam decem annorum cecam curan
dam sacerdotibus offerens . quam
illi aduersariis offerri prece
perunt : sed hii consciencia punicente deter
riti iungunt cum parentibus preces et
et curationem puelle a sacerdo
tibus deprecantur . Qui inclinatos
animo aduersarios intuentes oratione
breuiter fundunt . Ac deinde ger
manus plenus spiritu sancto inuocat tri
nitatem : nec mora adherentem la
teri suo capsulam cum sanctorum reli
quiis collo auulsam manibus con
prehendit . eamque in conspectu omnium
puelle oculis applicauit . Quos
statim euacuatis tenebris lumine
veritatis impleuit . Exultant pa
rentes miraculum populus contre
miscit . post quem diem ita ex animis
omnium suasio iniqua deleta est . vt
sacerdotum doctrinam sitientibus
desideriis sectaretur . Compressa
itaque peruersitate dampnabili .
eiusque auctoribus confutatis . atque
animis omnium fidei puritate con
positis . sacerdotes beatum alba
num intiere auctori deo per ipsum
gratias petierunt . Ubi germanus
omnium apostolorum diuersorumque mar
tyrum secum reliquias habens . facta
oratione iussit reuelli sepulchrum
preciosa ibidem munera conditurus
arbitratus opportunum et membra
sanctorum ex diuersis regionibus col
lecta . quos pares meritis recepe
rat celum . sepulchri quoque huius
teneret hospicium . Quibus de
positis honorifice atque socia
tis de loco ipso vbi beati martyris ef
fusus erat sanguis . massam pul
ueris secum portaturus abstulit
in qua apparebit cruore serua

to ubi ipe martirii cede psecu
tore pallete. Quib9 ita gestis
inumera hoim eode die ad do
minu turba couersa est

Ut idem causa ifirmitatis ibi
dem detent9. et icendia domoz
mirado restrinxerit. et ipe per
visione a suo sit laguore curat9

Inde du rede
unt isidiator inimic9 casu
alib9 laqueis pparatis germa
ni pede lapsus occasione con
triuit. Ignoras merita illi9
sicut iob btissimi afflictioe cor
poris ppaganda: et du aliqu
diu uno in loco ifirmitatis
necessitate teneret. in vicina
qua manebat casula exarsit
incendiu. Qd consuptis domi
b9 q illic plaustri arudine te
gebat. ad eu tabernaculu in
quo idem iacebat flabris stimu
latib9 ferebat. Cocursus oim
ad antistite couolauit ut ela
tus manib9 periculu qd imi
minebat euadet. Quib9 in
crepatis moueri se fidei pre
suptione no passus e. At mul
titudo ois desperatioe pterri
ta obuia currit icendio. Sed ut
dei potentia manifestioz appa
reret. qcqd custodiri teptaue
rat turba qsumit. Qd vero
iacens et infirm9 defederat
reserato hospicio sci viri expa
uescens flama trasiluit ultra
citraqz deseuies. et iter globos
flamantis icendij icolume ta
bernaculu qd habitator iclus9
seruauerat emicuit. Exultat
turba miraculo: et victa se di
uinis vtutib9 gratulat. Excu
babat dieb9 ac noctib9 ate tu
guriu pauperis vulgus sine
numero. Isti aias curare. hij cu
pientes corpa referri nequnt
q xps opabat. q vututes faci
ebat ifirm9. Et cu debilitati sue
nichil remedij pateret. e adhi
beri qda nocte candente niue
is vestib9 vidit sibi adesse pso
na. q manu extensa iacente
videret attolle: cuiqz cosistere
firmis vestigijs ipabat. Post
qua hora ita fatigatis dolori
b9 recepit pstina sanitate ut
die reddito itineris labore sub
iret intrepidus.

Ut idem epus britonib9 in pug
na auxiliu celeste tulerit. sicqz
domu reuersi sut.

Interea saxones pictiqz
bellu aduersu britones
iunctis virib9 susceperut. qs
eade necessitas in castra con
traxerat. et cu trepidi ptes
suas pene ipares iudicaret
scoru atistitu auxiliu petie
rut q pmissa maturates ad
uetu tm pauetib9 fiducie co

tulerũt vt accessisse manib9 cre
deret exercit9. Itaq3 aplicis du
cib9 xps militabat i castris ad
erat etiã xl. venerabiles dies
q̃s religiosiores reddebat p̄sen
cia sacerdotũ: i tantũ vt quoti
dianis p̄dicatioib9 istituti cer
tati ꝑpli ad grãm baptismatis
cõuolaret. Nã maxĩa exercit9
multitudo vndã lauachri sa
lutaris expetijt. et ecclia ad diẽ
resurrectiois dñice frondib9
cõtexta cõponit. atq3 i expedi
tioẽ cãpestri istar ciuitatis ap
tat. Madid9 baptismate p̄ce
dit exercit9. fides feruet i ꝑplõ
et cõtẽpto armorũ p̄sidio diui
nitatis expectat auxiliũ. In
stitucio vel forma castitatis
hostib9 nũciat. victoria q̃si de
inermi exercitu p̄sumẽtes as
sũpta alacritate festinãt. quorũ
tñ aduẽt9 exploratioẽ cognos
cit. Cũq3 veniẽs a solẽpnitate
paschali recens de lauachro.
pars maior exercit9 arma ca
pere ad bellũ parare tẽptaret
German9 se ducẽ ꝑlij p̄fitet.
elegit expeditos. circũiecta ꝑ
currit. et e regione qua hosti
ũ sperabat aduẽt9 vallẽ cir
cũdatã medijs mõtib9 ituet.
Quo i loco nouũ cõponit ex
citũ ip̄e dux agminis. etiã ad
erat ferox hostiũ multitudo q̃

appropinq̃ret i isidijs cõstitutis
tũc subito german9 signifer vni
uersos admonet et predicat. vt
vocis sue vno clamore respõde
ãt. securisq3 hostib9 q̃ se isspera
tos adeẽ cõfideret. alleluia ter
cio repetitã sacerdotes excla
mãt. Sequit' vna vox oĩm et e
latũ clamore repercusso aere mõ
tiũ cõclusa multiplicãt. hosti
le agmẽ terrore p̄sternit. et su
per se nõ solũ rupes circũda
tas s3 etiã ipsã celi machinã
cõtremiscũt. Trepidationi in
iecte vix sufficiẽ pedũ p̄nicitas
credebat. passim fugiũt. ar
ma p̄iciũt gaudẽtes vel nuda
corpa eripuisse discrimini.
Plures etiã tremore p̄cipites
flumẽ q̃d trãsierũt deuorauit.
vltionẽ suã inocens exercit9
ituit. et victorie cõcesse oĩo
sus perrator effic't. spolia col
ligũt exposita. et celestis pal
me gaudia miles religiosus
ãplectit. Triũphãt pontifices
hostib9 fusis sine sãguine. tri
ũphat victoria obtenta non
virib9. Cõposita itaq3 isula se
curitate multiplici. sup̄atisq3
hostib9 vel visibilib9 vel carne
cõspicuis reditũ moliũt' ponti
fices. Quib9 trãquillã nauiga
tionẽ et merita ꝑpria itercessio
bti mris albani parauerũt.

ꝗetosque eos suorum desiderijs fe
lix carina restituit
Ut renascentibus virgultis pe
lagiana pestis germanus cum se
vero britanniam reversus: prius
claudio iuvenem incessum. deinde
et populo dei condempnatis sine emen
datis hereticis gressus recupe
ravit fidei.

Nec multo interposito tempore
nunciatur ex eadem insula
pelagianam perversitatem iterato
paucis auctoribus dilatari Rur
susque ad beatissimum virum preces sa
cerdotum omnium deferuntur. ut causam
dei quam prius obtinuerat tuta
retur. Quorum peticioni festinus
obtemperet. Namque sibi adiuncto
severo tocius sanctitatis viro qui erat
discipulus beatissimi patris lupi tre
casinorum episcopi. et nunc treveris or
dinatus episcopus gentibus prime germa
nie verbum predicabat mare conscen
dit. et consentientibus elementis tran
quillo navigio britannias petit
Interea spiritus sinistri pervolantes
totam insulam germanum venire in
vitis vaticinationibus nunciabant.
interim tamen ut elabius quidam religi
onis illius primus in occursum sciorum
sine ulla manifesti nuntij relati
one properaret. exhibens secum filium
quem in ipso flore adolescentie de
bilitas dolenda damnaverat.
Erat ei arescentibus nervis con
tracto poplite cui per siccitatem cru
ris usus vestigij negabatur. Hunc
elabium provincia tota subsequitur
Veniunt sacerdotes. occurrit inscia
multitudo. confestim benedictio et ser
monis divini doctrina profunditur.
Recognoscunt populum in ea qua reli
querat credulitate durantem in
telligunt culpam esse paucorum. inquirunt
auctores. inventosque condempnant
Cum subito sine precibus adlegebat.
fit communis omnium dolor et precipue sacer
dotum qui conceptam misericordiam ad divi
nam clementiam contulerunt. statimque
adolescentem beatus germanus sede
re eum compulit. adtrectat poplitem
debilitate curvatum et per tota in
firmitatis spacia medicabilis
dextra percurrit. Salubremque tac
tum sanitas festina subsequitur.
ariditas succum nervi officia
receperunt. et in conspectu omnium fi
lio incolumitas. patri filius restitu
itur. Implentur populi stupore mira
culi. et in pectoribus omnium fides ca
tholica inculcata firmatur. predica
tio deinde ad plebem de prevarica
tionis emendatione convertitur. Omni
umque sententia pravitatis auctores qui
erant expulsi insula sacerdotibus
adducuntur ad mediterranea de
ferendi. ut et regio absolutione
et illi emendatione fruerentur. Factumque
est ut in illis locis multa ex eo tempore
fides intemerata perduraret.

Itaqz cōpositis oib9 btī sacerdo
tes ea qua venerāt pspitate
redierunt. Porro germanus
post hec ad rauenā p pace ar
moricane gētis supplicaturus ad
uenit: ibiqz a valētiniana et
placidia matre ipi9 sūma re
uerēcia suscept9 migrauit ad
xpm Cui9 corp9 honorifico ag
mine comitātib9 vtutū opib9
suā defert ad vrbē Nec multo
post valētinian9 ab ecij patricij
que occiderat satellitib9 inter
imit. āno iperij marciano sex
to: cū quo simul hesperiū con
cidit regnū.

Vt britones qescētib9 ad tps
exteris ciuilib9 sese bellis con
triuerit. simul et maiorib9
flagitijs submerserit.

Interea britānie
cessatū qdem paruper
ab exteris. sed nā ciuilib9 bel
lis manebāt exterminia ciui
tatū ab hoste dirutarū ac de
sertarū. pugnabāt cōtra inuicē
q hostē euaserūt ciues. Atta
men recente adhuc memoria
calamitatis et cladis inflicte
seruabāt vtriqz reges sacer
dotes primati et optimates su
ū quiqz ordinē. At illis decedē
tib9 cū successisset etas tēpesta
tis illi9 nescia solū serenitatis
statū expta. ita cūcta verita
tis ac iusticie moderamina cō
cussa ac subuersa sūt. vt earū
non dicā vestigiū. sed ne me
moria qdē pter in paucis et val
de paucis vlla appareret. quin
inter alia inenarrabiliū scelerū fac
ta. q historic9 eorū gildus fle
bili sermone describit. et hoc ad
debāt vt nūqz genti saxonū si
ue āglorū secū britanniā inco
lendi. vbū fidei pdicādo cōmit
terēt. Sed nō tn̄ diuina pietas
plebē suā quā psciuit deseru
it. qui multo digniores genti
memorate pcones veritatis
p quos crederet destinauit.

Vt papa scs gregori9 augusti
nū cū monachis ad pdicandū
genti āglorū mittens. epla sua
illos exhortatoria nec a labo
rando cessarēt cōfortauerit.

Siquidē ab
incarnatiōe dnī. d. lxxxij.
mauriti9 ab augusto qnquage
sim9 qrt9 iperiū suscipiēs xx.
anos tenuit. Cui9 āno regni de
cimo gregori9 vir doctrina et
actione precipu9 pōtificatū
romane et aplice sedis sortit9
rexit ānos xiij. meses sex. et
dies x. Qui diuino admoni
t9 istinctu. āno xiiij. ei9dē pri
cipis. aduēt9 vero anglorū
in britaniā. āno circiter. cl.
misit seruū dei augustinū

et alios plures cum eo monachos timentes dominum predicare verbum dei genti anglorum. Qui cum iussis pontificalibus obtemperantes memoratum opus aggredi cepissent: iamque aliquantulum itineris confecisset timore inerti redire domum potius quam barbaram feram incredulamque gentem. Cuius ne linguam quidem nossent adire cogitabant. et hoc esse tutius communi consilio decernebant. Nec mora augustinum quem eis episcopum ordinandum si ab anglis susciperentur disposuerat domum remittunt: qui a beato gregorio humili supplicatu obtineret. ne tam periculosam tam laboriosam tam incertam peregrinationem adire deberent. Quibus ille exhortatorias litteras in opus eos verbi divino confisos auxilio proficisci suadet. Quarum videlicet litterarum ista est forma. Gregorius servus servorum dei. servus domini nostri ihesu christi. Quia melius fuerat bona non incipere quam ab hiis que cepta sunt cogitacione retrorsum redire. Summo studio dilectissimi filii oportet ut opus bonum quod auxiliante domino cepistis impleatis. Nec labor vos itineris. nec maledicorum hominum lingue deterreant. sed omni instancia. omnique fervore que inchoastis deo auctore peragite: scientes quod laborem magnum maior eterna gloria retributionis sequitur. Remeante autem augustino preposito vestro. quem et abbatem vobis constituimus: in omnibus humiliter obedite. Scientes hoc vestris animabus per omnia profuturum quicquid a vobis fuerit in eius admonitione completum. Omnipotens deus sua vos gratia protegat. et vestri laboris fructum in eterna me patria videre concedat: quatenus et si vobiscum laborare nequeo. simul in gaudio retributionis inveniar. quia laborare scilicet volo. Deus vos incolumes custodiat dilectissimi filii. Data die .x. kalendarum augustarum imperante domino mauricio tiberio piissimo augusto anno xiiii. post consulatum eiusdem domini nostri anno xiii. indictione .iiii.

Ut arelatensi episcopo epistolam pro eorum susceptione miserit.

Misit etiam tunc idem venerandus pontifex ad etherium arelatensem archiepiscopum ut augustinum britanniam pergentem benigne susciperet litteras. quarum iste est textus. Reverendissimo et sanctissimo fratri etherio coepiscopo gregorius servus servorum dei. Licet apud sacerdotes habentes deo placitam caritatem religiosi viri nullius commendatione indigeant: quod tamen aptum scribendi se tempus ingessit. fraternitati vestre nostra mittere scripta cu

rauim9: isinuātes latorem
psentiū augustinū seruū
dei de cui9 certi sum9 studio
cū alijs seruis dei illic nos
p vtilitate aīarū auxiliāte
dno direxisse. Quē necesse
ē vt sacerdotali studio scitas
vra adiuuare. et sua ei sola
tia pbere festinet. Cui etiā
vt pmptiores ad suffragiū
dū possitis existē causā vob
iuxim9 subtilit indicare. Sci
entes cognita tota vob pter
deū deuotione ad solaciandū.
qz res exigit comonitis. Candi
dū pterea psbiterū coēm filiū
quē ad gubernatioēz patrimo
eclie nre trāsmisim9 caritati
vre in oib9 comendam9. Deus te
icolumē custodiat reuerēdissime
fr. Data die kalendarū augus
tarū iperante dno nro mauriti
o tiberio pijssio augusto. āno
xiiij. post cōsulatū ei9dē dno nro
āno xiij. indic. xiiij.

Ut veniēs britāniā augusti
n9 pmo i insulā tanatorē regi cā
tuariorū pdicauit: et sic accep
ta ab eo licentia cantuā pdica
tur9 intrauerit.

Roboratus ergo cōfirma
tioē bti pris gregorij.
augustin9 cū famulis xpi qui
erant cū eo rediit in op9 vbi. per
uenitqz britāniā. Erat eo tpe rex
edilberctz in cantia potētissim9
q ad cōfiniū vsqz hombri fluui
nis maximi q meridiani et septē
trionales aglorū ppli dirimūt
fines iperij tetenderat. Est aūt
ad orientale cantie plagā tana
tos isula nō modica idem mag
nitudinis iuxta cōsuetudinē esti
mationis aglorū miliarū sex
centarū quā a cōtinenti terrā
secernit fluui9 vantsumu. q est
latitudinis circit triū stadiorū. et
duob9 tm in locis ē trāsmeabilis
Utrūqz ei caput ptēdit i mare.
In hac ergo applicuit seru9 dni
augustin9 et socij ei9 viri vt fer
tur ferme xl. Acceperūt ergo
ppipiente bto papa gregorio
de gente francorū interptes. et
mittens ad hedilberctū mādat
uit se venisse de roma: ac nūciū
ferre optimū. q sibi obtēpera
tib9 eterna in celis gaudia et
regnū sine fine cū deo viuo et
vero futurū sine vlla dubieta
te pmittet. Qui aūt audiens
manere illos in ea quā adierāt
isula. et eis necessaria ministra
ri: donec videret qd eis faceret
iussit. Nā et antea fama ad eū
qqz xpiane religionis puene
rat. vtpote q et vxorem habe
bat xpianā de gente franco
rū noie berthā. quā ea cōditi
one a parētib9 acceperat. vt ritu

fidei ac religionis sue cum episcopo quem ei adiutorem fidei dederat nomine Liudhardo inviolatam servare licentiam haberet. Post dies ergo venit ad insulam rex et residens sub divo iussit augustinum cum sociis ad suum ibidem advenire colloquium. Caverat enim ne in aliquam domum ad se introiret vetere usus augurio: ne superventu suo si quid malificae artis habuissent eum superando deciperet. At illi non demonica sed divina virtute prediti veniebant. crucem pro vexillo ferentes argenteam. et ymaginem domini salvatoris in tabula depictam letaniasque canentes pro sua simul et eorum propter quos et ad quos venerant salute eterna domino supplicabant. Cumque ad iussionem regis residentes verbum ei vite una cum omnibus qui aderant eius comitibus predicarent. Respondit ille dicens. Pulchra sunt quidem verba et promissa que affertis: sed quia nova sunt et incerta non his possum assensum tribuere relictis eis que tanto tempore cum omni gente anglorum servavi. Verumque de longe huc peregrini venistis. et ego ut videor michi perspexisse ea que vos vera et optima credebatis nobis quoque communicare desideratis Nolumus molesti esse vobis. quin potius benigno vos hospicio recipere et que victui sunt vestro sunt necessaria ministrare curamus. nec prohibemus quin omnes quos potestis fidei vestre religionis predicando societis Dedit ergo eis mansionem in civitate doruernensi. que imperii sui totius erat metropolis. eisque promisit cum administratione victus temporalis: licentiam quoque predicandi non abstulit. Fertur autem quia appropinquantes civitati more suo cum cruce sancta et ymagine magni regis domini nostri ihesu christi hanc letaniam consona voce modularentur. Deprecamur te domine in omni misericordia tua ut auferatur furor tuus et ira tua a civitate ista. et de domo sancta tua quia peccavimus alleluia.

Ut idem in cantia primitive ecclesie et doctrinam sit imitatus et vitam: atque in urbe regis sedem episcopatus acceperit.

At ubi datam sibi mansionem intraverunt. ceperunt apostolicam primitive ecclesie vitam imitari. Orationibus videlicet assiduis vigiliis ac ieiuniis serviendo verbum vite quibus poterant predicando: cuncta huius mundi velut aliena spernendo. Ea tantum que victui necessaria videbantur ab eis quos docebant accipiendo: secundum ea que docebant ipsi per omnia vivendo. et paratum ad patiendum adversa queque vel etiam pro ea quam predicabant veritate animum habendo. Quid mora crediderunt nonnulli et baptizabantur

miratēs simplicitatē innocētis vi-
te ac dulcedinē doctrine eorū ce-
lestis. Erat aūt prope ipsam ciuita-
tē ad orientē ecclia in honore
sci martini antiquitus facta. dū ad-
huc romani britāniā incoleret.
in qua regina quā xpianā fu-
isse pdiximus orare consueue-
rat. In hac ergo et ipsi conuenīe
primo psallere orare missas
cele[…]re facere pdicare et bapti-
zare ceperūt donec rege ad
fidē conuerso: maiorē qz pdicā-
di p omnia et ecclias fabricādi
vel restaurādi licentiā accipe-
rent. At ubi etiā ipse inter alios
delectatus vita mundissima scorū
et pmissis eorū suauissimis q-
uerā eē miraculorū quoqz mul-
torū ostensione firmauerūt
credēs baptizatus ē. Ceperūt plu-
res quotidie ad audiendū ver-
bū confluere. ac relicto gentilita-
tis ritu vnitati se scē xpi ecclie
credēdo sociare. Quorū fidei
et conuersione ita congratulatus
eē rex phibetur. vt nullū tn̄ coge-
ret ad xpianismū: sz tn̄ modo
credētes artiori delectatione
quasi conciues sibi regni celestis
amplecteret. Didicerat ei a doc-
toribus auctoribusqz sue salutis
seruitiū xpi voluntariū. nō co-
actitiū debere eē. Nec distu-
lit qn etiā ipsis doctoribus suis

locū sedis eorū gradui congruū
in dorouernī metropoli sua do-
naret. simul et necessarias in di-
uersis speciebus possessiones conferret.

Ut idem eps factus gregorio
pape qsint britānie gesta ma-
daret: simul et de necessitatibus
eius responsa petēs accepit

Interea vir dni
augustinus venit arelas
et archiepo eiusdē ciuitatis e-
therio iuxta qd iussa sci pris
gregorii acceperat. archiepus gen-
tis anglorū ordinatus ē. reuersus
qz britāniā misit continuo ro-
me laurentiū psbiterū et pe-
trū monachū q bto pōtifici grego-
rio gentē anglorū fidē xpi acce-
pisse: ac se epm factū eē re-
ferret. simul et de eis q neces-
saria videbātur qstionibus eius
consulta flagitās. Nec mora
congrua que sibi responsa
recepit que etiā huic histori-
e nre comodū duximus indere.

Interrogatio bti augustini.

Cātuariorū eps ecclie de epis
qualiter cū suis clericis conuersent.
vel de his q fideliū oblationibus
accedūt altario quante debeant
fieri portiones. et qualiter eps
in ecclia agere debeat. Rndit
gregorius papa vrbis rome. Sa-
cra scriptura testatur qua te bn̄
nosse dubiū nō est. et specialiter

ter beati pauli apostoli ad thimotheum epistole. in quibus eum erudire studuit qualiter in domo dei conversari debuisset. Mos autem sedis apostolice est ordinatis episcopis precepta tradere ut in omni stipendio quod accidit quatuor debeant fieri portiones. Una videlicet episcopo et familie propter hospitalitatem et susceptionem. alia clero. tercia pauperibus. quarta ecclesiis reparandis. Sed quia fraternitas tua monasterii regulis erudita seorsum fieri non debet a clericis suis in ecclesia anglorum: que auctore deo nuper adhuc ad fidem perducta est. hanc debet conversationem instituere que initio nascentis ecclesie fuit patribus nostris. in quibus nullus eorum ex hiis que possidebat aliquid suum esse dicebant. sed erant eis omnia communia. Si qui vero clerici extra sacros ordines constituti. qui se continere non possunt sortire uxores debent et stipendia sua exterius accipere. Quia et de hiis patribus de quibus prefati sumus novimus scriptum quod dividebatur singulis prout cuique opus erat. De eorum quoque stipendio cogitandum atque providendum est. et sub ecclesiastica regula sunt tenendi ut bonis moribus vivant. et canendis psalmis invigilent. et ab omnibus illicitis et cor et linguam et corpus deo auctore conservant. Communi autem vita viventibus iam de faciendis portionibus vel exhibenda hospitalitate et adimplenda misericordia nobis quid erit loquendum. Cum omne quod superest in causis piis ac religiosis erogandum est domino magistro omnium docente. quod superest date elemosinam et ecce omnia munda sunt vobis.

Interrogatio augustini. Cum una sit fides. sunt ecclesiarum diverse consuetudines. et altera consuetudo missarum in sancta romana ecclesia: atque altera in gallia tenetur. Respondit gregorius papa. Novit fraternitas tua romane ecclesie consuetudinem in qua se meminit nutritam. Sed michi placet ut sive in romana sive in galliarum. seu in qualibet ecclesia aliquid invenisti. quod plus omnipotenti deo possit placere sollicite eligas. et in anglorum ecclesia que adhuc ad fidem nova est institucione precipua que de multis ecclesiis colligere potuisti infundas. Non enim pro locis res: sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis que pia que religiosa que recta sunt elige. et hec quasi in fasciculum collecta apud anglorum mentes in consuetudinem depone.

Interrogatio augustini. Obsecro quid pati debeat. si quis

aliqd de ecclia furtu abstulerit.
Rndit gregorius. Hoc tua fraternitas
ex psona furis pensare potest
qualiter valeat corrigi. Sunt enim qda
qui habentes subsidia furtu ppe
trant. et sunt alij qui hac in re ex in
opia delinquunt. Unde necesse est
vt qda dampnis. qda vero verberibus et
qda districtius. qda aut levius corri
gantur. et cu paulo districtius agitur
ex caritate agendu est. et non ex
furore. quia ipi hoc pstat qui corrigi
tur ne gehenne ignibus tradatur.
Sic enim nos fidelibus tenere disci
plina debemus sicut boni pres car
nalibus filijs solent. quos et p cul
pis verberibus feriunt. et tn ipos
quos doloribus affligunt habe heredes
querunt. et que possident ipis servant
quos irati insequi videntur. Hec ergo
caritas in mente tenenda est et
ipa modu correptionis dictat. ita
vt mens extra rationis regula
oino nichil faciat. Addis etia
quo ea que furtu de ecclijs abstu
lerit reddere debeat. Sed absit
vt ecclia cu augmento recipiat
qd de terrenis rebus videt amit
tere. et lucra de vanis querere.

Interrogatio augustini.

Si debeat duo germani fres
singulas sorores accipe que sunt ab
illis longa pgenie generate. Re
spondit gregorius. Hoc fieri mo
dis oibus licet. Neqz enim in sacris
eloquijs invenitur qd huic caplo co
tradicere videatur. Interroga
tio augustini. Usqz ad quotam
generatione fideles debeant
cu ppinquis sibi coniugio copu
lari. et novercis et cognatis
si licet copulari coniugio. Rndit
gregorius. Queda terrena lex
in romana republica pmit
tit vt sive fr et soror seu du
oru frm germanoru vel du
aru sororu filius et filia misce
antur. Sed experimento didicimus ex ta
li coniugio sobole non posse succres
cere. Et sacra lex phibet cogna
tionis turpitudine revelare. Un
de necesse est vt ia tercia vel quar
ta generatio fideliu licenter sibi
iungi debeat. Nam scda qua dixi
mus a se oi modo debet abstinere.
Cu noverca aut miscere gra
ve est facinus. quia in lege scriptu est
Turpitudine pris tui non reve
labis. Neqz enim pris turpitu
dine filius revelare potest. Sed quia
scriptu est. erunt duo in carne
vna. Qui turpitudine nover
ce que vna caro cu pre fuit reve
lare psumpserit. pfecto pris tur
pitudine revelavit. Cu cog
nata quoqz misceri phibitu est. quia
p iunctione priorem caro fris fu
erit facta. Pro qua re etia iohes

baptista capite truncatus e. et scõ
martirio 9summatus. Cum nõ e dic
tũ ut xpm negaret. et p xpi 9fes
sione occisus est. s3 qa isde dns
nr illis xps dixerat. ego su veri
tas. q p veritate iohes occis9 est.
videlicz et p xpo sanguine fudit
Qa vero multi sut in anglorũ
gente q du adhuc in isidelitate
essent huic nefado 9iugio dicu
tur admixti. ad fide venietes ad
monedi sut ut se abstineat et
grave ee pctm hoc cognoscat
Tremedu dei iudiciu timeant
ne p carnali delectatioe torme
ta eterni cruciatus icurrat Nõ tn
p hac re sacri corporis et sanguis
dni 9munioe pivandi sut: ne in
eis illa ulcisci videat' in qb9 se per
ignorantia ante lavacru baptisma
tis astrixerut. In hoc eni tpe sca
ecclia qda p errore fervore cor
rigit. qda p masuetudine tolerat.
qda p 9sideratioez dissimulat.
atqz ita portat et dissimulat ut
sepe malu qd adusat portado 7
dissimulado 9pescat Qui aut
q ad fide veniut admonedi sut
ne tale aliqd audeat ppetrare.
Si q aut ppetraverit corporis et
sanguis dni 9ioe pivandi sut
Quia sic' in his q p ignorantia
a fecerut culpa aliquaten9 to
leranda e: ita in his fortit' inse
queda q nõ metuut sciendo pec
care. Interrogatio augustini
Si longinquitas itineris magna
interiacet ut epi nõ facile valeat
9venire an debeat sine aliorũ
epozũ psentia epus ordinari.
Rndit gregori9 Et qdem i anglorz
ecclia in qua adhuc solus tu eps
inveneris ordinare epm nõ alit'
nisi sine episcopis potes Nã qn
de gallis epi veniut q in ordina
tione epi testes assistut Sz fra
ternitate tua ita volum9 epis
copis ordinare ut ipi sibi epi
longo intervallo minime disiunga
tur quaten9 nulla sit necessitas
ut in ordinatioe epi. 9venire
nõ possint Pastores qqz quoz
psentia valde e utilis facile de
beant 9venire Cu igit' aucto
re deo ita fuerit epi in ppinquis
sibi locis ordinati p oia epozũ
ordinatio sine aggregatis tri
b9 vel qtuor episcopis fieri nõ
debet Nã in ipsis reb9 spiritali
b9 ut sapienter et mature dis
ponat' exeplu trahere a reb9
etia carnalib9 possum9 Certe
eni du 9iugia in mudo celebra
tur. 9iugati quiqz vocat' ut q
in via iam 9iugii pcesserut
i subsequetis qqz copule gau
dio misceat'. Cur nõ ergo in
hac spiritali ordinatione qua
p sacru misteriu homo deo 9
iungit' tales 9veniat q vel in

in profectu ordinati episcopi gaudeant
vel pro eius custodia omnipotenti deo
preces pariter fundat. Interro-
gatio augustini. Qualiter debe-
mus cum galliarum et britanorum epis-
copis agere. Respondit gregorius. In
galliarum episcopis nullam tibi auctori-
tatem tribuimus. quia ab antiquis pre-
decessorum meorum temporibus pallium are-
latensis episcopus accepit. quem nos pri-
vare auctoritate percepta minime
debemus. Si igitur contingat ut fr-
aternitas tua ad galliarum provinciam
transeat ut eodem arelatense episcopo
debet agere qualiter si qua sunt in
episcopis vicia corrigantur. Qui
si forte in disciplinis vigore tepi-
dus existat. tue fraternitatis zelo at-
tendendus est. Cui etiam epistolas fecimus
ut cum tue sanctitatis presentia in galli-
is et ipse tota mente subveniat
et que sunt creatoris nostri iussioni con-
traria ab episcoporum moribus compes-
cat. Ipse autem ex auctoritate propria
episcopos galliarum iudicare non
poteris. sed suadendo blandiendo bo-
na quoque opera tua eorum imitationi
monstrando. pravorum mentes ad
sanctitatis studia reforma. Nam
scriptum est in lege. Per alienam
messem transiens falcem mittere non
debet. sed manu spicas conterere
et manducare. Falcem enim iudicii
mittere non potes in ea segete que
alteri videtur esse commissa. sed per

affectum boni operis frumenta dominica
viciorum suorum paleis expolia et
in ecclesie corpore monendo et persuaden-
do quasi manendo converte. Quicquid
vero ex auctore agendum est cum pre-
dicto arelatense episcopo agatur. ne
pretermitti possit hoc quod antiqua
patrum institutio invenit. Brita-
norum vero episcopos tue fraternitati co-
mittimus. ut indocti doceantur. infir-
mi persuasione roborentur. perversi auc-
tore corrigantur. Interrogatio
augustini. Si pregnans mulier
debeat baptizari. aut postquam ge-
nuerit. post quantum tempus possit
ecclesiam intrare. Aut etiam ne mor-
te preoccupetur. quod genuerit post
quot dies hoc liceat sacri baptisma-
tis sacramenta percipere. Aut post
quantum temporis huic vir suus possit
in carnis copulatione coniungi.
Aut si menstrua consuetudine an
ecclesiam ei intrare liceat. Aut sacre
communionis sacramenta percipere. aut
vir sue coniugi permixtus priusquam
lavetur aqua si ecclesiam possit in-
trare. vel etiam ad ministerium com-
munionis sacre accedere. Que omnia rudi an-
glorum genti oportet habere com-
perta. Respondit gregorius. Hoc
non ambigo fraternitatem tuam esse req-
uisitam cui iam et responsum reddidisse
me arbitror. Sed hoc quod ipse di-
cere et sentire potuisti credo
quia mea apud te me volueris

responsione firmari. Mulier etenim pregnans cur non debeat baptizari. cum non sit ante omnipotentis dei oculos culpa aliqua fecunditas carnis. Nam cum primi parentes nostri in paradiso deliquissent immortalitatem quam acceperant recto dei iudicio perdiderunt. quia hiisdem itaque omnipotens deus humanum genus pro culpa sua funditus extinguere noluit. et immortalitatem hominum pro peccato suo abstulit. et tamen pro benignitate sua pietatis fecunditatem ei sobolis reservavit. Quod ergo nature humane ex omnipotentis dei dono servatum est. qua ratione poterit a sacri baptismatis gratia prohiberi. In illo quippe misterio in quo omnis culpa funditus extinguitur. valde stultum si donum gratie contradicere posse videatur. Cum vero enixa fuerit mulier post quot dies debeat ecclesiam intrare. testamenti veteris preceptione didicisti ut pro masculo diebus xxxiii. pro femina autem diebus lxvi debeat abstinere. Quod tamen sciendum est quia in misterio accipitur. Nam si hora eadem qua genuerit actura gratias intret ecclesiam nullo peccati pondere gravatur. Voluptas etenim carnis non dolor in culpa est. In carnis autem commixtione voluptas est. nam in prolis prolatione gemitus. unde et ipsi prime matri omnium dicitur. in doloribus paries. Si itaque enixam mulierem prohibemus ecclesiam intrare ipsam ei penam suam in culpam deputamus. Baptizare autem vel enixam mulierem. vel hoc quod genuerit si mortis periculo urgetur. vel hoc quod genuit eadem qua natum est nullo prohibetur. quia sancti misterii gratia viventibus atque discernentibus cum magna discretione providenda est. Ita hiis quibus mors imminet sine ulla dilatione offerenda. ne dum adhuc tempus ad prebendum redemptionis misterium queritur interveniente paululum mora invenire non valeat quem redimat. Ad eius vero concubitum vir suus accedere non debet quousque quod genuit ablactetur. Prava autem in coniugatorum moribus consuetudo surrexit. ut mulieres filios quos gignunt nutrire contemnant. eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. quod videlicet ex sola causa incontinentie videtur inventum. quia dum se continere nolunt despiciunt lactare quos gignunt. Hee itaque que prava ex consuetudine aliis ad nutriendum tradunt nisi purgationis tempus transierit viris suis non debent admisceri. Quippe quia et sine partus causa. cum in consuetis menstruis detinentur viris suis misceri prohibentur. ita ut morte lex sacra feriat. Si quis vir ad mulierem menstruatam accesserit. quod tamen mulier dum consuetu

dine menstrua patit^r. plyberi
eccliaz itrare no debet. qz ei na
ture supfluitas in culpa no va
let reputari. et p hoc qa inuita
patitur iustu no est vt igressu
eccliē priuetur. Nouim9 naqz q
mulier q sāguinis fluxu patie
bat^r. post tergu dm humiliter ve
niens vestimēti ei9 fimbria teti
git. atqz ab ea stati sua ifirmitas
recessit. Si ergo i fluxu sāguis
posita laudabilit dnm potuit ves
timētū tangere. cur q menstruu
sāguinis patit^r ei non liceat dm
eccliaz intrare. Sz dicis. illā ifir
mitas cōpulit. has vero de qb9 lo
quim^r cōsuetudo cōstringit. Per
pende frat charissiē qz oē qd in hac
mortali carne patim^r ex ifirmi
tate nature. ē digno dei iudicio
post culpā ordinatū. Esurire nā
qz sitire. estuare. algere. lacessere
ex ifirmitate nature ē. Et qd est
aliud cōtra famē alimēta. cōtra
sitim potu. cōtra estu auras. cō
tra frigus vestē. cōtra lassitu
dine requiē querere. nisi medi
camētū qdem cōtra egritudiēs
explorare. Femine itaqz et men
strua sui sanguis flux9 egritu
do est. Si igit^r bn presupsit q ves
timentu dm in lāguore posita
tetigit. qd vni psone ifirmāti
conceditur. cur nō concedatur
cūctis mulierib9 q nature sue vi

no ifirmāt^r. Hec aūt coionis
misteriu in hijsdē dieb9 pcipē
nō debz plyberi. Si aūt ex vene
ratione magna pcipere nō pre
sumit. laudanda ē. Sz si pcepe
rit nō iudicāda. bonarū quippe
mentiu est. et ibi aliqn culpas
suas agnoscē vbi culpa nō est.
qa sepe sine culpa agit^r qd venit
ex culpa. Unde etiā cu esurim9
sine culpa cōmedim9. qb9 ex
culpa primi hois factu est vt
esuriremus. Menstrua ei con
suetudo mulierib9 nō aliqua
culpa ē. videlicz qz naturalit
accidit. Sz tn q natura ipa vi
ciata ē vt etiā sine volūtatis
studio videat^r ee polluta. Ex
culpa venit viciu q seipa qlis
p iudiciu facta sit huana na
tura cognoscat. Et homo q ppe
tura culpā spōte ppetrauit. reatū
culpe portet inuit9. Atqz ideo
feie cu semetipās osiderant.
et si menstrua cōsuetudie ad
sacramētu dnici corpis et sā
guinis dm accedē non psumūt
de sua recta cōsideratione lau
dande sūt. Dū vero pcipiēdo ex
religiosa vite cōsuetudie ei9
de misterij rapiūt^r. repriēde si
cut pdixim9 nō sūt. Sic ei in
testamēto veteri exteriora opa
seruabāt^r. ita i testamēto nouo
nō tā qd exterius agit^r. qd qd

Atq paulo post subiecit exponens
iterum cogitat' sollicita iteratio
ne attendit' ut subtili sententia
puniat'. Nam cu multa lex velut
immunda manducare prohibeat. in
euangelio tn dns dicit. no qd in
trat in os coinquinat hoiem. sz que
exeunt de ore illa sut q coinquinat
Ex corde exeut cogitacoes ma
le. Ubi uberti indicatu est qd il
lud ab oipotete deo pollutu ee
in ope ostendit'. qd ex pollute co
gitacois radice generat'. Unde
paulus qq aplus dicit. Oia munda
mundis. coinquinatis aut et ifideli
b9 nichil e mundu. Atq mox ei9
de causa coinquinatois annuncians
subiungit. Coinquinata sut ei z mens
eoru et cosciencia. Si ergo cib9
immud9 no est cui mens immunda
no fuerit. cur qd munda mete mu
lier ex natura patit' ei in immundi
cia reputet'. Vir at cu ppria co
iuge dormiens nisi lot9 aqua in
trare eccliaz no debet. sz neq lot9
statim intrare debet. Lex at vete
ri pplo pcipit ut mixt9 vir mu
lieri et lauari aqua debeat. et
ante solis occasu eccliaz no itra
re. qd vel tn intelligi spiritalit'
potest. Qa mulieri vir miscet'
qn illicite concupiscencie anim9
in cogitacoe p delectacoez con
iungitur. Quia nisi prius ignis
concupiscencie a mete deferueat
dignu se congregatioi frm esti
mare no debet qui se grauari p
nequicia praue volutatis vi
det. Quamuis de hac re diuerse
hoim naciones diuersa senti
ant. atq alia custodire videat'.
romanoz tn sep ab atiquiori
b9 vsus fuit. post admixtione
pprie coniugis et lauacri pu
rificatioez qrere. et ab ingres
su ecclie paululu reuerentr
abstinere. Nec hec dicentes
culpa deputam9 ee coniugiu
sz qr ipa licita admixtio con
iugis sine volutate carnis
fieri no potest. a sacri loci in
gressu abstinendu est. qa volu
tas ipa ee sine culpa nullate
n9 potest. No de ei de adulte
rio vel fornicatioe sz de legitti
mo coniugio nat9 fuerat qui
dicebat. Ecce i iniquitatib9 co
ceptu se viderat delicto se na
tu gemebat. qa portat arbor
i ramo vitij qua traxit ex ra
dice. In qb9 tn vbis no admixti
one coniugii noiat iniqtate sed
ipaz videlicz volutate admix
tionis. Sunt etei multa q lici
ta sut ac legitima. et tn in eoz
actu aliqten9 fedam'. sic sepe
irascedo culpas isequim'. et tra
quillitate in nobis animi per
turbam9 et cu rectu sit agitur
no est tn approbabile qui in eo
anim9 pturbat'. Cotra vicia

ꝗppe delinquētiū iratꝰ fuerat q̄
dicebat: turbatꝰ ē p̄re ira oculꝰ
meꝰ. Qꝛ ei nō valet nisi tran
quilla mēs in contēplatiōis se
luce suspēdere in ira suū oculū
turbatū dolebat. Qꝛ dū ma
le acta deorsū insequit̄ cōfū
di atq̄ turbari a sūmoꝝ con
tēplatiōe cogebat̄. et laudabi
lis ē ergo contra viciū et tn̄ ī
molesta qꝛ turbatū se aliquē
incurrisse estimat. Oportet i
taq̄ legitima carnis copula
vt causa ꝓlis sit. nō voluptatis
et carnis cōmixtio creandoꝝ
liberoꝝ sit grā. nō satisfac
tio viciorū. Si q̄s sua cōiugē
nō cupidine voluptatis raptꝰ
sed solūmodo creandoꝝ libe
roꝝ grā vtit̄. iste ꝑfecto siue
de ingressu eccłie siue de sume
do dnīci corporis sanguinisq̄ mis
terio suo est relinquēdꝰ iudi
cio: qꝛ a nobis ꝓhiberi nō de
bet accipe q̄ in igne positꝰ nes
cit ardere. Cū vero nō amor
ꝓcreandi sobolis sed voluptas
dn̄at̄ in ope cōmixtionis ha
bet cōiuges etiā de sua mixti
one q̄d defleāt. Hoc eī eis cōce
dit sca ꝑdicatio: et tn̄ de ipa
cōcessiōe metu animū cōcu
tit. Nā cū paulꝰ apls̄ dicēt q̄
se cōtinē nō potest habeat
vxorē suā: statī subiūgē cu

rauit. Hoc aūt dico sedꝫ indulgē
tia nō sedꝫ ipeiū. Non eī indul
get̄ q̄d licet qꝛ iustū ē. Qui igit̄
indulgē dixit culpā ēē demon
strauit. Vigilāti vero mēte pē
sandū est q̄ in syna mōte dn̄s lo
cuturꝰ ad ꝓplm̄ prius eundē po
pulū abstinere a mulieribꝰ ꝑce
pit. Et si illic vbi dn̄s ꝑ creatu
ram subditā hōibꝰ loquebat̄ ta
ta ꝓuisiōe est mundicia corpis
requisita. vt q̄ vba dei ꝑcipe
rēt mulieribꝰ mixti non essēt.
q̄nto magis mulieres q̄ corpꝰ
dn̄i oīpotētis accipiūt custo
dire in se mūdiciā carnis debēt
ne ipa inestimabilis misterij mag
nitudine grauēt. Hinc etiā ad
dauid de pueris suis ꝑ sacerdotē
dicit̄. vt si a mulieribꝰ mūdi es
sent. panes ꝓpositiōis acciperēt.
q̄s oīno nō acciperēt nisi prius
dauid mūdos eos fateret̄. Tūc
āt vir q̄ post admixtionē con
iugis lotꝰ aqua fuerit etiā sa
cre cōionis misteriū valet ac
cipe: cū ei iuxta ꝑfinitā sen
tenciā etiā eccłiaꝫ licuerit in
trare. Interrogatio augꝰ.
Si post illusionē q̄ ꝑ sompniū
solet accidē. vel corpꝰ dn̄i q̄slibꝫ
accipē valet. vel si sacerdos sit
sacra misteria celebrare. Rndit
gregoriꝰ. Hūc quidē testamētū
veteris legis. sicut in superiori capło

ia dixim9 pollutu dicit et nisi lo
tu aqua et vsqz ad vespera itra
re ecclia no concedit. Qd tn
specialiter ad illu pplm spirita
lit aut itelliges sub eode intel
lectu accipiet quo pfati sum9
qa qsi p somniu illudit q tep
tatus imundicia veris imagini
b9 i cogitacioe inqnat. sed la
uand9 e aqua vt culpas cogi
tacionis lachrimis abluat. Et
nisi prius ignis teptacois reces
serit reu se qsi vsqz ad vesperu
cognoscat. Sed est i eade illusi
one valde necessaria discretio
q subtiliter pensari debet. Ex q
re accidat menti dormietis. a
liqn ei ex crapula. aliqn ex na
ture supfluitate vel ifirmita
te. aliqn ex cogitacioe cotin
git. Et qdem cu ex nature su
pfluitate vel ifirmitate eue
nerit omnimodo hec illusio no
e timeda. q hac anim9 nesci
ens ptulisse magis dolendu
e qz fecisse. Cu vero vltra mo
du appetit9 gule i sumedis a
limetis rapit. atqz idcirco hu
moru receptacula grauat.
hab3 exinde anim9 aliqne re
atu. no tn vsqz ad phibitione
percipiendi sci misterij. vel mis
saru solepnia celebradi Cu
fortasse aut festus dies exi
git aut exhiberi misteriu p

eo q sacerdos ali9 in loco deest ipsa
necitas copellit. Na si assunt alij
q iplere misteriu valeat illusio
p crapula fca a pceptioe sacri
misterij phiberi no debet. sz ab
imolatioe sacri misterij abstine
vt arbitror humiliter debet. si tn
dormietis mete turpi ymagi
natioe no cocusserit. Na sunt
qb9 ita plerumqz illusio nascit.
vt eoru anim9 etia in somno
corporis posit9 turpis imagina
tionib9 no fedetur. Qua in
re vnu ibi ostedit ipa mens
rea. no tn vel suo iudicio libera
cu se et dormientis corpore nichil
meminit vidisse. tn in vigili
is corporis meminit i ingluuie
cecidisse. Si vero ex turpi cogi
tacioe vigilatis orit illusio dor
mietis. patet aio suus reatus
Videt ei a qua radice iquina
tio illa pcesserit q in hoc qd co
gitauit sciens. hoc ptulit nesci
ens. Sed pesandu est ipa cogi
tacio vtru suggestioe an delec
tacioe. vel qd mai9 e pcti cosen
su acciderit. Trib9 ei modis iple
t oe pctm videlicet. suggestioe
delectacioe. cosensu. Suggestio
qz fit p diabolu. delectacio p
carne. consens9 p spm. Qa et
pma culpa serpens suggessit
eua velut caro delectata est. et
Adam vero velut sps osensit

Et necessaria ē magna discretio
vt int̄ suggestionē atq3 delecta
tionē. int̄ delectiōe3 et consensū.
iudex sui animꝰ p̄sideat. Cū ei
malignꝰ sp̄s pc̄m suggessit ī me
te. si nulla pc̄i delectacio sequat̄.
pc̄m oīmodo ꝑpetratū nō est. Cū
vero delectarē caro ceperit. tūc pec
catū īcipit nasci. Si aūt etiā ex de
liberatiōe ꝯsentit. tūc pc̄m cog
noscit̄ pfici. In suggestiōe igitur
pc̄i īitiū est. in delectaciōe fit nu
trimētū. in ꝯsensu pfectio. Et se
pe cōtingit in hoc q̄ malignus
sp̄s seminat in cogitaciōe. caro
in delectationē trahit. nec tn̄
aīa eidē delectationi ꝯsentiat.
Et cū caro delectari sine aīa ne
queat. ipē tn̄ animꝰ carnis vo
luptatibꝰ reluctās. ī cogitatiōe
carnali aliq̄ modo ligatur īuitꝰ.
vt ei ex ratiōe nō contradicat.
nec ꝯsentiat. nec tn̄ delectatiōe
ligatꝰ sit. sed ligatū se vehemēt̄
īgemiscat. Vnde et ille celestis
exercitꝰ p̄cipuꝰ miles gemebat
dicēs. Video aliā legem ī mē
bris meis repugnantē legi
mētis mee et captiuū me du
centē in lege pc̄i q̄ est mēbris
meis. Si aūt captiuꝰ erat mi
nime pugnabat. s3 et si pug
nabat q̄re captiuꝰ erat. Ex
pugnabat igit̄ legi mentis
cui lex q̄ in mēbris ē repug
nabat. Si aūt pugnabat captiuꝰ
nō erat. Ecce ita homo ē. vt ita
dixeri captiuꝰ et liber. Liber ex
iusticia quā diligit. captiuꝰ ex
delectaciōe quā portat īuitꝰ.
Huc vsq3 responsiones bti gre
gorij ad consulta reuerēdissi
mi antistitis augꝰ. Epistola
vero quā se arelatēsi epō fe
cisse cōmemorat ad vergiliū e
therij successorē dederat. cuꝰ
hec forma est.
Vt papa gregoriꝰ eplā3 are
latēsi epō p adiuuādo ī ope dei
augustino miserit.
Reuerēdissimo et scīssimo frī
vergilio coepō gregoriꝰ
seruꝰ seruorū dei. Quātꝰ sit af
fectꝰ venientibꝰ sponte frībꝰ ī
pendēdꝰ. ex eo q̄ plerumq3 solet
charitatis causa īuitari cog
noscit̄. Et ideo si cōmunē frē3
augustinū epm̄ ad vos venire
cōtigerit. ita illū dilectio vr̄a
sicut decet affectuose dulciterq3
suscipiat vt et ipm̄ ꝯsolatiōis
sue honore foueat et alios q̄li
ter frīna charitas colenda sit
doceat. Et quō sepius euenit
vt hij q̄ delonge positi sūt pri
us ab alijs q̄ sūt emēdāda cog
noscant. Si q̄s fortasse frīnita
ti vr̄e sacerdotū vel aliorū
culpas ītulerit vna cū eo re
sidentes subtili cūcta īuestiga

tione pquirite: et ita vos in ea
q deu offendut et iracudia puo
cat districtos ac sollicitos exhi
bete. vel ad alioru emedatioe
et vindicta culpabile feriat. et
inocente falsa opinio no affli
gat. Deus te icolume custodiat
reuerendissime fr. data die decimo
kalendaru iuliaru iperio dno
nro mauritio. tyberio piissio
augusto. ano nono. x. post co
sulatu eiusde dno nro ano. xvij.
indic. iiij.

Vt idem augustino palliu et
eplam et plures ubi ministros mi
serit.

Preterea idem papa gregorius. au
gustino epo qa suggesserat ei
multa qdem sibi esse messe sed
operarios paucos. Misit cu pfa
tis legatarijs suis plures coope
ratores ac ubi ministros. i qbus
pmi et pcipui erat. mellitus. ius
tus. paulinus. rufinianus. et per
eos generalit universa q ad cul
tu erat ac ministeriu ecclie ne
cessaria vasa videlicet sacra
et vestimeta altaru. Orna
meta qq ecclesiaru et sacerdo
talia vel clericalia idumenta
scoru etia aplorum ac martiru
reliqas necno et codices pluri
mos. Misit etia litas i qbs sig
nificat se ei palliu direxisse. si
mul et insinuat qlit epos in
britania astituere debuisset. qru
litteraru iste est textus. Reueren
dissimo et scissimo fri augustino epo
gregorius seruus seruoru dei. Cu
certu sit p oipotenti deo labora
tibus ineffabilia eterni regni pmia
reseruari. nobis tn eis necesse bono
ru bnficia tribuere: ut i spirita
lis opis studio ex remuneratioe
valeat multiplicius isudare. Et qr
noua anglorum ecclia ad oipotetis
dei graz eode dno largiente. et te
laborate pducta e: usu tibi pal
lij i ea ad solu missaru solepni
a agenda cocedimus. ita ut p loca
singula. xij epos ordines qui tue
subiaceat ditioni. qtenus lundoni
ensis ciuitatis epis sep in posteru
a sinodo proprio debeat cosecra
ri: atq honoris palliu ab hac
sca et apostolica cui deo auctore
deseruio sede pcipiat. Ad ebura
ca vero ciuitate volumus episco
pu mittere que ipe iudicaueris
ordinare: ita dutaxat ut si eade
ciuitas cu finitimis locis verbu
dei receperit: ipe qq xij epos ordi
net et metropolitani honore p
fruat. Qa ei qq si vita comes
fuerit palliu tribuere dno fa
uete disponimus. que tn tue fr
nitatis volumus dispositione
subiacere. Post obitu vero tuu
ita epis quos ordinauerit psit
lundoniensis epi nullo modo di

tioni subiaceant. Sit vero in
ter lundonie et eburace ci
uitatis epis ī posteris hono
ris ista distinctio vt ipe prior
habeat qui prius fuerit ordi
aut natus. Cōmuni consilio et co
cordi actiōe quēqz sūt p xpi zelo
agēda disponāt. vnanimiter
recte sentiāt. et ea q̄ senserit
nō sibimet discrepādo pficiat.
Tua vero fr̄nitas nō solū epos
quos ordinauerit. neqz hos tan
tūmodo q̄ eburace p epm fue
rit ordinati sed etiā oēs bri
tānie sacerdotes habeat deo
dn̄o nr̄o ihu xp̄o auctore sub
iectos. quaten9 ex lingua et vite
tue s̄ctitatis et recte credēdi et
bn̄ viuēdi formā percipiūt at
qz officiū suū fide ac more se
quētes ad celestia cū dn̄s vo
luerit regna ptingāt. Deus te
icolumē custodiat reuerēn
dissime fr̄. Data die x. kalen
darū iuliarū īperāte dn̄o
nr̄o mauritio tyberio piissīo
aug. āno xviii. p9 consulatū
eiusdē dn̄i anno xix. indic. iiij.
Exemplar ep̄le quā mellito
abbati britāniā pgēti miserit.

Abeuntib9
autē p̄fatis legatarijs mi
sit post eos beat9 pr̄ gregori9
lrās memoratu dignas in qb9
aptē quā studiose circa saluati
onē nr̄e gentis inuigilauerit
ostēdit. ita scribēs. Dilectissīo
filio mellito abbati. gregorius
seru9 seruoꝝ dei. Post discessū
congregatiōis nr̄e q̄ tecū ē valde
sum9 suspēsi redditi. q̄a nihil
de pspritate vr̄i itineris audis
se nos cōtigit. Cū ergo dn̄s ops
vos ad reuerēdissimū virū frēm
nr̄m augustinū pduxerit di
te ei q̄d diu mecū de causa an
gloꝝ cogitās tractaui. videli
cet qz fana ydoloꝝ destrui
ī eadē gēte minime debeāt.
sz ipa que ī eis sūt ydola destru
ātur. aqua bndicta fiat ī eis
de fanis aspgatur. altaria co
struāt. reliquie ponāt. Q̄a
si fana eadē bn̄ cōstructa sūt
necesse ē vt cultu demonū in
obsequio veri dei debeāt cō
mutari. vt dū gens ipa eadē
fana sua nō videt destrui. de cor
de errorē deponat. et deū verū
cognoscēs ac adorās ad loca
q̄ cōsueuerat familiari9 cōcur
rat. Et q̄a boues solēt ī sacrifi
cio demonū multos occidere. de
bet eis etiā hac de re aliqua so
lēpnitas īmutari. Vt die dedi
cationis vel natalicijs s̄coꝝ mar
tirū quoꝝ illic reliquie ponūtur ta
bernacula sibi circa easdē ec
clesias q̄ ex fanis cōmutate
sūt de ramis arboꝝ faciāt. et

religiosis communis sollempnitate celebret. nec diabolo iam animalia immolent. et ad laudem dei in esu suo animalia occidat. et donatori omnium de sacietate sua gratias referat. Nam duris mentibus simul omnia abscidere impossibile esse dubium non est. Quia et is qui summum locum ascendere nititur gradibus vel passibus. non autem saltibus eleuatur. sic in israhelitico populo dominus in egypto quidem innotuit. sed tamen eis sacrificiorum vsus quos diabolo solebat exhibere in cultu proprio reseruauit. vt eis in suo sacrificio animalia immolare preciperet. quatenus cor mutantes aliud de sacrificio amitterent. aliud retinerent vt etsi ipsa essent animalia que offerre consueverant. vero tamen deo et non ydolis immolantes iam sacrificia ipsa non essent. Hec igitur dilectionem tuam predicto fratri necesse est dicere. vt ipse in presenti illic positus perpendat qualiter omnia debeat dispensare. Deus te incolumem custodiat dilectissime fili. Data die kalendarum iuliarum imperialium domino nostro mauritio tiberio perpissimo augusto anno xix. post consulatum eiusdem domino anno xviii indic. iiii.

Vt augustinum per litteras ne de virtutibus suis glorietur exhortatur et sit

Quo in tempore misit etiam augustino epistolam super miraculis que per eum facta esse cognouerat. in qua eum ne pro illorum copia periculum elationis incurreret his verbis hortatur. Scio frater carissime quia omnipotens deus per dilectionem tuam in gentem quam eligi voluit magna miracula ostendit. Vnde necesse est de dono celesti et timendo gaudeas: et gaudendo pertimescas. Gaudeas videlicet quia anglorum anime per exteriora miracula ad interiorem graciam pertrahuntur. Pertimescas vero ne inter signa que fiunt infirmus animus in sui presumptione se eleuet. et vnde foras in honorem tollitur inde per inanem gloriam intus cadat. Meminisse etenim debemus quia discipuli cum gaudio a predicatione redeuntes dum celesti magistro dicerent. domine in nomine tuo etiam demonia nobis subiecta sunt. protinus audierunt. Nolite super hoc sed potius gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celo. In priuata enim et temporali leticia mentem posuerant. qui de miraculis gaudebant. Sed de priuato ad commune. et de temporali ad eternam leticiam reuocantur. Quibus dicitur in hoc gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celo. Non enim omnes electi miracula faciunt. sed tamen nomina eorum manere in celo tenentur asscripta. Veritatis etenim discipulis esse gaudium non debet nisi de eo bono quod commune cum omnibus habent. et in quo finem leticie non habent. Restat itaque frater

kmie vt iterea q̄ operāte d dn̄o
exteri9 facis sp̄ te iteri9 subtilit̄
iudices ac subtilit̄ itelligas. et
temetipm̄ q̄s sis et q̄nta sit in
eadē gente grā p cui9 cōuersiōe
etiā faciendoꝝ signorū dona
p̄cepisti Et si q̄n te creatori v̄ro
seu p linguā seu p opaꝝ remi
nisceris deliq̄sse. semp hec ad
meoriā reuoces vt surgētē cor
dis glāz meoria reatus p̄mat
Et quecūq̄ de faciēdis signis ac
ceperis vel accepisti hoc nō tibi
sed eis deputes donata p q̄rū tibi
salute collata sūt

Ut edilberchto regi l'ras et do
na miserit.

Misit et idem papa beat9 gre
gorius eodē tpe etiā regi
edilberchto eplāz simul et dona
i diu'sis sp̄eb9 p̄plura. tp̄alib9 q̄q3
honorib9 regem glorificare sata
gēs. cui glā celestis sui labore et
industria notitiā p̄uenisse grau
debat Exēplar autē p̄fate eplē
hoc ē. Dn̄o glo'sissimo atq3 p
cellētissīo filio edilberchto regi
āglorū gregori9 eps. Propter
hoc oīps de9 bonos q̄sq3 ad regi
mina p̄plorū p̄duxit. vt p eos oī
b9 q̄b9 p̄lati fuerīt dona sue pi
etatis ipendat. q̄d anglorū gen
ti factū agnouim9 Cui v̄ra glā
ē idcirco p̄posita. vt p bona q̄ue
vobis cōcessa sūt etiā subiecti

vob' genti sup̄na bn̄ficia p̄staret
Et ideo gloriose fili eā quā acce
pisti diuinit9 grāz require solli
cita mēte custodi. xp̄ianā fidē in
p̄plis tibi subditis extendē festina.
zelū rectitudīs tue in corū mul
tiplica cōuersione. ydolorū cult9
isequere. Fanorū edificia euer
te. subditorū mores ex magna
vite mūditia exhortādo. terrē
do. blādiendo. corrigēdo. et bo
ni opis exēplo mōstrādo edifi
ca. vt illū retributorē iuenias
i celo. cui9 nomē atq3 cognitio
nē dilataueris i terra. Ipse eni
v̄rē q̄q3 glē nomē. etiā posteris
glo'sius reddet. cui9 vos honorē
q̄ueritis et seruatis i gentib9. Sic
etei cōstātin9 quodā p̄ssim9 ipe
rator romanā rempublicā a p
uersis ydolorū cultib9 reuocās
oīpotenti deo dn̄o n̄ro ihu xp̄o se
cū subdidit. Nō secq3 cū subiectis
p̄plis tota ad deū mēte cōuertit
Unde factū ē vt āntiq̄rū p̄ncipū
nomē suis vir ille laudib9 vin
ceret. et tāta i opinione p̄de
cesores suos q̄nto et i bono ope
superaret. et nūc itaq3 v̄ra glā
cognitionē vni9 dei p̄ris et filij
et sp̄s sc̄i regib9 ac populis sibi
met subiectis festinet ifundē
vt et āntiq̄s reges sue gentis lau
dib9 ac meritis trāscēat. et q̄n
to in subiectis suis etiā aliena

pera deterserit tanto etiam de peccatis propriis ante omnipotentis dei terribile examen securior fiat. Reverendissimus frater noster augustinus episcopus in monasterii regula doctus sacre scripture scientia repletus. bonis auctore deo operibus preditus. quem vos amonet libenter audite. devote paratte. studiose in memoria reservate. Nam si vos eum in eo quod omnipotenti deo loquitur auditis etenim isdem omnipotens huic pro vobis exorante celerius exaudiat. Si enim quod absit verba eius postponitis. quomodo eum omnipotens deus poterit audire pro vobis quem vos negligitis audire pro deo. Tota igitur mente cum eo vos in fervore fidei stringite. atque adnisum illum virtute quam vobis divinitus tribuat adiuvate. ut regni sui vos ipse faciat esse participes cuius vos fidem in regno vestro recipi facitis et custodiri. Preterea scire vestram gloriam volumus quia sicut in scriptura sacra ex verbis domini omnipotentis agnoscimus presentis mundi iam terminus iuxta est. et sanctorum regnum venturum est. quod nullo umquam poterit fine terminari. Appropinquante autem eodem mundi termino multa imminent que antea non fuerunt. videlicet immutaciones aeris terroresque de celo. et contra ordinationem temporum. tempestates. bella fames. pestilencie. terremotus per loca. que tamen non omnia nostris diebus ventura sunt. sed post nostros dies omnia subsequentur. Vos itaque si qua ex hiis evenire in terra vestra cognoscetis. nullo modo animum vestrum perturbetis quia idcirco autem signa de fine seculi premittuntur. ut de animabus nostris debeamus esse solliciti. de mortis hora suspecti et venturo iudici in bonis actibus inveniamur esse preparati. Hec autem gloriose fili paucis locutus sum ut cum xpiana fides in regno vestro excreverit. nostra quoque locutio apud nos latior excrescat. et tanto plus loqui libeat. quanto se in mente nostra gaudia de gentis vestre perfecta conversione multiplicant. Parva autem exenia transmisi. que vobis parva non erunt cum a vobis ex beati petri apostoli fuerint benedictione suscepta. Omnipotens itaque deus in nobis gratiam suam quam cepit perficiat. atque vitam vestram et hic post multorum annorum curricula extendat. et post hec longa tempora in celestis vos patria congregatione recipiat. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat domine mi fili. Data die .x. kalendarum iuliarum et imperii domino nostro mauritio tyberio piissimo augusto anno xix. post consulatum eiusdem anno xviii. indictione

Ut augustinus ecclesiam iiii.
salvatoris instauraverit. et monasterium beati petri apostoli fecerit. et de primo eius abbate petro.

Et augustinus
ubi in regia civitate sede
episcopalem ut prediximus accepit. recu
peravit in ea regio fultus admi
niculo ecclesiam quam ibi romanorum
antiquorum fidelium opere factam fuisse
didicerat. et eam in nomine sancti salva
toris dei et domini nostri ihesu christi sacra
vit. atque ibidem sibi habitationem
statuit et cunctis successoribus su
is. fecit autem et monasterium non longe
ab ipsa civitate ad orientem. in quo
eius hortatu edilbrecht ecclesiam
beatorum apostolorum petri et pauli a
fundamentis construxit. ac diversis
donis ditavit. in qua et ipsius au
gustini et omnium episcoporum dorverne
sium simul et regum cantie poni
corpora possent. Quam tamen ecclesiam
non ipse augustinus. sed successor
eius laurentius consecravit. Primus autem
eiusdem monasterii abbas petrus pres
biter fuit qui legatus galliam missus
dimersus est in sinu maris. qui vo
catur amfleat. et ab incolis loci ig
nobili traditur sepulture. Sed omni
potens deus ut qualis meriti vir fue
rit demonstraret omni nocte supra
sepulchrum eius lux celestis appa
ruit donec animadvertentes vicini
qui videbant sanctum fuisse virum qui ibi
esset sepultus. et investigantes unde
et quis esset abstulerunt corpus
et in bononia civitate iuxta ho
norem tanto viro congruum in eccle
sia posuerunt

Ut edilfrithus rex nordanhim
brorum scottorum gentes prelio
conterens ab anglorum finibus expul
sus est.

His temporibus nordanhimbrorum
regno prefuit rex fortissimus
et glorie cupidissimus edilfridus. qui
plus omnibus anglorum primatibus
gentem vastavit britonum. ita ut
sauli quondam regi israhelitice
gentis comparandus videretur. excepto
duntaxat hoc quod divine erat reli
gionis ignarus. Nemo enim in tri
bunis. nemo in regibus plures eorum
terras exterminatis vel subiu
gatis indigenis: aut tributarias
genti anglorum aut habitabitabi
les fecit. Cui merito poterat il
lud quod benedicens filium patriarcha
in persona saulis dicebat aptari:
beniamin lupus rapax mane
comedit predam et vespere di
videt spolia. Unde motus eius
profectibus edaneade rex scottorum
qui britanniam inhabitat venit
contra eum cum inmenso ac forti exer
citu. sed cum paucis victus aufu
git. Siquidem in loco celeberri
mo qui dicitur degsastan id est deg
sa lapis omnis pene eius est cesus
exercitus. In qua etiam pugna
theodbald frater edilfridi cum illo quem
ipse ducebat exercitu peremptus
est. quod videlicet bellum edilfridus

āno ab īcarnatiōe dñi dciiij. regni
āt suū qđ xxiiij ānis tenuit āno xi.
pfecit. Porro āno focatis q̄ tūc reg
ni romani apicē tenebat p̄mo ne
q̄ ex eo tpe quisq̄ regū scottorū
in britānia aduersꝫ gentē āglo
rū vsqꝫ ad hāc diē in preliū veni
re audebat.

Explicit liber prim9 ecclesi
astice historie gētis āglorū.

Incipit liber scđs ecclesiastice
historie gētis āglorū cū recol
lecta capitulorum ānotatione.

His tpib9 id est dñice
incarnatiōis dcv. be
at9 papa gregori9
postq̄ sedem roma
ne et aplice ecclice xiij ānos. me
ses sex. et dies x. gloriosissiē rexit
defūct9 ē. atqꝫ ad eterna regni ce
lestis sedē trāslat9. De q̄ nos cō
uenit q̄ nīm id ē anglorū gētē
de ptāte sathane ad fidē xp̄i sua
idustria cōuertit: latiorē in nr̄a
historia ecclīastica facē sermonē
quē recte nr̄m appellare possu
m9 et debem9 aplm. Qa cū p̄
mū in toto orbe gereret pōtifi
catū. et cōuersis iā dudū ad fi
dē veritatis eēt plat9. ecclīam
nr̄az gentē caten9 idolis maci
patā xp̄i fecit ecclīaz. ita vt a
postolicū illū de eo liceat nobis
pferre sermonē. Qa et si alijs
nō est apls. sꝫ tn̄ nob est. Nā sig
naculū aplat9 ei9 nos sum9 in
dño. Erat aut natione roman9
ex pr̄e gordiano. gen9 a pro
auis nōn solū nobile sꝫ et re
ligiosū duces. Deinde felix ei9
dē sedis aplice quōdā eps. vir
magne glorie in xp̄o et ecclie
fuit attau9. Qz et ipē nobili
tatē religionis nō minorē q̄
parētes et cognati v̄tute de
uotiōis exercuit. Nobilitatē
vero illā quā ad seculū vide
bat̄ habē. totā ad nansciscendā
supne glaz dignitatis diuina,
gr̄a largiente cōuertit. Nam
mutato repēte seculari habitu
mōsterium petijt. in q̄ tāta pfec
tiōis gr̄a cepit cōuersari. vt si
cut ipse postea cōtestari sole
bat flendo aīo illi9 labētia cūc
ta subteresset. vt reb9 oīb9 q̄
voluit̄ eminereet nūq̄ nisi ce
lestia cogitare soleret. Vt etiā
retenti corpe ipsa iā carnis clau
stra cōtēplatiōe trāsiret. vt
mortē q̄qꝫ q̄ pene cūctis pena
ē. videlicꝫ vt īgressū vite et
laboris sui p̄miū amaret. Hec
āt ipē de se nō pfectū iactan
do virtutū. sꝫ deflendo potius
defectū q̄ referre cōsueuerat
sibi p curā pastoralē incurrisse

videbat. Deniq3 tpe q̊da secreto
cū diacono suo petro colloquens
enumeratis animi sui v̄tutib9
priscis mox dolendo subiūxit. Ad
nūc ex occasione cure pastora
lis secularium hoim negocia pa
titur et post tm pulchra qetis
sue speciē terreni act9 puluere
fedat. Cūq3 p condescēsione mul
torū ad exteriora sparserit etiā
cū iteriora appetit ad hec pcul
dubio minor redijt. Ppendo ita
q3 qd tolero. ppende quid amisi
dū q intueor illud qd pdidi fit h
grauius qd porto. Hec q̊dem scs
vir ex magne hūilitatis itentio
ne dicebat. Sed nos credere decet
nichil eū monachalis pfectiōis
pdidisse. occasione cure pastora
lis ymo potiore tūc supsisse p
fectū de labore cōuersiōis multo
rū. q̄ de ppria quodā quiete cō
uersationis habuerit. maxime
q et pōtificalis fact9 officio domū
suā mōsteriū fac̄e curauit. Et du
pmū de mōsterio abstract9 ad mi
nisteriū altaris ordinat9. atq3 cō
stātinopoli apocrisiari9 ab apli
ca sede direct9 ē. nō tm i terreno
q̄usat9 pallatio ppositū vite ce
lestis itermisit. Nā q̄sda frm ex
mōsterio suo q eū gra germa
ne caritatis ad regiā vrbē secu
ti sūt. in tutamētū cepit obser
uantie regularis habē. videlicz

vt eorū sep exēplo sic ipe scribit
ad orationis placidū litus qsi
anchore fune restrīgeret. cū in
cessabili causarū secularium ipul
su fluctuaret. cōcussāq3 scli acti
b9 mentē int eos cotidie p cust
die lectiōis roboraret eloquiū.
Horū ergo cōsorcio nō solū a ter
renis munit9 icur sib9. verū etiā
ad celestis exercicia vite magis
q3 successi9. Nā hortati sūt eū vt
librū bti iob magnis iuolutū ob
scuritatib9 mistica iterptatiōe
discutēt. neq3 negare potuit opus
qd sibi fratern9 amor multis
vtile futurū iponebat. Sed e
undē librū quo iuxta liram in
telligētes. qlit ad xpi et ecclie
sacramēta referend9. q̄ sensu vni
cuiq3 fideliū sit aptand9 p xxxv. li
bros expositiōis miranda ratiōe
pdocuit. Qd videlicz op9 in re
gia qdem vrbe apocrisari9 inchoa
uit. rome aūt iā fact9 pōtifex
ipleuit. Qui cū eēt adhuc regi
a i vrbe posit9 nascentē ibi v
nā heresim de statu nre resur
rectiōis. cū ipo q exorta ē initio
inuātē se gra catholice veritatis
attriuit. Siqdem eutici9 eiusdē
vrbis eps dogmatizabat corpus
nrm i illa resurrectiōis glia in
palpabile. ventis aeriq3 subtili9
eē venturū. Qd ille audiens
et ratione veritatis et exēplo

dominice resurrectionis probavit hoc dogma ortodoxe fidei omnimodis esse contrarium. Catholica etenim fides habet quod corpus nostrum in illa immortalitatis gloria sublimatum subtile quidem sit per effectum spiritalis potentie, sed palpabile per veritatem nature iuxta exemplum dominici corporis, de quo a mortuus suscitato dicit ipse discipulis: Palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. In cuius assertione fidei venerabilis pater Gregorius in tantum contra nascentem heresem novam laborare contendit, tanta hanc instantia iuvante etiam piissimo imperatore Tyberio Constantino comminuit, ut nullus exinde sit inventus qui eius resuscitator existeret. Alium quoque librum composuit egregium qui vocatur pastoralis, in quo manifesta luce patefecit quales ad ecclesie regimen assumi, qualiter ipsi rectores vivere, qua discretione singulas quasque audientium instituere personas, et quanta consideratione propriam cotidie debeant fragilitatem pensare. Sed et omelias evangelii numero xl. composuit, quas in duobus codicibus equa sorte distinxit. Libros etiam dialogorum quatuor fecit, in quibus rogatu Petri diaconi sui virtutes sanctorum quos in Italia clariores nosse vel audire poterat ad exemplum vivendi posteris collegit: ut sicut in libris expositionum suarum quibus sit virtutibus insudandum edocuit, ita etiam de scripturis sanctorum miraculorum que virtutum earundem sit claritas ostenderet. Primam quoque et ultimam Ezechielis prophete partem que videbantur obscuriores per omelias xxii quantum lucis intus habuit demonstravit. Excepto libello responsionum quem ad interrogationes sancti Augustini primi Anglorum episcopi scripsit, ut supra docuimus, totum ipsum libellum hiis inserentes hystoriis; libello quoque sinodico quem cum episcopis Italie de necessariis ecclesie causis utilissimum composuit, et familiaribus ad quosdam litteris. Quod eo magis mirum est tot eum ac tanta condere volumina potuisse, quod pene omni iuventutis sue tempore, ut verbis ipsius loquar, crebris viscerum doloribus cruciabatur, horis momentisque omnibus fracta stomachi virtute lassescebat, lentis quidem sed tamen continuis febribus anhelabat. Verum inter hec dum sollicitus pensaret quia scriptura teste omnis filius qui recipitur flagellatur, quo malis presentibus durius deprimebatur, eo de eterna certius presumptione respirabat. Hec quidem de immortali eius dicta ingenio, quod nec tanto corporis potuit dolore restringi. Nam alii quidem pontifices construendis ornandisque auro

vel argēto ecclesijs operā da
bat. hic aūt tot9 erga aīarū
lucra vacabat. quicquid pecunie
habuerat sedul9 hoc dispgere
ac dare paupib9. vt iusticia ei9
maneret in seculū sclī. et cornu
ei9 exaltaret' in glā ita vt il
lud btī iob veracit' dicē posset
Auris audiēs btīficabat me
et ocul9 vidēs testiōniū redde
bat michi q liberrassē pau
perē vociferātē et pupillū
cui nō erat adiutor. Bndictio
perituri sup me veniebat et
cor vidue ↄsolat9 sū. Justicia
īdut9 sū et vestiui me sic vesti
mēto et diademate iudicio me
o. Ocul9 fui ceco et pes claudo
pr erā pauperū. et causā quā
nesciebā diligētissiē īuestiga
bā. Cōterebā molas iniqui et de
dētib9 illi9 auferebā pdam. Et
paulo post si negaui inqt qd
volebā paupib9. et oculos vi
due expectare feci. Si cōmedi
buccellā meā sol9 et nō cōme
dit pupill9 ex ea. qa ab īfātia
mea creuit mecū miseratio.
et de vtero mris mee egressa
ē mecū. Ad cui9 pietatis et
iusticie op9 ptinet etiā hoc q
nrāz gentē p pdicatores qs
huc direxit de dētib9 atiqui
hostis eripiēs eterne liberta
tis fecit eē ptricipē. Cui9 fidei
et saluti cōgaudēs quā digna lau
de cōmēdans. ipe dicit in expo
sitiōe btī iob. Ecce rem. lingua
britānie q nichil aliud noue
rat qz barbarū frendere: iam
dudū in diuinis laudib9 hebre
ū cepit alleluia resonare. Ecce
quōdā tumid9 iam substrat9
sctoz pedib9 seruit oceanus.
ei9qz barbaros motuos qs ter
reni pncipes edomare nequi
uerāt. hos p diuina formidie
sacerdotū ora simplicib9 ligāt
et q cateruas pugnatiū infi
deles nequaqz metuerat. iā nūc
fideles humiliū linguas timet.
Qui eī pceptis celestib9 vbis
clarescentib9 quoqz miraculis vir
tutes ei diuine cognitiōis infūdit
tr eīqz de diuinitatis terrore refre
natur. vt graue agere metuat.
ac totis desiderijs ad etnitatis
gtiam venire ↄcupiscat. Quib9
verbis beat9 gregori9 hoc qz
declarat q scs augustin9 et so
cij ei9 nō solū pdicatiōe vboz
sz etiā celestiū ostensiōe signo
rū gentē anglorū ad agniti
onem veritatis pducebant.
Cōfecit iter alia beat9 papa gre
gori9 vt i ecclijs btōz aploz
petri et pauli sup corpa eoz
misse celebraretur. Pz et ipa
missarū celebratione tria v
ba marie pfectiōis plena su

peradiceat. Diesque nostros in tua pace disponas atque ab eterna dampnatione nos eripi. et in electorum tuorum iubeas grege numerari. Rexit autem ecclesiam temporibus imperatorum mauritii et focatis. Secundo autem eiusdem focatis anno transiens ex hac vita migravit ad veram que est in celis est vitam. Sepultus vero est corpore in ecclesia beati petri apostoli ante secretarium. die quarto iduum marciarum. quique in ipso cum ceteris sancte ecclesie pastoribus resurrecturus in gloria. Scriptumque in tumba ipsius epithafium huiusmodi.

Suscipe terra tuo corpus de corpore sumptum

Reddere quod valeas vivificante deo

Spiritus abstraxit leti nil vita nocebunt

Cui vita alterius mors magis ipsa via est

Pontificis summi hic clauduntur membra sepulchro

Qui innumeris semper vivit ubique bonis

Esuriem dapibus superavit frigora veste

Atque animas monitis texit ab hoste sacris

Implebatque actu quicquid sermone docebat

Esset ut exemplum mistica verba loquens

Ad christum anglos convertit pietate magistra

Acquirens fidei agmina gente nova

Hic labor hic studium hec tibi cura hoc pastor agebas

Ut domino offerres plurima lucra gregis

Hijsque dei consul factus letare triumphis

Nam mercedem operum iam sine fine tenes

Nec silentio pretereunda opinio que de beato gregorio traditione maiorum ad nos usque prolata est. qui videlicet ex causa admonitus tam sedulam erga salutem nostre gentis curam gesserit. Dicunt quia die quadam cum advenientibus nuper mercatoribus multa venalia in forum fuissent collata. multi ad emendum confluxisset. et ipsum gregorium inter alios advenisse ac vidisse inter alia pueros venales positos. candidi corporis ac venusti vultus. capillorumque forma egregia. Quos cum aspiceret interrogavit ut aiunt de qua regione vel terra esset allati. dictumque est quod de britannia insula. cuius incole talis essent aspectus. Rursus interrogavit utrum idem insula christiani an paganis adhuc erroribus essent implicati. Dictumque est quod

eent pagani. At ille intimo ex
corde longa trahens suspiria. Heu
prochdolor inquit quod tam lucidi vul
tus homines tenebrarum auctor pos
sideat. Tantaque gratia frontis specie
mentem ab interna gratia vacuam
gestat. Rursus ergo interroga
vit quod esset vocabulum gentis illius
responsum est quod angli vocarentur. at
ille bene inquit. nam et angelicam
habent faciem: et tales angelorum
in celis decet esse coheredes. Quod
habet nomen ipsa provincia de qua
isti sunt allati. responsum est quod deiri
vocarentur idem provinciales. At
ille inquit bene deiri. de ira eruti
et ad misericordiam christi vocati. Rex pro
vincie illius quomodo vocatur. Responsum est
quod elle diceretur. At ille audiens
ad nomen ait. alleluia laudem dei
creatoris illis in partibus oportet can
tari. Accedensque ad pontificem roma
ne et apostolice sedis. nondum enim erat
ipse pontifex factus: rogavit ut gen
ti anglorum in britanniam aliquos
verbi ministros per quos ad christum conver
teretur mitteret. seipsum paratum esse
in hoc opus domino cooperante perfici
endum: si tamen apostolico hoc pape hoc
ut fieret placeret. Quod dum perficere
non posset. quia et si pontifex conce
dere illi quod petierat voluit. non
tamen cives romani ut tam longe ab
urbe secederet potuere permittere.
Mox ut ipse pontificatus officio
functus est. perfecit opus diu deside

ratum. Alios quidem predicatores mit
tens. sed ipse predicationem ut fruc
tificaret suis exhortacionibus ac pre
cibus adiuvans. Hec iuxta opinio
nem quam ab antiquis accepimus histo
rie nostre ecclesiastice inserere opti
mum duximus.

Ut augustinus britonum episcopos
pro pace catholica etiam miraculo
celesti coram eis facto monuerit:
queve illos spernentes ultio secuta sit.

Interea augusti
nus adiutorio usus edil
berchti regis. convocavit ad suum
colloquium episcopos sive doctores pro
xime britonum provincie. in loco u
bi usque hodie lingua anglorum saxo
num appellatur. cepitque eis fraterna ad
monitione suadere. ut pace ca
tholica secum habita communem evan
gelizandi gentibus pro domino laborem sus
ciperent. Non enim pasche diem dominicum
suo tempore. sed a xiiij. usque ad vicesi
mam lunam observabant. Que com
putacio lxxxiiij annorum circulo
continetur. Sed et alia plurima
unitati ecclesiastice contraria
faciebant. Qui cum longa dispu
tacione habita. neque precibus neque
exhortamentis neque increpationibus
augustini ac sociorum eius assensum
prebere voluissent: sed suas potius
tradiciones universisque per orbem x.
sibi in christo concordantibus ecclesiis pre
ferret. sanctus pater augustinus hunc
laboriosi ac longi certaminis

fine fecit ut diceret. Obsecremus deum
qui habitare facit unanimes in domo
patris sui. ut ipse nobis insinuare celes
tibus signis dignetur. que sequenda tra
ditio. quibus sit viis ad ingressum
regni illius properandum. Adducatur
aliquis eger et per cuius preces fuerit
curatus huius fides et operatio deo
devota atque omnibus sequenda creda
tur. Quod cum adversarii inviti licet concede
rent: allatus est quidam de genere an
glorum oculorum luce privatus qui
cum oblatus britonum sacerdotibus
nil curationis vel sanationis
horum misterio perciperet. tandem
augustinus iusta necessitate com
pulsus flectit genua ad patrem
domini nostri ihesu christi. deprecans ut vi
sum ceco quem amiserat restitueret.
et per illam illuminationem unius hominis
corporalem in plurimorum corda fide
lium fidelis gratia lucem accenderet.
Nec mora illuminatur cecus. ac verus
summe lucis preco ab omnibus predicatur
augustinus. Tum britones confitentur
quidem intellexisse se veram esse viam
iustitie quam predicat augustinus.
sed non se posse absque suorum consen
su ac licencia priscis abdicare mo
ribus. Unde postulabant ut secundo
synodus pluribus advenientibus
fieret. Que cum esset statuta vene
runt ut perhibent septem britonum episcopi
et plures viri doctissimi maxime
de nobilissimo eorum monasterio quod

vocatur lingua anglorum bancor
naburg. cui tempore hoc dinoth ab
bas prefuisse narratur. qui ad prefa
tum ituri concilium venerunt primo
ad quendam virum sanctum ac pruden
tem. qui apud eos anachoreticam vi
tam ducere solebat, consulentes an
ad predicationem augustini suas
deserere traditiones deberent. Qui
respondebat si homo dei est sequi
mini illum. Dixerunt et unde hoc
possumus probare. At ille Dominus
inquit ait Tollite iugum meum super
vos et discite a me quia mitis sum
et humilis corde. Si ergo augustinus
ille mitis est et humilis corde. cre
dibile est quia iugum christi et ipse por
tet. et vobis portandum offerat. Sin
autem ac superbus est constat quia non est de
deo. neque nobis eius sermo curandus.
Qui rursus aiebant Et unde vel
hoc dinoscere valemus: Procurate
inquit ut ipse prior cum suis ad locum
sinodi adveniat: et si vobis appro
pinquantibus assurrexerit scietes
quia famulus christi est obtemperate illum
audite. Sin autem vos spreverit.
nec coram vobis assurgere voluerit
cum sitis numero plures. et ipse
spernatur a vobis. Fecerunt ut dixe
rat. Factum est ut venientibus illis
sederet augustinus in sella. Quod
illi videntes mox in iram versi sunt
eumque notantes superbie cunctis que dice
bat contradicere laborabant. Dicebat

aũt eis qđ in multis qđem nr̃e co
suetudini. ymo vniuersis ecclie
cõtrarie geritis Et nũc si i hijs
trib9 michi obtẽperare vultis
vt pascha suo tpe celebretis vt
misteriũ baptizandi q̃ deo re
nascim᷑ iuxta morẽ romane
sce ecclie et aplice ipleatis. vt
genti anglorũ vna nobiscũ v̄bũ
dei pdicetis. cetera q̃ agitis q̃
uis morib9 nr̃is cõtraria equa
nimiter cuncta tolerabim9 At illi
nil horũ se facturos neq̃ illũ
p archiepo habituros ee respõ
debãt Cõferẽtes ad inuicẽ q si
modo nobis assurgẽ noluit quãto
magis si ei subdi ceperim9. iã
nos p nichilo contẽnet Quib9
vir dñi augustin9 fert᷑ mini
tãs pdixisse q si pacẽ cũ frib9
accipẽ nollet bellũ ab hostib9
forent accepturi Et si nationi
anglorũ noluisset viã vite p
dicare p horũ man9 vltionẽ
eẽnt prepturi mortis passu
ri Qđ ita p oĩa vt pdixerat
diuino agente iudicio patra
tũ est Siquidẽ post hec ipe de
q̃ diximus rex anglorũ fortissim9
edilfrith collecto grandi exerci
tu ad ciuitatẽ legionũ que a gete
anglorũ legacestir a britonib9
hij rectius carlegion appellatur
maximã getis pfidie stragem
dedit Cumq̃ bellum actur9 videt

sacerdotes eorũ q̃ ad exorandũ
deũ p milite agente bellũ cõue
nerãt. seorsũ in tutiore cõsiste
re sciscitabat᷑ qui eẽnt hij qđ ve ac
turi illo cõuenissent. Erãt aũt
plurimi eorũ de mõsterio ban
cor. i q̃ tant9 fert᷑ fuisse nũme
rus monachorũ vt cũ in septẽ
portiones eẽt cũ ppositis sibi
rectorib9 mõsteriũ diuisum
nulla harũ portio min9 q̃ tre
hoĩes habet. q̃ oẽs de labore
manuũ viuere solebãt. horũ
ergo plurimi ad memoratã acie
peracto ieiunio triduano cũ alijs
orandi causa cõuenerũt. ha
bẽtes defensorẽ noĩe brocma
lũ q̃ eos intentos p̃cib9 a bar
barorũ gladijs ptegeret Quo
rũ causã aduẽt9 cũ intellexis
set rex edilfrith ait Ergo si ad
uersũ nos ad dñm suũ clamãt
pfecto et ipi q̃uis arma nõ fe
rãt cõtra nos pugnãt q̃ aduer
sus nos im pcationib9 psequũt᷑
Itaq̃ in hos pmũ arma verti
iubet. et sic ceteras nefande mi
litie copias nõ sine magno exer
citus sui dãno deleuit Extinctos
i ea pugna fertur de hijs q̃ ad
adorãdũ venerũt viros circiter
mille ducẽtos. et solũ l. fuga
ẽ lapsos. Brocmail ad pmũ
hostiũ aduẽtũ cũ suis terga ver
tens. eos q̃s defendẽ debẽat

ii

inermes ac nudos ferientibus gladiis reliquit. Sicque completum est presagium sancti Augustini, quamvis ipso iam multo ante tempore ad celestia regna sublato, ut etiam temporalis interitus ultione sentirent perfidi, quod oblata sibi perpetue salutis consilia spreverant.

Ut idem Mellitum ac Iustum episcopos fecerit. et de obitu eius

Anno dominice incarnationis sexcentesimo quarto Augustinus Britanniorum archiepiscopus ordinavit duos episcopos, Mellitum videlicet et Iustum. Mellitum quidem ad predicandum provincie Orientalium Saxonum, qui Tamense fluvio dirimuntur a Cantia, et ipsi orientali mari contigui, quorum metropolis Londonia civitas est, super ripam prefati fluminis posita, et ipsa multorum emptorum populorum terra marique venientium. In qua videlicet gente tunc temporis Saberecth nepos Edelbrechti ex sorore Ricula regnabat, quamvis sub potestate positus eiusdem Edelbrechti, qui omnibus, ut supra dictum est, usque Humbre fluminis Anglorum gentibus imperabat. Ubi vero et hec provincia verbum veritatis predicante Mellito accepit, fecit rex Edilbrecht in civitate Londonia ecclesiam sancti Pauli apostoli, in qua locum sedis episcopalis et ipse et successores eius haberent. Iustum vero in ipsa Cantia Augustinus episcopum in civitate Doronerni, quam gens Anglorum a primario quodam illius, qui dicebatur Hrof, Hrofhroses cestre cognominat. Distat autem a Doronerni milibus passuum ferme xxiiii ad occidentem, in qua rex Edilbrecht ecclesiam beati Andree apostoli fecit; qui etiam episcopis utriusque ecclesie dona multa, sicut et Doronernenses, obtulit; sed et territoria ac possessiones in usum eorum qui erant cum episcopis adiecit. Defunctus est autem Deo dilectus pater Augustinus, et positum corpus eius foras iuxta ecclesiam beatorum apostolorum Petri et Pauli, cuius supra meminimus, quia necdum fuerat perfecta nec dedicata. Mox vero ut dedicata est, intro illatum et in porticu illius aquilonali decenter sepultum est. In qua etiam sequentium archiepiscoporum omnium sunt corpora tumulata, preter duorum tantummodo, id est Theodori et Berethwaldi, quorum corpora in ista ecclesia posita sunt, eo quod predicta porticus plura capere nequiit. Habet autem in medio sui pene altare in honore beati Gregorii pape dedicatum, in quo per omne sabbatum a presbitero loci illius agende eorum sollempniter celebrantur. Scriptum vero est in tumba eiusdem Augustini epithafium huiusmodi: Hic requiescit dominus Augustinus Doronernensis archiepiscopus primus, qui olim huc a beato Gregorio Romane urbis pontifice directus, et a Deo operatione miraculorum suffultus, et Edilberthum regem ac gentem

illi9 ab ydolorū cultu ad fidē xpi
pduxit. et cōpletis in pace dieb9
officij sui defunct9 ē vij kalēdarū
iunij eodē regnāte.

Ut laurēti9 cū epis suis scotos
vnitatē ecclie et maxīe i pascha
obseruādo sequi monuerit. et
vt mellit9 romā venerit pascha.

Successit augustino
in episcopatū lau
renti9. quē ipe adhuc viuens
ordinauerat. ne se defuncto sta
t9 ecclie tā rudis vel ad horam
pastore destitut9 vacillare inci
peret. In quo et exemplū seq̄ba
tur pmi pastoris ecclie. hoc est
btīssimi apli petri pncipis. qui
fūdata romana ecclia xpi cleme
tē sibi adiutorē euāgelizandi
simul et successorē ɔsecrasse p
hibet. Laurēti9 archieps gradu
potit9 strēnuissie fūdamenta
ecclie nobilit' iacta vidit aug
metare: atqʒ ad pfectū debiti
culminis et crebra voce scē ex
hortatiōis et cōtinuis pie opa
tiōis exēplis pueh'e curauit. De
niqʒ nō solū noue q̄ anglis erat
collecta ecclie curā gerebat. sʒ
et verū britānie prima icolūt
pximis pastoralē ipendē sol
licitudinē. Siqdē vbi scotorū
in p̄fata ipsorū patria q̄mo
et britānū: in ipa britānia vi
tā ac pfessiōez min9 ecclesias

ticā in multis eē cognouit: max
ime q̄ pasche ac solēpnitatē nō
suo tpe celebraret. sed vt sup̄ do
cuim9. a xiiij luna. vsqʒ ad xx
dnīce resurrectiōis diē obseruā
dū eē putarēt. Scripsit cū coepis
suis exhortatoriā ad eos epl'am
obsecrās eos et cōtestās vnita
tē pacis et catholice obserua
tiōis. cū ea q̄ toto orbe diffu
sa ē ecclia xpi tenere. Cui9 vi
delicʒ eple pncipiū hoc est.

Dnīs charissimis frib9 epis
vel abbatib9 p vniusā scotiā.
laurēti9 mellit9. et iust9 epi ser
ui seruorū dei. Dū nos sedis
aplice more suo sic' in vniuso
orbe tirarū in hijs occiduis ptib9
ad pdicādū gentib9 paganis
dirigēt: atqʒ in hāc insulā que
britannia nūcupat. cōtigit in
troisse āteq̄ cognoscēm9 cre
detes q̄ iuxta more vniusalis
ecclie ingrederēt in magna
reuerētia sctātis britones q̄
scotos venerati sum9. Sed cog
noscētes britones: scotos me
liores putauim9. Scotos ve
ro p daganū epm in hāc quā
supi9 memorauim9 isulā et co
lubanū abbatē in gallis ve
niente nichil discrepare h brito
nib9 in eoz cōuersatiōe didici
m9. Nā daganus eps ad nos ve
niens nō solū cibū nobiscū sed

ner in eodem hospitio quo vescebamur
sumere voluit. Misit idem lau
rentius cum coepiscopis suis etiam britonum
sacerdotibus litteras suo gradui con
dignas. quibus eos in unitate catholi
ca confirmari satagit. Sed quantum
hec agendo profecerit adhuc presentia
tempora declarant. His temporibus venit
mellitus lundonie episcopus romam de ne
cessariis ecclesie anglorum cum apostolico
papa bonifacio tractaturus.
Et cum idem papa reverendissimus
cogeret synodum episcoporum italie de vi
ta monachorum et quiete ordinatu
rus: et ipse mellitus inter eos asse
dit anno viij. imperij focatis princi
pis. indictione xiij. tertia die kalenda
rum marciarum ut que erant regulari
ter decreta sua quoque auctoritate
subscribens confirmaret ac britan
niam rediens secum anglorum eccle
sijs mandanda atque observanda de
ferret una cum epistolis quas idem
pontifex deo dilecto archiepiscopo lau
rentio et clero universo similiter et
edilberhto regi ac genti anglorum
direxit. Hic est bonifatius quartus a
beato gregorio romane urbis episcopo
qui impetravit a foca principe dona
ri ecclesie christi templum rome quod
pantheon vocabatur antiquitus
quasi simulachrum esset omnium deorum.
In quo ipse eliminata omni spur
cicia fecit ecclesiam sancte dei genitri
cis atque omnium martyrum christi. ut exclu

sa multitudine demonum multitudo ibi
sanctorum memoriam haberet.

Ut defunctis edilbrechto et seibe
rechto regibus successores eorum ido
latriam resuscitarent. ob quod et mellitus
ac iustus a britannia discesserunt.

Anno ab incar
natione dominica dcxvj. qui est
annus xxij. postquam ex quo augustinus
cum socijs ad predicationem genti an
glorum missus est. Edilbrecht rex
cantuariorum post regnum temporale
quod lvi annis gloriosissime tenue
rat eterna celestis regni gau
dia subijt. Qui tertius quidem in
regibus gentis anglorum cunctis austra
libus eorum provincijs que humbre flu
mio et contiguis ei terminis sequestran
tur a borealibus conscendit. Nam
primus imperium huiusmodi elli rex au
stralium saxonum. Secundus calin rex
occidentalium saxonum qui in lingua ip
sorum ceaulin vocabatur. Tertius
ut diximus edilbrecht rex cantuario
rum. Quartus redual rex orientalium
anglorum qui etiam vivente edilbrech
to eidem sue genti ducatum prebebat
obtinuit. Quintus eduini rex nor
danhimbrorum gentis id est eius usque
ad borealem humbri fluminis plagam
inhabitat maiore potentia cunctis
qui britanniam incolunt anglorum pa
riter et britonum populis prefuit preter
cantuarijs tantum. Necnon et menani
as britonum insulas que inter hy

bernias et britãnia sita sũt an
glorũ subierit iperio. Sextus os-
wald et ipse nordanhimbrorũ rex
xpianissim9 isdẽ finib9 regnũ
tenuit. Septim9. osuiu fr ei9 eq̃
liter pene terminis regnũ non
nullo tpe cohercẽs. pictorũ q̃q;
ac scotorũ gentes q septẽtriona
les britanie fines tenẽt maxia
ex pte pdomuit ac tributarias
fecit. sz hoc postmodũ. Defunct9
est vero rex edilbrecht die xxiiij.
mẽsis februarij. atq; i porticu
sci martini itra eccliã btor aplor
petri et pauli sepult9. vbi et be
recta regina condita ẽ. Qui inter ce
tera bona q gẽtis sue cõsulẽdo cõ
ferebat etiã decreta illi iudiciorũ
iuxta exẽpla romanorũ cũ ɔsilio
sapientiũ cõstituit. Que cõscrip
ta aglor sermone hacten9 habẽt
et obseruãt ab ea in qb9 pmit9
posuit q̃lr id dare deberet q ali
qd rerũ vel ecclie vel epi vel reli
quorũ ordinũ furto auferret. vo
lens scz tuitionẽ eis qs et q̃rũ doc
trinã susceperat pstare. Erat aũt
idem edilbrecht fili9 irminrici.
cui9 pr octa. cui9 pr orrich cog
nomẽto oisc. a q reges cãtuario
rũ solent oiscingas cognoĩare.
Cui9 pr hengist q cũ filio suo oisc
iuitat9 a uurtigerno britãnia pm9
itrauit vt sup retulim9. At vero
post mortẽ edilberchti cũ fili9

ei9 eadbald regni gubernacula
suscepisset magno tenell9 ad huc
ibi ecclie crementis detrimẽto fu
it. Siqdem nõ solũ xpi fidẽ re
cipere noluerat: sz et fornica
tioni pollut9 ẽ tali qlẽ nec iter
gẽtes auditã aplĩ testatr. ita vt
vxorẽ pris haberet. Quo vtro
q; scelere occasionẽ dedit ad prio
vomitũ reuertẽdi hijs q sub ipe
rio sui parẽtis vel fauore vel ti
more regio fidei. et castimoni
iura susceperũt. nec sup̃ne fla
gella districtiõis pfido regi cas
tigãdo vel corrigendo defuere.
Nã crebra mẽtis vesanie et spũ
ĩmũdi iuasione pmebat. Auxit
hec pcellã huiuscemodi pturba
tionis etiã mors Saberechti re
gis orientaliũ saxonũ q vbi reg
na perennia petens tres filios
suos q pagani pdurauerũt reg
ni tpalis heredes reliqt. Cepe
rũt illi mox ydolatrie qua vi
uẽte eo aliqntulũ intinsisse vi
debãt pala seruire. subiectisq;
pplis idola colendi liberã dare
licentiã. Cumq; videret pontifice
celebratis i ecclia missarũ solle
nijs eucharistiã pplo dare dice
bãt. vt vulgo fert ad eũ barba
ri iflati stulticiã. q̃re nõ et no
porrigis panẽ nitidũ quẽ et pa
trio. saba. sic nãq; eũ appellare
ɔsueuerãt. dabas et pplo adhuc

in ecclesia non desistis. Quibus ille respondebat. Si vultis ablui fonte illo salutari quo pater vester ablutus est. potestis etiam panis sancti cui ille participabat esse participes. Sin autem lavacrum vite contempnitis. nullatenus valetis panem vite percipere. At illi nolumus inquiunt fontem illum intrare quia nec illos opus habere novimus: sed tamen pane illo refici volumus. Cumque diligenter ac sepe ab illo esset admoniti nequaquam ita fieri posse ut absque purgatione sacrosancta quis oblationi sacrosancte communicaret. Ad ultimum furore commoti aiebant. Si non vis assentire nobis in tam facili causa quam petimus: non poteris iam in nostra provincia demorari. Et expulerunt illum. ac de suo regno cum suis abire iusserunt. Qui expulsus inde venit cantuariam. tractaturus cum laurentio et iusto coepiscopis quid in his esset agendum. Decretumque est communi consilio. quia satius esset ut omnes patriam redeuntes libera ibi mente domino deservirent. quam inter rebelles fidei barbaros sine fructu resideret. Discessere itaque primo mellitus et iustus: atque ad partes gallie secessere. ibi rerum finem expectare disponentes. Sed non multo tempore reges qui preconem a se veritatis expulerant demoniacis cultibus impune serviebant. Nam egressi contra gentem gewissorum in prelio omnes pariter cum sua militia corruerunt. nec licet auctoribus perditis excitatum ad scelera vulgus potuit corrigi. atque ad simplicitatem fidei et caritatis que est in christo revocari.

Ut correptus ab apostolo petro laurentius. eadbaldum regem ad christum converterit: qui mox mellitum et iustum ad predicandum revocaverit.

Cum vero laurentius mellitum iustumque secuturus. ac britaniam esset relicturus iussit ipsa sibi nocte in ecclesia beatorum apostolorum petri et pauli de qua frequenter iam diximus stratum parari. In quo cum post multas preces ac lacrimas ad deum pro statu ecclesie fusas ad quiescendum membra posuisset atque obdormisset. apparuit ei beatissimus apostolorum princeps. et multo illum tempore secrete noctis flagellis artioribus affligens sciscitabatur apostolica districtione quare gregem quem sibi ipse crediderat relinqueret. vel cui pastorum oves christi in medio luporum positas fugiens ipse dimitteret. An mei inquit oblitus es exempli. qui pro parvulis christi quos michi in indicium sue dilectionis commendaverat. vincula. verbera. carceres. afflictiones. ipsam postremo mortem. mortem autem crucis ab infidelibus etiam inimicis christi ipse cum christo coronandus pertuli. His beati

petri flagellis simul et exhortati-
onib9 aiatus famul9 xpi laurēti9
mox mane facto venit ad regē.
et retecto vestimēto quātis eēt
vberib9 laceratus ondit. Qui
multū miratus et īqrens qs tāto
viro tales ausus eēt plagas īfligē
Vt audiuit qa causa sue salutis
eps ab aplō xpi tāta eēt tormē-
ta plagasqȝ pessus extimuit Mul-
tū atqȝ anathematizato oī ydo-
latrie cultu. abdicato cōnubio
nō legitimo suscepit fidē xpi: et
baptizatus ecclie reb9 qntū valu-
it in oib9 cōsulere ac fauere cu-
rauit Misit etiā galliā et reuo-
cauit mellitū et iustū. eosqȝ ad
suas ecclias libere īstituēdas redi-
re precepit: q post ānū ex quo ab-
ierāt reuersi sunt Et iustus qdē ad ci-
uitatē hrofi cui pfuerat rediit.
Mellitū vero lūdoniēsis epm reci-
pere noluerunt: ydolatris potifi-
b9 magis seruire gaudētes Non
eī tāta erat ei qnta pri ipi9 reg-
ni potestas. vt etiā nolentib9 ac
cōtradicētib9 paganis antistitē
sue posset ecclie reddere Verūtū
ipe cū sua gente ex q ad dnm con-
uersus ē diuinis se studuit mācī-
pare preceptis Deniqȝ et ī mōsterio
btissimi aplorū pricipis eccliā scē
dei genitricis fecit quā cōsecrauit
archieps mellitus

Vt mellitus eps flāmas arden-
tes sue ciuitatis orādo restīxerit

De ēi rege

beatus archieps laurentius
regnū celeste cōscendit. atqȝ in
ecclia et mōsterio scī apli petri
iuxta predecessorē suū augustinū
sepultus die qnto nonarū febru-
ariī. postqȝ mellitus q erat lun-
donie eps sedē dorouerniēsis ec-
clesie terti9 ab augustino susce-
pit. Iustus aūt adhuc superstes ho-
rofensē regebat eccliā Qui
cū magna eccliā āglorū cura
ac labore gubernabāt: suscepe-
rūt scripta exhortatoria a pon-
tifice romane et aplice sedis bo-
nifacio quē post deus dedit eccli-
sedit āno īcarnatiōis dnice dcxix
Erat āt mellitus qdem corporis in-
firmitate id ē podagra grauatus
tus sȝ mētis gressib9 sanis alacri-
terrena qqȝ transiliens. atqȝ ad
celestia regna semp amāda petē-
da et qrenda puolās Erat nā-
mis origine nobilis. sed culmi-
mētis nobilior Deniqȝ vt vni9
vtutis ei9 vnde cetera ītelligi
possit testimoniū referā Tpe q-
dā ciuitas dorouēnesis p culpā
īcurie igni corrupta crebrescē-
tib9 cepit flāmis cōsumi. quib9
cū nullo aqrū iniectu posset
aliqs obsistere: iāqȝ ciuitatis
eēt ps vastata nō minima.
atqȝ ad epm furēs se flāma

dilataret. Cōfidens ep̄s in diui
nū ubi humanū deerat auxiliū.
iussit se obuiā sæuientibꝫ et huc
illucqꝫ uolātibꝫ ignium globis re
ferri. Erat aūt eo loci ubi flāmarū
impetꝰ maxīe incūbebat martiriū
btōrū quatuor coronatorū. Ibi psul
platꝰ obsequētū manibꝫ ep̄s ce
pit orādo periculū infirmꝰ abi
gere. qđ firme fortiū manꝰ mul
tū laborādo nequeuerāt. Nec mo
ra ventꝰ q̄ a meridie flans ubi
incēdia sparserat. cōtra meri
diē reflexus p̄mo vim furoris
sui a lesione locorū q̄ contra ē
abstraxit: ac mox funditꝰ cessā
tibꝫ flāmis pariter sopitis atqꝫ
extinctis cōpescuit. Et q̄a vir
dei igne diuine caritatis fortiter
ardebat. q̄ tēpestates potestatū
aeriarū a suo suorūqꝫ lesione cre
bris orōibꝫ repellere cōsueuerat.
merito ventis flāmisqꝫ mūdia
libꝫ preualere. et ne sibi suisqꝫ noce
rēt obtinere poterat. Et hic ergo
postq̄ ānis quīqꝫ rexit ecclīam ead
baldo regnāte migrauit ad celos.
Sepultusqꝫ ē cū p̄ribꝫ suis in sepe
dicto mōsterio: et ecclīa btīssimi
p̄ncipis aplōrū āno ab īcarnati
one dn̄i. dcxxiiij die nono klis maii.

Ut bonifatiꝰ papa iusto succes
sori eiꝰ palliū. et eplā miserit.

Cui statim
successit in pōtificatum
iustꝰ qui erat hrofensis ecclīe ep̄s
illi hec ecclīe romanū p se cōse
crauit ep̄m. data sibi ordinādi ep̄os
auctoritate a pōtifice bonifacio.
quē successorē fuisse deꝰ dedit su
pra meminimꝰ. Cuiꝰ auctorita
tis ista ē forma. Dilectissimo
frī iusto bonifatiꝰ. q̄ deuote. q̄
q̄ etiā vigilāter pro xp̄o euāgelio
elaborauerit vr̄a frāternitas nō solū
eplē a vobꝫ directe tenere. v̄mo in
dulta desup opi vr̄o pfectio indi
cauit. Nec ei opꝰ deꝰ aut sui nōis
sacrū. aut fructū vr̄i laboris de
seruit. dū ipe p̄dicatoribꝫ ecclīe fi
deliter repmisit Ecce ego vobiscū
sū oībꝫ diebꝫ usqꝫ ad cōsūmatio
nē sc̄li. Quā specialiter iniūcto vobis
misterio eiꝰ clemētia demōstra
uit aperiens corda gētiū ad sus
cipiendū p̄dicatiōis vr̄e singula
re misteriū. Magno eni p̄mio fa
stigiorū vr̄orū delectabile cursū
bonitatis sue suffragiis illustra
uit. dū creditorū vobis talētorū
fidelissime negotiatiōis officiis v
bere fructū impēdēs ei qđ signare
possetis multiplicatis generati
onibꝫ p̄parauit. Hocqꝫ etiā illa
vobꝫ repēsatiōe collatū est. q̄ in
iūcto misterio iugiter psistētes lau
dabili paciētia redēptionē gētis
illiꝰ expectastis. et vr̄is ut pficerēt
meritis eorū ē saluatio p̄pinata
dicēte dn̄o. Qui pseuerauerit
usqꝫ ī finē hic saluꝰ erit. Salui
ergo estis spe paciētie et tolerātie

vtute. vt ĩfideliũ corda natura
li ac sup̃sticioso morbo purga
ta sui conseq̃ret᷑ mīaʒ saluato
ris Susceptis nāq3 apicib᷒ filij
nr̃i adaluualdi regis rep̃im9 q̃n
ta sacra eloquij eruditiõe eius a
nimũ ad vere cõusiõis et īdubi
tate fidei credulitatē sinitas vr̃a
pduxerit Qua ex re de lõganī
mitate clemētie celestis certam
assumētes fiduciā. nõ solũ sup
positarũ ei gentiũ plenissimā
salutē. ymo queq3 vicinarũ vr̃o
q̃q3 pdicatiõis misterio credim9
subsequēdũ q̃ten9 sic᷑ scriptũ ē.
Consūmati opis vob̃ merces a re
tributore oīm bonorũ dño tri
buat᷑. Et vere p oēm terrā exisse
sonus eorũ. et in fines orbis tre
v̄ba ipsorũ vniu̾salis gentiũ cō
fessio suscepto xp̄ianē sacm̄eto
fidei ꝓtestatur. Palliũ pterea
platorē p̄sentiũ sinitati tue be
nignitatis studijs mittati duxi
m9. qd' videlicʒ tantũ in sacro
sc̄is venerādis misterijs licen
tia vtendi ꝑmittim9 Cõcede
tes etiā tibi ordinatiões epozũ
exigēte oportunitate dñi preue
nienti mīa celebrare. ita vt
xp̄i euāgeliũ plurimorũ ānũ
ciatiõe in oīb9 gētib9 q̄ necdũ
cõuerse sũt dilatet᷑. Studeat
ergo tua sinitas hoc qd' sedis
apostolice hũanitate pcepta
īntemerata mētis sinceritate
seruare ītendis Cui9 rei silitu
dinē tā precipuũ indumētu
humeris tuis baiulandũ susce
peris. Taleq3 te īplorata cle
mētia exhibendũ stude. vt in
dulti muneris p̄mia nõ cũ re
atitudine. sʒ cũ comodis aiarũ
āte tribunal summi et ventu
iudicis repsentes Deus te inco
lumē custodiat dilectissime fr.

De ip̃erio regis edwini. et vt
veniēs ad euāgelizandũ ei pau
lin9 p̄mo filiā ei cũ alijs fide
xp̄iane sacramētis ībuerit.

Quo in tpe
Q etiā gens norđanhymbro
hoc ē ea gens natio anglorũ
q̄ ad aq̄lonē humbri fluminis pla
gā habitabat cũ rege suo edu
ino v̄bũ fidei pdicante pauli
no cui9 sup̃ meminim9 suscepit
Cui videlicʒ regi in auspiciũ
suscipiende fidei et regni celes
tis potestas etiā terreni cre
uerat īperij: ita qd' nemo anglo
āte eũ oēs britanie fines q̄ vel
ipsorũ vel britonũ puincie hab
itabāt subditiõe acciperet. qui
et meuanias īsulas sic᷑ et sup̃
docuim9 ip̃erio subiugauit an
glorũ. Quarũ prior que ad
austrũ ē et situ amplior et fru
gũ pũentu atq3 vbertate feli
cior nõgentorũ. lx miliariũ

menſiū iuxta eſtiationē aglo
rū. Beda trecentorū et ultra ſpa
ciū tenet. Huic at genti occaſio
fuit pcipiende fidei q pfatꝰ rex
cognatione iūctꝰ ē regibꝰ cātu
ariorū accepta in coniugē edil
berge filia edelberti regis que
alio noīe tate vocabat. Huiꝰ cō
ſortiū cū pmo ipe miſſis pcis a
frē eiꝰ eadbaldo q tūc regno cā
tuariorū perat peteret: reſpō
ſū ē nō ee licitū xpianā virginē
pagano in coniugiū dari ne fides
et ſacrameta celeſtis regis con
ſortio pfanaret regis qui veri
dei cultu eet pſus ignarꝰ. Que
dū eduino verba nūtij refer
ret. pmiſit ſe nichil oīmodis
cōtrariū xpiane fidei q vgo cole
bat ee facturū: qn potiꝰ pmiſ
ſurū vt fidē cultūq ſue religio
nis cū oibꝰ q ſecū veniſſent vi
ris ſiue feminis ſacerdotibꝰ ſeu
miniſtris more xpiano ſerua
ret. Neqꝫ abnegauit ſe etiā e
andē ſubiturū ee religionē. ſi
tā examinata a prudētibus
ſanctior ac deo dignior poſſet
inueniri. Itaqꝫ pmittit virgo
atqꝫ eduino mittit. et iuxta
qd diſpoſitū fuerat ordina
tꝰ eps vir deo dilectꝰ paulinꝰ
qui cū illa veniret. eāqꝫ et cō
mites eiꝰ ne paganorū poſ
ſent ſocietate pollui. quotidi

ana exhortatiōe et ſacrametorū ce
leſtiū celebratione ɔfirmaret.
Ordinatꝰ ē aūt paulinꝰ eps a
iuſto archiepo ſub die. xij. kl'is au
guſ. ānō ab incarnatiōe dnī. dcxxv.
Et ſic cū pfata vgine ad regem
eduinū ɔſi comes copule carnalis
aduenit. Sz ipe potiꝰ toto aīo
intendēs vt gentē quā adibat
ad agnitionē veritatis aduocās
iuxta vocē apli uni viro vginem
caſtā exhibē xpo. Cuqꝫ ad puin
ciā veniſſet laborauit multū vt
et eos q ſecū venerāt ne a fide de
ficerēt dnō adiuuāte cōtineret.
et aliqs ſi forte poſſet de paga
nis ad fidei graz pdicando ɔuer
teret. Sed ſic apls ait. qnis mul
to tpe illo laborāte in vbo deus
ſeculi huiꝰ excecauit mētes īfide
liū: ne eis fulgēt illuīatio euāge
lij glie xpi. Anno at ſequēti venit
in puinciā qdā ſicariꝰ vocabulo
eumer miſſus a rege occidētaliū
ſaxonū noīe cuichelmo. ſperās
ſperās ſe regē eduinū regno ſi
mul et vita priuaturū. qui ha
bebat ſica ancipitē toxicatū vt
ſi ferri vulnꝰ minꝰ ad mortē re
gis ſufficēt peſte iuuaret. vene
nū. Peruenit aūt ad regē pmo die
paſche iuxta amnē doruuētio
ne vbi tūc erat villa regalis. In
trauit ɔſi nūciū dnī ſui referēs
et cū ſimulatā legationē ore

astuto voluerit exurrexit repente et euaginata sub veste sica impetum fecit in regem. Quod cum videret minister regis amicissimus non habens scutum ad manum quo regem a nece defenderet mox interposuit corpus suum ante ictum pungentis. Sed tantum hostis ferrum infixit vt per corpus militis occisi etiam regem vulneraret. Qui cum mox gladiis impeteretur in ipso tumultu etiam alium de militibus cui nomen Ford heresica nefanda peremit. Eadem autem nocte sacrosancta dominice pasche pepererat filiam regina regi cui nomen Eanfled. Cumque idem rex presente paulino episcopo gratias ageret diis suis pro nata sibi filia: econtra episcopus gratias cepit agere domino christo. regique astruere quod ipse precibus suis apud illum optinuerit. vt regina sospes et absque dolore gravi sobolem procrearet. Cuius verbis delectatus rex promisit se abrenunciatis ydolis christo seruiturum si vitam sibi et victoriam donaret pugnanti aduersus regem a quo homicida ille qui eum vulnerauerat missus est in pignus promissionis implende eandem filiam suam christo consecrandam paulino episcopo consignauit. Que baptizata est die sancto penthecostes prima de gente nordahimbrorum cum xi. aliis de familia eius. Quo tempore curatus a vulnere sibi pridem inflicto. rex collecto exercitu venit aduersus regem occidentalium saxonum. ac libello inito uniuersos quos in necem suam conspirasse didicerat. aut occidit. aut in deditionem recepit. Sicque victor in patriam reuersus non statim et inconsulte sacramenta fidei christiane percipere voluit: quamuis nec ydolis ultra seruiuit. ex quo se christo seruiturum esse promiserat. verum primo diligentius ex tempore et ab ipso venerabili viro paulino rationem fidei ediscere et cum suis primatibus quos sapientiores nouerat curauit conferre quid de hiis agendum arbitrarentur. Sed et ipse cum esset vir natura sagacissimus. sepe diu solus residens ore quidem tacito sed in intimis cordis multa secum colloquens quid sibi esset faciendum. que religio seruanda tractabat

Ut papa bonifacius eundem regem mittens litteras sit hortatus ad fidem

Quo tempore exhortatorias ad fidem litteras a pontifice sedis apostolice bonifacio accepit. quarum ista est forma. Exemplar epistole beatissimi et apostolici pape urbis romane ecclesie bonifacii directe viro glorioso eduino regi anglorum. Viro glorioso eduino regi anglorum: bonifacius episcopus seruus seruorum dei. Intra summe diuinitatis potentia humane locutionis officiis explanari

non valeat: quippe que sui magnitu
dine ita invisibili atque investigabili
eternitate consistit. Ut autem nulla in
genii sagacitas quanta sit comprehen
dere disserereque sufficiat. Quia tamen eius
humanitas ad insinuationem sui re
seratis cordis ianuis que de semet
ipsa proferuntur secreta humanis menti
bus inspiratione clementer infudit. ad
annunciandam vobis plenitudinem
fidei christiane sacerdotalem cura
vimus sollicitudinem prorogare. ut
perinde christi euangelium quod salvator
noster omnibus precepit gentibus predicari. ves
tris quoque sensibus inserentes salu
tis vestre remedia propinarent. Super
ne igitur maiestatis clementia que
cuncta solo verbo preceptionis sue con
didit et creavit. celum videlicet et ter
ram mare et omnia que in eis sunt. dispo
sitis ordinibus quibus subsisterent coe
terni verbi sui consilio. et spiritus sancti unita
te dispensans hominem ad ymaginem
et similitudinem suam ex limo terre
plasmatum constituit ei quoque tantam
premii prerogativam indulsit. ut eum
cunctis preponeret atque servato ter
mino preceptionis eternitatis sub
stantia premuniret. Hunc ergo deum
patrem filium et spiritum sanctum quod est indi
vidua trinitas ab ortu solis usque
ad occasum. humanum genus quippe ut
creatorem omnium atque factorem suum
salutifera confessione fide vene

ratur et colit. Cui etiam summitates
imperii rerumque potestates submisse
sunt. quia eius dispositio omnium prelatio
regnorum concederet. Eius ergo boni
tatis misericordia totius creature sue dila
tande subdi etiam in extremitate
terre positarum gentium corda frigi
da spiritus sancti fervore in sui quoque agni
tione mirabiliter est dignata succen
dere. Que enim in gloriosi filii nostri
audubaldi regis gentibus quoque ei sup
positis in illustratione clementia
redemptoris fuerit operata plenius
ex vicinitate locorum vestram gloriam
conicimus cognovisse. Eius ergo mi
rabile donum et in vobis certa spe ce
lesti longanimitate conferri confidimus.
Cum profecto gloriosam coniugem vestram que
vestri corporis pars esse dinoscitur eter
nitatis premio per sacri baptisma
tis regenerationem illuminatam agnovi
mus. Unde presenti stilo gloriosos vos
adhortandos cum omni affectu intime ca
ritatis curavimus quatenus abhor
minatis ydolis eorumque cultu. sprec
tisque fanorum fatuitatibus et au
guriarum deceptabilibus blandi
mentis credatis in deum patrem omnipotentem
eiusque filium ihesum christum et spiritum sanctum
ut credentes a diabolice captivita
tis nexibus sancte et individue trini
tatis cooperante gratia potentia abso
luti eterne vite possitis esse participes.
Quanta autem reatitudinis culpa teneantur

astricti hȳ q ydolatriarū pnicio-
sissimā supsticionē colentes āpler-
tut' eorū qsqs colūt exēpla pditi-
onis īsinuant. Unde de eis p psal-
mistā dicit. Oēs dȳ gētiū demoīa
dn̄s aūt celos fecit. Oculos ha-
bēt et nō videt. aures habet et
nō audiūt. nares habet et nō
odorabūt. Man9 habēt et non
palpabūt. pedes habet et nō ā-
bulabūt. similes ergo effiāt'
hȳs q spē ɔfidētie ponūt in eis
Quō ei iuuādi quēlibet possūt
habē vtutē hȳ qui ex corruptibi-
li materia īferiorū etiā supposi-
torūqz tibi manib9 cōstruūt. qb9
videliz artificiū huānū accōmo-
dās eis inaīata mēbrorū silitudi-
nē cōtulisti. q nisi a te moti fue-
rit ābulare nō poterūt. sz taqz
lapis ī vno loco positi ita ɔstructi
nichilqz ītelligētie habētes ipaqz
īsensibilitate obruti. nullā neqz
ledendi neqz iuuādi facultatē ad-
epti sūt. Qua ergo mētis decep-
tione eos deos qb9 vos ipī imagi-
nē corporis tradidistis colētes sequi-
mini iudicio discreto repperire nō
possum9. Unde optet vos suscep-
to signo scē crucis p qua huānū
gen9 redeptū ē. exercitādo diabo-
lice versutie supplātatioēz. q dīui-
ne bonitatis opib9 inuid9 emul9qz
cōsistit a cordib9 vr̄is abicē. Inuer-
tisqz manib9 hos qs caten9 ma-
terie cōpage vob deos fabricas-
tis. cōfringēdos diminuēdosqz
sine ope curarate. Ipā ei eorū
dissolutio corruptioqz q nūqz vi-
uentē spm̄ habuit nec sensibi-
litatē a suis factorib9 potuit q-
libet modo suscipē vob patent'
īsinuet q nichil erat qd caten9
colebatis: dū pfecto meliores vos
q spm̄ viuentē a dn̄o percepistis
eorū cōstructioni nichilomin9
existatis. qppe qs de9 ops ex pma
hoīs quē plasmauit cognatiōe
deductos p scl'a innūmerabilib9
ppaginib9 pullulare cōstituit.
Accedite ergo ad agnitionē ei9
q vos creauit. q in vob vite īsuf-
flauit spm̄. q p nr̄a redēptione
filiū suū vnigenitū misit. vt vos
ab originali pccō eriperet. et e-
reptos de potestate diabolice ne-
quitie celestib9 pmȳs munera-
ret. Suscipite v̄ba predicatoris
et euāgeliū xp̄i qd vob ānūciat.
q̄ten9 credētes sic' sepi9 dictū est.
deū prēm oīpotentē et in ihesū
xp̄m ei9 filiū et spm̄ scm̄ et inse-
parabilē trinitatē fugatis demo-
niorū sensib9. expulsaqz a vob
sollicitudine venenosi et decepta-
bilis hostis p aquā et spm̄ scm̄
renati ei cui credideritis in sple-
dore gl'e sempiterne cohabitare

eius opitulatione et munificentia valeatis. Preterea benedictionem protectoris vestri beati petri apostolorum principis vobis direximus. id est camisiam cum ornatura in auro una et lena anciriana una. quod petimus ut eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat quo a nobis noscitur destinatum.

Ut coniugem ipsius per epistolam salutis illius sedulam agere curam monuerit.

Ad coniugem quoque eius edilbergam huiusmodi litteras idem pontifex misit. Exemplar epistole beatissimi et apostolici bonifacii pape urbis rome. dilecte edilberge regine eduini regis domine gloriose et filia edilberge regine. bonifatius episcopus servus servorum dei. Redemptoris nostri benignitas humano generi quod precioso sanguine sui effusione a vinculis diabolice captivitatis eripuit multe prudencie quibus salvaret propinavit remedia. quatenus sui nominis agnitione diverso modo gentibus innotescens creatorem suum suscepto christiane fidei sacramento agnosceret. quod et quidem in vestre glorie sensibus celesti collatum munere mistica purgationis vestre regeneratio patenter innuit. Magno ergo largitatis dominice beneficio mens nostra gaudio exultavit. quod scintilla orthodoxe religionis in vestri dignatus est conversione succendere. Ex qua re non solum gloriosi coniugis vestri ymmo totius gentis supposite vobis intelligentiam in amore sui facilius inflammaret. Didicimus namque referentibus hiis qui ad nos gloriosi filii nostri audubaldi regis laudabilem conversionem nunciantes pervenerunt. quod etiam vestra gloria christiane fidei suscepto mirabili sacramento piis et deo placitis iugiter operibus enitescat. Ab ydolorum etiam cultu seu fanorum auguriorumque illecebris se diligenter abstineat. et ita in amore redemptoris sui inmutilata devotione persistens invigilet. ut ad dilatandam christianam fidem incessabiliter non desistat operam comodare. Cumque de glorioso coniuge vestro paterna caritas sollicite perquisisset cognovimus quod eatenus abhominandis ydolis serviens ad suscipiendam vocem predicatorum suam distulerat obedientiam exhibere. Qua ex re non modica nobis amaritudo congesta est. ab eo quod pars corporis tui ab agnitione summe et individue trinitatis remansit extranea. Unde paternis officiis vestre gloriose christianitati nostram comonitionem non distulimus conferendam adhortantes quatenus divine inspirationis imbuta subsidiis importune et opportune agendum non differas

vt et ipse saluatoris nostri domini ihesu christi cooperante potentia christianorum numero copuletur. vt perinde intemerate societatis federe teneas maritalis consortij. Scriptum namque est Erunt duo in carne vna. Quomodo ergo vnitas vobis coniunctionis inesse dici poterit si a vestre fidei splendore interpositis detestabilis erroris tenebris remansit ille alienus. Vnde orationi continuo insistens a longanimitate celestis clementie illuminationis illius beneficia impetrare non desinas. vt videlicet quos copulatio carnalis affectus vnum quodammodo corpus exhibuisse monstratur. hos quoque vnitas fidei etiam post huius vite transitum in perpetua societate conseruet. Insiste ergo gloriosa filia. et summis conatibus duritiam cordis ipsius diuinorum preceptorum insinuatione mollire summopere dematura. infundens sensibus eius quantum sit preclarum quod credendo suscepisti misterium. quantumue sit admirabile quod renata premium consequi meruisti: frigiditatem cordis ipsius sancti spiritus annuntiatione succende. quatenus amoto torpore perniciosissimi cultus diuine fidei calore eius intelligentiam tuarum exhortationum frequentatione succendat. Vt profecto sacre scripture testimonium per te expletum indubitanter perclareat. Saluabitur vir infidelis per mulierem fidelem.

Ad hoc enim misericordiam dominice pietatis consecuta es vt fructum fidei creditorumque tibi beneficiorum redemptori tuo multiplicem resignares. Quod et quidem suffragante presidio benignitatis suis vt explere valeas assiduis non desistimus precibus postulare. His ergo premissis paterne vobis dilectionis exhibentes officia. hortamur vt nos reperta portitoris occasione de hijs que per vos superna potentia mirabiliter in conuersatione coniugis vestri summisque gentis dignata fuerit operari prosperis quantocius nuncijs reueletis. quatenus sollicitudo nostra que de vestri vestrorumque omnium salute optabilia desiderat expectet vobis nunciantibus reueletur. illustrationemque diuine propitiationis in vobis diffusam opulentius cognoscentes. hilari confessione largitori omnium bonorum deo et beato petro apostolorum principi vberes merito gratias exoluamus. Preterea benedictionem protectoris vestri beati petri apostolorum principis vobis direximus. id est speculum argenteum et pectinem eburneum inauratum. quod petimus vt eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat quo a nobis noscitur destinari.

Vt eduinus per visionem quandam sibi exulanti ostensam sit ad credendum prouocatus.

Hec quidem memoratus papa bo bonifacius de regis eduini

ac gentis ipsius litteris agebat. Sed
et oraculum celeste quod illi quondam
exulanti apud Redualdum regem
anglorum pietas divina revela-
re dignata est. non minimum ad sus-
cipienda vel intelligenda doctrina
monita salutaris sensum iuvit illius.
Cum ergo videret paulinus sibi diffi-
culter posse sublimitatem animi re-
galis ad humilitatem vie salutaris.
et suscipiendum misterium vivifice
crucis inclinare. ac pro salute illius
simul et gentis cui preerat et verbo
exhortationis apud homines et apud
divinam pietatem verbo deprecationis
ageret. tandem ut verisimile videtur
didicit in spiritu quod vel quale esset ora-
culum regi quondam celitus ostensum.
Nec exinde distulit. quin continuo
regem ammoneret explere votum
quod in oraculo sibi exhibito se fac-
turum promiserat. si temporis illius erum-
nis exemptus ad regni fastigia
perveniret. Erat autem oraculum huiusmodi.
Cum persequente illum edilfrido qui ante
eum regnavit. per diversa occultus loca
vel regno multo annorum tempore profu-
gus vagaretur. tandem venit ad re-
dualdum obsecrans ut vitam suam a tanti
persecutoris insidiis tutando serva-
ret. Qui libenter eum suscipiens. pro-
misit se que petebat esse facturum. At
postquam edilfridi in hac eum provin-
cia apparuisse. et apud regem il-

lius familiariter cum sociis habitare
cognovit: misit nuncios qui redual-
do pecuniam multam pro nece eius offer-
rent. Neque aliquid proficit: misit secundo
misit tercio. et copiosiora argen-
ti dona offerens. et bellum illi si con-
tempneret indicens. Qui vel minis
fractus vel corruptus muneribus ces-
sit deprecanti. et sive occidere se e-
duinum seu legatariis tradere promi-
sit. Quod ubi fidelissimus quidam amicus
illius animadvertit intravit cubiculum
quo dormire disponebat. Erat autem
prima hora noctis. Et evocatum
foras quid erga eum agere rex promi-
sisset edocuit. et insuper adiecit. Si
ergo vis hac ipsa hora educam te de
hac provincia et ea in loca te intro-
ducam ubi numquam te vel reduald vel
edilfrid invenire valeant. Qui ait
Gratias quidem ago benivolentie tue.
non tamen hoc facere possum quod sugge-
ris. ut pactum quod tanto rege inii
ipse primus irritum faciam. cum ille michi
nichil mali fecerit. nichil adhuc
inimiciciarum intulerit. Quin potius
si moriturus sum ille me magis quam
ignobilior quisque morti tradat. Quo
enim nunc fugiam qui per omnes britanie pro-
vincias. tot annorum temporumque curriculis
vagabundus hostium vitabam insidias.
Abeunte igitur amico remansit edu-
inus solus foris residens et mestus
ante palacium multis cepit cogita-

tionū estibꝰ affici: q̄d ageret q̊ ve
pede verteret nesciens Cūq̄ȝ diu ta
citus mētis angoribꝰ et ceco carpe
ret̃ igne. vidit subito ī tēpeste noc
tis silentio. appropiquātē sibi ho
minē. vultꝰ habitusq̄ȝ icogniti.
quē vidēs vt ignotū et iopina
tū nō parū expauit. At ille ac
cedēs salutauit eū. et iterroga
uit q̄re illa hora ceteris q̄escen
tibꝰ. et alto sopore p̄ssis solus
ipe mestus ī lapide puigil se
deret At ille vicissim sciscitaba
tur q̄d ad eū ptineret. vtrū ipse in
tus an foris noctē trāsigeret.
Qui rndens ait Ne me estimes
tue mesticie et insōpniorū et
forinsece ac solitarie sessionis
causā nescire Scio eī certissiē
qs et q̄re meres et q̄ ventura
tibi in pximo mala formidas
Sed dicito michi q̄d mercedis da
re velles ei. si qui sit q̄ hijs te
merorībꝰ absoluat. et reginal
do suadeat vt nec ipe tibi aliq̄d
mali faciat. nec tuis te hostibꝰ
perimēdū tradat. Qui cū se
ciā q̄ posset. huic tali p mercede
bnficij daturū eē rnderet: ad
iecit ille. Quod si etiā te regem
futurū extinctis hostibꝰ in ve
ritate pmittat. ita vt nō solū
oēs pgenitores tuos sed et oēs
q̄nte reges in gente anglorū

potestatis fuerāt trāscendas At
eduinꝰ cōstantior iterrogando
factꝰ. nō dubitabat pmittere q̄
ei qui tāta sibi bnficia donaret
dignus ipe grārū actioībꝰ respō
deret Tū ille tercio Si aūt in
quit is q̄ tibi tāta taliaq̄ȝ dona
veraciter aducturū predixerit.
etiā cōsiliū tibi tue salutis ac vi
te. meliꝰ atq̄ȝ vtilius q̄ aliq̄s de
tuis parētibꝰ aut cognatis vnq̄
audiuit ostēdere poterit: nūq̄
obtēperare et monita eiꝰ salu
taria suscipe cōsentis: Nec distu
lit eduinꝰ q̄n cōtinuo polliceret
vt se in oībꝰ secuturū doctrinā
illiꝰ. q̄ se tot ac tantis calamitati
bꝰ ereptū ad regni apicē pmo
ueret Qui accepto rnso cōfes
tī hijs qui loq̄batur cū eo iposuit
dexterā suā capiti eiꝰ dicēs Cū
ergo tibi signū aduenerit. me
mento huiꝰ cōtpis ac loq̄le nrē
et ea q̄ nūc pmittis adiplere ne
differas Et hijs dictis vt fert
repēte disparuit: vt itelligeret
nō hoīem eē q̄ sibi apparuisset
sȝ spm Et cū regius iuuenis ad
huc ibidē sedet. gausus q̄dem
de collata sibi consolatiōe. sed
multū sollicitꝰ ac mēte sedu
la cogitās q̄s eēt ille vel vnde
veniret q̄ hec sibi loq̄ret. Ve
nit āt pfatꝰ amicꝰ illiꝰ leto

vultu salutās eū. Surge inquit.
intra. et sopitis ac relictis cu
rarū anxietatib9 quieti mēbra
simul et aīm cōpone. qr mu
tatū est cor regis. nec tibi aliqd
male facē: sed fidē potius pol
licitā seruare disponit. Postq̄
ēi cogitationē sua de qua tibi
ante dixi. regine in secreto reue
lauit reuocauit eū illa ab in
tentiōe amonēs qā nulla ratio
ne conueniat tāto regi amicū
suū optimū in necessitate po
situ auro vendē. ymo fidē suā
q̄ oib9 ornamētis p̄ciosior ē
amore pecunie pdere. Quid
plura: fecit rex vt dictū ē. nec
solū exulē nūcijs hostilib9 nō
tradidit. sed etiā eū vt i regnū
perueniret adiuuit. Nā mox rede
untib9 domū nūtijs exercitū
multū ad debellandū edilfridū
collegit copiosū. eūqz sibi occur
rentē cū exercitu multū ipari
Nō dederat eī illis spaciū q̄to
tū suū congregaret. atqz aduna
rēt exercitū. occidit in finib9
gētis merciorū ad orientalem
plagā āmis q̄ vocat' idle. In q̄
certamine et fili9 reduualdi vo
cabulo regnheri occis9. Ac sic
eduin9 iuxta oraculū qd' acce
perat. nō tm̄ regis sibi ifesti
insidias vitauit. verū etiā eidē
pempto in regni glā successit. Cū
ergo p̄dicāte vbū dei paulino rex
credē differret: et p aliqd temp9
vt diximus horis cōpetentib9 soli
tarius sederet qd agendū sibi
ēēt. q̄ religiose qdā sedul9 secū
ipe scrutari cōsuesset. ingrediēs
ad eū qdā die vir dei iposuit dex
terā capiti ei9: et an hoc signū
agnosceret requisiuit. Qui cū tre
mēs ad pedes eius pcidē vellet. leua
uit eū et qsi familiari voce affa
tus. Ecce inqt hostiū man9 q̄s
timuisti dño donāte euasisti.
Ecce regnū qd' desiderasti ipo
largiente pcepisti. Memēto
vt terciū qd' pmisisti facere nō
differas suscipiēdo fidē ei9 et
p̄cepta seruādo q̄ te et a tpalib9
aduersis eripiēs. tpalis regni
honore sublimauit. Et si de
inceps volūtati ei9 quā p me
tibi pdicat obseruare volue
ris. etiā a ppetuis malorū tor
mētis te liberās ad eternū secū
regni i celis faciat ēē pticipē.

Quale cōsiliū idem cū pri
mib9 suis de percipienda xp̄i fi
de habuerit. et vt pōtifex ei9
suas aras pfanauerit.

Quib9 auditis
rex suscipe q̄dem se fidē
quā docebat et velle et debē
rīdebat. Verū adhuc cū ami

cis principib9 et cōsiliarijs suis sese
de hoc collaturū ee̅ dicebat: vt
si et illi eadē cū eo sentire vellēt
oēs parit̄ in fonte vite xp̄o cō-
secrarent. Et anuente paulino
fecit vt dixerat. habito eṅ cū sa-
pientib9 cōsilio sciscitabat̄ sin-
gulatī ab oīb9. q̄lis sibi doctri-
na hec eaten9 inaudita et nou9
diuinitatis q̄ p̄dicabat̄ cult9 vi-
deret. Cui p̄mi9 pōtificū ip̄i9
coifi cōtinuo r̄ndit. Tu vide rex
q̄le sit hoc q̄d nob̄ p̄dicat̄. ego
tibi verissime q̄d certū est didi-
ci p̄fiteor. q̄a nichil oīno vir-
tutis habet. nichil vtilitatis re-
ligio illa quā hucusq̄ tenui-
m9. Null9 eṅ tuorū studiosius
q̄ ego culture deoꝝ nr̄oꝝ se sub-
didit. et nichilomin9 multi
sūt q̄ ampliora a te b̄n̄ficia q̄
ego et maiores accipiūt dig-
nitates. magisq̄ p̄sperat̄ in
oīb9 q̄ agenda vel acquirenda dis-
ponūt. Si āt dij aliq̄d valeret
me potius iuuare vellēt q̄ illis
īpensius seruire curaui. Vnde
restat vt si ea q̄ nūc nob̄ noua
p̄dicat̄ meliora ee̅ et fortiora ha-
bita examīatiōe p̄spexeris abs-
q̄ vllo cunctamīe suscipe̅ illa fes-
tinem9. Cui9q̄ suasioni v̄bis-
q̄ prudētib9. ali9 optimatū
tribuēs assensū cōtinuo subdi-
dit. Talis inquiēs michi videt̄
rex vita hoīm p̄ns in terris ad
cōparatione̅ ei9 q̄d nob̄ incertū
tpis. q̄le cū te residēte ad cenā
cū ducib9 ac ministris tuis tēpe
p̄mali. accēso q̄dem foco in
medio et callido effecto cena-
culo. furētib9 āt foris p̄ oīa tur-
binib9 hyemaliū pluuiarū
vel niuiū. adueniēs vn9 pas-
serū domū citissime p̄uolaue-
rit. Qui cū p̄ vnū ostiū ingre-
diēs. mox p̄ aliū exierit: ipso
q̄dem tp̄e quo int9 ē hyemis
tēpestate nō tāgit̄. sed tm̄ puū
simo serenitatis admomēto ex-
curso mox de hyeme in hyemē
regrediēs tuis oculis elabit̄. Ita
āt vita hoīm ad modicū appa-
ret q̄d āt seq̄t̄ q̄dve p̄cesserit p̄ni-
tus ignoram9. Vnde si hec no-
ua doctrina certius aliq̄d attu-
lit merito sequēda ee̅ videt̄.
Hijs similia et ceteri maiores
natu ac regis c̄siliarij diuini-
tus admoniti p̄seq̄bat̄. Adiecit āt
coifi q̄a vellet ip̄m paulinū di-
ligēti9 audire de deo quē p̄dica-
bat v̄bū faciente. Qd̄ cū iubēte
rege faceret exclamauit audito
ei9 sermonib9 dicēs. Iā olim
itellexerā nichil ee̅ q̄d colebā-
m9. q̄a videlicet q̄nto studiosi9
in cultu veritatē querebā tā-

to min9 inueniebā. Nūc aūt apte
ꝯfiteor q̄a in hac p̄dicatiōe ve
ritas daret illa que nob' vite sa
lutis et b̄titudinis etiā dona
valet tribuere. Vnde suggero
rex vt tēpla et altaria que si
ne fructu vtilitatis sacrauim9
ocius anathemati et igni ꝯtra
dam9. Quid plura? Prebuit pa
lā assensū euāgelizādi beato pau
lino rex. et abrenūciata idolatria
fidē se xp̄i suscip̄e ꝯfessus ē. Cūq3
a p̄fato pōtifice sacrorū suorū
q̄reret q̄s aras et fana ydolorū
cū septis q̄b9 erāt circūdata p̄m9
p̄fanare debēt. Ille r̄ndit. Ego.
Quis eni ea q̄ p̄ stulticiā colui
nec ad exēplū oīm apti9 q̄ ip̄e
p sapiā3 michi a deo vero dona
tā destruā. Statimq3 abiect-
ta supstitiōe vanitatis rogauit
regē sibi arma dare et equū
emissariū quē ascendēs ad ido
la destruēda veniret. Nō ei li
cuerat pōtificē sacrorū vel ar
ma ferre vel p̄ter ī equo equi
tare. Accinct9 ergo gladio acce
pit lanceā in manu. et ascēdēs
emissariū regis pgebat ad ydo
la. Quod aspiciēs vulg9 estima
bat eū insanire. Nec distulit ille
mox vt appropiabat ad fanū
p̄fanare illud iniecta in eo lan
cea quā tenebat. multūq3 ga

uisus de agnitiōe veri dei cult9. ius
sit socijs destruē ac succēdere fanū
cū oīb9 septis suis. Ostēdit' aūt
loc9 ille quondā ydolorū nō lon
ge ab eburaco ad oriente vltra
amnē deruuentionē. et vocat' ho
die. gotmundi. gahaam. vbi pō
tifex ille inspirāte deo vero pol
luit ac destruxit eas q̄s ip̄e sac'
uerat aras.

Vt idē eduin9 cū sua gēte fidelis
sit fact9. et vbi paulinus bap
tizauerit.

Igitur accepit rex eduin9
cū cūctis gētis sue nobilib9
ac plebe pplurima fidē et laua
crū scē regnatiōis. āno regni sui
xi. qui ē ann9 dnīce īcarnatiōis
dcxxvij. Ab aduētu vero āglor
in britāniā ann9 circiter clxxx.
Baptizat9 ē aūt eburaci die scō
pasche p̄die iduū aprilis. in ecclia
scī petri apli quā ibidē ip̄e de lig
no cū cathezizaret' vsq3 ad pcipi
endū baptisma ībuerat. et citato
ope cōstruxit. In qua etiā ciuita
te ip̄i doctori atq3 atistiti suo pau
lino sedē ep̄atus donauit. Mox
āt vt baptisma ꝯsecut9 ē cura
uit docēte eodē paulino maiorē
ip̄o ī loco et augustiorē de lapide
fabricare basilicā. In cui9 me
dio ip̄m qd' prius fecerat orato
riū includēt'. Preparatis ergo

fundamentis in gyro prioris orato-
rii per quadrum cepit edificare basili-
cam. Sed priusquam altitudo parietis
esset consummata rex ipse impia nece
occisus opus idem successori suo
osvaldo perficiendum reliquit. Pau-
linus autem ex eo tempore sex annis conti-
nuis id est usque ad finem imperii regis
illius verbum dei annuente ac favente
ipso in ea provincia predicabat. Cre-
debantque et baptizabantur quotquot erant
preordinati ad vitam eternam. In qui-
bus erant osfride. adfrith filii re-
gis eduini. qui ambo ei exuli nati
sunt. De quoenburga filia cera-
li regis mertionarum baptizati
sunt tempore sequenti et alii liberi eius
de edilberga regina progeniti. e-
dilhun. et edildridis filia et al-
ter filius vuessfrea. quorum primi alba-
ti adhuc rapti sunt de hac vita et
eboraci in ecclesia sepulti. Baptiza-
tus et yffi filius osfridi. sed et alii no-
biles ac regii viri non pauci. Tantus
autem fertur tunc fuisse fervor fidei ac
desiderium lavacri salutaris gen-
ti nordanhymbrorum. ut quodam tempore
paulinus veniens cum rege et regi-
na in regiam villam que vocatur adge-
frin. xxxvi. diebus ibidem cum eis
cathezizandi et baptizandi offi-
cio deditus moraretur. quibus diebus
cunctis a mane usque ad vesperam
nil aliud ageret quam confluentem eo

de cunctis viculis ac locis plebem
christi verbo salutis instruere. atque in-
structum in fluvio glen. qui proximus
erat lavacro remissionis abluere.
Hec villa tempore sequentium regum
deserta. et alia pro illa est facta in
loco qui vocatur melmin. Hec quidem
in provincia berniciorum. sed et
in provincia deirorum ubi sepius ma-
nere cum rege solebat baptizabat
in fluvio sualua qui vicum catharac-
tam preterfluit. Nondum oratoria vel
baptisteria in ipso exordio nascen-
tis ibi ecclesie poterant edificari.
Attamen in campo dono ubi tunc etiam
villa regia erat fecit basilicam
quam postmodum pagani a quibus
eduinus rex occisus est cum tota eadem
villa succenderunt. Pro qua re-
ges posteriores fecere sibi vil-
lam in regione que vocatur loidis.
Evasit autem ignem altare quod la-
pideum erat. et servatur adhuc
in monasterio reverentissimi ab-
batis thrydwulfi quod est in silva
elmete.

**Ut provincia orientalium anglo-
rum fidem christi susceperit**

Tanta autem devo-
tione eduinus erga cultum
veritatis habuit ut etiam regi
orientalium anglorum carpualdo
filio redualdi persuaderet. relic-
tis ydolorum superstitionibus fidem

et sacramenta xpi cum sua provincia
suscipere. Et quidem pater eius reduual
dus dudum in cantia sacramentis x
xpiane fidei imbutus est. sed frustra.
Nam rediens domum ab uxore
sua et quibusdam perversis doctori
bus seductus est. atque a sincerita
te fidei depravatus habuit pos
teriora peiora prioribus. ita ut i
more antiquorum samaritanorum
et xpo servire videretur et diis quibus
antea serviebat. Atque in eodem
fano et altare haberet ad sa
crificium xpi et arulam ad victi
mas demoniorum. quod videlicet
fanum rex eiusdem provincie alduulf
qui nostra etate fuit usque ad suum tem
pus perdurasse et se in pueritia
vidisse testabatur. Erat autem presa
tus rex reduald natu nobilis quo
libet actu ignobilis filius tytili
cuius pater fuit vulffa a quo reges
anglorum orientalium vulffingas
appellant. Verum corpuald non
multo postquam fidem accepit tempore
occisus est a viro gentili nomine
richberechto. et exinde tribus
annis provincia in errore versa est.
donec accepit regnum eiusdem
frater corpualdi sigberechtus vir
per omnia lindissi que est prima ad
me doctissimus atque xpianis
simus. Qui vivente adhuc fratre cum
exularet in gallia fidei sacra

mentis imbutus est. Quorum participem
mox ubi regnare cepit totam su
am provinciam facere curavit. Cuius
studiis gloriosissime favit felix
episcopus qui de burgundiorum partibus ubi
ortus et ordinatus est cum venisset ad
honorium archiepiscopum ei quod indicas
set desiderium suum. misit eum ad pre
dicandum verbum vite presate nationi
anglorum. Nec vota ipsius in cassum
cecidere. quin potius fructum in ea
multiplicem credentium populorum pius
agri spiritalis cultor invenit.
Siquidem totam illam provinciam iux
ta sui nominis sacramentum a longa
iniquitate atque infelicitate libe
ratam ad fidem et opera iustitie
ac perpetue felicitatis dona perduxit.
Accepitque sedem episcopatus in civita
te dummoc. Et cum xvii annis e
iusdem provincie pontificali regi
mine preesset. ibidem in pace
vitam finivit.

Ut in provincia lindisi predica
verit. et de qualitate regni eduini.

Predicabat
autem paulinus verbum etiam pro
vincie meridiane humbre flumi
nis ripam pertingens usque ad ma
re. Prefectumque lindocoline civi
tatis cui nomen erat blecca pri
mum cum domo sua convertit ad
dominum. In qua videlicet civitate
et ecclesiam operis egregii de

lapide ferit. Cuius tecto vel longa
incuria vel hostili manu deiecto
parietes stare videntur. et omnibus an-
nis aliqua miracula sanitatum in e-
odem loco solent ad utilitatem eorum
qui fideliter querunt ostendi. In qua
ecclesia paulinus transeunte ad xpm
iusto: honorium pro eo consecra-
uit episcopum. ut in sequentibus suo lo-
co dicemus. De huius fide prouincie
narrauit michi presbiter et abbas
quidam vir veracissimus de monaste-
rio peartaneu vocabulo: dedare re-
tulisse sibi quendam seniorem bap-
tizatum se fuisse die media a pau-
lino episcopo presente rege eduino. et
multam populi turbam in fluuio tre-
henta iuxta ciuitatem que lingua
anglorum tiouulfingacestir
vocatur. Qui etiam effigiem eiusdem
paulini referre esse solitus quod esset
longe stature. paululum incur-
uus. nigro capillo. facie macilen-
ta. naso adunco pertenui. vene-
rabilis simul et terribilis aspec-
tu. Habuit autem secum in ministerio
et iacobum diaconum virum utique in-
dustrium ac nobilem in xpo et
in ecclesia. qui ad nostra usque tempora per-
mansit. Tanta autem eo tempore pax
in britannia quaqua versum imperium
regis eduini peruenerat
fuisse perhibetur. ut sicut hodie
in prouerbio dicitur. etiam si
mulier una cum recenti nato par-
uulo vellet totam perambulare in-
sulam a mari ad mare. nullo se
ledente valeret. Tantum rex idem
utilitati sue gentis consuluit. ut
plerisque in locis ubi fontes lim-
pidos iuxta publicos viarum transi-
tus conspexit: ibi ob refrigerium
viantium erectis stipitibus et ere-
os caccabos suspendi iuberet. neque ho-
rum quisquam nisi ad usum necessarium con-
tingere pre magnitudine vel timo-
ris eius auderet. vel amoris vel-
let. Tantum vero excellentie in reg-
no habuit. ut non solum in pugna
ante illum vexilla gestarentur. sed
et tempore pacis equitante inter ciuita-
tes siue villas aut prouincias suas
cum ministris semper antecedere signi-
fer consueuisset. Necnon et ince-
dente illo ubilibet per plateas il-
lud genus vexilli quod romani
tufam. angli appellant thuuf
ante eum ferri solebat.

Ut idem ab honorio papa
exhortatorias litteras acceperit.
qui etiam paulino pallium mi-
serit.

Quo tempore presulatum sedis a-
postolice honorius boni-
facii successor habebat. qui ubi
gentem nordanhymbrorum cum suo
rege ad fidem confessionemque xpi
paulino euangelizante conuersam

ee didicit. misit eidē paulino p
palliū. Misit et regi eduino lit
teras exhortatorias. pᵉna illū
caritate accēdēs. vt in fide ve
ritatis quā acceperat psistere
semp ac pficē curaret. Quarū
videlicet litterarū iste ē ordo.
Dño excellētissīo atq pcelle
tissimo filio eduino regi āglo
rū. honori9 eps seru9 seruorū
salutē. Ita xpianitatis vrē in
tegritas circa coditoris sui cul
tū fidei ē ardore succēsa. vt lō
ge lateq resplēdeat. et oī mū
do annūciata vrī opis multi
plicit' referat fructū. Sic ei vos
reges ēē cognoscitis dñ regē et
creatorē vestrū orthodoxā pdi
catiōē edocti deū venerādo cre
ditis. eiq qd hūana valet cōdi
tio mētis vrē sincera deuotiōē
exoluitis. Qd deo nr̄o aliud of
ferre valebim9. nisi vt ī bonis
actib9 psistētes. ipmq auctorē
hūani generis ɔfitētes eū colere
eiq vota nr̄a reddē festinem9.
Et ideo excellētissīe fili pᵉna vos
charitate qua conuenit exhortam'.
vt hoc qd vos diuina misericor
dia ad suā graz vocare dignata
ē. sollicita intentiōē et assiduis
orōib9 seruare oīmodo festinetis.
vt q vos in p̄nti sclō ex oī errore
absolutos ad agnitiōē sui nois

dignat9 ē pducē: et celestis pa
trie vob' pparet māsionē. Pre
dicatoris igit' vri dni mei aplice
memorie gregorij lectione fre
quēt' occupati p oculis affectū
doctrine ipi9. qd' vris aiab' li
bent' exercuit habetote: q̄ten9
ei9 oratio et regnū vrm ppli9
augeat. et vos oīpotēti deo ir
reprehēsibiles repsentet. Ea
vero q a nob' p vris sacerdotib9
ordināda sperastis. hoc p fidei
vre ē sinceritate. q nob' multimo
da relatione p p̄sentiū portito
res laudabilit' insinuata ē gra
tuito aīo attribuē illi sine vlla
dilatione puidem9. et duo pal
lia vtrorūq metropolitanorū.
id ē honorio et paulino direxi
m9. vt dū q's eorū de hoc seculo
ad auctorē suū fuerit accersit9
ī loco ipi9 alterū epōz ex hac
nr̄a auctoritate debeat subro
gare. Qd' quidē tā p vra ē cha
ritatis effectu. q p tantarū p
uinciarū spacia. q' int' nos et vos
ēē noscūt'. sum9 īdulti cōcedē:
vt in oīb9 deuotioni vre nr̄m
cōcursū. et iuxta vra desideria
pbarem9. Incolumē excellēciā
vraz grā superna custodiat.
Ut honori9 q iusto ī epātu
doruuernēsis ecclie successit ab
eodē papa honorio palliū et

et litteras acceperit

Hec iterim iustg archieps
ad celestia regna subla-
tus q̃rto iduu nouēbriu die et
honori9 p illo ē in p̄sulatu elec-
t9. Qui ordinād9 venit ad pau
linū. et occurrēte sibi illo in li-
docolino qui t9 ab augusto doru
uernēsis ecclie cōsecrat9 ē an
tistes. Cui etiā p̄fat9 papa ho
nori9 misit palliū et lr̃as. i qb9
decreuit hoc ip̄m qđ in ep̄la ad
eduinū regē missa decreuerat
sc̃z vt cū doruuernēsis vel ebu
racēsis atistes de hac h vita tra
sierit. q̃ supest cōsors ei9dem
gradu9 habebat potestatē alte-
rū ordinādi i loco ei9 q̃ trāsie
rat sacerdotē: ne sit necesse ad
romanā vsq̃z ciuitatē p tā plura
terrarū et maris spacia p ordi
nādo archiep̄o semp fatigari.
Quarū etiā textū litterarū in
nra hac historia ponere cōmo
dū duxim9. ¶ Dilectissīo fri
honorio. honori9 iter plurima
q̄ redeptoris nr̄i mūa suis fa
mulis dignat' bonorū mune
ra p̄rogare: illud etiā clemēt'
collata sue pietatis munifice
tia tribuit. quoties p fr̄s nos af
fectus vt aiam dilectiōe q̄dā co
teplatiōe alternis aspectibus
repsentet. p qb9 maiestati

ei9 grās indesinet' exsolui
m9. Cuq̃z votis supplicib9 ex
ramu9. vt v̄ram dilectiōez i
p̄dicatiōe euāgelij laborā-
et fructificante sectatem
magri et capitis sui grego-
regulā ppeti stabilitate co
met. Et ad augmētū ecclie s
e potiora p vos suscitet in
meta: vt fide et ope i timo
re dei et charitate v̄ra acq
sitio decessorūq̃z v̄rorū. q
p dn̄i gregorij exordio pull
lat cōualescēdo aplius exte
dat' vt ipa vos diui eloqui
pmissa in futuro respiciat
Vosq̃z vox ista ad eterna fe
iuitate euocet. venite ad me
oēs q̄ laboratis et onerati e
tis et ego refiiā vos Et ite
rū Euge serue bone et fide
q̄a sup pauca fuisti fidelis
sup multa te cōstituā. Intra
intra i gaudiū dn̄i tui. Et
nos eqdem fr̄es carissimi hec
vob p eterna charitate exhor
tatiōis v̄ba p̄mittētes. que
rursus p ecclesiarū v̄rarū p
uilegijs cōgrue posse cōspici
m9. nō desistim9 i partire. cōs
tā iuxta v̄ram petiōne. q̄ fi
liorū v̄rorū regū vob p p̄nti nr̄a
p̄ceptione vice b̄ti petri aplo
p̄ncipis auctoritate tribuim9

vt qn vnu ex vob diuina ad se
iusserit gra vocari is q supstes
fuerit alteru in loco defuncti de-
beat epm ordinare. Pro qua
etia re singula vre dilectioni
pallia p eade dilect ordinatioe
celebranda direximus vt p nre
pceptiois auctoritate possitis
deo placita ordinatione effice
Qa vt hec vob cocederem lon-
ga tiaru mariuq interualla q
int nos et vos obsistut. ad hec
nos codescedere coegerunt vt nul-
la possit ecclesiaru vraru iactu
ra p cuiuslibet occasiois obte-
tu quoquomodo puenire. sz potius
comissi vobis ppli deuotione
plenius ppagare. Deus te icolu-
me custodiat dilectissime frater
Data die terna idum iuniarum
imperantibus dnis nris piissimis
augustis heraclio. anno xxiiij.
po. eiusde anni xxiij. atque constan-
tino filio ipius anno xxiij. et co-
sulatus eius anno iij. sed et hera-
clio felicissimo cesare id e filio eius
anno iij. indic. vij. id e anno dnice
incarnationis dcxxxiiij.

Vt primo ide honorius. et post
iohes litteras genti scotoru p pasce
obseruatioe simul et pro pela-
giana herese miserit.

Misit idem papa
honorius litteras genti
scotoru quos in obseruatioe sci pas-
ce errasse cpererat. iuxta qd su-
pra docuimus. sollerter exhortans
ne paucitate sua in extremis ter-
re finibus costituta. sapientiore an-
tiquis siue modernis q p orbe e-
rat xpi ecclesiis estimarent. ne ve-
contra paschales coputos et decre-
ta synodaliu toci9 orbis potificu
aliud pascha celebraret. Sed et
iohes qui et successori ei9de ho-
norij seuerino successit. Cu ad-
huc eet electus in potificatu p
eode errore corrigedo. litteras eis
magna auctoritate atque erudi-
tione plenas direxit euidenter
astruens qa dnicu pasche die
xv. luna. vsqz xxi. qd in nice-
na synodo pbatu e oporteret.
nec no et p pelagiana heresi. t
qua ap eos reuiuiscere didicerat
caueda ac repelleda i eade il-
los epla monere curauit. Cu-
ius eple pncipiu est. Dilec-
tissimis et scissimis. tonnano co-
lumbano. cromano. dimao. et
bagitano epis. cromano herna-
noque. lagistrano. stellano et sege-
no psbiteris. sarano ceterisque doc-
toribus seu abbatibus scotis. hyla-
rius archiepus et seruans locu sce
sedis aplice iohes. diacon9 et in
dei noie electus. Item iohes pmice-
rius et seruans locu sce sedis aplice

et iohes seruus dei consiliarius eiusdem apostolice sedis. Scripta que perlatores ad sancte memorie seuerinum papam adduxerunt eo de hac luce migrante reciproca responsa ad ea que postulata fuerant siluerunt. Quibus reseratis ne diu tante questionis caligo indiscussa remaneret repperimus quosdam prouincie vestre contra orthodoxam fidem nouam ex veteri heresi renouare conantes. pascha nostrum in quo immolatus est xps nebulosa caligine refutantes. et xiiii luna cum hebreis celebrare nitentes. quod apostolice principio manifeste declaratur. et nuperrime temporibus illis hanc apud eos heresim exortam et non totam eorum gentem sed quosdam meis hac fuisse implicatos. Exposita autem racione paschalis obseruancie ita de pelagianis in eadem epistola subdunt. Et hoc quoque cognouimus quod virus pelagiane hereseos apud vos denuo reuiuiscit quod omnino hortamur vt a vestris mentibus huiusmodi venenatum supersticionis facinus auferatur. Nam qualiter ipsa quoque execranda heresis dampnata est. latere vos non debet quia non solum per istos ducentos annos abolita est sed et cotidie a nobis perpetuo anathemate sepulta dampnatur. et hortamur ne quorum arma conbusta sunt apud vos eorum cineres suscitabantur. Nam quis non execretur superbum eorum conamen et impium dicencium posse sine peccato hominem existere ex propria voluntate et non ex gracia dei. et primum quidem blasphemie et stulticie est dicere esse hominem sine peccato quod omnino non potest. nisi vnus mediator dei et hominum homo xps ihesus: qui sine peccato est conceptus et partus. Nam ceteri homines cum peccato originali nascentes testimonium preuaricationis ade. et in sine peccato actuali existentes portare noscuntur. secundum prophetam dicentem. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. et in peccatis concepit me mater mea.

Ut omisso eduuino paulinus cantuariam rediens hrofensis ecclesie presulatum susceperit.

At vero eduinus cum xvii annis genti anglorum simul et britanniorum gloriosissime preesset. e quibus eciam sex ipse vt diximus xpi regno militauit. Rebellauit aduersus eum ceduualla rex britonum auxilium prebente illi penda viro strenuissimo de regio genere merciorum. qui et ipse ex eo tempore gentis eiusdem regno an-

nis. xvii. varia sorte pfuit. Et
conserto graui plio in campo qui
vocat' hethfelth occisus e eduuin9
die iiij. iduu octob. anno dnice i
carnatois dcxxxiij. cu eet an
noru xlviij. eiq totq vel itere-
tus vel dispsus exercitus. In q etia
bello ante illu vnq filius ei9 osfrid
iuuenis bellicosq cecidit. alter
edfrid necessitate cogete ad pe
da rege trasfugit. et ab eo post
modu regnate oswaldo cotra
fide iurisiurandi pemptq. Quo
tpe maxia est fca strages in ec
clesia vel gete nordanhibroru
maxie qp vnq ex ducibq a qbq
acta e paganq. alt'i qa barba
rus erat pagano seuior. Siq
dem penda cu oi merciorum ge
te idolis deditq et xpiani erat
nois ignarq. At vero ceduualla
qmuis nome et pfessione habet
xpiani. adeo tn erat aio ac mo
ribq barbarus vt nec sexui q
de muliebri vel inocue puu
loru pceret etati. qn vniuersos
atrocitate ferina morti p torme
ta cotradet. multo tpe totas
eoru puincias debachado puaga
tus. ac totu genq anglorum bri
tanie finibq erasuru se ee deli
berans. Sed nec religioni xpia
ne q apud eos exorta erat aliqd
ipendebat honoris. Quippe
cu vsq hodie moris sit britonu fi
de religionemq anglorum p nichilo
habere: neq i aliq eis magis co
tare qp paganis. Allatu e at
caput eduini regis eburacu et
illatu postea ecclesie bti petri
apli qua ipe cepit. sed successor
eiq oswald pfecit vt sup docui
mq. Positu est at in porticu sci
pape gregorij a cuiq ipe disci
pulis verbu vite susceperat. Tur
batis itaq rebq nordanhibrorum
huiq articulo cladis. cu nil ali
cui psidij nisi in fuga ee videt'.
Paulinq assupta secu edilber
ge regina qua pdem adduxe
rat rediit cantuaria nauigio. atq
ab honorio archiepo et rege e
dulbaldo multu honorifice sus
ceptq e. Venit at illuc duce ba
sso milite regis eduini fortis
simo: habes secu heanfreda fi
lia et vulcfera filiu eduini et
iffi filiu osfridi filij eiq. qs pos
tea mr eiq metu edboldi et os
waldi regu misit i gallia nu
triendos regi derberchto: ibiq
ambo in ifancia defuncti. et iuxta
honore vl regijs pueris vel ino
centibq xpi congruu in ecclia se
pulti sut. Attulit qq secu vasa
pciosa eduini regis pplura: in
qbq et cruce magna aurea et ca
lice aureu cosecratu ad misteriu

altaris. q̄ hacten9 i ecclia catuc
cōseruata mōstrant. Anno
in tp̄e brofensis ecclia pasto
rē minime habebat. eo q̄ roma
n9 p̄sul illi9 ad honoriū papā
a iusto archiep̄o legatari9 mis
sus absorpt9 fuerat fluctib9 ita
lici maris. ac p̄ hoc curā illius
īuitanōe honorii atistitis et e
odboldi regis suscepit ac tenuit.
vsq3 dū et ip̄e suo tp̄e ad celestia
regna cū gloriosi fructu laboris
ascēdit: in qua ecclia moriens
palliū q̄q3 qd̄ a romano papa ac
ceperat reliq̄t. Reliq̄rat āt ī ec
clesia sua eburaci iacobū diaconū
virū vtiq3 eccliasticū et scm̄. qui
multo ex hīc tp̄e in ecclia manēs
magnas antiquo hosti p̄das do
cendo et baptizādo eripuit. Cui9
noīe vic9 in quo maxīe solebat
habitare iuxta cataractā vsq3
hodie cognoīat. Qui qm̄ cantā
di in ecclia erat peritissim9. recu
perata pace, postmodū ī puīcia
et crescēte numero fideliū etiā ma
gister eccliastice cantionis iuxta
morē romanorū seu catuariorū
multis cepit existere. Et ip̄e senex
et plen9 dierū iuxta scripturas pa
trū viā secut9 ē.

Explicit liber scd̄s eccliastice
historie gētis āglorū.

Incipit liber terci9 eccliastice his
torie gētis āglorū cū recollectā ca
pitulorū annotatione.

Vt p̄mi successores eduini
regis et fidē sue gētis p̄diderint
et regnū. Porro oswald9 xp̄ia
nissim9 rex vtrūq3 restaurauit.

Edwin
terfecto in pugna c
duino suscepit p̄ illo
regnū deirorū. de q̄
puīcia ille generis p̄sapiā et
p̄mordia regni habuerat filius pa
trui ei9 elfrici vocabulo osrich:
q̄ ad p̄dicatione paulini fide re
cat sacmētis ibut9. Porro regnū
berniciorū nā in has duas p̄o
uīcias gens nordanhibrorū an
tiquitus diuisa erat. suscepit filius
edilfridi q̄ de illa puīcia generis
et regni origine duxerat noīe
enfrid. Hiisdem tp̄e toto q̄ regna
uit eduini filii p̄fati regis edilfri
di q̄ ante eū regnauerat cū mag
na nobiliū iuuētute apud scotos
siue pictos exulabat. Ibiq3 ad
doctrinā scotorū cathezizati et
baptismatis gr̄a sūt recreati. Qui
vt mortuo rege inimico patriam
sūt redire p̄missi: accepit prim9
eorū que diximus eanfrid regnū
berniciorū q̄ vterq3 rex vt terre
ni īsulas sortit9 ē sacramēta reg
ni celestis q̄b9 initiat9 erat ana
thematizādo p̄didit. ac se p̄ist

nis ydolatrie sordibus polluen-
dum perdendumque restituit. Nec mo-
ra utrumque rex britonum cedual-
la impia manu sed iusta ultione
peremit. Et primo quidem proxima
estate osricum dum se in oppido mu-
nicipio temerarie obsedisset
eruptos subito cum suis omnibus
imparatum cum toto exercitu deleuit
Deinde cum anno integro prouincias
nordanhimbrorum non ut rex vic-
tor possideret. sed quasi tyrannus seui-
ens disperderet ac tragica cede
dilaceraret. Tandem anfridum
inconsulte ad se cum xij electis
milibus postulande pacis gratia
venientem. simili sorte damnauit
Infaustus ille annus et omnibus bo-
nis exosus usque hodie permanet.
tam propter apostasiam regum anglorum
qui fidei sacramentis se exuerunt. quam propter
vesanam britonum regis tyrannidem
Unde cunctis placuit regum tempora
computantibus ut ablata de medio
regum perfidorum memoria idem annus
sequentis regis id est oswaldi viri
deo dilecti regno assignaretur. Quo
post occisionem fratris eanfridi superue-
niente cum paruo exercitu. sed fide
christi munito infandus britonum dux
cum immensis illis copiis. quibus ni-
chil resistere posse iactabat in-
teremptus est. in loco qui lingua anglo-
rum denisesbruma id est riuus
denisi vocatur.

Ut de ligno crucis quod idem rex con-
tra barbaros pugnaturus erexe-
rat inter innumera sanitatum mira-
cula quidam adolescens sit brachij lan-
guore curatus

Ostenditur autem usque hodie. et
in magna veneratione ha-
betur locus ille. ubi venturus ad hanc pug-
nam oswaldus signum sancte crucis erexit.
ac flexis genibus deum deprecatus est ut
in tanta rerum necessitate suis culto-
ribus celesti succurreret auxilio. De-
nique fertur quia citato opere cruce ad
foueam preparata in qua statui debu-
erat ipse fide feruens hanc arripu-
erit ac fouee imposuerit: atque u-
traque manu erectum tenuerit. do-
nec adgesto a militibus puluere
terre figeretur. Et hoc facto elata
in altum voce cuncto exercitu procla-
mauerit. Flectamus omnes genua et
deum omnipotentem ac verum in commune de-
precemur. ut nos ab hoste superbo
ac feroce sua miseratione defendat
Scit enim ipse quia iusta pro salute gen-
tis nostre bella suscepimus. Fecerunt
omnes ut iusserat. Et sic incipiente
diluculo in hostem progressi iuxta
meritum sue fidei victoria potiti
sunt. In cuius loco orationis innume-
re virtutes sanitatum noscuntur esse
patrate. ad indicium videlicet ac
memoriam fidei eius. Nam et usque hodie

multi de ipo ligno sce crucis astu-
las excidere solet. qs cu in aqs
miserit. eisqz languentes hoies aut
pecudes potauerit siue asperse-
rint. mox sanitati restituuntur
Vocat locus ille lingua anglor
hefenfeld. qd dici potest latine
celestis campus. qd certe vtiqz p
sagio futuroru antiquitus nomen
accepit. significans nimiru qd ce-
leste ibide erigendu tropheu ce-
lestis inchoanda victoria celesti-
a vsqz hodie foret miracula ce-
lebranda. Est aut locus iuxta muru
illu quo romani quoda ab arce-
dis barbaroru ipetus tota a
mari vsqz ad mare princxere bri-
tania vt sup docuimus. i quo vide-
licz loco csuetudie multo ia tpe
fecerut fres hagustaldesis eccle-
sie q no longe abest aduenien-
tes oi ano pridie q postea ide
rex oswald occisus e vigilias
p salute aie eius facere. plurima-
qz psalmoru laude celebrata
victima p eo mane sacre obla-
tionis offerre. Qui etia cres-
cete bona csuetudie nup ibide
ecclie cstructa sacratiore et cunc-
tis honorabiliore oibus locu fa-
cere. Nec imerito qa nullu vt
coperimus fidei xpiane signu.
nulla ecclia. nullu altare in to-
ta berniciorum gente erectu est.

priusq hoc sacre crucis vexillu
nouus militie ductor dictante
fidei deuotione cotra hoste i-
manissimu pugnaturus sta-
tueret. Nec ab re e vnu e plu-
ribus q ad hanc cruce patrata sa
vtutis miraculu narrare. Qui-
da e fribus eiusde hagustaldesis
ecclie noie bothelm qui nuc su-
pest ante paucos anos du in
cautus forte noctu i glacie inc-
ederet repente corruens brach-
iu contriuit ac grauissima frac-
tura ipius cepit molestia fa-
tigari : ita vt nec ad os qdem
adducere ipm brachiu nulla
tenus dolore arcente valeret.
Qui cu die qda mane au-
diret vnu e de fribus ad locu
sce crucis ascende disposuis-
se rogauit vt aliqua sibi
pte de illo ligno venerabi-
li rediens afferret. Credere
se dicens qz p hoc donante dno
salute possit csequi. Fecit
ille vt rogatus e. et reuersus ad
vespera sedentibus ia ad men-
sa fribus obtulit ei aliqd de ve-
teri musco quo supficies ligni e-
rat obsita. Qui cu sedens ad
mensa no habet ad manu vbi
oblatu sibi munus reponeret mi-
sit hoc in sinu sibi. Et du iret
cubitu oblitus hoc alicubi depo-

nere. premisit suo in sinu prima
nere. At media noctis tempore cum
euigilaret sensit quod frigidi su
o lateri adiaceret. Admotaque
manu requirere quid esset: ita sa
num brachium manumque repperit
ac si nil unquam tanti languoris
habuisset.

Ut idem rex postulans de gente
scotorum acceperit aidanum. et
deinde in insula lindisfarnensi
sedem episcopatus donauerit.

Idem ergo
oswald mox ubi regnum
suscepit desiderans totam cui pre
esse cepit gentem fidei christiane
gratia imbui. Cuius experimenta per
maxima in expugnandis barba
ris iam ceperat. Misit ad ma
iores natu scotorum inter quos
exulans ipse baptismatis sa
cramenta cum hiis qui secum erant
militibus consecutus erat: petens
ut sibi mitteretur antistes. cuius
doctrina ac ministerio gens quam
regebat anglorum dominice fidei et
dona disceret et susciperet sacra
menta. Neque aliquanto tardius quod
petebat impetrauit. Accepit
namque pontificem aidanum summe
mansuetudinis et pietatis ac mo
deraminis uirum habentemque zelum
dei. quamuis non plene secundum scien
tiam. Namque diem pasche dominicum
more sue gentis: cuius supra sepius
mentionem fecimus. a xiiii. lu
na usque ad xx. obseruare so
lebat. Hoc etenim ordine septentri
onalis scotorum prouincia. et omnis
natio pictorum illo adhuc tempore
pascha dominicum celebrat: esti
mans se in hac obseruantia san
cti ac laude digni patris anatholii
scripta secutum. quod quidem an uerum
sit peritus quisque facillime cognos
cit. Porro gentes scotorum que in au
stralibus hybernie insule partibus
morabantur iam dudum ad amoniti
onem apostolice sedis antistitis pascha
canonico ritu obseruare didi
cerunt. Uenienti igitur ad se episcopo.
rex locum sedis episcopalis in insula
lindisfernensis ubi ipse petebat
tribuit. Qui uidelicet locus acce
dente ac recedente reumate bis
quotidie instar insule maris cir
cumuoluitur undis. bis renudato
litore contiguus terre redditur. atque
eius amonitionibus humiliter ac li
benter in omnibus auscultans ecclesiam
christi in regno suo multum diligenter
edificare ac dilatare curauit.
Ubi pulcherrimo sepe spectacu
lo contigit ut euangelizante an
tistite qui anglorum linguam perfec
te non nouerat. ipse rex suis du
cibus ac ministris interpres uerbi
existeret celestis. quia nimirum

ta longo exilii sui tpe linguā
scotorū iā plene didicerat.
Exinde cepere plures p dies
de scotorū regione venire bri
tāniā. atq illis āglorū pro
uinciis qb9 regnauit oswald
magna deuotiōe vbū fidei p
dicare. et credētib9 gratiā bap
tismi q̄cūq sacerdotali erāt
gradu pditi ministrare. Constru
ēbāt ergo eccliē p loca: con
fluebāt ad audiendū vbū dei
ppli gaudētes. donabāt mune
re regio possessiōes et territo
ria ad istituēda mōsteria. Im
buebāt pceptorib9 scotis p
uuli āglorū vna cū maiorib9
studiis et obseruatione disci
pline regularis. Nā mona
chi erāt. maxīe q ad pdican
dū venerāt. Monach9 ipe
eps eduan9 vtpote de insula
q vocat hii destinat9. cui9
mōsteriū in cunctis pene sep
tentrionaliū scotorū et oim
pictorū mōsteriis nō puo
tpe arcē tenebat. regendisq
eorū pplis pērat. q videlicz in
sula ad ius q̄dē britānie pti
net nō magno ab ea freto dis
creta. sz donatiōe pictorū. qui
illas britānie plagas icolūt.
iā dudū monachis scotorū
tradita. eo q illis pdicātib9
fidē xpī perceperūt.

Quō gens pictorū fidē xpī
susceperit.

Siquidē ano icarnatiōis
dnice q̄ngētesio q̄nq̄ge
simo q̄nto q tpe gubernaculū
romani ipii p9 iustinianum
iustin9 minor accepit. Venit
de hibernia pbr et abbas ha
bitu et vita mōchi isignis no
mine columba britāniā pdica
turus vbū dei puinciis septētri
onaliū pictorū hoc est eisq
arduis atq horrētib9 mōtiū
iugis ab australib9 eorū se
regionib9 sequestrate. Nā
ipi australes picti q intra eos
dē mōtes habēt sedes multo
āte tpe vt phibēt relicto erro
re ydolatrie fidē veritatis acce
perūt. pdicāte eis vbū Nini
epo reuerēdissio et sāctissimo
viro de natiōe britonū q erat
rome regularit fidē et miste
ria veritatis edoct9 cui9 sede
epatus sci martini epi nōie et
ecclia insignē. vbi etiā ipse
corpe vna cū plurib9 scīs re
quiescit. Iā nūc āglorū gens
obtinet. qui locus ad puinciam
berniciorū ptinēs. Vulgo vo
cat ad candidā casam. eo q
ibi eccliā de lapide isolito bri
tonib9 more fecerit. Venit au

tē britāniā colūba regnāte pictis brudio filio melochon rege potētissīo nono āno regni eiꝰ. gentēqꝫ illā v̄bo et exēmplo ad fidē xp̄i cōuertit. Unde et p̄fatā insulā ab eis in possessionē mōsterij faciendi accepit. Neqꝫ eī magna ē. ſꝫ q̄ſi miliarū. v. iuxta estiationē anglorū. q̄ ſuccessores eiꝰ vsqꝫ hodie tenet: vbi et ipe sepultus ē cū eēt ānorū lxxvi. post ānos circit̄ xxxij. ex q̄ in britaniā p̄dicaturꝰ adijt. Fecerat at prius q̄ꝫ britāniā veniret mōsteriū nobile ī hybernia q̄d a copia roborū de armach lingua scotorū hoc ē cāpꝰ roborū cognoiat̄. Ex q̄ vtroqꝫ mōsterio plurima exīn mōsteria p̄ discipulos eiꝰ ī britāniā et in hybernia ꝓpagata sūt. In q̄bꝰ oībꝰ idē mōsteriū insulanū ī q̄ ipe requiescit corpe p̄ncipatū tenet. Habē at solet ipa īsula ex rectore sp̄ abbatē p̄sbiterū. cuiꝰ iuri et oīs p̄uīcia et ipi etiā ordine īusitato debeāt eē subiecti. iuxta exemplū p̄mi doctoris illiꝰ q̄ nō ep̄s ſꝫ p̄sbit̄ extitit et mōchꝰ. De cuiꝰ vita et v̄bis nōnulla a discipul̄ ferūt̄ scripta haberi. Verū q̄liscūqꝫ fuerit ipe nos hoc de illo certū tenemꝰ q̄ reliq̄t successores magna cōtinētia ac diuino amore regularīqꝫ īstitutiōe īsignes. In tpe q̄dē sūme festiuitatis dubios circulos seq̄ntes vtpote q̄bꝰ lōge vltra orbē positis nemo synodalia paschalis obseruātie decreta porrexerat. tm̄ ea q̄ in ꝓpheticis. euāgelicis. et apostolicis litteris disc̄e poterāt pietatis et castitatis opa diligēt̄ obseruātes. Pmāsit āt huiꝰmodi obseruantia paschalis apꝰ eos tpe nō pauco hoc ē vsqꝫ ad ānū dn̄ice incarnatiōis. dccxv. p̄ ānos cl. At veniēte ad eos reuerēdissīo et sc̄issīo p̄re et sacerdote egberechto de natiōe āglorū q̄ in hybernia diutiꝰ exulauerat p̄ xp̄o. Eratqꝫ doctissīmꝰ ī sc̄ptur̄is et lōgeua vite p̄fectiōe eximiꝰ. correcti sūt p̄ eū et ad verū canonicūqꝫ pasche diē trāslati. Que tn̄ et ātea nō sēp in luna xiiij. cū iudeis. vt quidā c̄rebāt. ſꝫ ī die q̄dem dn̄ica. alia tn̄ quā docebat hebdomada celebrabat. Sciebāt eī vt xp̄iani resurrectione dn̄icā q̄ p̄ma sabbati facta ē p̄ma sabbati sēp eē celebrādā. Sꝫ vt barbari et rustici q̄n eadē p̄ma sabbati q̄ nūc dn̄ica dies cognoiat̄ ve

niret minime didicerūt. Verū qa
grā charitatis feruere nō amise
rūt. et huius quoque notitiā ad pfcē
meruerūt iuxta pmissū apli
dicētis. Et si qd alit sapitis et
hoc quoque vobis de9 reuelauit. de
quo plenius in sequētib9 suo lo
co dicendū est.

Ab hac ergo īsula ab horū
collegio monachorū atque p
uinciā anglorū instituēdā ī xpo
missus ē aidan accepto gradu
epatus: quo tpe eidē mōsterio sege
ni abbas et psbit pfuit. Vnde
int alia viuēdi documēta salu
berrimū abstinēne vel cōtinēne
clericis exeplū reliqt. Cuius doc
trinā id maxīe cōmendabat oīb9
q nō alit q vivebat cū suis tpe
docebat. Nichil ei huius mundi qre
re. nil amare curabat. Cuncta q
sibi a regib9 vel diuitib9 secu
li donabātur: mox paupib9 qui
occurreret erogare gaudebat.
Discurrē p cuncta et vrbana et
rustica loca nō equorū dorso.
sz pedū incessu vectus nisi ma
ior forte necessitas cōpulisset
solebat: quatinus vbicūque aliquos
vel diuites vel paupes īcedēs
aspexisset. confestim ad hos di
uertēs vel ad fidei suscipiēde
sacramētū si infideles essent in
uitaret. vel si fideles in ipa fide
confortaret: atque ad elemosinas
bonorūque opm exercitionē et
vbis excitaret et factis. Intā
tū aūt vita illius a nri tpis segni
cia distabat. vt oēs qui cū eo in
cedebāt siue adtonsi siue laici
meditari deberēt. id ē aut legen
dis scripturis psalmis discen
dis operā dare. Hoc erat quoti
dianū opus illius. et oīm qui cū eo
erāt vbicūque locorū aduenis
sent. Et si forte euenisset quod
tn raro euenit vt ad regis con
uiuiū vocaretur: intrabat cū vno
clerico aut duob9 vt vbi pau
lulū refecisset: accelerabat o
cius ad legendū cū suis siue
ad oradū egredi. Cuius exemplis
īformati tpe illo religiosi qui
que viri ac feīe cōsuetudinē fece
runt p totū ānū excepta remis
sione quīquagesīe paschalis quarta
vel sexta sabbati ieiuniū ad
nonā vsque horā ptelare. Nunq
diuitib9 honoris siue timoris
grā si q deliqssent reticebat. sed
aspera īuectiōe corrigebat. Nul
lā potētib9 seculi pecunia ex
cepta solū esca si quos hospicio sus
cepisset. vnquā dare solebat. Quin
ca potius q sibi a diuitib9 donā
ria pecunia largiebatur: vel in
vsus pauperū vt diximus dis

pergebat. vel ad redemptionē
eorū q̄ iniuste fuerūt venditi
dispēsabat. Deniqȝ multos
quos precio dato redimerat. re-
demptos postmodū suos disci-
pulos fecit. atqȝ ad sacerdo-
talē vsqȝ gradū erudiendo
atqȝ instituēdo puexit. Fertur
aūt q̄ cū de prouincia scotorū
rex oswald postularet antisti-
tē. q̄ sibi suecqȝ genti v̄bū fidei
ministraret: missus fuerit primo
alius austerioris animi vir.
Qui cū aliq̄diu genti anglorū
predicans nil proficeret nec libēter
a populo audiretur redierit pa-
triā. atqȝ in conuentu senio-
rū retulerit q̄ nichil prodesse
docēdo genti ad quā missus erat
potuisset. eo q̄ essent homines in-
domabiles et dure ac barba-
re mentis. At illi vt perhibetur trac-
tatū magnū in cōsilio q̄d esset
agendū habere ceperūt. deside-
rantes q̄dē genti q̄ petebatur
saluti esse. sȝ nō recepto quē mi-
serant predicatore dolētes. Tūc
ait aidan. Nā et ipse cōsilio in-
terent ad eū de quo agebatur
sacerdote. Videtur michi frater q̄ du-
rior iusto indoctis auditoribus fuis-
ti. et nō eis iuxta apostolicā discipli-
nā primo lac doctrine mollioris
porrexisti. donec paulatī enu-
triti verbo dei ad capiēda perfectio-
ra. et ad faciēda subliniora dei
precepta sufficeret. Quo audito
oīm q̄ consedebāt ad ipm̄ ora et
oculi cōuersi diligēter q̄d diceret
discutiebāt. et ipsū esse dignū
episcopatu. ipm̄ ad erudiēdos
incredulos et indoctos mitti
debere decernūt. Qui gratia dis-
cretiōis q̄ v̄tutū mater est ante oīa
probata inuētus sicqȝ illū ordinātes
ad predicandū miserūt. Qui v-
bi tēpus accepit sicut prius mo-
deramine discretiōis ita post-
modū et ceteris v̄tutibus orna-
tus apparuit.

De religione ac pietate mi-
randa oswaldi regis

Huius igitur antistitis doctri-
na rex oswald cū ea cui pre-
erat gente anglorū institutus. nō
solū incognita progenitoribus
suis regna celorū sperare didi-
cit. sȝ et regna terrarū plusq̄
vlli maiorū suorū ab eodē vno
deo q̄ fecit celū et terrā consecutus
est. Deniqȝ oēs natiōes et prouincias
britānie q̄ in quatuor linguas idē
britonū. pictorū. scotorū. et an-
glorū. diuise sūt in ditione acce-
pit. Quo regni culmine subli-
matus nichilominus q̄d mirū dic-
tū est pauperibus et peregrinis sēp
humilis benignus et largus fuit.

Deniqz fert᷑ ꝯ tp̄e q̊dā cū die sc̄o
paschę cū p̄fato ep̄o ꝯsedisset
ad prandiū. positusqz eēt ī me-
sa corā eo discus argenteꝰ rega-
libꝰ epulis refertꝰ. etiā iāqz es-
sent manꝰ ad panē bn̄dicendū
missuri: itrasse subito ministrū
ipiꝰ cui suscipiēdorū inopū e-
rat cura delegata. et indicas-
se regi qa multitudo pauperū
vnderiqz adueniēs maxīe per
plateas sederet. postulās aliqd
elemosine a rege. Qui mox da-
pes sibimet appositas deferri
paupibꝰ. sed et discū confringit
atqz eisdē minuati diuidi pre-
cepit. Quo viso pōtifex q̄ asse-
debat delectatꝰ tali facto pieta-
tis apphēdit dexterā eiꝰ et ait.
Nunq̄ inueterascat hᷓ manꝰ. Qd
et ita iuxta votū bn̄dictionis
puenit. Nā cū īterfecto illo pug-
na manꝰ cū brachio a cetero es-
sent corpe resecte. ꝯtigit vt hac-
tenꝰ īcorrupte pdurēt. Deiqz
ī vrbe regia q̄ a regina q̊dā vo-
cabulo debba cognoīat᷑. locu-
lo īclusę argēteo in ecclīa sc̄i pe-
tri seruāt᷑. ac digno a cūctis ho-
nore venerāt᷑. Huiꝰ industria
regis deirorū et berniciorū
puincie q̄ eatenꝰ ab īuicē dis-
cordabāt. in vnā sūt pacē. et
velut vnū ꝯpaginate ī ppl̄m

Erat aūt nepos edwini regis ex
sorore acha. Dignūqz fuit vt
tantꝰ p̄cessor talē haberet de
sua ꝯsanguinitate et religio-
nis heredem et regni.

Vt puincia occidentaliū saxo-
nū vbū dei pdicāte birino su-
sceperit. et de successoribꝰ eiꝰ
agilberchto et eleuthero.

Eo tp̄e rex
occidētaliū saxonū q̄s an-
tiquitꝰ geuisse vocabāt᷑ regna-
te cynigilso fidē xp̄i suscepit
pdicāte illis vbū birino ep̄o q
cū ꝯsilio pape honorij venerat
britāniā. pmittēs q̄ d[e] se illo p-
sente in itimis vltrā aglorū par-
tibꝰ q̊ nullꝰ doctor p̄cessisset
sc̄ī fidei sēia eē sparsurū. Vnde
et iussa eiꝰdē pontificis p asterio
ū genuēse ep̄m ī ep̄atꝰ ꝯsecra-
tꝰ est gradū. Sz britāniā pue-
niēs. ac p̄mū geuissorū gentē
ingrediēs: cū oēs ibidē paganis-
simos īueniret. vtiliꝰ eē ratꝰ e
ibi potius vbū pdicare q̄ vltra
pgrediēs eos q̊bꝰ pdicare deberet
inq̄rere. Itaqz euāgelizāte illo
ī p̄fata puincia cū rex ip̄e catha-
cizatꝰ fonte baptismi cū sua
gēte ablueret᷑. ꝯtigit tūc tp̄is
sc̄īssimū ac victorissimū regē
nordāhibrorū osualdū affuis-
se. eūqz de lauachro exeuntē sus-

cepisse. ac pulcherrimo prorsus et
deo digno consortio cum gener[illegible] fili
a accepturus in coniuge ipm prius
sedā generatione deo dicatū sibi
accepit in filiū Donauerūt aūt
ambo reges eidē ciuitatē q vocat
dorcic. ad faciēdā inibi sedem
epale: vbi factis dedicatisq ec
clesys. multisq ad dnm pieis
labore pplis aduocatis migra
uit ad dnm. Sepultusq ē in eadē
ciuitate: et post ānos multos
hedde episcopatū agēte trāslatus
inde ī uenta ciuitatē atq ī ec
clesia btorū aplorū petri et pau
li positus ē. Defuncto aūt et
rege successit ī regnū filius eius
coinualch. q et fidē et sacramēta
regni celestis suscipē renuit.
et nō multo post etiā regni ter
restris potentiā pdidit. Repu
diata enī sorore pendan regis
merciorū qui duxerat aliā ac
cepit vxorē: ideoq bello pati
tus ac regno puatus ab illo seces
sit ad regē orientaliū āglorū
cui nomen erat anna. apud quē
triennio exulās fidē cognouit
ac suscepit veritatis Nam et
ipe apud quē exulabat rex erat
bonus. et bona ac sca sobole fe
lix vt ī sequētibus docebimus Cū
vero restitutus eēt in regnum
coinualch venit in prouinciā de

hybernia pōtifex qdā noīe a
gilberctus natiōe qdem gallus.
sz tūc legēdarū grā scripturarū
in hybernia non pauo tpe demo
ratus Coniūxitq se regi sponte
ministeriū predicandi assumens.
cuius eruditionē atq industri
ā vidēs rex rogauit eū accep
ta sibi sede epali sue gētis ma
nere pontifice Qui precibus eius
annuens multis annis eidē gē
ti sacerdotali iure pfuit Tan
dē rex q saxonū linguā tm no
uerat ptesus barbare loque
le subintroduxit ī prouinciā ali
ā sue lingue epūs vocabulo vi
ni et ipm ī gallia ordinatū
diuidēsq in duas prouincias p
uinciā huic in ciuitate venta
q a gente saxone vintancestir
appellat. sedē epatus tribuit Un
de offensus grauit edilberctus
qd hoc ipo inconsulto agēt rex
rediit galliā: et accepto epatu
parisiē ciuitatis ibidē senex
et plenus dierū obiit Nō mul
tis aūt ānis post abcessū eius a
britānia trāsactis pulsus est
et vini et ab eodē rege ab epa
tu q secedēs ad regē merciorū
vocabulo vulfheri emit pcio
ab eo sedē londonie ciuitatis.
eiusq epūs vsq ad vite sue termi
nū māsit Sicq puīcia occidēta

liū saxonū tp̄e nō pauco absq;
p̄sule fuit. Quo etiā tp̄e rex
p̄fatus ipius cōgētis grauissimis reg-
ni sui dānis sepissime ab hostibus
afflictus. tandē ad memoriā re-
duxit q eū p̄dem p̄sidia reg-
no pulerit fides agnita xp̄i
i regnū reuocauerit. Intel-
lexitq; etiā tūc destituta pōti-
fice, p̄uīcia recte pariter diuino
fuerit destituta p̄sidio. Misit
ergo legatarias in galliā ad a-
gilberchtū submissa illū satis-
factiōe dep̄cans ad ep̄atū sue
gētis redire. At ille se excusās
et venire nō posse cōtestās. q
ep̄atu p̄prie ciuitatis ac parochie
teneret astrictus. Ne nō obnixe pe-
tenti nil ferret auxilij misit p
se illū p̄sbiterū eleutherū ne-
pote suū. qui ei si vellet ordina-
retur eps dicēs q ipse eū dignū ēē
ep̄atu iudicaret. Quo honori-
fice a p̄plo et a rege suscepto ro-
gauerūt theoderū tūc archi-
ep̄m doruuernēsis eccl̄ie ipsū
sibi ātistitē cōsecrari. Qui cōse-
cratus in ipa ciuitate multis an-
nis ep̄atū gemissorū et synodi-
ca sanctiōe solus sedulo mode-
ramine gessit.

Ut rex cantuariorū earcōbercht
ydola destrui p̄cepit. et de fi-
lia eius earcongota et p̄pinqua
eius edilberg sacratis deo virgi-
nibus.

Anno dn̄ice īcarnatiōis d
cxl. eadbald rex cantua-
riorū trāsiens ab hac vita ear-
conberchto filio regni guberna-
cula reliquit. Que ille suscep-
ta .xxiiij. annis et aliquot mensibus
nobilissime tenuit. Hic p̄mus re-
gū āglorū in toto regno suo y-
dola relinqui ac destrui simul et
ieiuniū .xl. dierū obseruari p̄n-
cipali auctoritate p̄cepit. Que
ne facile a quospiā posset con-
tempni i trāsgressores dignas et
cōpetētes punitiōes p̄posuit.
Cuius filia earcongota ut con-
digna parēti soboles magna-
rū fuit virgo virtutū seruiens
deo in mōsterio q̄d in regione
frācorū cōstructū ē abbatis-
sa nobilissiā vocabulo fare
in loco q̄ dicitur in brige. Nā eo
tp̄e necdū multis i regione an-
glorū mōsterijs cōstructis mul-
tis de brita de britānie mōachi-
ce cōuersatiōis grā frācorū vel
galliarū mōsteria adire sole-
bāt. Sed et filias suas eisdē eru-
diendas ac spōso celesti copu-
lādas mittebāt. Maxime in bri-
ge et in cale et in andilegum mo-
nasterio. Inter quas erat sethrit
filia vxoris anne regis orien-

talium anglorum cuius super memi-
nimus. et filia naturalis eiusdem
regis Edilbergis. que utraque cum esset
peregrina pro merito virtutum eiusdem
monasterii brigensis abbatissa con-
stituta. Cuius regis filia maior
sexburg uxor earcoberechti re-
gis cantuariorum habuit filiam
earcongatham de qua sumus dictu-
ri. Huius autem virginis deo dicate mul-
ta quidem ab incolis loci illius so-
lent opera virtutum et signa miracu-
lorum usque hodie narrari. Verum
nos de transitu tantum illius quo celestia
regna petiit aliquid breviter dicere
sufficiat. Imminente ergo die
sue vocationis cepit circuire in
monasterio casulas infirmarum christi
famularum earumque vel maxime que
vel etate provecte vel probitate e-
rant morum insigniores.
Quarum se omnium precibus humiliter comen-
dans obitum proxime suum quem reve-
latione didicerat non celabat esse
futurum. Quam videlicet revelati-
onem huiusmodi esse perhibebat: vidisse
sese albatorum catervam hominum idem
monasterium intrare. hosque a se inter-
rogatos quid quereret aut quid ibi vellet
respondisse quod ob hoc illo fuerint
destinati ut aureum illud numis-
ma quod eo de cantia venerat secum
assumerent. Ipsa autem nocte in cuius ul-
tima parte id est incipiente aurora pre-
sentis mundi tenebras transiens
superna migravit ad lucem. Mul-
ti de fratribus eiusdem monasterii qui
aliis erant in edibus iam manifeste
se concentus angelorum psallentium
audisse referebant. sed et soni-
tum quasi plurime multitudinis
monasterium ingredientis. Unde
mox egressi dinoscere quid esset vi-
derunt celitus lucem emissam fu-
isse permaximam. que sanctam illam animam
carnis vinculis absolutam ad
eterna patrie celestis gaudi-
a ducebat. Addunt et alia que in
ipsa nocte in monasterio eodem divi-
nitus fuerint ostensa miracula.
Sed hec nos ad alia tendentes
suis narrare permittimus. Se-
pultum est autem corpus venerabile vir-
ginis et sponse christi in ecclesia beati
prothomartiris stephani. Placuit
que post diem tertium ut lapis quo mo-
numentum tegebat amoveretur
et altius in ipso loco reponeretur.
Quod dum fieret tante fragrantie
suavitas ab imis ebulliuit ut
cunctis qui astabant fratribus et sorori-
bus quasi opobalsami cellaria esse
videretur aperta. Sed et matertera
eius de qua diximus edilberg et in-
ipsa deo dilectam perpetue virgini-
tatis gloriam in magna corporis con-
tinentia servavit: que cuius esset vir-
tutis magis post mortem claruit

it. Cū ei eet albatissa cepit fa-
cere in mōsterio suo ecclia[m]
in honore oīm aplo[rum] in qua
suū corpus sepeliri cupiebat Sz
cū opus idem ad mediū ferme
eet pductū. illa ne hoc pficeret
morte ꝑcepta ē. et in ipso ec-
clesie loco vbi desiderabat condi-
ta. Post cuius mortē frib' alia
magis curātib' itermissū est
edificiū septē ānis. qb' cpletis
statuerūt ob nimietatē labo-
ris huius structurā funditus re-
linqre. Ossa vō abbatisse il-
lo de loco eleuata ī ecclia[m] q es-
set pfecta ac dedicata trāsfer-
ri. Et aperiētes sepulchrū eius
ita itemeratū corpus inuenere
vt a corruptiōe cōcupiscētie
carnalis erat īmune. et ita
denuo lotū. atq alijs vestib'
indutū trāstulerūt illud ī ec-
clesiā btī stephani mris. Cuius
videlicz natalis ibi solet in
magna glā celebrari die no-
narū iuliarū.

Vt in loco vbi in q̄ occisus ē
rex oswald sanitatū miracu-
la facta. vtqz ibi pmo iumē-
tū cuiusdā viantis. ac deinde pu-
ella palitica sit curata.

Regnauit āt oswald
rex xpianissim' norda-
himbrorū nouē ānis. ānu-

merato illo āno quē et feralis i[...]
pietas regis britonū et apos[...]
sia clemens regū āglorū de[...]
tabilē fecerat. siqdem vt su[...]
dorū. vno aīo oīm cōsen[...]
su firmatū ē vt nomē et me-
moria apostatarū de catalo-
go regū xpianorū prorsus ab-
oleri deberet. neqz aliqs regno
eorū ān' adnotari. Quo cō-
pleto ānorū curriculo occisus
est cōmisso graui plio ab ead-
gēte pagana. paganoqz re-
ge merciorū. a q̄ et pdecessor
ei' eduin' peremptus fuerat in
loco q̄ lingua āglorū nuncupa-
tur maserfelth āno etatis sue
xxxviij. die qnto mēsis augu-
ti. Cuius qnta fides in deū. qu[...]
deuotio mētis fuerit etiā post
mortē vtutū miraculis clar[...]
it. Namqz in loco vbi p patria
dimicās a paganis iterfectus
ē vsqz hodie sanitates ifirmo-
rū et hoīm et pecorū celebra-
ri nō desinūt. Vnde cōtigit vt
puluerē ipm vbi corpus ei' in
terrā corruit multi auferētes
et in aquā mittētes suis pro-
ifirmis multū cōmodi affer-
ret. Qui videlicz mos adeo in-
crebuit vt paulati ablata e[...]
inde terra fossā ad mēsurā s[...]
ture virilis altū reddiderit. Nec[...]

mirandu in loco mortis illius infirmos sanari quia semper dum viveret infirmis et pauperibus consulere et elemosinas dare opem ferre non cessabat. Et multa quidem in loco illo vel de pulvere loci illius facta virtutum miracula narrant. Sed nos duo tantum que a maioribus audivimus referre satis duximus. Non multo post interfectionem eius exacto tempore contigit ut quidam equo sedens iter iuxta locum ageret illum: cuius equus subito lassescere. consistere caput in terram declinare. spumas ex ore dimittere et augescente dolore imo in terram cepit ruere. Desiluit eques et stramine substrato cepit expectare horam qua aut melioratum reciperet iumentum aut relinqueret mortuum. At ipsum diu gravi dolore vexatum cum diversas in partes se torqueret repente volutando devenit in illud loci ubi rex memorabilis occubuit. Nec mora quiescente dolore cessabat ab insanis membrorum motibus: et consuetudo equorum more quasi post lassitudinem in diversum latus vicissim sese volvere. statimque exurgens quasi sanum per omnia viretta herbarum avidius carpere cepit. Quo ille viso ut vir sagacis ingenii intellexit aliquid mire sanctitatis huic loco quo equus est curatus inesse. Et posito ibi signo non multo post ascendit equum. At

ubi hospitium quo proposuerat accessit quo dum adveniret invenit puellam ibi neptem patrisfamilias multo longo paralisis morbo gravatam. Et cum familiares domus illius de acerba puelle infirmitate ipso presente quererentur cepit dicere ille de loco ubi caballus suus esset curatus. Quid multa? Imponentes carro duxerunt ad locum illum. ibidemque deposuerunt. At illa posita in loco obdormivit parumper. et ubi evigilavit sanatam se ab illa corporis dissolutione sentiens. postulata aqua ipsa lavit faciem crines composuit. caput linteo cooperuit. et cum hiis qui se adduxerant sana pedibus incedendo reversa est.

Ut pulvis loci illius contra ignem valuerit

Eo tempore venit aliquis quidam de natione britonum ut fertur faciens iuxta ipsum locum in quo prefata erat pugna completa. Et vidit unius loci spatium cetero campo viridius ac venustius. cepitque sagaci animo conicere quod nulla esset alia causa insolite illo in loco viriditatis. nisi quia ibidem sanctior cetero exercitu vir aliquis fuisset interfectus. Tulit itaque de pulvere terre illius secum. illigans in linteo cogitans quod futurum erat quia ad medelam infirmantium idem pulvis proficeret. et pergens

itinere suo peruenit ad vicum quendam vespere. intrauitque in domum in qua vicani cenantes epulabantur. et susceptus a dominis domus resedit et ipse cum eis ad conuiuium appendens linteolum cum puluere quem attulit in una posta parietis. Cumque diutius epulis atque ebrietate vacaret accenso grandi igne in medio contigit volantibus scintillis in altum culmen domus quod erat virgis contextum atque feno tectum subitaneis flammis impleri. Quod cum repente conuiue terrore confusi conspicerent fugerunt foras. nil ardenti domui etiam tamque periture prodesse valentes. Consumpta ergo domo flammis. posta solummodo in qua puluis ille inclusus pendebat tuta ab ignibus et intacta remansit. Qua visa virtute mirati sunt valde. et perquirentes subtiliter inuenerunt quod de illo loco assumptus erat puluis ubi regis oswaldi sanguis erat effusus. Quibus patefactis ac diffamatis longe lateque miraculis. multi per dies locum frequentare illum: et sanitatum ibi gratiam capere sibi suisque ceperunt.

Ut super reliquias eius lux celestis tota nocte steterit. et ut per eas sint demoniaci curati.

Inter que nequaquam silentio pretereundum reor quod virtutis illius ac miraculi celestis fuerit ostensum. Cum ossa eius inuenta atque ad ecclesiam in qua nunc seruantur translata sunt. factum est autem hoc per industriam regine merciorum osfride. que filia fratris sui. oswini. qui post illum regni apicem tenebat. ut in sequentibus dicemus. Est monasterium nobile in prouincia lindissi nomine beardaneu quod eadem regina cum viro suo adelredo multum diligebat. venerabatur honorabat excolebat in quo desiderabat honoranda patrui sui ossa recondere. Cum venisset carrum in quo eadem ossa ducebantur incumbente vespera in monasterium prefatum noluerunt ea qui erant in monasterio libenter excipere: quia etsi sanctum nouerant. tamen quia de alia prouincia ortus fuerat et super eos regnum acceperat veteranis eum odiis etiam mortuum insequebantur. Unde factum est ut ipsa nocte reliquie allate foris permanerent. tentorio tantum maiore super carrum in quo inerant extenso. Sed miraculi celestis ostensio quam reuerenter ea suscipienda a cunctis fidelibus essent patefecit. Nam tota nocte columpna lucis a carro illo ad celum usque porrecta omnibus pene eiusdem lindisse prouincie locis conspicua stabat. Unde mane facto fratres monasterii illius qui pridie abnuerant diligenter ipsi petere ceperunt ut apud se eedem sancte ac deo dilecte reliquie conderentur. Lota igitur ossa

tulerunt in thecam quam in hoc preparauerunt: atque in ecclesia iuxta honorem congruum posuerunt. ut et regia viri sancti persona memoriam haberet eternam. vexillum eius super tumbam auro et purpura compositum apposuerunt. Ipsamque aquam in qua lauerunt ossa, in angulum sacrarii fuderunt. Ex quo tempore factum est ut ipsa terra que lauachrum venerabile suscepit. ad abigendos ex obsessis corporibus demones gratie salutaris habet effectum. Denique tempore sequente cum prefata regina in eodem monasterio moraretur venit ad salutandum eam abbatissa quedam venerabilis que usque hodie superest vocabulo. edilhild. soror sanctorum virorum edelwini et eduini. quorum prior episcopus in lindissi prouincia secundus erat abbas in monasterio quod vocatur. peartenan: a quo non longe et illa monasterium habebat. Cum ergo veniens illuc loqueretur cum regina. atque inter alia sermone de oswaldo exorto diceret quod et ipsa lucem ipsa nocte illa super reliquias eius ad celum usque altam vidisset. Adiecit regina de puluere pauimenti in quo aqua lauachri illius effusa est multi iam sanati essent infirmi. At illa petit sibi portionem pulueris salutiferi dari. et accipiens illigatum panno condidit in capsella. et rediit. Transacto hoc tempore aliquanto rum esset in suo monasterio venit illuc quidam hospes qui solebat nocturnis sepius horis repente ab inmundo spiritu grauissime vexari. Qui cum benigne susceptus post cenam in lecto membra posuisset subito a diabolo arreptus clamare. dentibus fredere. spumare. et diuersis motibus cepit membra torquere. Cumque a nullo vel teneri vel ligari potuisset. cucurrit minister et pulsans ad ostium nunciauit abbatisse. At illa aperiens ianuam monasterii exiuit ipsa cum una sanctimonialium feminarum ad locum virorum. Et euocans presbiterum rogauit secum venire ad patientem. Ubi cum venientes viderunt multos affuisse qui vexatum tenere adfuissent. motus eius insanos comprimere conati nequaquam valebant. Dicebat presbiter exorcismos et quecunque poterat pro sedando miseri furore agebat. sed nec ipse quamuis multum laborans proficere aliquid valebat. Cumque nil salutis furenti superesse videretur. repente venit in mentem abbatisse puluis ille prefatus. Statimque iussit ire ministram. et capsellam in qua erat adducere. et cum illa afferens quod iussa est intraret in atrium domus in cuius interioribus demoniosus torquebatur. conticuit ille subito. et quasi in somnum laxatus deposuit caput. membra in quiete omnia composuit

cōticuere oēs: identiqꝫ ora tene-
bāt que res exitū habet. et solli-
citi expectātes. et post aliqūtu
hore spaciū resedit q̄ vexabat[2]
et ḡmit' suspirās modo inq̄t sa-
nū sapio. recepi ēi sensū animi
mei. At illi sedulo scisitabāt[2]
quō hoc cōtigisset Qui ait Mox
vt virgo hec cū capsella quā por-
tabat appropiquit atrio domus
huiꝰ discessere oēs q̄ me p̄mebāt
sp̄us maligni: et me relicto nūs
q̄ȝ cōparuerūt Tūc dedit eis abba-
tissa portiūculā de pulue illo.
et sic data orōe a p̄sbitero nocte
illa q̄etissiāz duxit. Neqꝫ aliq̄d
ex toto nocturni timoris aut
vexatiōis ab ātiq̄ hoste ptulit.

Vt ad tūbā eiꝰ puerulꝰ a fe-
bre curatꝰ.

Sequente de hinc tp̄e fuit
ī eodē mōsterio puerulus
quidā lōgo febriū incōmodo gra-
uit' vexatꝰ Qui cū die q̄dā sol-
licitꝰ horā accessiōis experta-
ret igressus ad eū q̄dā de fr̄ibꝰ
Vis inq̄t mi nate doceā te quō
cureris ab huiꝰ molestia languo-
ris Surge igredē ecclīaz et acce-
dēs ad sepulchrū oswaldi ibi re-
side: et quietꝰ manēs adhere
tūbe. vide ne exeas inde nec de
loco mouearis donec d' hora recef-
sionis febriū trāsierit. Tūc ipe

itrabo et educā te inde sicut vti-
le suaserat Sedeteqꝫ eū ad tū-
bā sci infirmitas tangē nō p̄-
presūpsit. quin timēs tū auf-
git vt nec scdā die nec terciā
vnq̄ȝ exinde eū audēt cōtingē
Qd ita eēt gestū q̄ referebāt
michi fr̄ inde adueniēs adiciē-
q̄ eo adhuc tp̄e q̄ mecū loq̄bāt
supesset ī eodē mōsterio iā iu-
uenis ille ī q̄ tūc puero factū
erat hoc miraculū sanitatis Nec
mirandū p̄ces regis illiꝰ iā cū
dn̄o regnātis multū valere ap̄
dn̄o qui tp̄alibꝰ regni quādā gube-
nacula tenēs magis p̄ eterno
regno sēp laborare ac dep̄cari
solebat. Deniqꝫ fert quia a tp̄e
matutine laudis sepiꝰ ad diē usq̄
in orōibꝰ p̄stiterit. atqꝫ ob crebr-
more orandi sine gr̄ās agend
dn̄o sēp vbicūqꝫ sedēs supinas s-
per sup genua sua manꝰ habē
solitꝰ sit. vulgatū est hoc et in
cōsuetudiē p̄uerbij versū q̄ etiā
int' v̄ba orōnis vitā finierit.
Naqꝫ cū armis et hostibꝰ circū-
septꝰ iāqꝫ videt se eē perimēdū
orauit p aīabꝰ exercitꝰ sui Vnd
dicit in p̄uerbio. deꝰ miserere
aīabꝰ dixit oswald cadēs ī ter-
rā Ossa illiꝰ trāslata et cōdita
sūt in mōsterio q̄d diximꝰ Porro
caput et manꝰ cū brachijs a cor-

pore p̄cisas iussit rex q̄ occiderat
in stipitib9 suspēdi. Quo post
annū deueniens cū exercitu succes-
sor regni ei9 oswiu. abstulit ea.
et caput q̄dem in cimiterio lindis-
farnēsis eccl̄ie. ī regia vero ciuita-
te manus cū brachijs condidit.

Ut in hybernia sit q̄dā a mor-
tis articulo p̄ ei9 reliq̄as reuocat9

Nec solū inclita
fama viri britannie fines
lustrauit vniūsos. sed etiā trans
oceanū longe radiosa salutifere
lucis spargens germanie simul
et hybernie p̄tes attigit. Deniqȝ
reuerēdissimus antistes acca solet re-
ferre. q̄ cū romā vadēs apud sā-
simū fresonū gētis archiep̄i sp̄ū
vulbrordū cū suo ātistite vilfri-
do moraret. crebro eū audire de
miraculis reliquijs ei9dē reuerēdis-
simi regis ī illa p̄uīcia gesta fue-
rint narrare. Sed et ī hybernia cū
p̄sbiter adhuc p̄egrinā p̄ eterna
patria duceret vitā. rumorē s̄ctā-
tis ei9 ī ea q̄qȝ īsula lōge lateqȝ
iā p̄crebuisse ferebat. E q̄b9 vnū
q̄d inter alia retulit miraculū pre-
senti n̄re hystorie īserendū credidi-
mus. Tēpe īquit mortalitatis que
britanniā hyberniaqȝ lata strage
vastauit. percussus ē eadē clade q̄-
dā iter alios scholasticos q̄dā de
genere scotorū. doct9 q̄dē vir stu-
dio litterarū. sȝ erga curā p̄petue
sue saluatiōis nil oīno studij et ī-
dustrie gerēs. Qui cū se morti

p̄ximū videret timere cepit et pauere
ne mox mortu9 ob merita scelerū
ad īferni claustra raperet. Cla-
mauitqȝ me cū esse in vicino po-
situs. et iter egra tremēs suspiria
flebili voce talia mecū q̄rebat.
Vides inq̄t q̄ iā crescēte corporis mo-
lestia ad articulū subeūde mortis
cōpellor. Nec dubito me post mor-
tē corporis stati ad p̄petuā aīe mor-
tē rapiendū. ac infernalib9 sub-
dendū ēē tormētis. q̄ t̄pe nō pau-
co iter studia diuine lectionis di-
uinorū poti9 īplicamētis q̄ȝ di-
uinis soleba seruire mādatis. In-
est aūt aīo si michi pietas sup̄na
aliq̄ viuēdi spatia donauerit. vi-
ciosos mores corrigere atqȝ ad īpe-
riū diuine volūtatis totā ex ītegro
mentē vitaqȝ trāsferri. Verū no-
ui nō hoc ēē meriti mei vt īduciās
viuēdi vel accipiā vel me acceptū
ēē confidā. nisi forte misero michi
et īdigno veniā p̄ auxiliū q̄ illi fi-
deliter seruierūt p̄piciari dignatus
fuerit. Audiuim9 aūt et fama cre-
berrima q̄ fuerit in gente v̄ra
rex mirāde s̄ctātis vocabulo oswald
cui9 excellētia fidei et virtutis
etiā post mortē virtutū freq̄ue-
tiū op̄atiōe claruerit. Precorqȝ
si aliq̄d reliq̄arū illi9 penes te me-
ritū habeas afferes michi. dn̄s p̄
ei9 merita misereri voluerit. At
ego respōdi. habeo q̄dē de ligno in
quo caput ei9 occisi a paganis ī-
fixū est. et si firmo corde credideris

potest diuina pietas ꝑ tanti meritū
viri et huiꝰ vite spacia lōgiora
cōcedere. et ingressū te vite ꝑhen
nis dignū reddere. Nec moratꝰ ille
integrū se in hoc habē fidē respō
debat. Tūc bn̄dixi aquā et astulā
roboris ꝓbati īmittens obtuli e
gro potandū. Nec mora. melius
habere cepit. et cōualescēs ab in
firmitate multo deinceps tēpore
vixit: totoqꝫ ad deū corde et oꝑe
cōuersꝰ oībꝰ vbicūqꝫ ꝑueniebat
clemētiā pij conditoris et fidelibꝰ
eiꝰ famulis glām ꝑdicabat.

Ut defūcto paulino thamar pro
hrofensis eccl'ie ꝑsulatū suscepit. et
de humilitate mirabili. osuini. q̄ ab
osuiu crudeli cede ꝑemptꝰ est.

Translato ergo ad ce
lestia regna oswaldo susce
pit regnū terrestris sedē ꝓ eo frāter eiꝰ
osuiu. iuuenis xxx. circiter anorū. et
ꝑ ānos xxviij. laboriosissīe tenuit.
Impugnatꝰ videlicet et ab ea que
fr̄em occiderat pagana gēte merci
orū: et a filio quoqꝫ suo. alucfrido. nec
nō et a fratruo id ē a fr̄is sui q̄ ante
eū regnauit. id ē filio ediluualdo. Cu
ius āno scd̄o hoc ē ab īcarnatiōe dn̄i
ca āno dcxliiij. reuerēdissimꝰ pr
paulinꝰ quondā qd̄ē eburacēsis
sꝫ tūc eps hrofensis ciuitatis trāsijt
ad dn̄m. vi. ydꝰ octob. die. Qui
dece et nouē ānos et mēses duos
et xxi. dies episcopatū tenuit
Sepultꝰqꝫ ē in secretario bti apli
andree. qd̄ rex edilbrecht a fund
metis in eadē hrofi ciuitate cōstr
In cuiꝰ locū honoriꝰ archieps or
dinauit thamar. oriūdū quid
gēte catuariorū. sꝫ vita et erudi
one antecessoribꝰ suis equādū ha
buit. At osuiu ꝑmis suis tꝑib' ha
sorte regni ea dignitatis vocab
lo osuini de stirpe regis edui
ē filiū osrici de q̄ supra retulimꝰ
virū eximie pietatis et religio
q̄ ꝑuintie deirorū sex ānis i ma
ma oīm rerū affluētia et ipe a
mabilis oībꝰ ꝑfuit. Sꝫ nec cū
ille q̄ ceterā trāsumbrane gentis ꝑ
ab aqlone id ē berniciorū ꝓuin
regebat habē pacē potuit. qn ꝑo
tius ingrauescētibꝰ causis dissen
sionū miserrima hūc cede ꝑemit
Siqd̄ē cōgregato cōtra īuicē exer
citu. cū videret se osuini cū illo q
plures habebat auxiliarios nō p
se bello cōfligē. ratus ē vtilius tū
dimissa ītentione belladi seru
ri se ad tꝑa meliora. Remisit er
go exercitū quē cōgregauerat ac
singulos domū redire ꝑcepit a lo
co qui vocat᷑. vilfares dun. id est
mons vilfari: et ē a vico cataract
one. x. ferme milibꝰ passuū cōtra
solsticialē occasū secretꝰ. Diuit
qꝫ ipe cū vno tm̄ milite suo fideliss

ssimo noie condheri celandg in do
mo comitis hunualdi. que etia
ipm sibi amicissimu autuma
bat. Sed heu pch dolor loge alit
erat. Na ab eode comite pditu
eu osuiu cu pfato ipi milite per
pfectu suu ediluinu detestanda
oibz morte iterfecit. Qd factu e
die xiij. klis septeb. ano regni ei
nono i loco q dicit ingethlingu.
ubi postmodu castigandi hui
facinoris gra p monsteriu gstruc
tu est. In q pro utriusqz regis
et occisi videlicz et ei q occidere
iussit aie redeptione cotidie dno
preces offerri deberet. Erat rex at
osuini et aspectu venustg et sta
tura sublimis. et affectu iocudg
et moribz ciuilis. et manu oibz no
bilibz simul atqz ignobilibz lar
gus. Unde cotigit ut ob regia ei
et animi et vultg et meritoru dig
nitate ab oibz diligeret. et undiqz
ad ei ministeriu de cunctis q pro
vinciis viri etia nobilissimi co
curreret. Cu int ceteras virtutis
et modestie et ut ita dica specia
lis bndictionis glas etia maxime
fuisse fert humilitatis. ut uno pba
uerit exemplo. Donauerat equu
optimu antistiti. aidano. in quo
ille amnis abulare solitg. vel am
niu fluenta transire. vel si alia q
libet necessitas isisteret via per

agere posset. cui cu pauo iteriecto
tpe paup qda occurret et elemo
sina petens desiliens ille precepit
equu ita ut erat stratg regalit
pauperi dari. Erat ei multu mi
sericors et cultor pauperu ac ve
lut pr miseroru. Hoc cu regi eet re
latu dicebat epo cu forte ingres
suri essent ad prandiu. Qd volui
sti dne antistes equu regiu que
te conueniebat pprium haberi pau
peri dares. Nuqd no habuimg eqs
viliores plurimos. et alias speci
es q ad pauperu dona sufficeret
qmuis illu eis equu no dares que
tibi specialit possidendu elegi.
Cui stati eps. Quid loqris iquit
rex. Na tibi carior e ille filig equ
q ille filig dei. Quibz dictis intra
bat ad prandendu. et eps qde reside
bat i suo loco. Porro rex venerat
et cepit cosistens ad focu calefieri
cu ministris. Et repete int calefaci
entes recordas vbu qd dixerat illi
atistes. discinxit se gladio suo et de
dit illu ministro. festinqz accedens
ate pedes epi corruit. postulas ut
sibi placatg eet. qnuqm inqt dein
ceps loquar aliqd de hoc. aut iudi
cabo qd. vel qntu de pecunia nra
filiis dei tribuas. Qd videns eps mlt
tu ptimuit. ac stati exurgens leua
uit eu. pmittes se multu illi ee pla
catu dumodo ille resides ad epulas

tristiciam deponeret. Dumque rex iubente ac postulante episcopo leticiam reciperet, cepit contra episcopus tristis usque ad lachrimarum profusionem affici. Quem dum presbiter suus lingua patria quam rex et domestici eius non noverant quare lachrimaret interrogasset: Scio, inquit, quia non multo tempore victurus est rex. Numquam enim ante hunc humilem regem vidi. Unde animadverto citius illum ex hac vita rapiendum. Non enim digna est hec gens talem habere rectorem. Nec multo post dira antistitis presagia tristi regis funere de quo supra diximus impleta sunt. Sed et ipse antistes Aidan non plus quam xii. post occisionem regis quem amabat die, id est pridie kalendas Septembris, de seculo ablatus perpetua laborum suorum a domino premia recepit.

Ut episcopus Aidan nautis et tempestatem futuram predixerit et oleum sanctum quo hanc sedaret dederit.

Qui cuius meriti fuerit etiam miraculorum signis internus arbiter edocuit, e quibus tria memorie causa ponere satis est. Presbiter quidam nomine Utta, multe gravitatis ac veritatis vir et ob id omnibus etiam ipsis principibus seculi honorabilis, cum mitteretur Cantiam ob adducendam inde coniugem regi Osuiu, filiam videlicet Eduini regis Eanfledam, que occiso patre illuc fuerat adducta; qui terrestri quidem itinere illo venire, sed navigio cum virgine redire disponebat. Accessit ad episcopum Aidanum, obsecrans eum pro se suisque qui tantum iter erant aggressuri domino supplicare. Qui benedicens illos ac domino commendans dedit etiam oleum sanctificatum: Scio, inquit, quia ubi navem ascenderitis tempestas vobis et ventus contrarius superveniet. Sed tu memento hoc oleum quod tibi do ut mittas in mare, et statim quiescentibus ventis serenitas maris vos leta prosequetur, ac cepto desideratoque itinere domum remittet. Que cuncta ut predixerat antistes ex ordine completa sunt. Et quidem inprimis furentibus undis pelagi temptabant naute anchoris in mare missis navem retinere, neque hoc agentes aliquid proficiebant. Cumque inmergentibus undique et implere incipientibus navem fluctibus mortem sibi omnes imminere et iamiamque adesse viderent, tandem presbiter reminiscens verba antistitis assumpta ampulla misit de oleo in pontum, et statim ut predictum erat suo quievit a fervore. Sicque factum est ut vir dei per spiritum prophetie tempestatem predixerit futuram, et per virtutem eiusdem spiritus hanc exortam, quamvis corporaliter absens, sopiverit. Cuius ordinem miraculi non quilibet dubius relator, sed fidelissimus michi nostre ecclesie presbiter Cynimund vocabulo narravit, qui se hoc ab ipso Utta presbitero

bitero in quo et per que completum est au
disse perhibebat.

Ut idem admotum ab hostibus
urbi regie ignem orando amouerit
Aliud eiusdem patris

Amemorabile miraculum fer
me multi qui nosse potuerunt. Na
tempore episcopatus eius hostilis merciorum
exercitus penda duce nordanhim
brorum regiones impia clade lon
ge lateque deuastans, peruenit ad
urbem usque regiam que ex bebbe quon
dam regine vocabulo cognominatur. eamque
neque armis neque obsidione capere
poterat flammis absumere conatus est
Discissisque et viculis que in vicini
a urbis inuenit aduexit illo pluri
ma congerie trabium, tignorum, pari
etum virgeorum et tectis enei Et hiis
urbem in magna altitudine circum
dedit a parte que terre est contigua Et
dum ventum oportunum cerneret illato
igne comburere urbem nisus est Quo
tempore reuerendissimus antistes aidan
in insula farne. que duobus ferme
milibus passuum ab urbe procul ha
betur morabatur. Illo enim sepius secre
te orationis et silentii causa secede
re consueuerat. Denique usque hodie
locum sedis illius solitarie in eadem
insula solent ostendere Qui cum
ventis ferentibus globum ignis ac fu
mum supra muros urbis exalare con
spiceret fertur eleuatis ad celum
oculis manibusque cum lacrimis
dixisse. Vide domine quanta mala facit
penda. Quo dicto statim mutati
ab urbe venti in eos qui accenderunt
flammarum incendia retorserunt, ita
ut aliquot lesi omnes territi pugnare
ultra urbem cessarent quam diuinitus
iuuari cognouerant.

Ut destina ecclesie cui idem accumbens
obierat ardentibus ceteris domus flam
mis absumi nequiuerit et de inter
na vita illius.

Hunc cum dies mortis egredi e
corpore cogeret completis annis
episcopatus sui xvii. erat in villa regia
non longe ab urbe de qua prefati sumus
In hac enim habens ecclesiam et cubiculum
sepius ibidem diuertere ac manere atque
inde ad predicandum circumquaque consue
uerat exire. quod ipsum et in aliis vil
lis regiis facere solebat. utpote nihil
proprie possessionis excepta ecclesia su
a et adiacentibus agellis habens. Te
tenderunt ergo ei egrotanti tentorium
ad occidentalem ecclesie partem ita ut ipsum
tentorium parieti hereret ecclesie
Unde factum est ut acclinis destine
que extrinsecus ecclesie pro munimine
erat apposita spiritum vite exalaret
ultimum. Obiit autem xvii episcopatus sui an
no pridie kalendas septembris. Cuius corpus mox
inde translatum ad insulam lindisfar
nensium atque in cimiterio fratrum sepul
tum est. Et interiecto tempore aliquanto

cum fabricata esset ibi basilica maior atque in honorem beatissimi apostolorum principis dedicata. illo ossa eius translata: atque ad dexteram eius altaris iuxta venerationem tanto pontifici dignam condita sunt. Successor vero eius in episcopatu Finan et ille ab Hii Scotorum insula ac monasterio destinatus ac tempore non pauco in episcopatu permansit. Contigit autem post aliquot annos ut Penda Merciorum rex cum hostili exercitu haec in loca perveniens. cum cuncta quae poterat ferro flammaque perderet. vicusque ille in quo antistes obiit una cum ecclesia memorata flammis consumeretur. Sed mirum in modum sola illa destina cui incumbens obiit ab ignibus circum cuncta vorantibus absumi non potuit. Quo clarescente miraculo mox ibidem ecclesia restaurata et haec eadem destina in monimentum est parietis ut ante fuerat forinsecus apposita. Rursumque peracto tempore aliquanto evenit per culpam incuriae vicum eundem et ipsam pariter ecclesiam ignibus consumi: sed nec tunc quidem eandem tangere flamma destinam valebat. Et cum magno utique miraculo ipsa eius foramina ingrediens quibus edificio erat affixa perederet. ipsam tamen ledere nullatenus sinebat. Unde tertia edificata ibi ecclesia destinam illam non ut antea de foris in fulcimentum domus apposuerunt. sed intro ipsam ecclesiam in memoriam miraculi posuerunt. ubi intrantes genuflectere ac misericordiae celesti supplicare deberent. Constatque multos ex eo tempore gratiam sanitatis in eodem loco consecutos. quin etiam astulis ex ipsa destina excisis et in aquam missis plures sibi suisque languorum remedia conquisierunt. Scripsi autem haec de persona et operibus viri prefati nequaquam in eo laudans aut eligens hoc quod de observatione paschae minus perfecte sapiebat. immo hoc multum detestans sicut in libro quem de temporibus composui manifestissime probavi. Sed quasi verax historicus simpliciter ea quae de illo sive per illum sunt gesta describens: et quae laude sunt digna in eius actibus laudans atque ad utilitatem legentium memoriae commendans. Studium videlicet pacis et caritatis continentiae et humilitatis animum irae et avaritiae victorem superbiae simul et vanae gloriae contemptorem. Industriam faciendi simul et docendi mandata celestia sollertiam lectionis et vigiliarum auctoritatem sacerdote dignam redarguendi superbos ac potentes pariter et infirmos consolandi ac pauperes recreandi vel defendendi clementiam. Qui ut breviter multa comprehendam quantum ab eis qui illum novere didicimus. nil ex omnibus quae in evangelicis sive apostolicis sive propheticis litteris facienda

cognouerat pretermittere: sed cuncta pro
suis viribus operibusque explere cura
bat. Hec in prefato antistite mul
tum complector et amo quia nimirum
hec deo placuisse non ambigo. Quod
autem pascha non suo tempore obseruabat.
vel canonicum eius tempus ignorans.
vel sue gentis auctoritate ne ag
nitum sequeretur deuictus non appro
bo nec laudo. In quo tamen hoc approbo
quia in celebratione sui pasche non
aliud corde tenebat. venerabatur
et predicabat. quam quod nos id est redemp
tionem generis humani per passionem re
surrectionem ascensionem in celos.
mediatoris dei et hominum ihesu christi.
Unde et hanc non ut quidam falso opi
nantur xiiij luna in qualibet feria cum
iudeis. sed die dominica semper agebat a
luna xiiij. usque ad vicesimam propter
fidem videlicet dominice resurrectionis
quam una sabbati factam propter spem
nostre resurrectionis quam eandem unam
sabbati que nunc dominica dies dicitur
venturam futuram sancta ecclesia credebat

De vita vel morte religiosi re
gis sigberechti

His temporibus regni orienta
lium anglorum post erpu
ualdum redualdi successorem sig
berecht frater eius prefuit homo bonus
ac religiosus. qui dudum in gallia
dum inimicitias redualdi fugiens
exularet lauacrum baptismi

percepit. et patriam reuersus ubi reg
no potitus est: mox ea que in gallijs
bene disposita vidit imitare cu
piens instituit scholam in qua pueri
litteris erudirentur. iuuante se episcopo
felice quem de cantia acceperat.
eisque pedagogos ac magistros iuxta
morem cantuariorum prebente. Tantumque
rex ille celestis regni amator fac
tus est ut ad ultimum relictis regni
negocijs. et cognato suo egrice
commendatis. qui et antea partem
eiusdem regni tenebat. intraret mo
nasterium quod sibi fecerat. atque ac
cepta tonsura sibi pro eterno ma
gis regno militare curaret. Quod
dum multo tempore faceret contigit gen
tem merciorum duce rege penda ad
uersus orientales anglos in bellum
procedere. Qui dum se inferiores
in bello hostibus conspicerent. ro
gauerunt sigberechtum ad confir
mandum milites secum venire in
prelium. Illo nolente ac contradicente
inuitum de monasterio eruentes dux
erunt in certamen. sperantes minus
animos militum trepidare. minus
presente duce quondam strenuissimo et
eximio posse de fuga meditari.
Sed ipse professionis sue non imme
mor dum opimo esset vallatus exer
citu. non nisi virgam tantum habere in
manu voluit. Occisusque est una
cum rege egrice. et cunctis eorum in

sistentibus paganis cesus sive dis-
persus exercitus. Successor autem
regni illorum factus est anna filius
eni de regio genere vir optimus
atque optime genitor sobolis de
quibus in sequentibus suo tempore dicendum
est. Qui et ipse postea ab eodem
pagano merciorum duce. a quo et
predecessores eius occisus est.

Ut furseus apud orientales anglos
monasterium fecerit. et de visionibus
vel sanctitate eius. cui etiam caro post
mortem incorrupta testimonium
perhibuerit.

Verum dum adhuc sigberecht
regni insulas teneret su-
pervenit de hybernia vir sanctus
furseus verbo et actibus clarus. sed et egre-
giis insignis virtutibus. cupiens pro
domino ubicumque sibi optimum inve-
niret peregrinam ducere vitam
Qui cum ad provinciam orienta-
lium pervenisset anglorum. suscep-
tus est honorifice a rege prefato
et solitum sibi opus evangelizandi
exequens. multos et exemplo vir-
tutis et incitamento virtutis sermo-
nis. vel incredulos ad christum con-
vertit vel etiam credentes amplius
in fide atque amore christi confirma-
vit. Ubi quadam infirmitate corporis
arreptus angelica visione perfruitur.
in qua admonitus est cepto verbi ministe-
rio sedulus insistere. vigiliisque con-
suetis et orationibus indefessus incumbere
quod certus sibi exitus. sed incerta eiusdem
exitus hora futura dicente domino. Vi-
gilate itaque quia nescitis diem neque
horam. Qua visione confirmatus cu-
ravit locum monasterii quem a prefato
rege sigberechto acceperat velo-
cissime construere. ac regularibus
instituere disciplinis. Erat autem mo-
nasterium silvarum et maris vi-
cinitate amenum. constructum in castro
quodam quod lingua anglorum cnobheres-
burg id est urbs cnobheri vocatur
Quod deinde rex provincie an-
na ac nobiles quique augustiori-
bus edificiis ac donariis adorna-
verunt. Erat autem vir iste de nobilis-
simo genere scotorum. sed longe animo
nobilior quam carne. ab ipso tempore pue-
ricie sue curam non modicam lectioni-
bus sacris simul et monasterialibus exhibebat
disciplinis. et quod maxime sanctos decet
cuncta que agenda didicerat sollicitus
agere curabat. Quid multa. pro-
cedente tempore et ipse sibi monasterium
in quo liberius celestibus studiis va-
caret construxit. Ubi correptus in-
firmitate sicut libellus de vita eius
conscriptus sufficienter edocet. raptus
est e corpore. Et a vespera usque ad
gallicantum corpore exutus angelico-
rum agminum et aspectus intueri et
laudes beatas meruit audire. Re-
ferre autem erat solitus quod aperte cum

ter alia resonare audiret. ibunt
sancti de virtute in virtutem. Et iterum
videbitur deus deorum in syon. Qui
reductus in corpore et die tercia
rursum eductus. vidit non solum ma
iora beatorum gaudia. sed et maxi
ma malignorum spirituum certa
mina: qui crebris accusationibus
improbi iter illi celestis interdicere
contendebant. Nec tamen pretegentibus
cum angelis quicquam proficiebant. De quibus
omnibus si quis plenius scire vult. id est quanta
fraudis solercia demones et
actus eius et verba superflua et ignavas
etiam cogitationes quasi in libro de
scriptas replicaverint. quae ab angelis
sanctis ac viris iustis sibi inter ange
los apparentibus leta vel tristia cog
noverit. legat ipsum de quo dixi libellum
vite eius et multum ex illo ut reor pro
fectus spiritales accipiat. In quibus
tamen unum est quod et nos in hac histo
ria ponere multis commodum duxi
mus. Cum ergo in altum esset elatus
iussus est ab angelis qui eum ducebant
respicere in mundum. At ille ocu
los in inferiora deflectens vidit
quasi vallem tenebrosam subtus se in
imo positam. Vidit et quattuor ig
nes in aere non multo ab invicem
spacio distantes. Et interrogans
angelos quid essent hii ignes. au
divit hos esse ignes qui mundum
succendentes essent consumpturi. Unum

mendacii cum hoc quod in baptismo
abrenunciare nos sathane et omnibus
operibus eius promisimus minime imple
mus. Alterum cupiditatis. cum mundi
divicias amori celestium preponi
mus. Tercium dissensionis. cum animas
proximorum etiam in superfluis re
bus offendere non formidamus. Quartus
impietatis. cum infirmiores spolia
re et eis fraudem facere pro nichilo d
duximus. Crescentes vero paulatim
ignes usque ad invicem sese extende
runt. atque in immensum adunate sunt
flamme. Cumque appropinquasset perti
mescens ille dicit angelo. Domine ig
nis michi appropinquat. At ille
Quod non incendisti inquit non arde
bit te. Nam si terribilis iste ac
grandis esse rogus videtur. tamen iux
ta merita operum singulos exami
nat quia uniuscuiusque cupiditas in
hoc igne ardebit. Sicut enim quis
ardet in corpore per illicitam volup
tatem. ita solutus corpore ardebit per
debitam penam. Tunc vidit unum de tri
bus angelis qui sibi in tota utraque visi
one ductores affuerunt precedentem
ignes. flammas dividere. et duos
ab utroque latere circumvolantes ab
ignium se periculo defendere. Vidit
autem et demones per ignem volantes
incendia bellorum contra iustos in
struere. sequuntur adversus ipsum
accusationes malignorum spirituum. bo

notorum copiosior celestium agminum visio. Sed et virorum de sua natione sanctorum quos olim sacerdotii gradu non ignobiliter potitos fama iam vulgante compererat: a quibus non pauca que vel ipsi vel omnibus qui audire vellent multum salubria essent audivit. Qui cum verba finissent et cum angelicis spiritibus ipsi quoque ad celos redirent: remanserunt cum beato Furseo tres angeli: de quibus diximus qui eum ad corpus referret. Cumque prefato igni maximo appropinquaret: divisit quidem angelus sicut prius ignem flamme. sed vir dei ubi ad patefactam inter flammas ianuam pervenit: arripientes immundi spiritus unum de eis quos in ignibus torrebant iactaverunt in eum. et contingentes humerum maxillamque eius incenderunt. Cognovitque hominem et quia vestimentum eius morientis acceperit ad memoriam reduxit. quem angelus sanctus statim apprehendens in ignem reiecit. Dicebatque hostis malignus. nolite repellere quem ante suscepistis. nam sicut bona eius peccatoris suscepistis. ita et de penis eius participes esse debetis. Contradicens angelus. Non inquit propter avariciam. sed propter salvandam eius animam suscepit. Cessavitque ignis. Et conversus ad eum angelus. Quod incendisti inquit hoc arsit in te. Si enim huius viri in peccatis suis mortui pecuniam non accepisses. nec pena eius in te arderet. et plura locutus quid erga salutem eorum qui peniterent esset agendum salubri sermone edocuit. Qui postmodum in corpore restitutus omni vite sue tempore signum incendii quod in anima pertulit visibile cunctis in humero maxillaque portavit. Mirumque in modum quid anima in occulto passa sit caro palam premonstrabat. Curabat autem semper sicut et antea consueverat omnibus opus virtutum et exemplis ostendere et predicare sermonibus. Ordinem autem visionum suarum illis solummodo qui propter desiderium compunctionis interrogabant exponere volebat. Superest adhuc quidam frater senior monasterii nostri qui narrare solet dixisse sibi quendam multum veracem et religiosum hominem quod ipsum Furseum viderit in provincia Orientalium Anglorum illasque visiones ex ipsius ore audierit. Adiciens quia tempus hiemis fuerit acerrimum et glacie constrictum cum sedens in tenui veste vir iste

inter dicendum, propter magnitudinem memorati timoris vel suavitatis quasi in medie estatis caumate sudaverit. Cum ergo ut ad superiora redeamus multis annis in Scotia verbum dei omnibus annuncians tumultus irruencium turbarum non facile ferret, relictis omnibus que habere videbatur ab ipsa quoque insula ad patriam discessit. Et paucis cum fratribus per britones in provinciam anglorum devenit, ibique predicans verbum ut diximus monasterium nobile construxit. Quibus rite gestis cupiens se ab omnibus seculi huius et ipsius monasterii quoque negotiis alienare, reliquit monasterium et animarum curam fratri suo fullano et presbiteris Gobano et ditullo. Et ipse ab omnibus mundi rebus liber in anathoreticam conversationem vitam finire disposuit. Habuit alterum fratrem vocabulo Ultanum qui de monasterii probatione diuturna ad heremiticam vitam pervenerat. Hunc ergo solus petens annum totum cum eo in continentia et orationibus in quotidianis manuum vixit laboribus. Deinde turbatam incursione gentilium provinciam videns, et monasteriis quoque periculum imminere previdens dimissis ordinate omnibus navigavit galliam, ibique a rege francorum Hlodoum vel patricio Herconaldo honorifice susceptus monasterium construxit in loco latiniaco nominato. At non multo post infirmitate correptus diem clausit ultimum. Cuius corpus idem Herconaldus patricius accipiens servavit in porticu quodam ecclesie quam in villa sua cui nomen erat peronna faciebat, donec ipsa ecclesia dedicaretur. Quod cum post dies viginti septem esset factum et corpus ipsum de porticu ablatum prope altare esset recondendum, inventum est ita illesum acsi eadem hora de hac luce fuisset egressus. Sed et post annos quatuor constructa domuncula cultiori receptui corporis eiusdem ad orientem altaris adhuc sine macula corruptionis inventum ibidem digno cum honore translatum est. Ubi merita illius multis sepe constat deo operante claruisse virtutibus. Hec et de corporis eius incorruptione breviter attigimus, ut quanta esset viri sublimitas legentibus notius existeret. Que cuncta in libello eius sufficiencius, sed et de aliis commilitonibus ipsius quisquis legerit inveniet.

Ut defuncto honorio pontificatu sit functus deusdedit, et qui eo tempore orientalium anglorum, qui hrofensis ecclesie fuerint antistites.

Interea defuncto felice orientalium anglorum episcopo, post decem et quatuor annos

accepit episcopatum Honorius loco eius ordinavit Thomam dyaconum eius de provincia Gyrviorum. et hoc post quinque annos sui episcopatus de hac vita subtractus Berethgilsum cognomine Bonifatium de provincia Cantuariorum loco eius substituit. Et ipse quoque Honorius postquam etatem sui cursus implevit migravit ex hac luce anno ab incarnatione domini DCLIII pridie kalendas octobris. et cessante episcopatu per annum et sex menses electus est archiepiscopus cathedre Doruernensis sextus Deusdedit de gente occidentalium Saxonum. Quem ordinaturus venit illuc Ythamar antistes ecclesie Hrofensis. Ordinatus est autem die septima kalendas aprilis et rexit ecclesiam annos novem menses quatuor duos dies. et ipse defuncto Ythamar consecravit pro eo Damianum qui de genere australium Saxonum erat oriundus.

Ut provincia mediterraneorum Anglorum sub rege Peada christiana sit facta.

His temporibus Middilengli, id est mediterranei Angli sub principe Peada filio Pendan regis fidem et sacramenta veritatis perceperunt. Qui cum esset iuvenis optimus ac regis nomine ac persona dignissimus prelatus est a patre regno gentis illius. Venit ad regem Nordanhumbrorum Osuiu postulans filiam eius Alhfledam sibi coniugem dari. nec aliter quod petebat impetrare potuit nisi fidem Christi ac baptisma cum gente cui preerat acciperet. At ille audita predicatione veritatis et promissione regni celestis, spe resurrectionis ac future immortalitatis libenter se christianum fieri velle confessus est, etiam si virginem non acciperet. persuasus maxime ad percipiendam fidem a filio regis Osuiu nomine Alhfredo, qui erat cognatus et amicus eius habens sororem ipsius coniugem vocabulo Cynuburgam filiam Pendan regis. Baptizatus est ergo a Finano episcopo cum omnibus qui secum venerant comitibus ac militibus eorumque famulis universis in vico regio illustri qui vocatur Ad murum. Et acceptis quatuor presbyteris qui ad docendam baptizandamque gentem illius et eruditione et vita videbantur idonei multo cum gaudio reversus est. Erant autem presbyteri Ceda et Adda et Betti et Diurna, quorum ultimus natione Scotus, ceteri fuere de Anglis. Adda autem erat frater Uttan presbyteri illustris et abbatis monasterii quod vocatur Capreaput, cuius supra meminimus. Venientes igitur

in provincia merciorum sacerdotes
cum principe predicabant verbum et
libenter auditi sunt. Multique
quotidie et nobilium et infirmo
rum abrenunciata sorde ydola
trie fidei sunt fonte abluti. Nec
prohibuit penda rex quin etiam
in suo hoc est merciorum natione
verbum si qui vellent audire pre
dicaret. Quin potius odio habebat
et despiciebat eos quos fide christi
imbutos opera fidei non habere deprehen
dit. dicens contempnendos esse eos et
miseros qui deo suo in quem crederent
obedire contempneret. Cepta sunt hec
biennio ante mortem pende regis
Ipso autem occiso cum osuiu rex christianus
iussimus regnum eius acciperet ut in
sequentibus dicemus. factus est diu
ma unus ex prefatis quatuor sacer
dotibus episcopus mediterraneorum
anglorum simul et merciorum a fi
nano episcopo. Paucitas enim sacer
dotum cogebat unum antistitem duobus
populis preffici. Qui cum paulo sub
tempore non paucam domino plebem acquisiuis
set defunctus est apud mediter
raneos anglos in regione que vocatur
infeppingum. Susceptique pro illo
episcopatum collach et ipse de natione
scotorum. Qui non multo post epis
copatu relicto reversus est ad in
sulam hii. ubi plurimorum caput
et arcem scoti habuere cenobiorum.

Succedente illo in episcopatum trumhere
viro religioso et monachica vita
instituto. natione quidem anglo sed
a scotis ordinato episcopo quod tempo
ribus vulfheri regis de quo in seque
tibus dicemus factum est.

Ut orientales saxones fidem quam h
dudum abiecerant sub rege sigbereto
predicante cedd receperit.

Eo tempore etiam orientales saxones
fidem quam olim expulso melli
to antistite abiecerant instancia re
gis osuiu receperunt. Erat enim rex
eiusdem gentis sigbercht. qui post
sigberchtum cognomento paruum
regnauit amicus eiusdem osuiu
regis. qui cum frequenter ad eum in
provinciam nordanhimbrorum veniret.
Solebat enim eum hortari ad intel
ligendum deos esse non posse qui ho
minum manibus facti essent. dei
creandi materiam ligna vel lapidem
esse non posse. quorum recisure vel
igni absumerentur. vel in vasa quelibet
humani usus formarentur. vel certe
despectui habita foras proicerentur
et pedibus conculcarentur et in terra
verterentur. deum potius intelligendum
maiestate incomprehensibilem huma
nis oculis invisibilem. omnipotentem et
eternum. qui celum et terram et huma
num genus creasset. non in vili et
et caduco metallo. sed in celis es
set credendus. Meritoque intelligendum

quia omnes qui voluntatem eius a quo cre
ati sunt discerent et facerent eterna
ab illo premia essent percepturi.
Hec et huiusmodi multa cum rex Osuiu
regi Sigberechto amicabili et
quasi fraterno consilio sepe inculcaret
tandem iuvante amicorum consensu
credidit et facto cum suis consilio
cum exhortatione faventibus cunctis
et annuentibus fidei baptizatus
est cum eis a Finano episcopo in
villa regia cuius supra meminimus
que cognominatur ad murum. Est autem
iuxta murum quo olim romani
britaniam insulam precinxere duodecim
milibus passuum a mari orientali
secreta. Igitur rex Sigberecht
eterni regis iam civis effectus
temporalis sui regni sedem repetiit
postulans ab Osuiu rege ut ali
quos sibi doctores daret qui gen
tem suam ad fidem Christi converterent
ac fonte salutari abluerent. At
ille mittens ad provinciam medi
terraneorum anglorum clamavit
ad se virum dei Cedd. et dato illi
socio altero quodam presbitero
misit predicare verbum genti ori
entalium saxonum. Ubi cum omnia
perambulantes multam domino
ecclesiam congregasset contigit
quodam tempore eundem Cedd redire
domum ac pervenire ad ecclesiam
lindisfarnensem propter colloqu

ium Finani episcopi. qui ubi prosperatum
ei opus evangelii comperiit fecit
eum episcopum in gentem orientalium
saxonum. vocatis ad se in ministerium
ordinationis aliis duobus episcopis.
Qui accepto gradu episcopatus
rediit ad provinciam. et maiore auc
toritate ceptum opus explens fecit
per loca ecclesias presbiteros et dia
conos ordinavit qui se in verbo
fidei et ministerio baptizandi
adiuvarent. maxime in civitate
que lingua saxonum ythancestir
appellatur. Sed et in illa que
Tilaburg cognominatur. quorum
prior locus est in ripa pente
amnis. secundus in ripa tame
sis. in quibus collecto examine
famulorum christi disciplinam
vite regularis in quantum rudes
adhuc capere poterant cu
stodiri docuit. Cumque tempore non pau
co in prefata provincia gaude
te rege congaudente universo
populo vite celestis institu
tio quotidianum sumeret augmen
tum. contigit ipsum regem in
stigante omnium bonorum inimi
co propinquorum suorum manu
interfici. Erant autem duo german
i fratres qui hoc faci
nus patrarunt. Qui cum inter
rogarentur cur hoc facerent
nil aliud respondere poterant

nisi ob hoc se iratos fuisse et inimicos regis quod ille nimium suis parcere soleret inimicis. et factas ab eis iniurias mox obsecrantibus placida mente dimitteret. Talis erat culpa regis pro qua occideretur quod evangelica precepta devoto corde servaret. in qua tamen morte eius innoxia iuxta predictum viri dei vera est eius culpa punita. Habuerat enim unus ex his qui eum occiderunt comitibus illicitum coniugium. quod cum episcopus prohibere et corrigere non posset excommunicavit eum. atque omnibus qui se audire vellent precepit ne domum eius intraret neque de cibis illius acciperet. Contempsit autem rex preceptum. et rogatus a comite intravit epulaturus domum eius. qui cum abisset obviavit ei antistes. At rex intuens eum mox tremefactus desiluit equo ceciditque ante pedes eius veniam reatus postulans. Nam et episcopus pariter desiluit. sederat enim ipse in equo. Iratus autem tetigit regem iacentem virga quam tenebat manu et pontificali auctoritate protestatus. Dico tibi inquit. quia noluisti te continere a domo perditi et dampnati illius tu in ipsa domo mori habes. Sed credendum est quia talis mors viri religiosi non solum talem culpam diluerit. sed etiam meritum eius auxerit. Quia nimirum ob causam pietatis quia propter observantiam mandatorum christi contigit. Successit autem Sigberchto in regnum Suidhelm filius Sexbaldi. qui baptizatus est ab ipso Cedde in provincia orientalium anglorum in vico regio qui dicitur Rendlesham id est mansio Rendili. Suscepitque eum ascendentem de fonte sancto Edilwaldo rex ipsius gentis orientalium anglorum frater anne regis eorundem.

Ut idem episcopus Cedd locum monasterii construendi ab Oidilwaldo rege accipiens orationibus et ieiuniis domino consecraverit. et de obitu ipsius.

Solebat autem idem vir domini cum apud orientales saxones episcopatus officio fungeretur sepius etiam suam id est Nordanhymbrorum provinciam exhortandi gratia revisere. Quem cum Oidilwald filius Osualdi regis

qui in deirorum partibus regnum
habebat virum sanctum et sapien
tem probum et moribus videret.
postulavit eum possessionem terre
aliquam a se ad construendum mo
nasterium in quo ipse rex et fre
quentius ad deprecandum dominum
verbumque audiendum advenire
et defunctos sepelire deberet.
Nam et ipse fideliter credidit mul
tum iuvari eorum orationibus quotidia
nis qui illo in loco domino servir
ent. Habuerat autem idem rex se
cum fratrem germanum eiusdem episcopi
vocabulo Celin virum eque
deo devotum qui ipsi ac fami
lie ipsius verbum et sacramen
ta fidei erat enim presbiter mi
nistrare solebat per cuius noti
tiam ad diligendum maxime nos
cendumque episcopum pervenit.
Favens ergo votis regis an
tistes elegit sibi locum monasterii
construendi in montibus arduis ac
remotis. In quibus latronum
magis latibula ac lustra fera
rum quam habitacula fuisse vi
debantur hominum. ut iuxta prophe
tiam ysaie in cubilibus in quibus
prius dracones habitabant
oriretur viror calami et iunci
id est fructus bonorum operum

ibi nasceretur ubi prius vel bestie
commorari vel homines bestiali
ter vivere consueverant. Stu
dens autem vir domini acceptum mo
nasterii locum primo precibus ac
ieiuniis a pristina flagitio
rum sorde purgare. et sic in eo
monasterii fundamenta iace
re. postulavit a rege ut sibi
per totum quadragesime tempus
quod instabat facultatem ac li
centiam ibidem orationis causa
demorandi concederet. Quibus
diebus cunctis excepta dominica
ieiunium ad vesperam iuxta
morem protelans. nec tunc quidem
nisi panis permodicum et unum ovum
gallinaceum cum paruo lacte aqua
mixtum percipiebat. Dicebat enim
hanc esse consuetudinem eorum a quibus
normam discipline regularis didi
cerat. ut accepta nuper loca ad
faciendum monasterium vel ecclesiam
prius orationibus ac ieiuniis domino
consecrarent. Cumque decem dies qua
dragesime restarent. venit qui
clamaret eum ad regem. At ille ne
opus religiosum negotiorum regalium
causa intermitteretur. petiit
presbiterum suum Cymbillum qui
etiam frater germanus erat eius pia
cepta complere. Cum tamen ille libenter

requiesceret. Expleto studio ieiunio-
rum et orationis fecit ibi monaste-
rium quod nunc Lennsgen vocatur.
Et religiosis moribus iuxta ritus
Lindisfarnensium ubi educatus erat
instituit. Qui cum annis multis
et in praefata provincia episcopatum
administraret et huius quoque
monasterii statutis praepositis curam
gereret, casu contigit ut ad ipsum
monasterium tempore mortalitatis ad-
veniens tactus ibidem infirmitate
corporis obiret, qui primo quidem
foris sepultus est. Tempore autem pro-
cedente in eodem monasterio ecclesia
est in honore beatae dei genitricis
de lapide facta. et in illa corpus
ipsius ad dexteram altaris reconditum.
Dedit autem episcopus regendum post
se monasterium fratri suo Ceadda. qui
postea episcopus factus est ut in
sequentibus dicemus. Quatuor siquidem
quos diximus germani
fratres Cedd et Cymbil et Caelin
et Ceadda, quod raro invenitur omnes
sacerdotes domini fuere praeclari et
duo ex eis summi sacerdotii gra-
du functi sunt. Cum ergo episcopum
defunctum ac sepultum in provincia
Nordanhymbrorum audiret fratres
qui in monasterio eius erant in pro-
vincia orientalium Saxonum venerunt

illo de suo monasterio homines circiter
triginta cupientes ad corpus sui
patris aut vivere si sic deo placeret,
aut morientes ibi sepeliri. qui libe-
ter a suis fratribus et commilitonibus
suscepti. omnes ibidem supervenientem prae-
fatae pestilentiae clade defuncti sunt.
excepto uno puerulo quem orationibus
patris sui a morte constat esse ser-
vatum. Nam cum multo post haec tempore
viveret et scripturis legendis
operam daret. tandem didicit se aqua
baptismatis non esse regeneratum.
et mox aqua lavacri salutaris
ablutus etiam postmodum ad ordi-
nem presbiterii promotus est. mul-
tisque in ecclesia utilis fuit. De
quo dubitandum haec crediderit
quin intercessionibus ut dixi sui
patris ad cuius corpus dilectio-
nis ipsius gratia venerat sit ab arti-
culo mortis retentus, ut et ipse sic
mortem evaderet aeternam. et aliis
quoque fratribus ministerium vitae ac
salutis docendo exhiberet.

**Ut provincia merciorum occiso
rege Penda fidem Christi susceperit,
et Osuiu pro adepta victoria
deo ad construenda monasteria de-
derit.**

His temporibus rex Osuiu cum acerbas
et intolerabiles pateretur irrup-

tiones sepe dicti regis merciorum qui
fratrem eius occiderat. Ad ultimum
necessitate cogente promisit se
ei munera et maiora quam credi potest
ornamenta regia vel donaria in
pretium pacis largiturum. dummodo
ille domum rediret. et provincias
regni eius usque ad internitionem
vastare desineret. Cumque rex perfidus
nullatenus precibus illius assensum
preberet. qui totam eius gentem a parvo
usque ad magnum delere atque exter
minare decreverat. respexit ille
ad divine auxilium pietatis quo
ab impietate barbarica posset
eripi. Votoque se obligans si paga
nus inquit nescit accipere nostra
donaria offeram ei qui novit domino
deo nostro. Vovit ergo quod si victor
existeret filiam suam domino sacra
virginitate dicandam offerret et
sic cum paucissimo exercitu se certa
mini dedit. Denique fertur quod tricies
maiorem pagani habuerint exercitum.
Siquidem ipsi triginta legiones
ducibus nobilissimis nobilissimis
instructas in bello habuere. Quibus
Osuiu rex cum aluchfrido filio
perparvum ut dixi habens exercitum.
sed christo duce confisus occurrit. Na
alius alius filius eius Egfrid eo
tempore in provincia merciorum

apud reginam Cinuise obses tene
batur. filius autem osualdi regis
Oidiluald qui eis auxilio esse de
buerat in parte erat adversario
rum. eisque contra patriam et patru
um suum pugnaturis ductor
extiterat. quamvis ipso tempore pug
nandi se se pugna subtraxerat
eventumque discriminis tuto in loco
expectabat. Inito autem certamine
fugati sunt et cesi pagani duces
regii triginta qui ad auxilium
venerant pene omnes interfecti.
In quibus edilhere frater anna regis
orientalium anglorum. qui post eum
regnavit auctor ipse belli perditis
militibus sive auxiliis interemptus
est. Et quia prope fluvium Iunuet pug
natum est. qui tunc pre inundantia
pluviarum late alveum suum immo omnes
ripas transierat. Contigit ut multo
plures aqua fugientes quam bellantes
perderet ensis. Tunc rex osuiu
quod domino voverat pro collata sibi
victoria gratias referens dedit filiam
suam Eilfledam que vix dum unius
anni impleverat perpetua ei virgini
tate conservandam. Donatis insuper
duodecim possessiunculis terrarum in
quibus ablato studio militie terrestris
ad exercendam militiam celestis
supplicandumque pro pace gentis eius

eterna devotioni sedule monachorum
locus facultasque suppeteret. Erant autem
videlicet possessiunculis sex in
provincia deirorum, sex in bernicio-
rum dedit. Singule vero posses-
siones dene erant familiarum, id
est simul omnes centum viginti. Intra-
vit autem prefata regis Oswiu fi-
lia deo dicanda monasterium quod
nuncupatur Heruthen, id est insula
cervi, cui tunc Hild abbatissa
prefuit. Que post biennium compa-
rata possessione decem familiarum
in loco qui dicitur Strenuesbal-
ch ibi monasterium construxit.
In quo memorata regis filia
primo discipula vite regularis
deinde etiam magistra extitit donec
completo sexaginta annorum nu-
mero ad complexum et nuptias
sponsi celestis virgo beata intraret.
In quo monasterio et ipsa et pater
eius Oswiu et mater eius Eanfled
et pater matris eius Edwinus et multi
alii nobiles in ecclesia sancti
petri apostoli sepulti sunt. Hoc
autem bellum rex Oswiu in regione
loidis terciodecimo regni sui anno
decima septima die kalendas decem-
bris cum magna utriusque populi
utilitate confecit. Nam et suam gen-
tem ab hostili paganorum depo-

pulatione liberavit, et ipsam gentem
merciorum finitimarumque provinciarum
desecto capite perfido ad fidei christi-
ane gratiam convertit. Primus
autem in provincia merciorum simul
et lindisfarorum ac mediterra-
neorum anglorum factus est epis-
copus Diuma, ut supra diximus,
qui apud mediterraneos anglos
defunctus ac sepultus est. Se-
cundus Cellach, qui relicto epis-
copatus officio vivens ad scotiam
rediit, uterque de genere scotorum.
Tercius Trupheri de natione quidem
anglorum, sed edoctus et ordina-
tus a scotis, qui erat abbas
in monasterio quod dicitur Ingethi-
lingum: ipse est locus in quo
occisus est rex Oswin, ut supra
meminimus. Nam regina Eanfled
propinqua illius ob castigationem
necis eius iniuste, postulavit a
rege Oswiu ut donaret ibi lo-
cum monasterio construendo pre-
fato dei famulo Trupheri,
quia propinquus et ipse erat re-
gis occisi. In quo videlicet
monasterio orationes pro utriusque
regis assidue, id est et occisi
et eius qui occidere iussit, eterne
salute fierent. Idem autem rex Oswiu
tribus annis post occisionem Pende

regis merciorum genti necnon et ceteris australium prouinciarum populis prefuit, qui etiam gentem pictorum maxima ex parte regno anglorum subiecit. Quo tempore donauit prefato Peada filio regis pendan eo quod esset cognatus suus regnum australium merciorum qui sunt ut dicunt familiarum quinque milium discreta fluuio treanta ab aquilonalibus merciis quorum terra est familiarum quatuor milium. Sed idem peada proximo vere multum nefarie peremptus est proditione ut dicunt coniugis sue in ipso tempore festi paschalis. Completis autem tribus annis post interfectionem Penda regis rebellarunt aduersus regem Osuiu duces gentis merciorum Immin et Eafa et Edbercht leuato in regem vulhere filio eiusdem pendan adolescente quem occultum seruauerant. Electis principibus regis non proprii fines suos fortiter simul et libertatem receperunt. Sicque cum suo rege liberi, christo vero regi pro sempiterno in celis regno seruire gaudebant. Prefuit autem rex idem gentis merciorum annis septemdecim, habuitque primum episcopum Trumheri, de quo supra diximus. Secundum Iaruman, tertium Ceadan, quartum vinfridum. Omnes hii per ordinem sibimet succedentes sub rege vulfere gentis merciorum episcopatu sunt functi.

Ut questio sit mota de tempore pasche aduersus eos qui de scotia venerat.

Interea Aidano episcopo de hac vita sublato, finan pro illo gradum episcopatus a scotis ordinatus ac missus acceperat, qui in insula lindisfarnensi fecit ecclesiam episcopali sede congruam. Quam tamen more scotorum non de lapide sed de robore secto totam composuit atque arundine texit. Quam tempore sequente reuerendissimus archiepiscopus Theodorus in honore beati petri apostoli dedicauit. Sed et episcopus loci illius Eatbercht ablata arundine plumbi laminis eam totam, hoc est et tectum et ipsos quoque parietes eius cooperire curauit. His temporibus questio facta est frequens et magna de obseruatione pasche, confirmantibus eis qui de cantia vel de galliis aduenerant quod scoti dominicum pasche diem contra vniuersalis ecclesie morem celebraret. Erat in his acerrimus veri pasche defensor nomine Ronan, natione quidem scotus, sed

in gallie vel italie partibus regula et
ecclesiastice veritatis edoctus. qui
cum finano confligens multos quidem
correxit. vel ad solertiorem veritatis
inquisitionem attendit. nequaquam tamen
finanum emendare potuit. quin potius
esse homo ferocis animi acerbiorem casti
gando et apertum veritatis adver
sarium reddidit. Observabat et regina
eanfleda cum suis. iuxta quod in cantia
fieri viderat. habens secum de cantia
presbyterum catholice observationis
nomine Romanum. Unde nonnumquam con
tigisse fertur illis temporibus ut bis in
anno uno pascha celebraretur. Et cum
rex pascha dominicum solutis ieiuniis fa
ceret. tunc regina cum suis persistens
adhuc in ieiunio diem palmarum cele
braret. Hec autem dissonantia pas
chalis observantie vivente Aidano
patienter ab omnibus tolerabatur. qui
patenter intellexerant. quia et si pas
cha contra morem eorum qui ipsum mise
rant facere non potuit. opera tamen
fidei pietatis et dilectionis iuxta
morem omnibus sanctis consuetum dilige
ter exequi curavit. Unde ab omnibus
etiam his qui de pascha aliter sen
tiebant merito diligebatur. nec solum
a mediocribus verum ab ipsis quoque
episcopis Honorio cantuariorum
et felice orientalium anglorum

veneratione habitus est. Defuncto autem
Finano qui post illum fuit cum Colma
nus in episcopatum succederet. et ipse
missus a scotia gravior de observa
tione pasche. necnon et de aliis eccle
siastice vite disciplinis controversia
nata est. Unde merito movet hec
questio sensus et corda multorum ti
mentium. ne forte accepto christianitatis
vocabulo in vacuum curreret aut cu
currisset. Pervenit et ad ipsas prin
cipum aures Osuiu videlicet regis et
filii eius Aluchfridi. quippe nimirum Osuiu
a scotis edoctus ac baptizatus. illo
rum etiam lingua optime inbutus nil
melius quam quod illi docuisset autuma
bat. Porro Aluchfrid magistrum
habuit eruditionis christiane vilfri
dum virum doctissimum. Nam et roma
prius propter doctrinam ecclesiasticam
adierat. et apud dalfinum archie
piscopum galliarum lugduni multum
temporis egerat. a quo etiam tonsure
ecclesiastice coronam susceperat. huius
doctrinam omnibus scotorum traditionibus
iure preferendam sciebat. Unde ei etiam
donaverat monasterium quadraginta
familiarum in loco qui dicitur inhryp
phum. Quem videlicet locum paulo
ante eis qui scotos sequebantur in pos
sessionem monasterii dederat. Sed quia
illi postmodum data sibi optione

magis loco cedere quam suam mutare
consuetudinem volebat dedit eum illi
qui dignum loco et doctrinam haberet
et vitam. Venerat eo tempore Agilbe
rechtus occidentalium saxonum episco
pus cuius supra meminimus amicus Aluch
fridi regis et vilfridi abbatis ad
provinciam nordanhimbrorum et apud
eos aliquandiu demorabatur qui etiam
Vilfridum rogatu Aluchfridi in
prefato suo monasterio presbiterum fecit.
habebat autem secum ipse presbiterum nomine
Agathone. Mota ergo ibi questione
de pascha vel tonsura vel aliis rebus
ecclesiasticis dispositum est ut in mo
nasterio quod dicitur streanesbalch.
quod interpretatur sinus fari. Cui Cun
child abbatissa deo devota femina
postulat vel preesset synodum fieri
et hec questio terminari deberet.
Veneruntque illo reges ambo pater
scilicet et filius episcopi Colman
cum clericis suis de scotia Agilberchtus
cum Agathone et vilfrido presbiteris
Jacobus et Germanus in horum parte
erant. Cunchild abbatissa cum suis
in parte scotorum. in qua erat etiam ve
nerabilis episcopus Cedd iamdudum
ordinatus a scotis. ut supra docuimus
qui et interpres in eo concilio vigilan
tissimus utriusque partis extitit. Pri
musque rex Osuiu premissa prefatione

quod oporteret eos qui uni deo servirent
unam vivendi regulam tenere nec
discrepare in celebratione sacramen
torum celestium qui unum omnes in celis
regnum expectaret. inquirendum potius
que esset verior traditio. et hanc
ab omnibus communiter esse sequendam. Jussit
primo dicere episcopum suum Colma
num qui esset ritus et unde origi
nem ducens ille quem ipse sequeretur.
Tunc Colmanus pascha inquit hoc
quod agere soleo a maioribus meis
accepi qui me huc episcopum miserunt
quod omnes patres nostri viri deo dilecti
eodem modo celebrasse noscuntur.
Quod nec in contemnendum et reprobandum
esse videatur ipsum est quod beatus evan
gelista Johannes discipulus specialiter
domino dilectus cum omnibus quibus preerat
ecclesiis celebrasse legitur. Quo hec
et his similia dicente iussit rex et
Agilberechtum proferre in medium
morem sue observationis unde initium
haberet vel qua hunc auctoritate
sequeretur. Respondit Agilberechtus
loquatur obsecro vice mea discipu
lus meus Vilfrid presbiter. quia unum
ambo sapimus cum ceteris qui hic
assident ecclesiastice traditionis
cultoribus. et ille melius ac manifestius
ipsa lingua anglorum quam ego
per interpretem potest explanare que sentimus.
sentimus

Tunc Vilfrid iubente rege ut diceret ita exorsus est. Pascha quod facimus inquit vidimus rome ubi beati apostoli Petrus et Paulus vixere. docuere. passi sunt et sepulti ab omnibus celebrari. hoc in italia. hoc in gallia quas ducendi vel orandi studio pertransivimus ab omnibus agi conspeximus. hoc affricam. asiam. et egiptum. greciam. et omnem orbem quacumque christi ecclesia diffusa est per diversas nationes ac linguas. ac (u)no diverso temporis ordine geri comperimus. preter hos tantum et obstinationis eorum complices pictos dico et brittones cum quibus de duobus ultimis oceani insulis et his non totis contra totum orbem stulto labore pugnant. Cui hec dicenti respondit Colmanus. Mirum quare stultum appellare velitis laborem nostrum in quo tanti apostoli qui super pectus domini recumbere dignus fuit exempla sectamur. cum ipsum sapientissime vixisse omnis mundus noverit. At Vilfridus. Absit ut Johannem stultitie reprehendamus. cum scita legis moysaice iuxta litteram servaret. iudaizante adhuc in multis ecclesia. nec subito valentibus apostolis omnem legis observantiam. que a deo instituta est abdicare. Quomodo simulachra que a demonibus inventa sunt repudiare omnes qui ad fidem veniunt necesse est. videlicet ne scandalum facerent eis qui inter gentes erant iudeis. Hinc est enim quod paulus thimotheum circumcidit. quod hostias in templo immolavit quod cum aquila et priscilla caput chorinti totondit ad nichil videlicet utile nisi ad scandalum vitandum iudeorum. Hinc quod idem paulus Jacobo ait. Vides frater quot milia sunt in iudeis qui crediderunt. et omnes hii emulatores sunt legis. nec tamen hodie clarescente per mundum evangelio necesse est. ymo nec licitum fidelibus vel circumcidi. vel hostias deo victimarum offerre carnalium. Itaque johannes secundum legis consuetudinem quartadecima die mensis primi ad vesperam incipiebat celebrationem festi paschalis. nil curans utrum hec sabbato an alia qualibet feria proveniret. At vero Petrus cum rome predicaret memor quod dominus prima sabbati resurrexit a mortuis. ac mundo spem resurrectionis contulit. ita pascha faciendum intellexit. ut secundum consuetudinem ac precepta legis. quartamdecimam lunam primi mensis eque sicut Johannes orientem ad vesperam semper expectaret.

Et hec exorta, si dominica dies que
tunc prima sabbati vocabatur erat
mane ventura in ipsa vespera
pascha dominicum celebrare incipiebat.
Quod et nos omnes hodie facere so
lemus. Sin autem dominica non proximo
mane post lunam quartamdecimam,
sed sextadecima, aut septimadecima,
aut alia qualibet luna usque ad
vicesimam primam esset ventura
expectabat eam, et precedente sabbato
vespere sacrosancta pasche solempnia
inchoabat. Sicque fiebat ut dominica
pasche dies non nisi a quintadecima
luna usque ad vicesimam primam
servaretur. Neque hec evangelica
et apostolica tradicio legem solvit,
sed potius adimplet. In qua ob
servandum pascha a quartadecima
luna primi mensis ad vesperam
usque ad vicesimam primam lunam
eiusdem mensis ad vesperam preceptum est.
in quam observantiam imitandam
omnes sancti Iohannis successores in Asia
post obitum eius et omnis per orbem ecclesia
conversa est. et hoc esse verum pas
cha hoc solum fidelibus celebrandum
niceno concilio non statutum noviter
sed confirmatum est, ut ecclesiastica
docet historia. Unde constat vos
Colmane neque Iohannis ut autu
matis exempla sectari, neque Petri
cuius tradicioni scientes contradicitis
neque legi neque evangelio in
observatione vestri pasche congru
ere. Iohannes enim ad legis Moysi
decreta tempus paschale custodiens
nil de prima sabbati curabat. quod
vos non facitis, qui non nisi prima
sabbati pascha celebratis. Petrus
a quintadecima luna usque ad vicesi
mam primam diem pasche dominicum ce
lebrabat. quod vos non facitis, qui
a quartadecima usque ad vicesimam
lunam. diem dominicum pasche observa
tis. ita ut terciadecima luna ad
vesperam sepius pascha incipiatis.
cuius neque lex ullam fecit mentionem
neque auctor ac dator evangelii
Dominus in ea sed in quartadecima
vel vetus pascha manducavit ad
vesperam. vel novi testamenti sa
cramenta in commemorationem sue pas
sionis ecclesie celebranda tradidit.
Item lunam vicesimam primam quam
lex maxime celebrandam commendavit
a celebratione vestri pasche funditus
eliminatis. Sicque ut dixi in cele
bratione summe festivitatis neque
Iohanni neque Petro neque legi neque evan
gelio concordatis. His contra Colma
nus. Nunquid ait Anatholius vir
sanctus et in prefata historia
ecclesiastica multum laudatus

legis vel euangelio contraria sapuit
qui a quartadecima usque ad vicesimam
pascha celebrandum scripsit. Illum ad
venerandissimum patrem nostrum Colum
bam et successores eius viros deo
dilectos. qui eodem modo pascha
fecerunt divinis paginis contra
ria sapuisse vel legisse credendum
est? Cum plurimi fuerint in eis quo
rum sanctitati celestia signa
et virtutum que fecerunt miracula
testimonium prebuerunt. quos ipse
sanctos esse non dubitans semper
eorum vitam mores et disciplinam
sequi non desisto. At Vilfridus.
Constat inquit Anatholium vi
rum sanctissimum doctissimum ac lau
de esse dignissimum. sed quid vobis
cum illo cum nec eius decreta servetis.
Ille enim in pascha suo regulam
utique veritatis sequens circulum
novemdecim annorum posuit. quem
vos aut ignoratis. aut agnitum
et a tota christi ecclesia custodi
tum pro nichilo contempnitis. Ille
sic in pasche dominica quartamdeci
mam lunam computavit ut hanc
eadem ipsa die more egiptiorum
quintamdecimam lunam ad vesperam
esse fateretur. Sic item vicesimam de
minica die dominico pasche ut hanc
declinata eadem die esse vicesi
mam primam crederet. Cuius regulam distinc
tionis vos ignorasse probat quod ali
quotiens pascha manifestissime ante
plenilunium. id est in terciadecima
luna facitis. De patre autem vestro
Columba et sequacibus eius quorum
sanctitatem vos imitari. et regu
lam ac precepta celestibus signis con
firmata sequi perhibetis. possum
respondere quia multis in iudicio
dicentibus domino quod in nomine eius
prophetaverint. et demonia eiece
rint. et virtutes multas fece
rint responsurus sit dominus quia
numquam eos noverit. Sed absit
ut de patribus vestris hoc dicam.
quia iustius multo est de incogni
tis bonum credere quam malum. Un
de et illos dei famulos ac dei
dilectos esse non nego, qui sim
plicitate rustica sed intentione
pia deum dilexerunt. Neque illis
multum obesse pasche talem reor
observantiam. quamdiu nullus ad
venerat qui eis instituti perfec
tioris decreta que sequerentur osten
deret. quos utique credo si qui tunc
ad eos catholicus calculator
adveniret. sic eius monita fuisse
secuturos quo ea que noverant
ac didicerant dei mandata pro
bantur fuisse secuti. Tu autem et

filii tui si audita decreta sedis apostolice, immo universalis ecclesie, et hec sacris confirmata litteris sequi contempnitis, absque ulla dubietate peccatis. Et si enim patres tui sancti fuerunt, numquid universali que per orbem est christi ecclesie, horum est paucitas una de angulo extreme insule preferenda? Et si sanctus erat ac potens virtutibus ille columba vester, immo et noster si christi erat, num preferre potuit beatissimo apostolorum principi? Cui dominus ait: Tu es petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam, et porte inferi non prevalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni celorum. Hec perorante Vilfrido dixit rex: Verene Colmanne hec illi petro dicta sunt a domino? Qui ait: vere rex. At ille: Habetis inquit vos proferre aliquid tante potestatis vestro columbe datum? At ille ait: Nil. Rursum rex: Si utrique vestrum inquit in hoc sine ulla controversia consentiunt quod hec principaliter petro dicta, et ei claves regni celorum sunt date a domino. Responderunt etiam utrique. At ille ita conclusit. Et ego vobis dico, quia hic est hostiarius ille cui ego contradicere nolo. Sed in quantum novi vel valeo huius cupio in omnibus obedire statutis, ne forte me adveniente ad fores regni celorum non sit qui reserat, averso illo qui claves tenere probatur. Hec dicente rege faverunt assidentes quique sive astantes maiores una cum mediocribus et abdicata minus perfecta institutione ad ea que meliora cognoverant sese transferre festinant.

Ut Colman victus domum redierit, et Tuda pro illo episcopatu sit functus, qualisque illis doctoribus ecclesie fuerit habitus.

Finitoque conflictu ac soluta contione Agilberctus domum rediit. Colman videns spretam suam doctrinam sectamque esse despectam, assumptis his qui se sequi voluerunt, id est qui pascha catholicum et tonsuram corone. Nam et de hoc questio non minima erat recipere nolebant, Scotiam regressus est tractaturus cum suis quid de his facere deberet. Cedd relictis Scotorum vestigiis ad suam sedem rediit, utpote agnita observatione catholici pasche. Facta autem hec questio anno dominice incarnationis sexcentesimo sexagesimo quarto

qui fuit annus Osuiu regis vicesimus
secundus. Episcopatus autem Scoto
rum quem gesserunt in provincia An
glorum annus tricesimus. Siquidem
Aidanus septemdecim annis, Finan decem,
Colman tribus episcopatus tenu
ere. Reverso autem patriam Colma
no suscepit pro illo episcopatum Nor
danhymbrorum famulus Christi Tuda
qui erat apud Scotos austrinos
eruditus atque ordinatus episcopus
habens iuxta morem provincie illius
coronam tonsure ecclesiastice et ca
tholicam temporis pascalis regulam
observans. Vir quidam bonus ac
religiosus, sed permodico tempore
ecclesiam regens. Venerat de Scotia
tenente adhuc pontificatum Colma
no, et diligenter ea que ad fidem ac
veritatem pertinent et verbo cunc
tos docebat et opere. Porro
fratribus qui in Lindisfarnensi eccle
sia Scotis abeuntibus remanere
maluerunt prepositus est abbatis
iure vir reverendissimus ac man
suetissimus Eata qui erat abbas
in monasterio quod vocatur Mailros. Quod
aiunt Colmanum habiturum petis
se et impetrasse a rege Osuiu, eo
quod esset idem Eata unus de duodecim
pueris Aidani, quos primo episco
patus sui tempore de natione Anglorum

erudiendos in Christo accepit. Mul
tum namque eundem episcopum Colmanum rex
pro insita illi prudentia diligebat.
Ipse est Eata qui non multo post
eiusdem ecclesie Lindisfarnensis episcopus
factus est. Abiens autem domum Col
man assumpsit secum partem ossium re
verendissimi patris Aidani. Partem
vero in ecclesia cui preerat reliquit
et in sacrario eius condi precepit.
Quante autem parsimonie, cuius conti
nentie fuerit ipse cum predecessoribus
suis testabatur etiam locus ille quem
regebat, ubi abeuntibus eis excepta
ecclesia paucissime domus reperte
sunt. Hoc est ille solummodo sine
quibus conversatio civilis esse
nullatenus poterat. Nil pecunia
rum absque pecoribus habebant. Si
quid enim pecunie a divitibus
accipiebant mox pauperibus da
bant. Nam neque ad susceptionem
potentium seculi vel pecunias col
ligi vel domos providere necesse
fuit, qui numquam ad ecclesiam
nisi orationis tantum et audiendi verbum
dei causa veniebant. Rex ipse cum
oportunitas exegisset cum quinque
tantum ac tantum sex ministris ve
niebat, et expleta in oratione discede
bat ecclesia. Et si forte eos ibi
refici contingeret, simplici tantum

et quotidiano fratrum cibo contenti nil ultra querebant. Tota enim fuit sollicitudo doctoribus illis deo serviendi non seculo, tota cura cordis excolendi non ventris. Unde et in magna erat veneratione tempore illo religionis habitus. ita ut ubicumque clericus aliquis aut monachus adveniret gaudenter ab omnibus tamquam dei famulus exciperetur. Etiam si in itinere pergens inveniretur occurrebant et flexa cervice vel manu signare vel ore illius se benedici gaudebant. Verbis quoque horum exhortatoriis diligenter auditum prebebant. Sed et diebus dominicis ad ecclesiam sive ad monasteria certatim non reficiendi corporis sed audiendi sermonis dei gratia confluebant. Et si quis sacerdotum in vicum forte deveniret. mox congregati in unum vicani verbum vite ab illo expetere curabant. Nam neque alia ipsis sacerdotibus aut clericis vicos adeundi quam predicandi, baptizandi, infirmos visitandi, et ut breviter dicam animas curandi causa fuit. qui in tantum erant ab omni avaricie peste castigati. ut nec territoria ac possessiones ad construenda monasteria, nisi a potestatibus seculi coacti acciperent. Que consuetudo per omnia aliquanto post hec tempore in ecclesiis Nordanhumbrorum servata est. Sed de his satis dictum.

Ut Ecgberecht vir sanctus de natione Anglorum monachicam in hybernia vitam duxerit.

Anno dominice incarnationis sexcentesimo sexagesimo quarto facta erat eclipsis solis die tertio mensis maii hora circiter decima diei. Quo etiam anno subita pestilentie lues depopulatis prius australibus britannie plagis, Nordanhymbrorum quoque provinciam corripiens atque acerba clade diutius longe lateque desevienss magnam hominum multitudinem stravit. Qua plaga prefatus domini sacerdos Tuda raptus est de mundo et in monasterio quod vocatur Pegnalech honorifice sepultus. Hec autem plaga hiberniam quoque insulam pari clade premebat. Erant ibidem eo tempore multi nobilium simul et mediocrium de gente Anglorum qui tempore Finani et Colmani episcoporum relicta insula patria vel

diuine lectionis vel continentio
ris vite gratia illo secesserant. Et quidem
mox se monastice conuersationi fide
liter mancipauerunt, alii magis circu
eundo per cellas magistrorum lectioni
operam dare gaudebant. Quos omnes
Scoti libentissime suscipientes victum eis
cotidianum sine precio, libros quoque
ad legendum et magisterium gratuitum
prebere curabant. Erant inter hos
duo iuuenes magne indolis de nobi
libus Anglorum, Edilhun et Ecgbereht.
quorum prior frater Edilhun, viri
eque deo dilecti, qui et ipse eque
hyberniam gratia legendi adiit. Et bene
instructus patriam rediit, atque episcopus
in prouincia lindissi factus multo
ecclesiam tempore nobilissime rexit. Hi ergo
cum essent in monasterio quod lingua
Scotorum Rathmelsigi appellatur,
et omnes socii ipsorum vel mortalitate
de seculo rapti, vel per alia essent
loca dispersi. Correpti sunt ambo
morbo eiusdem mortalitatis et grauissime
afflicti. E quibus Ecgbereht sicut
michi referebat quidam veracissimus
et venerandus canitie presbiter, qui
se hec ab ipso audisse perhibebat.
cum se estimaret moriturum egressus
est tempore matutino de cubiculo in quo
infirmi quiescebant residens solus
in loco oportuno cepit sedulus cogi
tare de actibus suis et conpunctus memoria
peccatorum suorum faciem lacrimis ab
luebat. At que intimo ex corde deum
precabatur, nec adhuc mori deberet pri
usquam vel preteritas negligentias quas
in pueritia siue infantia commiserat
perfectius ex tempore castigaret,
vel in bonis operibus se abundantius
exerceret. Vouit etiam votum quod adeo
peregrinus viuere vellet, ut numquam in
insulam in qua natus est, id est Bri
tanniam rediret. quod preter solenne cano
nici temporis psalmodiam si non valitu
do corporis obsisteret quotidie psal
terium totum in memoriam diuine laudis
decantaret, quod in omni septimana diem
cum nocte ieiunus transiret. Cumque
finitis lacrimis precibus et votis do
mum rediret, inuenit sodalem dormi
entem, et ipse quoque lectulum conscendens
cepit in quiete membra laxare. et
cum paululum quiesceret expergefactus
sodalis respexit eum, et ait. O frater
Ecgbereht o quid fecisti sperabam
quia pariter ad vitam eternam intra
remus. Verumtamen scito quia
que postulasti accipies. Didicerat
enim per visionem et quid ille petis
set, et quod petita impetrasset. Quid
multa? ipse Edilhun proxima
nocte defunctus est. At vero Ecg
bereht decussa molestia egritu

dimus conualuit, ac multo post tempore ui
uens, acceptumque sacerdotii gradum
condignis ornauit actibus. post mul
ta uirtutum bona ut ipse desiderabat
nuper, id est anno dominice incarnatio
nis septingentesimo uicesimo nono
cum esset ipse annorum nonaginta
migrauit ad regna celestia. Dux
it autem uitam in magna humilitate
mansuetudinis, continentie, simplici
tatis, et iustitie perfectione. Unde
et gentis sue et illis in quibus
exulabat nationibus scotorum siue
pictorum et exemplo uiuendi et
instantia docendi et auctoritate
corripiendi et pietate largiendi
de his que a diuitibus acceperat
multum profecit. Addidit autem
uotis que diximus ut in quadrage
sima semper non plus quam semel in
die reficeret, non aliud quam panem ac
lac tenuissimum et hoc cum mensura
gustaret. Quod uidelicet lac pridie
nouum in fiala ponere solebat, et
post noctem ablata ablata superficie
crassiore ipse residuum cum modico
ut diximus pane bibebat. Cuius
modi continentie etiam quadraginta
diebus ante natiuitatem domini totidem
quoque post peracta solemnia pen
thecostes hoc est quinquagesime
semper obseruare curabat.

Ut defuncto tuda Vilfrid in gallia
Ceadda apud occidentales saxones sint
in prouincia nordanhumbrorum sint
ordinati episcopi.

Interea rex alchfrid misit
Vilfridum presbiterum ad regem
galliarum qui eum sibi suisque conse
crari faceret episcopum. At ille misit
eum ordinandum ad agilberctum, de
quo supra diximus qui relicta brit
tannia parisiace ciuitatis factus
fuerat episcopus, et consecratus est mag
no cum honore ab ipso conuenientibus
plurimis episcopis in uico qui voca
tur regio in compendio. Quo
adhuc in transmarinis partibus
propter ordinationem demorante
imitatus industriam filii rex
Osuiu. misit cantiam uirum sanctum
modestum moribus scripturarum et
lectioni sufficienter instructum et
ea que in scripturis agenda didi
cerat operibus sollerter exequentem,
qui eboracensis ecclesie ordinaretur
episcopus. Erat autem presbiter
uocabulo Ceadda. frater reuerentissimi
antistitis Cedd. cuius sepius memi
nimus. et abbas monasterii illius
quod uocatur lestingeu. Misitque
cum eo rex presbiterum suum uoca
bulo Eadhedum. qui postea reg
nante Ecfrido hripensis ecclesie

presul factus est. Verum illi cantiam pervenientes invenerunt archiepiscopum Deusdedit iam migrasse de seculo, et necdum alium pro eo constitutum fuisse pontificem. Unde diverterunt ad provinciam occidentalium saxonum ubi erat Uuinus episcopus, et ab illo est vir prefatus consecratus antistes. Assumptis in ordinationis societatem duobus de britonum gente episcopis qui dominicum pasche diem ut sepius dictum, secus morem canonicum a quartadecima usque ad vicesimam lunam celebrant. Non enim erat tunc ullus excepto illo Vine in tota britannia canonice ordinatus episcopus. Consecratus ergo in episcopatum Ceadda, maxima mox cepit ecclesiastice veritati et castitati curam impendere humilitati, continentie lectioni operam dare, oppida, rura, casas, vicos, castella propter evangelizandum non equitando, sed apostolorum more pedibus incedendo peragrare. Erat autem de discipulis Adani, eisdemque actibus ac moribus iuxta exemplum eius ac fratris sui Ceddi suos instruere curavit auditores. Veniens quoque britaniam Vilfrid iam episcopus factus, et ipse perplura catholice observationis moderamina ecclesiis anglorum sua doctrina contulit. Unde factum ut crescente per dies institutione catholica scoti omnes qui inter anglos commorabantur aut manus darent hiis, aut suam redirent ad patriam.

Ut Vithardus presbiter ordinandus in archiepiscopum de britannia sit missus roma, quem remissa mox scripta pape ibidem obisse narraverunt.

His temporibus reges anglorum nobilissimi Osuin provincie nordanhumbrorum et Egbereeht cantuariorum habito inter se consilio quid de statu anglorum esset agendum. Intellexerat enim veraciter Osuin quamvis educatus a scotis, quia romana esset catholica et apostolica ecclesia, assumpserunt cum electione et consensu sancte ecclesie gentis anglorum virum bonum et aptum episcopum presbiterum nomine Vitardum de clero Deusdedit episcopi. Et hunc antistitem ordinandum roma miserunt, quatenus accepto ipse gradu episcopatus, catholicos per omnem britanniam ecclesiis anglorum ordinare posset antistites. Verum Vithart roma perveniens priusquam consecrari in episcopum posset morte preceptus

preceptus est. et huiusmodi littere re
gi Osuiu Britaniam remisse sunt.

Domino excellentissimo filio Osuiu
regi Saxonum Vitalianus episcopus
seruus seruorum dei. Desiderabi
les litteras excellentie vestre susce
pimus quas relegentes cogno
uimus eius piissimam deuotionem
feruentissimumque amorem quem habet
propter beatam vitam. et quia dextera
domini protegente ad veram et aposto
licam fidem sit conuersus. sperans
Ut sicut in sua gente regnat
et ita cum christo de futuro conreg
nare. Benedicta igitur gens que
talem sapientissimum et dei cultorem
promeruit habere regem. quia non solum
ipse dei cultor extitit. sed etiam omnes
subiectos suos meditatur die ac
nocte ad fidem catholicam atque apos
tolicam pro sue anime redemptione
conuerti. Quis audiens enim hec
suauia non letetur? Quis non ex
ultet et gaudeat in his piis ope
ribus. quia et gens vestra christo omnipo
tenti deo credidit secundum diuinorum
prophetarum voces. sicut scriptum est
in ysaia. In die illa radix iesse
qui stat in signum populorum ipsum
gentes deprecabuntur. Et iterum. Audi
te insule et attendite populi de lon
ge. Et post paululum. Parum inquit
est vt mihi sis seruus ad suscitandas
tribus iacob et feces ysrael conuerten
das. Dedi te in lucem gentium vt sis
salus mea vsque ad extremum terre.
Et rursum. Reges videbunt et consur
gent principes et adorabunt. Et
post pusillum. Dedi te in fedus popu
li ut suscitares terram. et possideres
hereditates dissipatas. et diceres
his qui vincti sunt exite. et his qui
in tenebris reuelamini. Et rursum
Ego dominus vocaui te in iustitia. et
apprehendi manum tuam et seruaui
et dedi te in lucem gentium et in fedus
populi. vt aperires oculos cecorum et
educeres de conclusione vinctum
de domo carceris sedentes in tenebris
Ecce excellentissime fili quam luce clarius
est non solum de vobis. sed etiam de omnibus
prophetatum gentibus. quod sint credi ture
in christo omnium conditore. Quam ob rem
oportet vestram celsitudinem vtpote
membrum existens christi in omnibus pia
regulam sequi perenniter principis
apostolorum. siue in pascha celebrandum.
siue in omnibus que tradiderunt sancti
apostoli Petrus et paulus. qui vt
duo luminaria celi illuminant mun
dum. sic doctrina eorum corda cre
hominum quotidie illustrat credentium.
Et post nonnulla qui de celebrando
per orbem totum vno vero pascha loquitur
homines denique inquit docibilem et in
omnibus ornatum antistitem secundum vestrorum

scriptorum tenore minime valuimus nunc reperire pro longinquitate itineris. Profecto enim dum huiusmodi apta reperta persona fuerit, eum instructum ad vestram dirigimus patriam, ut ipse viva voce et per divina oracula omnem inimici zizaniam ex omni vestra insula cum divino nutu eradicet. Munuscula a vestra celsitudine beato principi apostolorum directa, pro eterna eius memoria suscepimus, gratiasque ei agimus, ac pro eius incolumitate iugiter deum deprecamur cum Christi clero. Itaque qui hec obtulit munera, de hac subtractus est luce, situsque ad limina apostolorum, pro quo valde sumus contristati, cum hic esset defunctus. Verumtamen gerulis harum vestrarum litterarum vestris missis et beneficia sanctorum martyrum, Laurentii, Iohannis, et Pauli et Gregorii atque Pancratii eis fecimus dare vestre excellentie profecto omnes contradendas. Nam et coniugi vestre nostre spiritali filie direximus per prefatos gerulos crucem clavem auream habentem de sacratissimis vinculis beatorum Petri et Pauli apostolorum, de cuius pio studio cognoscentes tantum cuncta sedis apostolica una nobiscum letatur quantum eius pia opera coram deo flagrant et vernant. Festinet igitur quesumus vestra celsitudo ut optamus totam insulam suam deo Christo dicare. Profecto enim habet protectorem humani generis redemptorem dominum nostrum Iesum Christum, qui ei cuncta prospera impartiet, et in novum Christi populum coacervet, catholicam ibi et apostolicam constituens fidem. Scriptum est enim, querite primum regnum dei et iusticiam eius, et hec omnia adicientur vobis. Nimirum enim querit et impetravit et ei omnes sue insule ut optamus subdentur. Paterno itaque affectu salutantes vestram excellentiam divinam iugiter precamur clementiam, que vos vestrosque omnes in omnibus bonis operibus auxiliari dignetur, ut cum Christo in futuro regnetis seculo. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat. Quis sane pro Vighardo repertus ac dedicatus sit antistes libro sequente oportunius dicetur.

Ut orientales Saxones tempore mortalitatis ab idolatria reversi, per instantiam Iaruman episcopi mox sunt ab errore correcti.

Eodem tempore provincia orientalium Saxonum post Suidhelmum, de quo supra diximus, prefuere reges Sighere et Sebbi, quamvis ipsi regis Merciorum Vulfhere subiecti. Que videlicet provincia cum prefate morta

litatis clade premeretur Sigheri cum sua parte populi relictis christiane fidei sacramentis ad apostasiam conuersus est. Nam et ipse rex et pluri de plebe siue optimatibus diligentes hanc vitam et futuram non querentes. siue etiam non esse credentes ceperunt fana que derelicta erant restaurare. et adorare simulachra quasi hec possent a mortalitate defendi. Porro socius eius et coheres regni eiusdem Sebbi magna fidem preceptam cum suis omnibus deuotione seruauit magna, ut in sequentibus dicemus, et vitam fidelem felicitate compleuit. Quod vbi rex Vulfheri comperit fidem videlicet prouincie ex parte profanatam misit ad corrigendum errorem reuocandumque ad fidem veritatis prouinciam Jarumanum episcopum qui successor erat Trumheri. Qui multa agens solertia iuxta quod mihi presbiter qui comes itineris illi et cooperator verbi extiterat referebat. Erat enim religiosus et bonus vir longe lateque peruagatus. et populum et regem prefatum ad viam iustitie reduxit adeo vt relictis siue destructis fanis arisque quas fecerant aperirent ecclesias. ac nomen christi cui contradixerat confiteri gauderet. Magis cum fide resurrectionis in illo secum perfidie sordibus inter idola viuere cupientes. Quibus ita gestis et ipsi sacerdotes doctoresque eorum domum redierunt lettantes. Explicit liber tertius. Incipiunt capitula libri quarti primi

Ut wilgeherdus ad suscipiendum episcopatum romam sit missus et illo ibidem defuncto theodorus archiepiscopus ordinatus est et cum adriano abbate britanniam est missus. ii^m Ut theodoro cuncta peragrante anglorum ecclesie cum catholica veritate litterarum quoque sancta rum ceperunt studijs imbui. et vt putta pro damiano rhofensis ecclesie sit factus antistes.

Ut ceadda de quo supradictum est prouincie merciorum sit datus episcopus: et de vita et obitu eius ac sepultura. iiii^m Ut colman episcopus relicta britannia duo monasteria in scotia. vnum scottis alterum anglis quos secum adduxerat fecerit

De morte oswi et egberti regum: et de synodo facta ad locum qui dicitur heurtfurd. cui presidebat archiepiscopus theodorus. Ut depositus

wilfrido servul epatu eius
acceperit: et erconwaldus
orientalibus saxoibus sit eps
datus Ut i monasterio
bercesi ubi moiliu sanctaru
corpora poni deberet celesti
sit luce monstratu Ut
i eode monasterio puerulus
moriens virgine q se erat secu
tura clamauerit: atq3 ut ali
a egressura esset de corpore
iã particula future lucis as
pexerit Que sit oñsa celit⁹
signa: cu et ipã mr cogrega
tiois illius e mudo trasierit
Ut ad cimiteriu eiusde
monastery orãs ceca lumen
acceperit Ut rex eiusdem
prouicie sebbi i monachica
couersatioe vitã finierit
Ut epatu occidetaliu saxo
nu pro leuthero heddi epatu
rhofensis ecclesie. pro putta
winchelm. et pro ipo gebmud
acceperit: et q̃tuc fuerit nor
thambroru epi Ut wil
fridus epus prouicia aust
raliu saxonu ad xpm cõu
terit Ut vecta isu
la xpianos icolas susceperit:
cuius regni duo pueri stati
post acceptu babtisma sit

pepti De sinodo sca in
capo heldfelda. psidete archie
piscopo theodoro De
thõe catore sedis aplice: q ppter
doceda britania venerat
Ut edildreda regia virgo
ppetua permanserit cui⁹ corp⁹
i monumeto corrupi no pote
rat minus de illa
Ut theodorus epus inter eg
fridu et edilredu reges pacem
fecerit Ut vicula cuisda
captiui cu pro eo misse catarẽt
soluta sint De vita et
obitu hilde abbatisse: et q in
monasterio eius fuerit fr cui
donu canedi sit diuinit⁹ cõces
su Qualis visio cuida
viro dei apparuerit: pusq
monasteriu coludane urbis
eet icedio cosumptu De
morte egfridi et lotheri regu
Ut vir dni cudberth
sit eps factus atq3 i monachi
ca adhuc vita posuus vixerit
vel docuerit Ut ide in
vita anachoretica et fote de a
reti terra orãdo produxerit.
et segete de labore manuu ul
tra tep⁹ seredi acceperit
Ut ide iã eps obitu suu prie
futuru hereberto anachorete

pdixerit Ut idem cor
pus illius post xi annos sepultu
re sit corruptionis immune rep
tum: nec multo post successor
episcopatus illius de mundo transi
erit t quidam ad eius
tumbam sit a paralisi sanatus
Et alter ad reliquias
eius nuper fuerit ab oculi languo
re curatus

Anno memorato prefate
eclipsis et mox sequen
tis pestilentie quo et col
man episcopus vnanima catho
licorum intentione superatus ad su
os reuersus est: deusdedit sex
tus doruernensis ecclesie episcopus obiit
pridie ydum iuliarum sed et ear
conberth rex cantuariorum eodem
mense et die defunctus egberto
filio sedem reliquit: quam ille
susceptam per ix annos tenuit Tunc
cessante non paruo tempore episcopa
tu missus est romam ab ipso
simul et rege oswi northa
nymbrorum vt in precedente libro
diximus wilgeherdus presbiter vir
in ecclesiasticis disciplinis doc
tissimus de gente anglorum pe
tentibus hunc anglorum eccle
sie archiepiscopum ordinari: mis

sis pariter apostolico pape do
nariis et aureis atque argente
is vasis non paucis Qui vbi
romam peruenit cui sedi aposto
lice tempore illo vitalianus presul
postquam causas itineris ministerii
sui prefato pape apostolico
patefecit: non multo post ipse et
omnes pene qui cum ipso venerant so
cii pestilentia superueniente de
leti sunt At apostolicus papa
adhibito de hiis consilio: quesiuit
assedulus quem anglorum eccle
sie episcopum mitteret Erat autem in
monasterio heridiano quod
non longe est a neapoli campa
nie abbas adrianus vir na
tione afer sacris literis imbutus
diligenter monasterialibus
simul et ecclesiasticis discipli
nis institutus: grece lingue
pariter et latine peritissimus
Hunc ad se accersitum papa iu
sit britaniam venire episcopatu
accepto Qui indignum se tan
to gradui respondens: ostende
re posse dixit alium cuius
magis ad suscipiendum episcopatum
et eruditio conueniret et etas
Cumque monachum quendam de vi
cino virginum monasterio no
mine andream pontifici offerret:

hic ab oibus q̄ eū nouere dig-
nus epatu iudicatus est. Ve-
rū pondus corporee ifirmita-
tis ne eps fieri posset obstitit
Et rursus adrianus actus ē
ad suscipiedū epatu. Qui pe-
tes iducias si forte aliū q̄ eps
ordiaret ex tepore posset iue-
nire. Erat ipo tepore rome
monachus notus noie theo-
dorus natus tharso cilicie
vir et seculari et diuina lit-
teratura et grece istructus
et latie. probus moribus et eta-
te veneradus scz anos hñs
lxvi. Huc offeres adrianus
pontifici. vt eps ordiaretur
ordiaret obtinuit: his tn co-
dicoibus iterpositis. vt ipe
eū perduceret britania: eo q̄
iā per les galliarū bis diuer-
sis ex causis adisset. et ob id
maiore huius itineris notitia
haberet peragendi. sufficiesq̄
i proporu hoim posisioe: et
vt ei doctrine cooperator ex-
istes diligeter attederet. ne
quid ille contrariū veritati
fidei grecorū more i ecclesi-
ā cui preerat itroduceret. Qui
subdiaconus fcs: q̄tuor exp-
tabat meses donc illi coma

cresceret. q̄ i corona tōderi
possz. Habuerat enī tōsuram
more orietaliū sactissimi pau-
li apostoli. Qui ordiatus ē a vi-
taliano papa ano domīce in-
carnaciōis sexcētesiō sexagesi-
mo octauo sub die septia kalē-
darū aprilium: et ita vna cū
adriano vi kaledas iunias
missus est. Qui cū pariter p
mare ad massilia deide p ter-
ra arelas peruenisset: et iohi
epo ciuitatis illius scripta
cōmedaticia vitaliāi pōtifi-
cis attulerut: retēti sūt ab
eo quousq̄ ebroinus maior domus
regie q̄q̄ vellet copia perge-
di tribuit eis. Qua accepta the-
odorus profect⁹ est ad agilbertū
parisiorū epm de quo supius
diximus et ab eo benigne suscep-
tus et multo tēpore habitus est.
Adrianus vero perrexit primū
ad emmeffenonum et postea
ad pharonē meldarū epos:
et bn cū eis diutius fuit. Co-
egerat eū iminens hieps eos:
vt vbicūq̄ peruenisset q̄iescere.
Qd cū nūcii certi nar-
rassent regi egberto adesse scz
epm que petierat a romano
antistite i regno francorum

misit illuc comitem raedfri
dū pfectū suū ad deducēdū e
ū. Quo cū peruenisset assūpsit
theodorū cū ebruini licētia et
pduxit eū ad portū cui nomē
est quētauuidū: vbi fatigat⁹
ifirmitate aliquātisp mora
tus est. Adrianū aūt ebruin⁹
retinuit: qm suspicabatur
eū habē aliquā legatiōem
imperatoris ad britānie re
ges aduersus regnū cui⁹ ipē
maximā curā gerebat. Sz cū
ipē nichil tale illū habere vl
habuisset veraciter cōperisset:
absoluit eū et post theodorū
ire permisit. Qui stati ut ad
illū venit dedit ei monasteri
um beati petri apostoli: vbi
archiepi cātie sepeliri vt pfa
tus sū solet. Preceperat enī
theodoro abeūte dns papa a
postolicus: vt ī diocesi sua
prouideret et daret ei locū ī
quo cū suis apte degere potu
isset

Peruenit aūt theodor⁹
ad ecclesiā suā secūdo
postq̄ consecrat⁹ ē ano sub die
vi kalēdarū iunarū dnica:
et fecit ī ea xx ānos et vnū.
mēses sex. dies xx sex: moxq̄

pagrata īsula tota quoq̄ ysu
anglorū gētes morabāt: nā
et libētissīe ab oīb⁹ suscipiebāt
atq̄ audiebat: rectū viuēdi or
dinē ritū celebrādi pascha cano
nicū p oīa comitāte atq̄ coope
rāte adriano dissemiabat. Isq̄
p̄rim⁹ erat ī archiepis: cui oīs
ecclesie man⁹ dare cōsentirēt.
Et qz l̄ris simul sacris et secula
ribus vt dixim⁹ habūdāt ābo
erāt īstructi: cōgregata dis
cipulorū caterua scīe saluta
ris cottidie fluīa ī rigādis
eorū cordib⁹ emanabāt: ita
vt etiā metrice artis. astro
nomie et arithmetrice eccle
siastice disciplinā īter sacro
rū volūia suis auditorib⁹
contraderet. Inditio est q̄ vsq̄
que hodie supsūt ex eorū disci
pulis q̄ latinā et grecā liguā
eque vt propriā ī q̄ nati sūt
nouerūt: neque prorsus ex
quo britāniā petierūt āgli
feliciora fuere tēpora: dū
fortissimos xpianosq̄ reges
hntes cūctis barbaris nati
ōib⁹ terrori esset et oim vo
ta ad nup audita celestis
regni gaudia pēderēt: et
quicūq̄ lectiōib⁹ sacris cuperēt

erudiri. haberet i promptu
mgros qui docerent: sz et sonos
cantadi i ecclesia quos eate
nus tantu i cancia nouerant ab
hoc tepore p oes anglorum ecclesi
as discere ceperunt: primusq ex
cepto de quo supdiximus caita
di mgr northanhimbrorum ecclesi
is eddi cognomento stephanus
fuit. inuitatus de cancia a reue
rendissimo viro wilfrido: qui primus
inter epos qui de anglorum gente
essent. catholicum viuendi more
ecclesiis anglorum tradere didi
cit. Itaqz theodorus pelustrans
uniuersa ordinauit locis oppor
tunis epos: et ea que minus per
fecte reperit. hys quoqz iuuatibus
corrigebat In quibus et ceadda
epm cu argueret no fuisse
rite consecratu: rndens ille vo
ce humillima. si me nosti inqt
epatu no rite suscepisse libent
ab officio discedo: quippe qui neqz
me umqm esse dignu arbitra
bar: sz obedie iussus causa sub
ire hoc qmuis indignus consensi
At ille audiens humilitate rnsi
onis eius dixit no cu epatu debere
dimittere: sz ipe ordinationem
eius denuo catholica ratione
consumauit Eo autem tepore quo

defuncto deus dedit doruernensi
ecclesie epo qrebatur ordinabatur
mittebatur wilfridus quoqz de
britania gallia ordinandus e
missus: et qm an theodoru
rediit: ipe etia i cancia pbros et
diaconos usqz du archieps ad
sede sua perueniret ordinauit At
ipe veniens mox i ciuitate rho
fi ubi defuncto damiano epatus
ia diu cessauerat. ordinauit
viru magis ecclesiasticis discipli
nis institutu et vite simplici
tate contentu qm i seculi rebus
strenuu. tutt cui nome erat
putta: maxie etia modulan
di i ecclesia more romanoru
que a discipulis bti gregorii
pape didicerat peritu
Eo tepore prouincie merci
oru rex wlferi pfuit Qui
cu more ia romano sibi quoqz
suisqz a theodoro epm dari pe
teret no eis i nouu voluit ordia
re epm: sz postulauit a rege
oswi: ut illis epm epo ceadda
daret. qui i monasterio suo tuc
qd est i lestingahe quieta vitu
ageret: wilfrido amministrate
epatu eboracensis ecclesie necno
et northanhimbroru omi sed et
pictoru quousqz rex oswi ipm

procedere poterat. Et quia moris
erat eidem reuerendissimo antisti
ti euangelii opus magis ambu
lando per loca quam equitando perficere
iussit eum theodorus ubicunque
longum iter instaret equitare.
Multumque renitentem studio et
amore pii laboris ipse eum leua
uit manu sua in equum quia ni
mirum sanctum esse uirum comperit:
atque equo uehi quo esset necesse
compulit. Susceptum uero episcopatum
gentis merciorum simul et lin
disfariorum tradidit: iuxta ex
emplum patrum antiquorum in magna
uite perfectione administrare cu
rauit. Cui etiam rex wlferi do
nauit terram l familiarum ad
construendum monasterium in
loco qui dicitur ad bane idest ad
nemus in prouincia lindissi: in
quo usque hodie instituta ab
ipso regularis uite vestigia
permanent. Habuit autem sedem
episcopalem in loco qui uocatur liti
feld in quo et defunctus ac sep
ultus est: ubi usque hodie
sequentium quoque prouincie illi
us episcoporum sedes est. Fecerat uero
sibi mansionem non longe ab ec
clesia remotiorem: in qua secretius
cum paucis idest vii ut octo

fratribus quotiens a labore et ministe
rio verbi vacaret orare et legere
solebat. Qui cum in illa prouincia
duobus annis ac dimidio eccle
siam gloriosissime rexisset: affuit
superno iudicio dispensante tempus
de quo loquitur ecclesiastes quia
tempus mittendi lapides et tempus
colligendi. Superuenerit namque
clades diuinitus missa que per car
nis mortem viuos ecclesie lapi
des de terrenis sedibus ad edi
ficium celeste transferret. Cumque
plurimis de ecclesia eiusdem re
uerendissimi antistitis de car
ne subtractis veniret hora ipsi
ut transiret ex hoc mundo ad dominum:
contigit die quadam ut in prefata
mansione forte ipse cum vno tan
tum fratre cui vocabulum erat Owini
commoraretur: ceteris eius sociis
pro causa oportuna ad eccle
siam reuersis. Erat autem idem
Owini monachus magni
meriti et pura intentione superne
retributionis derelinquens mundum
dignusque per omnia cui dominus secre
ta sua reuelaret: dignus cuius
fide narranti audientes accom
modarent. Venerat enim cum regi
na edilthrida de prouincia
orientalium anglorum eratque

innus ministrorū ac princeps do
mus eius Qui cū crescēte fidei
feruore scto abrenūciare dispo
neret. nō hoc segniter fecit:
sed adeo mūdi rebus se exuit.
vt relictis oībus q̄ habebat.
simplici tm̄ habitu īdutus.
et securi et ascia ī manu ferēs.
veniret ad monasteriū eiusdē
reuerēdissimi patris quod vo
cat̄ lestigahē Nō etiā enī ad
ociū vt qdā sz ad laborē se mo
nasteriū itrare signabat:
qd ipm iā facto mōstrauit
Nā quo minus sufficiebat me
ditatiōe scripturarū: eo apli
us operi manuū studiū ipē
debat Denicq cū epo ī p̄fata
mansiōe pro sue reuerētia de
uotiōis inter frēs habitus: ipē
foris q̄ opus esse videbatur o
perabat: cū itus lectiōi va
caret ille Qui cū die qdā ta
le aliquid foris ageret. digressis ad
ecclesiā socijs vt dicere ceperā
et eps solus ī oratorio loci lec
tiōi vl oroī operā daret audi
uit repēte vt postea referebat
vocē suauissimā cātātiū atq
letantiū de celo vsq ad terrā
descendere Quā videlicet
vocē ab euro austro .i. ab alto
brumalis exortus p̄mo se audis
se dicebat: ac deīn paulatī eā
sibi appropiare donec ad tectū
vsq oratorij ī quo erat eps p̄ue
niret Quod ingressa totū iple
uit: atq ī giro circūdedit. At il
le dū sollicitus ī ea q̄ audiebat
aīm ītenderet: audiuit denuo
trāsacto q̄si dīmidie hore spacio
ascendere de tecto eiusdē oratorij
idē letitie cāticū: et ipa q̄ ve
nerat via ad celos vsq cū
ineffabili dulcedīe reuerti
Qui cū aliquātulū hore
q̄si attonitus maneret. et qd
hoc esset sollerti aīo scruta
retur: aperuit eps fenest
rā oratorij et sonitū manu
faciēs vt sepius cōsueuerat:
si qs foris esset itrare ad se
p̄cepit Introiuit ille cōcit9:
cui dixit antistes. Vade cito
ad ecclesiā: et hos vij frēs
huc facite venire: tu q̄q sil
adesto. Qui cū venisset: p̄o
amonuit vt virtute dilectio
nis et pacis adinuicē et ī oēs
fideles seruaret Instituta
quoq regularis disciplīe q̄
vel ab ipo didicisset. vel ī ipo
vidisset. vel ī prm̄ p̄cedētiū
fcīs siue dcīs īuenisset: indefessa

fide custodiret Dem subiunxit
diē sui obitus ī proximo istare
Itaque hospes ille inquit amabi
lis q̄ fr̄es nr̄os visitare sole
bat: ad me quoque hodie veni
re . meque de seculo evocare dig
natus ē propter quod reverte
tes ad ecclesiā dicite fr̄ib; .
ut et meū exitū dn̄o cōmēdēt :
et suū quoque exitū cuius hora
incerta ē . vigiliis orōib; bonis
operibus p̄venire meminerīt
Cumque hec et hijs similia plu
ra loqueret' atque illi accepta
bn̄dictiōe iā multū tristes
exissent : rediit ipse solus q̄ car
me celeste audierat : et pro-
sternēs se in terrā : obsecro
inq̄t p̄r liceat aliquid interroga
re . At ille . Interroga inq̄t
quod vis . Obsecro inq̄t di
cas quod erat cāticū illud
letātiū quod audivi veni
ētiū de celis sup̄ oratoriū h°:
et post tēpus redeūtiū ad ce
los Respōdit ille si vocem
carminis audisti . et celestes
cetus sup̄venire cognovisti:
p̄cipio tibi ī noīe dn̄i ne h°
cuiquā an̄ obitū meū dicas
Revera enī angelorū fue
re sp̄us q̄ me ad celestia

regna q̄ sēp amaba et deside
rabā p̄mia vocare venerūt
et post dies vij se redituros
ac me ad celestia secū ab
ducturos esse p̄miserūt .
Quod q̄de ita ut p̄dixerat
rat ope cōpletū ē Nā cōfestī
lāguore corporis tactus est:
et h°p dies ingravescēte vi̅ vi
est ei die p̄missū postq̄ dn̄ici
corporis et sanguinis se sacra
mētis muniuit . soluta ab
ergastulo corporis aīa sācta
ducētib; ut credi fas ē angelis
comitibus eterna gaudia
petiuit Nō mirū at si diem
mortis vel potius dominum
letus aspexit: q̄ sēp dn̄i vīni
ret sollicitus expectare cura
uit Itaque iter plura cōmen
te humilitatis doctrīe orōni
voluntarie paupertatis et cete
rarū virtutū merita mira
erat timori dn̄i subditus .
in tm̄ novissimorū suorū ī oī
bus opibus suis memor: ut
~~[illegible]~~ sicut m̄ q̄dā fr̄ de hijs
qui me ī scripturis erudie
bat . et erat ī monasterio ac
magisterio illius educatus
vocabulo thrū bert referre
solebat: si forte legēte eo

vel aliud quid agere re
pente flatus maior exur
geret venti. continuo mi
sericordiam dei inuocaret:
et eam generi humano propitia
ri rogaret. Si autem vio
lentior aura insisteret: iam
clauso codice in faciem pro
cideret atque obnixius orationi
incumberet. At si procella
maior aut imbrium perurgue
ret vel etiam choruscatio aut to
nitrua terras et aera ter
rerent: tunc veniens ad eccle
siam sollicitus orationibus ac
psalmis donec serenitas
aeris rediret fixa mente
vacaret. Cumque interro
garetur a suis quare hoc face
ret: respondebat Non legistis
quia intonuit de celo
dominus et altissimus
dedit vocem suam: misit sa
gittas suas et dissipauit
eos. fulgura multipli
cauit et conturbauit eos.
Mouet enim dominus aera ve
ntos excitat. iaculatur ful
gura. de celo tonat. vt
terrigenas ad se timendum
suscitet: vt corda eorum
in memoriam futuri iudicii

reuocet. vt superbiam eorum
dissipet. et conturbet auda
ciam: reducto ad mentem illo
tremendo tempore quando ille celis
et terris ardentibus venturus
est in nubibus in potestate
magna et maiestate ad
iudicandos viuos et mortu
os. Propter quod igitur oportet
nos admonitioni eius celesti
debito cum timore ac amo
re respondere: vt quotiens ae
re commoto manum quasi ad
feriendum minitans exerceat.
nec adhuc tamen percutit. mox
imploremus eius misericordiam: vt
discussis penetralibus cordis
nostri. atque expurgatis vitiorum
ruderibus. solliciti ne vnquam
percuti mereamur agamus
Conuenit enim reuelationi et
relationi praefati fratris de obitu
huius antistitis etiam sermo
reuerentissimi patris Egberti
de quo supra diximus: qui dudum
cum eodem Ceadda adolescente
et ipse adolescens in Hibernia
monachicam in meditatione
diuinarum scripturarum in orationi
bus et continentia vitam sedu
lus agebat. Sed illo postmo
dum patriam reuerso: ipse pe

regimnas pro dn̄o usq͡ȝ ad
finē ꝑmāsit. Ante Cū ergo
venirēt ad eū lōgo post te
pore gr̄a visitatiōis de
britānia vir sanctissimus
et continentissimus vocabu
lo hygbald: q̇ erat abbas
ī provīcia lindissi. et vi
sanctos deceba̅t de vita p̄o
rū ꝑm sermone faceret
atq͡ȝ hanc emulari gaude
ret: intervēnit mētio re
uerēdissimi antistitis ce
adda Dixitq͡ȝ egbertħ Scio
hoīeȝ ī hac īsula adhuc
in carne manētē. q̄ cū
vir ille de mūdo trāsiret.
vidit aīaȝ ceaddi frīs illius
cū agmīe angelorū de sede
angelorū descēdere de celo:
et assūpta secū aīa eius
ad celestia regna redire
Quod utrū de se an de alio
aliquo diceret nobis ma
net incertū. dū tn̄ hoc qđ
tātus vir dixit q͡ȝ verū sit
incertū esse nō possit Obijt
autē vi die nonarū marcia
rū: et sepultus est ꝑmo iux̄
ecclesiā sancte marie: sȝ post
modū constructa ibidē eccle
sia btīssi apl̄orū p̄ncipis
petri ī eādē sunt eius ossa
trāslata In quo utroque
loco ad īdiciū illius v̄tutis
solēt crebra ~~virtutū~~ sanitatū
miracula operari Denique
nup freneticus q̄dā dū ꝑ
cuncta errādo discurreret.
devenit ibi vespere nesciētibus
vel non curātibus loci
custodibus: et ibi tota nocte
requiescēs. mane sanato
sensu egressus. mirātibus et
gaudētibus q̄d ibi sanatus
dn̄o largiēte cōseq̄ret. ondit
Est enī locus idē sepulcri
tūba lignea ī modū do
mūcule facta coopertus: hn̄s
foramē ī pariete ꝑ qđ solēt
hii q̄ causa devotiōis illo
adveniūt manū suā imittē
ac ꝑtē pulveris inde sumē
Quā ī aqua cū miserīt. atq͡ȝ
hāc īfirmātibus iumētis
sive hoībus gustādā dederīt
mox īfirmitatis ablata mo
lestia cupite sospitatis gau
dia redibunt In cuius loco
ordinavit theodorus wynfri
dū virū bonū ac modestū:
q̄ sicut p̄decessores eius pro
vīcijs merciorū et mediter
raneorū āglorū et lindissārorū

epatus officio peesset. In q
bus tēporib⁹ wlferi q adhuc
superat regni sceptrū te
nebat. Erat aūt wilfridus
de clero eius cui ipe successe
rat antistitis et diaconatus
officio sub eo nō pauco tēpe
fungebatur iiij

Interea colmanus q de
q de scottia erat eps reli
quēs brittaniā tulit se
cū oes q̄s i lindisfarnē
nū isula cōgregauerat scot
tos: sed et de gēte anglorū vi
ros circiter xxx. q vtrique mo
nachice cōuersationis studi
is erāt ībuti: et relictis i
ecclesia sua aliquot fribus
p⁹ venit ad isulam hy vn
erat ad pdicādū gēti anglo
rū verbū dei destinatus:
deinde secessit ad isulā qndā
puā que ad occidētalē pla
gā ab hybernia procul se
creta sermōe scottico ynysbo
finde .i. isule vitule albe
nūcupat. In hac ergo pue
niēs cōstruxit monasteri
ū: et monachos ibi q̄s de
vtraque natiōe collectos ad
duxerat collocauit. Qui
iuicē cōcordare nō possēt
eo q scotti tēpe estatis quo
fruges erāt colligēde relic
to monasterio p nota sibi
loca dispsi vagarēt: at vo
hieme succedēte redirēt: et
his quos angli pparauerat
cōmuniter vti desiderabat.
Quesiuit colmanus dissēsioi
huic remediū: et circuiēs
oia ppe vel longe iueit locū
i hybernia isula aptū ad
monasteriū cōstruēdū q
lingua scottorū maget nōia
tur: emitque ptē eius nō grā
dē ad cōstruēdū ibi mo
nasteriū a comite ad cuius
possessioēz ptinebat: ea co
ditiōe addita vt pro ipo etiā
q eis locū cōmodaret. cōsist
entes ibi monachi dno p
ces offerrēt. Et cōstructo sta
tim monasterio iuuāte
etiā comite ac vicinis oib⁹
anglos ibidē locauit: relic
tis i pfata isula scottis. Qd
videlicet monasteriū vsque
hodie ab anglis tenet icō
lis: ipm nāque ē qd nūc grā
de de modico effectū mugeo
cōsuete vocat: et cōuersis
iā dudū ad meliora istitu
ta oibus egregiū examen

cõtinet monachorũ: q̄ de
prouĩcia anglorũ ibi collũ
ad exemplũ venerabiliũ
prm̄ sub regula et abbate
canonico ĩ magna cõti
nẽtia et ꝓprio labore manu
ũ viuebat

Anno dñice incarnati
onis sexcetesio lxx°.
qui est annus sedes ex quo
britãniã venit theodorus:
oswi rex northanhimbrorũ
pressus est ĩfirmitate q̄
et mortuus est ãno etatis
sue lviij. Qui tm̃ eo tpe
tenebatur amore romãe
et aplice institutiõis: vt
si ab ĩfirmitate saluaret
etiã romã venire ibiq̄
ad loca sacta vitã finire
disponeret: wilfridũq̄
epm̃ ducẽ sibi itineris fieri
promissa nõ pua pecunia
rũ donatiõe rogauit. Qui
defunctus ē xv die kalẽda
rũ merciarũ: et egfridũ
filiũ regni heredẽ reliquit.
Cuius regni ãno tercio
theodorus cogit cõsiliũ e
piscoporũ vna cũ eis qui
canonica prm̃ istituta

et diligerẽt et nossent mgr̃is
ecclesie pluribus. Quibus
pariter cõgregatis dili
genter ea que vnitati pa
cis ecclesiastice cõgruerẽt
et quo aĩo pontifice dece
bat cepit obseruãda docere.
Cuius synodice huiusmodi
textus ē. In nõie dñi dei
et saluatoris nr̃i ihũ xp̃i
regnãte ĩ perpetuũ et gu
bernãte suã ecclesiã eode
dño nr̃o ihũ xp̃o: placuit
cõuenire nos iuxta mo
re canonũ venerabiliũ
tractaturos de necessariis
ecclesie disciplinis cõue
nimus at die xxiiij mensis se
ptẽbris indictiõe prima loco
q̄ dicitur heruntford. ego quidem
theodorus quamuis indignus
ab aplica sede destinatus
doruernensis ecclesie eps:
et cõsacerdos ac frater nr̃ re
uerentissimus bisi orienta
liũ anglorũ eps. Quibus
etiã frater et consacerdos nr̃
wilfridus northanhimbro
rũ gẽtis eps p̃ pprios legatari
os affuit. Affuerunt au
tem et fr̃es et cõsacerdotes nr̃i

putta episcopus castelli cantu-
ariorum quod dicitur rhofescestir. E-
leutherius episcopus occidentali-
um saxonum. et wilfridus episcopus
merciorum. Cumque conuenientes
iuxta ordinem quique resedis-
semus. coepi rogo inquam dilec-
tissimi fratres propter timorem et
amorem redemptoris nostri ut in
commune omnes pro nostra fide tracte-
mus: ut quaeque decreta ac defi-
nita sunt a sanctis ac probabi-
libus patribus incorrupte ab
omnibus seruentur. Haec et alia
quamplura quae ad caritatem
pertinebant unitatemque ecclesiae
seruandam: prosecutus sum.
Cumque explessem praelocutionem.
interrogaui unumquemque eo-
rum per ordinem si consentirent ea
quae a patribus canonice antiquitus
sunt decreta custodire. Ad quod
omnes consacerdotes nostri responden-
tes dixerunt. Optime omnibus
placet: quaeque diffinierunt sanctorum
canones patrum. nos quoque omnes
alacri animo libentissime seruare.
Quibus statim protuli eundem
librum canonum. et ex eodem li-
bro decem capitula quae per loca nota-
ueram. quae maxime nobis necessaria

sciebam illis coram ostendi: et
ut haec diligentius ab omnibus
susciperentur rogaui. Primum
capitulum: ut sanctum diem paschae
in commune seruaremus dominica post
quartam decimam lunam mensis
primi. Secundum: ut nullus episcoporum
parrochiam alterius inuadat:
sed contentus sit gubernatione
creditae sibi plebis. Tertium:
ut quaeque monasteria deo conse-
crata sunt nulli episcoporum liceat
ea in aliquo inquietare nec quicquam de
eorum rebus uiolenter ab-
strahere. Quartum: ut ipsi
monachi non migrent de lo-
co in locum de monasterio in mo-
nasterium nisi per dimissionem pro-
prii abbatis: sed in ea permaneant
obedientia. quam tempore suae conuersi-
onis promiserunt. Quintum: ut
nullus clericorum relinquens pro-
prium episcopum passim quolibet dis-
currat: neque alicubi ueniens
absque commendaticiis litteris sui
praesulis suscipiatur. Quod si semel
susceptus noluerit inuitatus
redire: et susceptor et is qui
susceptus est excommunicationi
subiaceat. Sextum: ut episcopi atque
clerici peregrini contenti sint

hospitalitatis munere ob-
lato: nulliq(ue) eorum liceat ul-
lum officium sacerdotale abs-
q(ue) permissu episcopi in cuius p-
rochia esse cognoscitur agere.
Septimum ut bis in anno sinodus
congregetur. Sed quia diuerse cause
impediunt: placuit omnibus in
commune ut kalendis augusti in loco
qui uocatur clofeshoch est semel se-
mel congregetur in anno. Octauum
ut nullus episcoporum preferat se
alteri per ambitionem: sed omnes cog-
noscat tempus et ordinem consecra-
tionis sue. Nonum in commune tracta-
tum est ut plures episcopi crescente
numero fidelium augerentur:
sed de hac re siluimus. Decimum
capitulum pro coniugiis ut nulli
liceat nisi legitimum habere con-
nubium. nullus incestum faciat.
nullus coniugem legitimam sibi
propriam nisi ut sanctum euangelium docet
fornicationis causa relinquat.
Quod si propriam quisque expulerit co-
niugem sibi legitimo coniuncta
matrimonio si christianus esse
voluerit, recte nulli alteri
copuletur: sed ita maneat aut
proprio reconcilietur coniugio. Hiis
itaque capitulis in commune tractatis

ac definitis ut nullum deinceps
ab aliquo nostrum oriretur scandalum
contentionis aut aliqua pro
aliis diuulgarentur: placuit
etiam ut que definita sunt unus
quisque nostrum manu propria sub-
scriptione confirmaret. Quam
sententiam definitionis nostre titil-
lo notario scribendam dictaui. Ac-
tum in mense et indictione suprascripta.
Quisquis igitur contra hanc sententiam
iuxta decreta canonum nostra
etiam consensione ac subscriptione
manus nostre confirmatam quo-
quomodo venire eamque infringere
temptauerit, nouerit se ab omni of-
ficio sacerdotali et nostra soci-
etate separatum. Diuina nos
gratia in unitate sancte sue
ecclesie viuentes custodiat
incolumes. Facta autem est hec sinodus
anno ab incarnatione domini sex-
centesimo lxxiii. quo anno rex
cantuariorum egberth mense
iulio obierat: succedente in
regnum fratre lothere. qui ipse
regnum tenuit annos xi et menses vii. tunc
Bisi autem episcopus orientalium fra-
trum anglorum qui in prefata si-
nodo affuisse perhibetur: ipse
erat successor bonifacii

cuius sup̄ meminī⁹ vir mlte
te sanctitatis et religiois
Nam bonifatio post x et
vij anos epatus sui defun
cto: eps ipe p eo theodoro
ordinate factus Quo ad
huc supstite · sz grauissia
ifirmitate ab amistrato
epatu phibito: duo sut
p illo · ecci et badwini electi et
cosecrati epi: ex q̄ vsq̄ ho
die puīcia illa duos hre
solz epos

Nec mlto p⁹ hec elap
so tpe offensus a wi
frido theodorus ar
chiepo merciorū epo p me
ritū cuiusdā iobedientie · de
posuit eū de epatu p⁹ anos
no mltos epatus: et i loco
eius ordiauit epm sexuul
fū q̄ erat costructor et ab
bas mōstery quod dr̄ medes
hamstedi i regioe giruiorū
Depositus vero wifridus
redijt ad monasteriū suū
qd̄ dr̄ ad barue: ibiq̄ i op
tia couersatioe vitā fini
uit. Tūc etiā orietalibus
saxonibus q̄bus eo tpe pfue
rūt sebbi et sigeri q̄rū sup̄

meminī⁹: eartowaldū costi
tuit epm i ciuitate ludo
nia Cuius videlicz viri
et i epatu et an epatū vita
et couersatio fertur fuisse
sanctissia: sicut etiā nūc ce
lestiū signa virtutū idicio
sunt Etem vsq̄ hodie fere
trū eius caballariū q̄ ifir
mus vehi solebat seruatū
a discipulis eius: mltos fe
bricitātes vt alio q̄libz mor
bo ifessos sanare nō desinit
Nō enī suppositi eidē vt ap
positi feretro curantur egro
ti: sz et assule de illo abscise
atq̄ ad ifirmos allate cita
illis solent afferre medelā
Hic sane p̄usq̄ eps esset
factus · duo pclara mōsteri
a vnū sibi et alterū sorori
sue edilberge costruxerat:
qd̄ vtruq̄ regularibus dis
ciplis optie istituerat Sibi
quidē i regioe sudargiona
iuxta fluuiū tamēsem in
loco q̄ vōt cerotesei · i ceroti
isula: sorori at i orietaliū
saxonū puīcia i loco q̄
vōt iberīgau i q̄ ipa deo de
uotarū mater et nutrix

possꝫ existere feciarū Que
suscepto mōsterij regimine
cōdignā se ī oībꝫ epo frē
et ipa recte viuēdo· et subiec-
tis regulariter ac pie cōsu-
lēdo pbauit: vt etiā celestia
īdicio fuere miracula
vij In hoc etenī mōsterio
plura sūt signa v̓tu-
tū patrata: q̄ ad memo-
riā edificatiōēq̄ sequētī-
ū ab hijs qui nouere descp̄-
ta hn̄tᵘ a m̄ltis: e q̄bꝫ et nos
aliq̄ historie nr̄e ecclesiasti-
ce īserē curauimꝫ Cū tē-
pestas sepe dc̄e cladis late
cuncta depopulās· etiā pte
mōsterij huiꝫ illā qua ~~viri~~
virī tenebāt īuasissꝫ· et pas-
sim cotidie raperētᵘʳ ad
dn̄m: sollicita mr̄ cōgrega-
tiōis q̄ hora etiā mōsteriū
pte q̄ ancillarū dei caterua
a virorū secreta cōtubernio
erat eadē plaga tāgeret· ~~cūq̄~~
crebrius ī cōuētu sororū
requirē cepit q̄ loco ī mōsterio
suo corpa sua poni et cimi-
te[...]riū fieri vellet· cū eas
eodem q̄ ceteras extermīnio
rapturas e mūdo cōtigeret

Cūq̄ nichil certi nisi tamen
si sepius īq̄rēs accepissꝫ a
sororibꝫ: accepit et ipa cū
oībus certissimū supne p̄ui-
siōis n̄sū Cū enī nocte q̄-
dā expletis matutīe laudis
cātibus egresse de oratorio
famule xpi ad sepulcra
frm̄ qui eas ex hac luce p̄ces-
serāt solitas dn̄o laudes de-
cātarent: ecce subito lux emis-
sa celitus veluti linteū mag-
nū venit sup oēs: tātoq̄ eas
stupore pcussit vt etiā cān-
tū qd̓ canebāt tremefacte īter-
mitterent Ipe aūt splēdor emis-
se lucis ī cuiꝫ cōpatiōe sol
meridianꝫ videri possꝫ obscu-
rus: nō m̄lto post illo ele-
uatꝫ de loco ī meridianā
mōsterij ꝑtē ad occidētē ora-
torij secessit: ibiq̄ aliq̄diu
remoratus et ea loca opiēs
sic videtibus cunctis ad celū
se alta subduxit· vt nulli
eēt dubiū qn ipa lux q̄ aīas
xpi famularū eēt ductura
vt susceptura ī celis etiā
corpibꝫ earū locū ī q̄ q̄ui-
tura et diē resurrectiōis
expectatura mōstraret

Cuius lucis radius tātus
extitit: vt qdā frīb9 seni
or q ipā hora ī oratorio
eorū cū alio iuniore posi
tus fuerat referret mane
q ingressi p rimas ostiorū
et fenestrarū radij lucis
oēm diurnu lūīs viderent
tur superare fulgorē
Erat ī eodē mōsterio
ptrū circiter nō aim
plius annorū ēsica
noīe q iā p īfatilē adhuc
etatē ī virginunū deo dedi
catarū solebat cella nu
triri, ibiqz meditari. Hic
pfata pestilētia tactus·
vbi ad extrema puenit·
clamauit 3º. vna de conse
cratis vginib9 ipo ea noīe
qsi pntē alloquēs eadgid
eadgid, eadgid· et sic tpa
lē terminās vitā itrauit
eternā. At virgo illa quā
moriēs vocabat mox ī lo
co quo erat eadē attacta
īfirmitate, ipo quo vōta
ē die de hac luce subtracta:
et illū q se vocauit ad reg
nū celeste secuta est. Itē
qdā ex eisdē ancillis dei cū

pfata tacta morbo atqz ad
extrema esset pducta ··· cepit
subito circa media nocte
clamare hijs q sibi ministra
bat: petēs vt lucernā ex
tingueret q ibi erat acce
sa. Qd cū frequēti voce
repeteret nec tn ei aliqs
obtēparet ad extremū in
tulit Scio q me hc insana
mēte loqui arbitramini:
sz sciatis nūc nō ita ee cognos
cite. Ita vere dico vobis
q domū hanc tāta luce
impletā ee pspicio: vt
vra illa lucerna m oīo mo
de obscura videat. Et cū nc
adhuc qdē illa talia loqn
te quisq̄ rñderet vt assē
sū pberet: iterū dixit Ac
cēdite ergo lucernā illā
qndiu vultis. Attn scitote
qt nō ē mea: nā mea lux
īcipiēte aurora m aduē
tura ē. Cepitqz narrare q
apparuit sibi vir qdā dei
q eodē anno fuerat defunctus
dicēs q veniēte diluculo p
hēne eēt ītura ad lucē.
Cuius veritas visiōis cita
exortū diei puelle morte

ꝓbata est

Cum aut et ipa mr pi
a deuote cogregatiois
edilburg eet rapie
da de mudo: apparuit vi
sio veneranda cuida de soro
rib9 cui nome erat torchtyd:
q mltis ia anis i eode mo
nasterio comorata et ipa
sp i oi humilitate et sinceri
tate deo seruire satagebat:
et adiutrix disciplie regu
laris eide mri existere mi
nores docedo vl castigado
curab curabat. Cuius vt v
tus iuxta aplm i ifirmi
tate pficeret tacta e repete
grauissio corporis morbo: et
p anos ix pia redeptoris
nri puisioe mltu fatigata.
videlz qtq i ea sordidatis
vicij iter virtutes ignoran
tia vl icuria residissz. totu
hoc camino diute tribula
tiois excoqret. Hec ergo qda
nocte icipiete crepusculo
egressa de cubiculo qua mae
bat vidit maifeste qsi corp9
hois qd eet sole clarius sin
done iuolutu i sublie ferri:
elatu videlicz de domo i qua

sorores pausare solebat. Cu
diligetius ituerer q trahere
leuaret sursu h' qua cotem
plaret spes corpis gloriosi
vidit qsi funibus auro cla
rioribus i supna tollebatur
donec celis patetib9 itrodu
ta/ amplius ab illa videri
no potuit. Nec dubiu re
masit cogitati de visioe
qn aliqs de illa cogrega
tioe citi9 eet moriturus: cu
ius aia p bona q fecit o
pa qsi p funes auro cla
leuanda ad celos. Quod reue
ra ita cotigit. Na no multis
tis iterpositis diebus deo
dilca mr cogregatiois educta
e ergastulo carnis educta
est: cuius tale costat fuisse
vita vt nemo q ea nouerat
dubitare debeat qn ei exeunti
de hac vita celestis patrie pa
tuerit igressus. In eode
quoqz mosterio qda erat
sctimonialis feia. et ad secu
li huius dignitate nobilis:
et i aore futuri sclo nobili
or. Que ita mltis ia anis
oi corporis officio eet destitu
ta: vt ne vnu qde mebru

mouere ipa valeret Hec
vbi corpus abbatisse vene
rabilis i ecclesia delatu do
nec sepulture daret cogno
uit: postulauit se illo affer
ri et i modu oratiu ad illd'
iclinari Quod du fieret: q
si allocuta viuete rogauit
vt apud miam pij coditoris
ipetraret se a tatis tā diu q
diutinis cruciatibus absol
ui Nec multo tardius exau
dita e: na post dies xij et
ipa educta ex carne tpales
afflictioes eterna mercede
mutauit Cu pfata vero xpi
famula torchtid tres adhuc
annos post obitu dne i hac
vita teneretur: tm ea q p
diximus ifirmitate cocta
est vt vix ossibus hereret
Ad vltimu cu tepus ia re
solutiois istaret: no solu
mebrorū ceterorū sz et ligue
motu caruit Quod cu tri
bus diebus ac totide noctibus
ageretur subito visioe spua
li recreata os aperuit: as
pectansq i celu sic ad ea
qua ituebat visioem ce
pit loq Gratus mi est aduē
tus tuus multu: et bn venisti
Et hoc dco parup reticuit.
q̄si rn̄su eius que videbat et
cui loqbat expectans: rursuq
q̄si leuiter idignata subiux
it. Neq q̄q hoc leta ferre qo
Rursuq modico siles. tertio
dixit Si nullatenus hoc fieri
potest: obsecro ne sit logum
spaciu i medio Et sicut an
paululu siles: ita sermoez
conclusit Si oimodis sit defi
nitu neq hac snīaz licz imu
tare: obsecro ne aplius q̄ h'
solumo pxia nox itersit
Quibus dcis iterrogata a
circu sedetibus cu q loqret:
cu carissima igit mre mea edil
berga. Ex q itellexere q ipa
ei tps sue trasmigratiois
primu nunciare venisset Na
ita vt rogabat trasacta vna
die et nocte soluta carnis
viculo simul et ifirmitatis
ad eterna salutis gaudia
itrauit.

Successit aut edilberge
i officiu abbatisse
deuota deo famula hil
delidis: multisq anis .l. vs
q ad vltimā senectute eidem

mōsterio strenuissime et i ob
seruātia disciplīe et i caru
q̄ ad coēs vsus ptīet rerū
prudentia psuit. Cū cū pop
ter angustiā loci i q̄ mōste
riū cōstructū est placuis
sz vt ossa famolorū famla
rumq̄z xpi q̄ ibidē fuerat
tumulata tolleret et trās
ferret oīa i ecctiaz bte dei
genitricis vnoq̄z cōderet
in loco. quocies ibi claritas
luis celestis. quāta sepe
fraglātia miradi appa
ruerit odoris. q̄ alia sū sig
na ōnsa i ipso libro de quo
excerpsimus q̄sq̄z legerit inue
niet Sane nullatenus ar
bitror miraculū pterēū
dū sanitatis. qd' ad ipsum
cimiterium deodicate congre
gatiōis fcm idē libellus
refert. Erat q̄ppe i prio
comes q̄dā cuius vxor ingrū
ente oculis caligīe subita
tm p dies eadē molestia
crescēte grauata est. vt
nec minimā q̄dē lucis possz
pticulā videre Cū cū ali
quādiu cecitatis huius noc
te clausa manēt. repente

venit i mēte. q: si delata
ad mōsteriū virginum
scōnialiū ac religiosas pfe
teret scōrū. pdita possz re
cipere lucē sēt distulit
quī cōtinuo qd' mēte cōce
perat expleret Pducta
nāq̄z a puellis suis ad
mōsteriū q: i prio erat
vbi fidē fm sue sanatiōis
itegrā se hēc pfessa. intro
ducta est ad cimiterium
Et cū ibidē diutius flec
tenibus oraret. nichilo
tardius meruit exaudi
ri Nā exurgēs ab orōe prius
q̄ exiret de loco petite lu
cis grām recepit. et q̄ famu
larū manibus adducta fu
erat. ipa libera pedi
icessu domū leta reuersa
est. q̄si ad hoc solūmodo lu
ce amitteret tpalem. vt
q̄nta scīs xpi in celis lux
que gratia virtutis pos
sideret sua sanatiōe
demonstraret

Eodem tpe perat regnio
orientaliū saxonū
vt idē libellus eciā docz
vir multū deuotus nōie sebbi

cunus sup̄ memini9 Erat
cum religiosis actib9 cre
bris, pcib9 pius: ecclesia
rū actib9 itētus plurimū:
vitā puatā et monachicā
cunus regnū diuicys et ho
noribus pferes: quā et
olusi nō obstiatus coiugis
animus diuortiū negaret
relicto regno subissz. Vn̄
multis visū vt sepe dcm̄
est: q talis cū virū epm̄
magis q̄ rege ordīare
deberet. Cumq3 anos xxx
i regno miles regni celes
tis exegissz correptus in
firmitate pmaria q̄ et
mortuus est: amonuitq3
coniuge vt vl tūc diuīo
seruicio se pariter mācī
paret. cū aplus pīter
mūdū aplecti vt potius
mūdo seruire nō posset
Quod dū egre ipetraret
ab ea. veīt ad atistitē lu
donie ciuitatis vōbulo
Waldheri q̄ eartowaldo
successerat: et p eius bndic
tioēm habitū religiōis
quē diu desiderabat acce
pit. Attulit aūt eidē sū
mā pecūie nō puā paupe-
peribus erogādā: nichil
oīmodis sibi reseruās: sed
paup spū magis ppt regnū
celorū manere desiderans
Qui cū iguescēte pfata
egritudie die sibi mortis
imminē sensissz: timere cepit
hō āi regalis ne ad mortē
veiēs tāto affectus dolore
aliqd īdignū sue psone vt
ore pferret vt aliorū motu
mēbrorū gereret. Vn adse
pfato epo accersito vrbis
lūdonie ī q̄ tūc ipe manebat:
rogabat ne plures eo mo
riētē q̄ ipe eps et duo sui
mīstri adesset. Qd dū eps
libētissie se facturū pmit
teret. nō multo p9 idē vir
dei cū mēbra sopori dedissz:
vidit visioēm cōsolatoriā
q̄ oēz ei anxietatē mēorate
sollicitudīs auferret: isu
p et q̄ die eet hāc vitā ter
miaturus oīderet vidit enī
vt post ipe referebat tres
ad se veīsse viros claro īdu
tos habitu: quorū vn9 re
sidens āte lcm̄ ei9 statib9
hys q̄ secū aduenerat

comitibus et īterrogātib9
de statu ei9 q̄ lāguēte vi
sitare venerat · dixit q̄ paia
eius et sīn vllo dolore ēēt
egressura de corpe · et cū mḡ
no lucis splēdore: sȝ et ter
ciū exīn die quo ēēt moritu
rus īsinuauit Quod ita
vtrumqȝ vt ex visiōe didicit
cōpletū est Nā dehīc tertio
cōpleta hora nona die sub
ito q̄si leuiter obdormiēs sīn
vllo sēsu doloris emisit spm̄:
cuius corpori tumulādo p̄
parauerat sarcofagū la
pideū · Sȝ cū huic corp9 īpo
nere cepisset: īuenerūt hoc
mēsure palme lōgius ēē sar
cofago · Dolātes ergo lapidē
īquātū valebāt addiderūt
lōgitudī sarcofagi q̄si duo
rū digitorū mēsura: sȝ nec
sic q̄dem corpus capiebat
Vn̄ difficultate tumulādi
fc̄a cogitabāt aut aliū q̄rē
loculū aut ipm̄ corp9 si pos
set ī genibus flectēdo breui
are donec ipo loculo caperet:
sȝ mira res et nō ī celitus
fc̄a ne alīq̄d horū fieri debe
ret p̄hibuit Nā subito astāte
epō et filio regis eiusdē ac
mōcho sigehardo q̄ post illū
cū fratre suefredo regnauit et
turba hoīm nō modica: īuē
tū est sarcofagū illud cōgru
e latitudīs ad mēsurā corpo
ris: adeo vt a pte capitis
~~ecia~~ eciā ceruical posset īter
poni: a pte vero pedū men
sura q̄tuor digitorū ī sarco
fago corpus excederet Cōdi
tus ē aūt ī ecclesia btī doctoris
gētiū: cuius edoctus mōi
tis celestia sperare didicerat
Quartus occidētaliū
saxonū ātistes leuthe
rius fuit Siq̄dē birin9 pri
mus ēiusdē gētis
scd̄s agilbertus · tercius ex
tit wini Cū vero mortuus
ēēt cōwalch quo regnāte idē
leutherius epūs factus est:
acceperūt subreguli regnū
gētis · et diuisū īter se tenu
erūt ānis circiter decē · Ip
sisqȝ regnātibus defunctus
ille: et ~~epatu9~~ epatu functus
heddi p̄ eo cōsecratus a theo
doro ī ciuitate lūdonia Cui9
epatus tpe deuictis atqȝ amo
tis subregulis: ceadwala
suscepit impiū · Et cū hoc

duobus annis tenuisset. tandem
superni regni amore reliquit
conpunctus. eodem adhuc presu
le ecclesiam gubernante. at ro
mam abiens vitam finiuit ibi
dem. ut in sequentibus latius
dicendum est. Anno autem ab incar
natione domini sexcentesimo lxxvi°.
cum edilred rex merciorum ad
ducto maligno exercitu
cantiam deuastaret. et ecclesi
as ac monasteria sine respectu
pietatis vel timoris diuini
fedaret. ciuitatem quoque rhofi
in qua putta episcopus quamuis eo tempore
absens erat communi clade absumpsit.
Quod ille ubi conperit ecclesiam
suam rebus omnibus spoliatam.
diuertit ad sexuulfum mer
ciorum episcopum. et accepta ab eo
possessione ecclesie cuiusdam et agel
li non grandis ibidem in pace
vitam finiuit nichil omnino de
restaurando episcopatu suo agens.
quia sicut et supra diximus magis
in ecclesiasticis quam in mundanis
rebus erat industrius. sed in
ecclesia illa deo seruiens. et ubi
cumque rogabatur ad docendam ecclesiam
diuertens. Pro quo theodorus
in ciuitate rhofi withelmum

consecrauit episcopum. Sed illo post
multum temporis pro inopia rerum ab
episcopatu decedente: gedmundum
pro eo substituit antistitem
Anno dominice incarnationis
sexcentesimo lxxvii°. qui est annus ipsius
regis egfridi viii°. apparuit
mense augusto stella que dicitur co
meta. et tribus mensibus per
manens matutinis horis ori
ebatur. excelsam radiantis
flamme quasi columpnam preferens.
Quo eciam anno orta inter ipsum
regem ethfridum et reuerendis
simum antistitem wilfridum
seditione pulsus est idem an
tistes a sede sui episcopatus.
et duo in loco eius substitu
ti episcopi qui northanimbrorum
genti preessent. bosa videlicet qui
deirorum. et eata qui bernicio
rum prouinciam gubernaret. hic
in ciuitate eboraci. ille in au
gustaldesi ecclesia cathedram
habens episcopalem. ambo de monacho
rum collegio in episcopatus gradum
accersiti. Cum quibus et eate
dis in prouincia lindisfarorum
quam nuper rex ecgfridus
superato in bello et fugato
wlfere optinuerat ordinatur.

epō: et huic eadē prouīcia
pmū accepit psulē: scdm
ediluinū tertiū eadgarū.
quartū cubertū q̄ ī pnti
habet Habebat eni ante
eatedū antistite sexuulfū:
q̄ ecia merciorū et mediter
raneorū anglorū eps fuit
Vn̄ et expulsus de lidissi
ī illarū prouīciarū regi
mie pmāsit Ordiati sūt
āt eatedis bosa et eata ebora
ici ab archiepo theodoro.
Qui ecia post tres abcessi
oīs wilfridi ānos. horū
numero duos addidit ātisti
tes: trubertū ad ecclām
augustaldēsem remeāte
eāta ad lidissfarnēsem.
et truwinū ad puīciā pic
torū: q̄ tūc tpis anglorū
erat ipio subiecta Catedū
vero de lidissi rexūsū eo q
edilred recepisset: rifesi ec
clesie pfecit Pulsus aūt
wilfridus ab epatu suo
et mlta loca puagatus
romā adiit. britāniā redijt:
et si ppt inimicias meorati
regis ī pria suīe ī proch
ia sua recipi nō potuit:
nō tn̄ ab euāgelizādi potuit
ministerio phiberi Siqdē di
uertēs ad prouīciā austra
liū saxonū q̄ post cātuua
rios ad austrū et occidē
usq̄ ad occidētales saxones
ptigit. hn̄s terra familiar
septē miliū et eo adhuc tpe
paganis cultibus seruie
bat: huic verbū verbū
fidei et lauacrū salutis
ministrabat Erat eni regi
ipius rex edilwach nomi
ne nō multo añ babtisatus ī prouī
cia merciorū pnte et sug
gerēte rege wlfere a quo
ecia egressus de fonte filii
loco susceptus est In cuius
signū adoptionis duas illi
prouīcias donauit: vecta
videlz īsulam. et meāno
rū prouīciā ī gēte orientā
liū saxonū Itaq̄ epo cōce
dēte ymo multū gaudēte
rege pmos prouīcie duces
ac milites sacrosācto fōte
abluebat Verū pbri Eappa
et eappa et burghelm et
oiddi cetera plebē vel tūc
vel tpe subsequēte babtiza
bat Porro regia noīe ebba

ĩ sua ·i· hwiccioꝝ̄ prouĩ
cia fuerat babtizata Erat
enĩ filia eanfridi fr̃is euge
ri. q̄ ābo cũ suo pp̄lo fuere
xp̄iani: ceterũ tota prouĩ
cia australiũ saxonũ diui
ni noīs et fidei erat ignara
Erat aũt ibi mōchus quidā
de natiōe scottorũ vocabulo
dicul: hn̄s monasteriolũ
pmodicũ ĩ loco q̄ vocat̃ bu
sanhe silius et mari circũ
datũ: et ĩ eo fr̃es quinqȝ siue
sex ĩ humili et paupi vita dn̄o
famulātes: sȝ puincialiũm
nullus eorũ vel vitā emula
ri vel p̄dicatiōem curabat
audire. Euangelizās vero
genti eps̄ wilfridus: nō so
lũ eā ab erumpna ꝑpetue
dāpnatiōis. verũ et clade
īfanda tp̄alis īteritus eri
puit. Siqdē tribus ānis an̄
aduētũ eius ĩ prouĩcia/
nulla illis ĩ locis pluuia ceci
derat: vñ et fames acerbis
sia plebē ĩuadēs ĩpia nece
prostrauit. Deniqȝ fertur q̄
qdragīta aut quīqȝgīta si
mul hoīes ĩedia macerati
sepe pcederet ad p̄cipiciũ
aliqd̄ siue ripā maris:
et iūctos seipos misere ma
nibus pit̃qȝ oēs aut ruina
perituri aut fluctibus ab
sorbēdi deciderent. Verũ ipa
die q̄ babtisma fidei gēs
suscepit illa descēdit plu
uia serena. et copiose re
floruit terra: redijtqȝ ar
uis ānus letus et frugif̄
sicqȝ abiecta prisca super
sticiōe et sufflata idolatria
cor oīm et caro omiũ exulta
uerũt ĩ deũ viuũ: ītellige
tes eũ q̄ verus est deus/ et
īterioribus se bonis et exte
rioribus celesti gr̄a ditasse.
Nā et ātistes cũ venisset ĩ
prouĩcia tātaqȝ ibi famis
penā videret: docuit eos
piscādo victũ qrere. Naqȝ
mare et flumīa eorũ piscibȝ
habūdauerũt. Sȝ piscādi
peritia gēti nulla nisi ad
anguillos tm̄ ĩerat. Collātis
ergo retibus anguillaribus
hoīes ātistitis miserũt ĩ
mare: et diuina se iuuāte
gracia mox cepere pisces
diuersi gñis trecētos Quibꝰ
trifariam diuisis cētum

paupibus dederūt. terrā
hys a quibus terra acce-
perūt. terrā i vsus suos
habebat. Quo bn̄ficio
multū antistes tot omi-
converterat i suū amorem.
et liberatus eo p̄dicante ce-
lestia sperare ceperūt.
tuius tpalia susceperūt
bona. Quo tpe rex edil-
wach donavit reverendissio
wilfrido terrā lxxxviij fa-
miliarū vbi suos hoies
qui exules vagabat̄ reci-
pere possz. qd̄ dicit̄ seles-
heu. latine isula vituli ma-
rini. Est enī locus vndiqz
mari circūdatus. pter oc-
cidente vnū lz ingressū. am-
plitudis quasi iactus fū-
de. q̄lis loc9 a latis p pea
isula. a grecis solz chero-
nessos vocari. Hic ergo
locū cū accepissz eps wil-
fridus fūdavit ibi monaste-
riū ac regulari vita isti-
tuit. maxie ex hys quos
secū adduxerat fribus.
qd̄ vsqz hodie successores
eius tenere noscūt. Namqz
illis ipe i ptibus antis-
quisqz hoc est ad mortem vs-
qz ecgfridi regis. merito
oībus honorabilis offi-
ciū epatus et verbo exer-
cebat et opere. et qm̄ tunc
p̄fata loci possessiōe oēs
q̄ ibidē erāt facultates
cū agris hoībus donavit
oēs fidē xpi istitutos vn-
da babtismatis abluit. Int̄
quos servos et ancillas du-
centos quīquaginta quos oēs non
solū babtizādo a servitu-
te demoniaca salvavit. sed
etiā libertate donādo hua-
ne iugo servitutis absol-
vit.

In quo tūc monasterio
nōnulla celestis grē
dona ostensa fuisse phibent̄
vtpote vbi nup expulsa
diaboli tirānide xps iā reg-
nare ceperat. E quibus
vnū q̄dqz michi reverendissi-
mus antistes acca sepius
referre et a fidelissimis eius-
de fribz sibi relatū asserere
solebat. memorie mādare co-
modū duxim9. Eodē ferme

tpe quo ipa puīcia nomē
xpī susceperat: multas bri
tanie puīcias mortalitas
seua corripiebat Que cū
pfatū quoqz mōsteriū cui
tūc regēdo famulus xpi ac
religiosissimus sacerdos
vocabulo cappa pfuit. nui
tu diuine dispēsatiōis atti
geret: mittitqz siue de hys q̄
tū antiste illo venerat siue
de illis q̄ de eadē prouincia
saxonū nup ad fidē vota
ti fuerāt. passim de hac vi
ta raperēt: visū fr̄ibus ē
triduanū ieiuniū agere
et diuinā īplorare supplici
ter clemētiā. vt mitaz sibi
dignaret̄ īpedere: et siue
periclitātes hoc morbo a
pūti morte liberaret: seu
raptos e mūdo a ꝑpetua
aīe dapnatiōe seruaret.
Erat tūc tpis ī eodē mōste
rio puerulus q̄dā de nati
ōe saxonū nup ad fidē vo
catus: q̄ eadē tactus īfir
mitate nō pauco tpe recu
bās ī lcō iacebat. Cū ergo
secūda mēorati ieiunij ac
supplicationū dies agēt:
cōtigit forte ipm puerū
hora ferme secūda diei ī lo
co ī quo eger iacebat solū
īueniri. Cui subito dispōe
diuia btissimi aplorū pri
cipes dignati sūt apparere.
Erat eīn puer mitiū sim
plicis ac modesti aī: since
raqz deuotiōe sacramēta q̄
susceperat seruās Salutātes
ergo illū verbis pyssīs apti
dicebat Noli timere morte
fili ꝓ qua sollicitus es: nos
enī hodierna die te ad celesti
a regna pducturi sumus
Sz pmū expectare debes do
nec misse celebret̄: ac via
tico dnici corpis et sāguīs
accepto: sic īfirmitate simul
ac morte absolutus ad eter
na ī celis gaudia subleua
ris Clama ergo ad te pres
biterū cappa. et dicito illi
qz dns exaudiuit p̄ces ves
tras. et deuotiōez ac ieiunia
ṽra aspexit neqz aliq̄s
ex hoc mōsterio siue adia
cētibus ei possessiūculis
hac clade moriturus est
vltra: sz oēs q̄ alicubi de
vris hac egritudie laborāt.

resurrectum a languore ac
pristina sunt sospitate recupe
randi: preter te solū q̄ hodier
na es die liberandus a mor
te et ad visionem xpi dni
tui fideliter seruisti pducē
dus ī celū. Quod diuina vo
bis clementia p intercessionē
religiosi ac deo dilti regis
oswaldi: q̄ quondā genti an
glorū northanūbrorū et
regnū tpalis auctoritate
et xpiane pietatis q̄ ad regnū
nū ducit celeste deuotione
sublimius pfuit conferre dig
nata est. Hac etenī die idē
rex ab īfidelibus ī bello cor
poraliter extinctus: mox ad
sempiterna aīarū gaudia
assumptus ī celū. et electorum
est sociatus agminibus. Que
rāt ī suis codicibus ī qbus
defunctorū est ānotata depo
sitio: et inuenient illū hac vt
diximus die raptū esse de
seculo. Celebrent ergo mis
sas p cuncta loca monasterij
oratorij huius: siue pro
gratiarū actione exaudite
sue deprecationis: siue etiam
ī memoria bti regis oswaldi.

qui quondā genti eorū pfu
it. Ideoq3 p eis aduenis q̄n
pro sua gente supplex orabat
ad dominū: et cunctis ad ec
clesia conuenientibus fratribus
communicent oēs sacrificijs ce
lestibus: et ita soluto ieiu
nio. corpus quoq3 suis refici
ant alimentis. Que cū oīa
verba puer pbro narrasset
ad se vocato: interrogauit
eū sollicitus q̄les essent ha
bitu vel spe viri q̄ sibi appa
ruissent. Respondit. preclari
omnino habitus et vultus
erant letissimi et pulcher
rimi: q̄les nūq̄ an videram
neq3 aliquos hoim tanti de
coris ac venustatis ee pos
se credebā. Vnus q̄dē attō
sus erat sicut clericus: ali
us barbā prolixā habe
bat. Dicebantq3 q̄ vnus
eorū petrus alius vocare
tur paulus: et ipi esse mi
nistri dnī ac saluatoris
nri ihu xpi ad tuitionem
nri monasterij missi a celo
celis. Credidit ergo verbis
pueri presbiter: et statim
egressus requisiuit ī annali

suo: et inuenit ī ipā eadem
die osuualdū regē fuisse
peremptū. Vocatis[que] fr̄ibus
parari prandiū. missas fie
ri atq[ue] oēs cōmunicare more
solito p̄cepit: simul et īsir
mati puero de eodē sacri
ficio dn̄ice oblationis ptricu
lā deferri mādauit. Qui
bus ita gestis nō multo p[os]t
eadē ipā die puer defunct[us]
est: sua[que] morte probauit
vera fuisse verba q̄ ab ap[osto]lis
xp̄i audierat. Sz et hoc tes
tioniū eius verbis phibu
it: q[uod] nemo p̄ter ipm̄ t[em]p[or]e
illo ex eodē mōsterio rapt[us]
est de mūdo. Ex q̄ nimirū
visiōe multi q̄ hec audire
potuerūt. et exorādā ī ad
uersis diuinam clemētiam.
et ad salutaria ieiunioꝝ
remedia subeūda sūt mi
rabiliter accēsi: et ex eodem
t[em]p[or]e nō solū ī eodē mōsterio
sz et ī plerisq[ue] locis alijs ce
pit ānuatī eiusdē regis ac
militis xp̄i natalicius dies
celebratate missarū venerari

Nterea [illegible] supue
niens cū exercitu cead
wala iuuenis strēnuus de regi
o gn̄e genuissorū. cū exularz
a p[at]ria sua īterfecit edilwach
regem ac p[ro]uīciā illā seua
seua cede ac depopulatiōe at
triuit: sz mox expulsus est
a ducibus regis berthimo
et authuno q̄ deīcep[s] regnū
tenuere prouīcie. Quoꝝ ī por
postea ab eodē ceadwala cū
esset rex genuissorū occisus est
et prouīcia grauiori seruiti
o subacta: sz et inique post
ceadwala regnabat: simi
liq[ue] p[ro]uīcia illā afflictione
pluriū ānorū t[em]p[or]e mācipa
uit. Quare factum est vt toto
illo t[em]p[or]e habē p[ro]p[ri]ū epm̄ neq̄
ret: sz reuocato domnu wil
frido p[ri]mo ātistite: ipi ep̄o
genuissorū id est occidētaliū
saxonū q̄ eēt ī venta ciuita
tate subiaceret. Postq[ue] erg[o]
ceadwala regno potitus
ē genuissorū cepit et īsulam
vectā q̄ eaten[us] erat tota ido
latrie dedita. ac stragica ce
de oēs īdigenas exteriare so
lita: ac sue prouīcie homīb[us]
p[ro] ijs cōstituē cōtedit: vo
to se obligās q[uam]uis necdū

regeneratus ut fieret ĩ xpo: q̃a si cepisset ĩsulã q̄rtã ptem eius simul et p̄de dño daret Quod ita soluit: ut hãc wilfrido epo q̃ tũc forte de gẽte sua supueniens aderat utendũ p dño daret Est enĩ mensura eiusdẽ ĩsule iuxta estiatioẽ anglorũ mille ducentarũ familiarũ At ipe quã accepit ptem cõmẽdauit cuidã de clericis suis cui nomẽ beornuim. et erat filius sororis eius dãs ei pbrm hildilam q̃ oĩbus q̃ saluari vellet verbũ ac lauachrũ vite ministraret Ubi silẽtiũ nõ ptereundũ reor: q̃ ĩ pmitiis eorũ q̃ de eadẽ ĩsula credẽdo saluati sũt duo puere regii fr̃es videlz arwaldi regis ĩsule speciali sũt dei grã coronati Siqdem ĩminẽtib9 ĩsule hostibus fuga lapsi sũt de ĩsula: et ĩ proxiã vitorũ puinciã trãslati Ubi cũ delati ĩ locũ q̃ vocatr ĩ lapide occulẽdos se a facie regis victoris credidissẽt: prodití sũt ac occidi iussi Quod cũ audisset aliba abbas q̃dã et pbr̃ vocabulo cibert hñs nõ lõge ab ĩm mõsteriũ ĩ loco qui vocatr rietfurt + vadũ arũdis!! venit ad rege q̃ tũc hiisdẽ ĩ ptibus occultus curabatr a vulneribus q̃ ei ĩflicta erãt pliãti ĩ ĩsula vecta: postulauitq ab eo ut si necesse eet pueros ĩ(ter)fici. p(ri)us eos liceret fidei xpiane sacramẽtis ĩbui. Cõcessit rex: et ip(s)e ĩstructos eos ṽbo veritatis ac fõte saluatoris ablutos de ĩgressu regni eterni certos reddidit. Moxq ĩstãte carnifice mortẽ leti subiere tpalẽ: p quã se ad vitã aĩe ppetuã nõ dubitabãt ee trãsituros. Hoc ergo ordĩe postq oẽs brittaniarũ puĩcie fidẽ xpi susceperãt: suscepit et ĩsula vecta: ĩ q̃ tñ ob erũpnã externe subiectiois neo g̃du ministerii ac sedis epalis añ danielẽ q̃ nũc occidẽtaliũ ẽ eps saxonũ accepit Sita ẽ aũt hec ĩsula cõtra mediũ australiũ saxonũ et geuissorũ: iter

positu pelago latitudis tri
u miliu qd vocat soluete
In que videlz pelago bini
estus oceani q circu britta
nia ex ifinito oceano septe
trionale erupunt sibimet
iuicē cotidie copugnates
occurrunt ultra ostiu fluis
homel. eo qd per terras vi
toru q ad regioez gewisso
ru ptinet. pfatu pelagus
intrat. finitoq cofliciu i
oceanu refusi vn venerat
redeunt.

His tēpibus audiēs
theodorus fidē eccle
costatinopoli. p heresim
euticetis multu ex turba
ta. ecclesias anglorū qui
bus perat. ab huiusmodi
labe imunes pdurare de
siderans. collecto venerabi
liu sacerdotu ~~doctorq~~ plu
riorq doctoru cetu. dili
genter fidei singuli se
dulus iquirebat. omiq
i fide unanimē catholi
ca repperit cōsensu. et hunc
sinodalibus lris ad istruc
tionē meoriaq sequetiu
cōmēdare curauit Qua

videlz lraru istud est exor
diu In noie dni nri ihu
xpi saluatoris iperātibs
pyssimis dnis nris egfrido
rege northanhimbroru ano
x regni eius sub die quī
ta decia kaledis octobris sb
idictioe viij. et edilredo re
ge merciorum anno vi
regni eius et adulfo rege
eastur anglorū āno xvij
regni eius. et leuthero re
ge cātuarioru regni eius
āno vij pside te archiepo
theodoro gra dei brittānie
isule viris venerabilibus
positis sacrosctis euāgeli
is. i loco q saxonico voca
bulo helfeld noiat pari
ter tractātes fidē rectam et
orthodoxā exposuimus si
cut dns nr ihs xps icar
icarnatus tradidit discipu
lis suis. q psencialit viderunt
et audierunt sermones eius.
atq sctoru prm tradi sim
bolu. et gnaliter oes sac
ti et universales synodi.
et oes ~~probabiliu~~ pba
biliu catholice ecclesie doc
torum chorus Nos itaq

sequetes pie atq orthodoxe
iuxta diuit9 ispirata doc
triam eoru professioem
credim9 cosonater et cofi
tem. scdm sactos pres pre
et veraciter prem et filiu
et spm sactu trinitate in
vnitate cosubstaciale: et
vnitate i trinitate. hoc e
vnu deu i tribus subsiste
tibus vel psonis cosubstaci
alibus eqlis gle et honoris
Et post multa huiu9modi q
ad rce fidei cofessioem per
tiebat: hec qq scta synod9
addidit suis lris Suscepi
mus sactas et vniusales
quiq sinodos btoru et deo
delectabiliu prm: id est
q i nicea cogregati fue
rat trecetoru x et viij. co
tra arriu ipyssimu et
eisde dogmata: et i costa
tinopoli cetu l. cotra ve
sania macedonij et eu
doxij et eoru dogmata:
ephe[so] et i ~~calcedone~~ ducetoru co
tra nequissimu nestoriu
et eiusde dogmata. et i cal
cedone ducentoru et xxx co
tra eiticen et nestoriu et
et eoru dogmata Et iteru i
costatinopoli quito cogre
gati sut cosilio i tpe iusti
niani miores cotra theo
doru et theodoretu et iba
eptam et eoru dogmata
cotra cirillu: et paulo p9
synodu q fca e v i vrbe
roma i tpe mertini pape
btissimi idictioe viij ipe
rate costatio pyssio ano
ri9: suscepim9 et glorifica
uim9 dnz nrm ihm xpm
sicut isti glorificaverut.
nichil addetes vel subtrahe
tes: et anathematisauim9
corde et ore quos anathe
matisauerut. et quos sus
ceperut suscepim9: glori
ficates deu prem sine inic
et filiu eius vnigenitu
ex pre gnatu an secula.
et spm sactu pcedente ex
pre et filio ~~ienarra~~ iener
rabiliter: sicut pdicauerut
rut hij quos meorauim9 su
p sci apli et pphete et docto
res: et nos subscribim9
oes q cu theodoro archie
piscopo fidem catholica
exposuimus

Intererat huic synodo
pariterque decreta fidei
catholice firmauit vir ve
nerabilis iohannes archicantor
ecclesie sancti petri apostoli et ab
bas monasterii beati martini qui
nuper venerat a roma per ius
sionem pape agathonis du
ce reuerendissimo abbate bis
copo cognomine benedicto cuius
supra meminimus. Cum enim
idem benedictus construxisset
monasterium brittanie in hono
re beatissimi apostolorum principis
iuxta ostium fluuius viuiri:
venit romam cum cooperato
re ac socio eiusdem operis ceol
frido. qui post ipsum eiusdem mo
nasterii abbas fuit. quod et
ante sepius facere consueue
rat: atque honorifice a beate
memorie papa agathone
susceptus est. petiitque et ac
cepit ab eo in monumentum li
bertatis monasterii quod fece
rat epistolam priuilegii ex auc
toritate apostolica confirma
tam. iuxta quod ecgfridum re
gem voluisse ac licentiam de
disse nouerat. Quo concede
te et possessionem terre
largiente: ipsum monasterium fece
rat. Accepit et prefatum abba
tem iohannem brittaniam perducendum:
quatinus in monasterio suo cur
sum canendi annuum sicut et a
pud sanctum petrum rome age
batur edoceret. Egitque abbas
iohannes ut iussionem acceperat
pontificis: et ordinem videlicet
rituque canendi ac legendi vi
ua prefati monasterii voce can
tores edocendo: et ea que totius
anni circulus in celebratione
dierum festorum poscebat litteris
mandando. Que hactenus in
eodem monasterio seruata: et
a multis iam circumquaque
transcripta. Non solum idem
iohannes monasterii ipsius fratres
edocebat: verum pene de omni
bus pene eiusdem prouincie
monasteriis ad audiendum eum
qui cantandi erant periti conflue
bant: sed et ipsum per loca in quibus
doceret multi inuitare cura
bant. Ipse enim excepto cantan
di vel legendi munere: etiam
et aliud in mandatis ab aposto
lico papa acceperat: vt cuius
~~esset fides~~ anglorum ecclesia fidei
diligenter edisceret: romamque

rediēs referret. Sꝫ ā et synodū
btī martini pape cētū qui
q3 epōrū cōsensu nō multo an
romā celebratā cōtra eos mx̄
ie qui unā ī xpo opatiōem
et volūtatē pdicabāt. secū
veniēs attulit: atq3 ī pfato
religiosissimi abbatis bndic
ti mōsterio transscribēdū ac
cōmodauit. Tales qppe eo tpe
fidē constātinopolitāe ecclesie
multū turbauerūt: sꝫ dno do
nāte pditi iā tūc et victi sūt
Vn̄ volēs agatho papa sicut
ī alijs prouincijs. ita etiā ī
brittānia qlis eēt status ec
clesie. quā ab hereticorū cō
tagijs castus ediscere: hoc ne
gociū reuerēdissiō abbati
iohī brittāniā destinato iniūx
it. Quāobrē collecta p hoc ī
brittānia sinodo quā diximus
īuēta est ī oībus fides catho
lica īuiolata: datūq3 est illi
exēplar eius romā proferēdū
Verū ille patriā reuersus nō
multo post qͣ occeanū trāsijt
arreptus īfirmitate ac de
functus est: corpusq3 eius ab
ab amicis propt amore marti
ni sancti cuius mōsterio pēat

turonis delatū ac honorifice
sepultū est. Nā et benigno
ecclesie illius hospitio cum
brittāniā iret exceptus: ro
gatusq3 a frībus multū vt
romā reuertēs illo itinere
veniret atq3 ad eā diuerteret
ecclesiā. Deniq3 ibidē adiuto
res itineris et iniūcti operis ac
cepit. Qui etsi ī itinere defunct
est nichilominus exēplū catho
lice fidei anglorū romā perla
tū est: atq3 ab apostolico papa
oībusq3 qui audierūt et lege
rūt gratissime susceptū
Accepit aūt rex ecgfridus
cōiugē noīe edilthrida
filiā āne regis orientaliū
anglorū cuius sepius mētio
nē fecimus viri bn̄ religio
si ac pomīa mēte et corpore
egregij: quā et alter ante
habebat vir vxorē. princeps
videlꝫ australiū girniorū
vocabulo condbert. Sꝫ illo
post modicū defuncto ī tpe
ex quo eā accepit. data est
regi pfato. Cuius cōsortio
cū xij ānis vteret perpetua
tū virginitatis integritate
gloriosa sicut michimet

stisitati / cū hoc an ita
eēt quibusdā dubiū i du
bium. bte meorie wilfrid9
eps referebat se teste dicēs
integritatis eius certissimū
eē. adeo vt egfridus se p
miserit ei terras ac pecuni
as multas eē daturū si regie
possz psuadere ei9 vti conu
bio: quia sciebat eā nullū
virū magis illo diligere
Nec diffidēdū ē nra etiam
etate fieri potuisse. qd' euo
pcedēte aliquotiēs fcm fide
les historie nerrat: donāte
vno eodēq3 dno q se nobiscū
vsq3 i finem scli manere pol
licet' Nā etiā signū diuini
miraculi quo eiusdē fēie sepul
ta caro corrūpi nō potuit: idi
ciū est qd' a virili tactu icorrup
ta durauerit. Que multū diu
postulās regē vt scli curā re
linquere. ac i mōsterio tm vero
regi xpo seruire pmitteretur:
vbi vir aliqn̄ inpetrauit. intra
uit mōsteriū ebbe abbatisse.
q' erat amita regis egfridi
positū i loco quē coludi vrbē
nōiant: accepto velamīe sci
monialis habitus a pfato
antistite wilfrido. Post hoc
āno dni sexcētesiō lxxxv°: eg
fridus rex northanhimbrorū oc
cisus est. Post ānū vero ipa
edilfrida fcā ē abbatissa i re
gione q vocat' elge: vbi cōstruc
to monasterio virginū deo
deuotarū pplurimarū tūc vgo
et merito et exēplo celestis
vite esse cepit emulatrix.
De qua fertur qd ex quo mo
nasteriū peruēit. nūq3 lineis
sz solū laneis vestimētis vti
voluerit: raroq3 i calidis
balneis pterq3 iminētibus
solēpnijs maioribus verbi
grā pasche. penthecostes. na
tiuitatis dnī. epiphanie laua
ri voluerit. et tūc nouissia
om̄i: lotis pus suo suarūq3
ministrarū obsequiis ceteris
qui ibi essent eēnt famulis xpi
Raro etiā pter maiora solēp
nia vel artiore necessitate pl9
q̄3 semel i die māducauerit:
sēpq3 si ifirmitas grauior
nō prohibuisset ex tpe matu
tine synaxeos vsq3 ad ortū
diei i ecclesia precibus cōtēta
pstiterit. Sunt etiā q̄ dicūt
q' p prophetie spm et pestilē-

cia quod esset ipsa moritura predixerit: et numerum quoque eorum qui de suo monasterio hoc essent de mundo rapiendi pala(m) cunctis presentibus intimaverit.
Rapta est enim ad dominum in medio suorum post annos vii ex quo abbatisse gradum acceperat: et eque ut ipsa iusserat non alibi quam in medio eorum iuxta ordinem quo transierat ligneo in locello sepulta. Cui successerat in ministerium abbatisse soror eius sexburch: quam habuerat in coniugem earconbert rex cantuariorum. Et cum xvi annis esset sepulta: placuit eidem sorori abbatisse levare ossa eius et in locello novo posita in ecclesiam transferre. Iussitque quosdam de fratribus lapidem querere de quo locellum in hoc facere posset.
Qui ascensa navi ipsa enim regio elge undique est atque aquis atque paludibus circumdata neque lapides maiores habet.
Venerunt ad civitatulam quandam desolatam non procul inde sitam que lingua anglorum grantecestir vocatur: et mox invenerunt iuxta muros civitatis locellum de marmore albo pulcherrime factum operculo quoque similis lapidis aptissime tectum. Unde intellexerunt a domino suum iter prosperatum esse: gratias agentes retulerunt ad monasterium.
Cumque corpus sacre virginis ac sponse Christi aperto sepulchro esset prolatum in lucem: ita incorruptum inventum est ac si eodem die fuisset defuncta sive humo condita: sicut prefatus antistes wilfridus et multi alii qui novere testantur. Sed certiori noticia medicus cynifridus qui et morienti illi et elevate de tumulo affuit: referre erat solitus quod illa infirmata habuerit tumorem maximum sub maxilla: iusserunt me inquit incidere tumorem illum ut efflueret noxius humor qui inerat.
Quod dum facerem videbatur illa per biduum aliquanto levius habere: ita ut multi putarent quod sanari posset a languore. Tertia vero die prioribus aggravata doloribus rapta confestim de

mūdo: dolore oēm ac mor
tē ppetua salute ac vi
ta mutauit Cūqȝ post tot
mītos āños eleuanda eēnt
ossa de sepulchro et extēta
desup papilioē oīs congre
gatio hīc frm īnde sororū
psallēs circūstaret. ipa āt
abbatissa ītus cū paucis
ossa elatura et delatura
ītrassȝ: repēte audiuim9
abbatissā ītus clara voce
proclamare. Sit gloria no
mini dñi Nec multo post
clamauerūt me ītus rese
rato ostio papilioīs: vidi
q̄ eleuatū de tumulo et po
sitū ī lectulo corpus sacre deo
virgīs dormiēti simile. Sȝ
discooptus vultus īdumēto
mōstrauerūt etiā michi
vulnus īcisure quod fecerā
curatū: ita vt mirū ī mo
dū p apto ~~et īhabitatī vol~~
nere et īhiāte vulnere cū q̄
sepulta erat tenuissiā tūc
cicatricis vestigia pateret
Sȝ et lintheamīa oīa q̄bus
īuolutū erat corpus ītegra
apparuerūt: et ita noua vt
ipā die videretr castis eius

mēbris eē circūdata Fertur
enī q̄a cū p̄fato tumore ac
dolore maxille sue colli pre
meretur multū sit hoc gn̄e
īfirmitatis delectata ac soli
ta dicere Scio certissie q̄
merito ī collo pōdus lāguo
ris porto ī quo iuuēculam
memī supuacua monili
ū portare pōdera. et credo
q̄ ideo me supna pietas do
lore colli voluit grauari
vt sic absoluer reatu supua
cue leuitatis. dū michi nūc
pro auro et margaritis de
collo tumoris ardorq̄ pro
mineat. Contigit aūt tactu
īdumētorū eorūdē ac demonia
ab obsessis corporibus effuga
ta. et īfirmitates alias ali
quoties esse curatas: Sȝ et lo
culo ī quo pmā sepulta est
nōnullis oculo dolētibus sal
uatos fuisse phibet Qui cū
suū caput eide loculo appo
nētes orassēt. mox doloris si
ue caliginis īcomodū ab ocu
lis amouerūt Lauerūt igitur
virgīes virgīs corpus et no
uis īdutū vestibus ītulerūt
ī eccām: atqȝ ī eo q̄d allatū

erat sarcophago posuerunt ubi usque hodie in magna veneratione habetur. Mirum in modum ita aptum corpori virginis sarcophagum inventum est ac si ei specialiter preparatum fuisset: et locus quoque capitis seorsum fabrefactus ad mensuram capitis illius aptissime figuratus apparuit. Est enim elge provincia orientalium anglorum regio familiarum circiter sexcentarum: in similitudinem insule vel paludibus circumdata vel aquis. Unde et copia anguillarum que in ipsis paludibus capiuntur nomen accepit. Ubi monasterium habere desideravit memorata Christi famula quia de provincia eorundem orientalium anglorum ipsa ut prefati sumus carnis originem duxerat.

Videtur autem oportunum huic historie ymnum virginitatis inserere: quem ante annos plurimos in laude ac preconium eiusdem regine ac sponse Christi et ideo veraciter regine quia sponsa Christi elegiaco carmine composuimus: et imitari morem sacre scripture cuius historie carmina plurima indita et metro ac versibus constat esse composita que sic

Alma deus trinitas que secula cuncta gubernas. Annue iam ceptis alma deus trinitas. Bella maro resonet nos pacis dona canamus. Munera nos Christi bella maro resonet. Carmina casta mihi fede non raptus helene. Luxus erit lubricis carmina casta mihi. Dona superna loquar misere non prelia troie. Terra quibus gaudet deo dona superna loquar. En deus altus adit venerande virginis alvum. Liberet ut homines en deus altus adit. Femina virgo parit mundi devota parentem. Porta maria dei femina virgo parit. Gaudet amica cohors de virgine matre tonantis. Virginitate micans gaudet amica cohors. Huius honor genuit casto de germine plebes. Virgineos flores huius honor genuit. Ignibus usta feris virgo non cessit agatha.

Eulalia atque perfert et ignibus usta feris. Casta feras superat mentis pro culmine tecta. Eufemia sacra casta feras superat. Leta videt gladios ferro robustior agnes. Cecilia infestos leta videt gladios. Multus in orbe viget per sobria corda triumphus Sobrietatis amor multus in orbe viget. Nostra quoque egregia iam tempora virgo beavit Edilrida nitet nostra quoque egregia. Orta patre eximio regali et stemmate clara. Nobilior est domino est orta patre eximio. Percipit inde decus regine et sceptra sub astris. Plus super astra manens percipit inde decus. Quid petis alma virum sponsa iam dedita summo. Sponsus adest christus quid petis alma virum. Regis ut etherei matrem iam credo sequaris tu quoque sis mater ut regis ut etherei. Sponsa dicata deo bis sex regnaverat annis inque monasterio sponsa dicata deo. Tota sacrata polo celsis ubi floruit actis Reddidit atque animam tota sacrata polo.

Virginis alma caro est tumulata bis octo novembris Nec putret in tumulo virginis alma caro. Christe tuum est operis que vestis et ipsa sepulchro. Inviolata nitet christe tuum est operis. Ydrus et ater abit sacre pro vestis honore. Morbi diffugiunt ydrus et ater abit. Zelus in hoste furit quondam quem vicerat evam. Virgo triumphat ovans zelus in hoste furit. Aspice nupta deo que sit tibi gloria terris. Que maneat celis aspice nupta deo. Munera leta capis festivis fulgida tedis. Ecce venit sponsus munera leta capis. Et nova dulcisono modularis carmina plectro. Sponsa hymno exultas et nova dulcisono. Nullus ab altithroni comitatu segregat agni. Quam affectu tulerat nullus ab altithroni.

Anno regni egfridi viii° conserto gravi prelio inter ipsum et edilredum regem merciorum iuxta fluvium treenta: occisus est elfuuini frater regis egfridi iuvenis circiter x et viii

carnorum utriusque prouintie valde amabilis. Nam et sororem eius que dicitur Ostryd rex Edilred habebat uxorem. Cumque materies belli acrioris et inimicitie longioris inter reges populosque feroces videretur exorta: theodorus deo dilectus antistes diuino functus auxilio salutifera exhortatione ceptum tanti periculi funditus extinxit incendium: adeo ut pacatis alterutrum regibus ac populis nullius anima hominis pro interfecto regis fratre: sed debita solummodo pecunia multa regi ultori daretur. Cuius federa pacis multo exinde tempore inter eosdem reges eorumque regna durauerunt

In prefato enim prelio quo occisus est rex elfuuini memorabile quiddam esse factum constat quod nequaquam silentio pretereundum arbitror: sed multorum saluti si referatur fore proficiendum. Occisus est ibi inter alios de milicia eius iuuenis vocabulo ymma. Qui cum die illa et nocte sequenti inter cadauera occisorum similis mortuo iaceret: tandem recepto spiritu reuixit: ac residens sua vulnera prout potuit alligauit. Deinde modicum requietus leuauit se et cepit abire: sicubi amicos qui sui curam agerent posset inuenire. Quod dum faceret inuentus est et captus a viris hostilis exercitus: et ad dominum ipsorum videlicet comitem edilredi regis adductus. A quo interrogatus timuit quis esset se confiteri militem regis fuisse: rusticum se potius et pauperem atque uxorio vinculo colligatum contendit: et propter victum militibus afferendum in expeditionem se cum suis similibus venisse testatus est. At ille suscipiens curam vulneribus egit: et ubi sanescere cepit. nocte eum ne effugeret vinciri precepit: nec tamen vinciri potuit. Nam mox ut abiere qui vinxerant: eadem hora sunt eius vincula soluta. Habebat enim germanum fratrem cui nomen erat tunna presbyterum et abbatem monasterii in ciuitate que hactenus ab eo

noīe tūnateystȳt vocatur.
q̇ cū eū ī pugna pēptū au
diret venit q̄rere si forte cor
pus eius īuenire poss̄z. imō
tū aliū simulimū illi p̄ oia
putauit illū ipm̄ ēē. Quem
ad mōsteriū suū deferēs ho
norifice sepeliunt. et pro ab
solutiōe aīe eius sepius mis
sas facere curauit. Quarū
celebratiōe f̄cm̄ ē. vt nullus
eū vincire possit quī cōtinuo
solueret. Interea comes q̇ eū
tenebat mirari et īterrogare
cepit q̄re ligari nō poss̄z. an
forte l̄ras solutorias de q̄libz
ferrēt apud se haberet propt̄
quas ligari nō poss̄z. At ille
r̄ndit nichil se taliū artiū
nosse. sz habeo inquit fr̄em
presbiterū ī mea prouīcia.
et scio q̄ ille me īterfectū pu
tat ēē et pro me missas cele
brari facit. Et si nūc ī alia
vita essē. ibi aīa mea p̄ ei9
īt̄cessiōem solueret a penis
Dūq3 aliquāto t̄p̄e apud eū
vīctū teneretur. animaduṫe
rūt q̄ eū diligētius cōsidera
bāt ex vultu et habitu et ser
mōibus ei9 q̄r nō erāt de pau
pere vulgo vt dixerat sz de
nobilibus. Tūc secreto eum
aduocās comes. īterrogauit
ītētius vīri eēt. p̄mittēs ei
nichil se facturū p̄ eo si sim
pliciter sibi q̄d fuiss̄z p̄deret
Quod dū ille faceret. mīstrū
regis se fuisse maīfestās.
r̄ndit. Et ergo p̄ singula tua
r̄nsa cognouerā. q̄r rustica
n9 nō erās. Et nūc q̄de dig
nus es morte. q̄r oēs fr̄es
et cognati mei ī illa sūt
pugna īterēpti. nec te tn̄
occidā. ne fidē mei p̄missi
p̄diderī. Vt ergo conualuit
vēdidit eū lūdonia freson
cuidā. sz nec ab illo n̄. cū
illuc duceret. vllatenus al
ligari potuit. Verū cū alia
atq3 alia vinculorū ei gn̄a
hostes īposuisset. dissoluta
sūt. Cūq3 vidiss̄z q̇ emerat
vinculis eū nō potuisse co
hiberi. donauit ei facultā
tem sese redimēdi si poss̄z.
A tercia enī hora q̄n misse
fieri solebāt sepissīe vincu
la soluebāt. At ille dato iu
reiurādo vt rediret vel pe
cuniā ille pro se mitteret.

venit cācia ad regē lotheri
q̄ erat filius sororis edildru
de regine de q̄ sup̄ dictū est.
qz et ipē quōdam eiusdē re
gine mīster erat: petitq̄ et
accepit ab eo eo priū sue
redēptionis: ac suo dn̄o pro
se vt promiserat misit. Qui
post hec priam reuersus.
atq̄ ad suū frēm pueniens
replicauit ex ordīe cuncta
q̄ sibi aduersa q̄q̄ ī adūsis
solatia puenissent: cogno
uitq̄ referēte eo illis tpib9
maxie vincula fuisse soluta:
q̄bus p se missarū fuerāt
celebrata solēpnia. Iz et alia
que periclitāti ei cōmoda
cōtigissent et prospera: p in
tercessionē fris et oblatio
nē hostie salutaris celit9 si
bi fuisse donata itellexit.
Multiq̄ hec audiētes a pre
fato viro accēsi sūt ī fide
ac deuotiōe pietatis ad orā
dū vel elemosinas faciēdas:
vel ad offerēdas victīas vic
time sacre oblationis pro rede
ptiōe eorū q̄ de hoc seculo mi
grauerūt. Intellexerūt enī
q̄a sacrificiū salutare ad re
demptionē valeret aīe et cor
poris sempiternā. Hanc m
historiā etiā q̄dā eorū ab
ipso viro ī quo facta est audi
re nerrauit. Vn̄ eā qz lu
cōperi: īdubitāter historie
nrē ecclesiastice īserēdā cre
Anno post hunc
sequēti hoc est ānodni
ce īcarnationis sexcētesimo
religiosissima xpi famula hild
abbatissa mōsterij qd̄ dici
streuneshale vt sup̄ retuli
mus: post multa q̄ fecerat
ris opa celestia. ad suscipi
da p̄mia celestis vite de ter
ris alam ablata trāsiuit
die xv° kalēdarū decembri
eēt ānorū lxvi. Quibus
portiōe diuisis: xxxiij pri
ī seculari habitu nobilissi
cōuersata cōplevit. Nā
nobilis natu erat: h. est filia
nepotis eduini regis vnā
bulo hereric. Cū quo et
rege ad p̄dicatioēm bte me
morie paulini p̄mi nordh
nybrorū epi fidē et sacrame
ta xpi suscepit: atq̄ hec vs
dū ad eius visioēm puenire
meruit itemerata seruauit

Que cū relicto habitu secu
lari illi soli deseruire decre
uisset: secessit ad prouīciā ori
ētaliū anglorū. erat nāq3
propīqua regis illius: desi
derās exīde si quo modo posset
derelicta pria et oībus q̄cūq3
habuerat galliā puenire:
atq3 ī mōsterio cale peregri
nā pro dn̄o ducere vitā: quo
facilius perpetuā ī celis
posset priām mereri. Nā ī
eodē mōsterio soror ipsius he
resuid mr̄ adwlfi regis ori
entaliū anglorū regulari
bus subdita disciplīs: ipo
tpe coronā expectabat eter
nā. Cuius et emulata ipa ex
eplū: proposito peregrinādi
āno toto ī p̄fata prouīcia
retēta ē. Deinq3 ab aidano
epo patriā reuocata accepit
locū vnius familie ad septē
trionalibē flūis wiri pla
gā: vbi eque āno vno mo
nachicā cū perpaucis soci
is vitā agebat. Post hec
fcā ē abbatissa ī mōsterio
qd̄ vocat heorutheo: qd̄ vi
delz mōasteriū fcm̄ nō mt
to āñ a religiosa xpi famu
la heiu: q̄ p̄ma feiaxū fertur
ī prouīcia northanībrorū pro
positū vesteq3 scīmonialis ha
bitus cōsecratē aidano epo sus
cepisse. Sz nō post multū tps
illa facti mōstery secessit ad ci
uitatē calcariā q̄ a gēte anglo
rū kelcacestyr appellatur: ibiq3
sibi māsioēm īstituit. Plata
enī regimī mōstery illius famu
la xpi hilda: mox hoc regula
ri vita p oīa put a doctis viris
discere poterat ordīare curabat.
Nā et eps aidā et q̄cq3 nouerāt
eā religiosi: pro īsita sapīa ei
et aōre diuī famulatus sedulo eā
visitare obnixe amare dilig̃ēt
erudire curabāt. Cū ergo ali
q̄t ānos mōsterio huic regu
laris vite īstitutiōe multū ītē
ta eēt p̄eēt: cōtigit eā susci
pere etiā cōstruēdū mōsteri
ū siue ordinādū ī loco q̄ vocat
streuinesalch. Quod op9 sibi
iniūctū nō segnit īpleuit. Nā
eisdē q̄bus prius mōsteriū etiā
hoc disciplīs vite regularis
īstituit. Et q̄dē multū ibi q̄cq3 iu
sticie pietatis castimōie cetera
rūq3 virtutū: sz maxīe pacis
et caritatis custodiā docuit.

ita vt i exeplu pmitiue eccle
sie nullus ibi diues nullus ibi
eges oibus eent oia coia: cu
nichil cuiusq videret ee ppu
Tate enim erat ipa prudentie:
vt no solu mediocres quiq in
necessitatibus suis sz ecia re
ges ac pricipes nonuq ab
ea cosiliu qreret et iueniret.
Tantu lectoi diuinaru scriptura
ru suos vacare subditos tm
opib9 iusticie se exercere faci
ebat: vt facillime videret ibide
q ecclesiasticu gradu hoc est
altaris officiu apte subiret
plurimi posse reperiri. deni
q quinq ex eode mosterio
epos vidim9: et hos oes sin
gularis meriti viros ac scita
tis: quoru hec sut noia. bosa
eda. ostfor. iohan et wilfrid9.
De pmo supdixim9 q eboraci
fuerat cosecrat9 eps. De secudo
breuit itimadu est: q i epa
tu dorcacestri fuerit ordiat9.
De vltimis ifra dicedu est: q eo
ru pm9 augustaldensis: scds
eboracesis ecclesie eps sit or
diat9. De medio nuc dicam9:
q: cu i vtroq hilde mosterio
abbatisse lectioi et obseruatioi

scripturaru opam dedisset: ta
de pfectiora desiderans venit ca
cia ad archiepm bte memorie
theodoru. Vbi postq aliqdiu
lectoib9 sacris vacauit. etia
roma curauit adire: qd tuc
tpis magne virtutis estima
bat. Et inde cu rediens i brit
tania adisset. diuertit ad p
uincia wictiorum. cui rex tuc
osricus pfuit: ibiq vbu fidei
pdicans. et exeplu viuedi
sese videntibus atq audientib9
exhibens multo tpe mansit. Cui9
tpe antistes prouincie illi9 bo
sel tanta erat corporis infirmita
te depssus vt officiu epat9 p
se iplere no posset. Propt qd
omni iudicio pfat9 vir i epa
tu pro eo elect9: ac iubente
rege edilredo p wilfridu bte
memorie epm q tuc tpis medi
terraneoru epatu gerebat
angloru. ordiat9 est: pro eo
q theodor9 archieps ia defu
ctus erat. et necdu alius p
eo ordiat9 e eps. In qua videli
cet prouincia paulo an hoc eps
prefatu viru bosellu de
vir strenuissim9 ac doctis
sim9 ac excellentis igenii

vocabulo tatfridus de eꝺdē
mōsterio abbatisse electꝰ est
antistes: ſȝ ꝑusq͂ ordiāri
possȝ morte imatura ꝑēp
tus est. Nō solū ergo p̄fata
xp̄i famula et abbatissa hil
da. quā oēs q̊ nouerat ob
isigne pietatis et gr̄e mrēȝ
vocare cōsueuerūt: nō so
lū ergo ī suo mōsterio vite
exēplo p̄ntibꝰ extitit: ſȝ ecī
ā pluribꝰ lōge manētibꝰ
ad q̄s felix īdustrie ac v̊
tutis eius rumor ꝑuenit.
occasiōeȝ salutis ac correc
tiōis ministrauit. Optebat
nāqȝ ipleri sopniū. qd' mr̄
eiꝰ breegsuid ī īfācia eius
vidit Que cū vir eiꝰ here
ricꝰ exularet sub brittoniū
rege cerdice. vbi et veneno
periit: vidit ꝑ sopniū q̄si
subito sublatū eū q̄sierit
cū oīs oī diligētia: nullū
qȝ eius vsp̄iā vestigiū ap
paruerit: verū cū soller
tissīe illū q̄sierit. extiplo se
reperire sub veste sua mo
nile p̄ciosū Quod dū atte
tius cōsideraret: tāti ful
goris luīs refulgere videbat:

vt oēs brittānie fines illius
gr̄a sp̄lēdoris ipleret Quod
nimirū sopniū veraciter ī
filia eiꝰ de q̄ loq̊mur ipletū
est: cuius vita nō sibi solūmo
ſȝ mltis bn̄ viuere volētibꝰ
exēpla opm̄i lucis tribuit
Verū illa cū mltis ānis huic
mōsterio p̄essȝ: placuit pio
prouisori salutis nr̄e scām
eiꝰ aīaȝ lōga ecīā īfirmitate
carnis examīari: vt iuxta
ap̄li exēplū virtus eius ī īfir
mitate ꝑficeret Percussa ete
nī febribꝰ acri cepit dolore
fatigari: et ꝑ sex cōtinuos
ānos eādē molestia labora
re nō cessabat. In quo toto
tp̄e nūq͂ ipa vel cōditori
suo gr̄ās agere: vel cōmis
sum sibi gregē et puplice
et p̄uati docere p̄termitte
bat Nā p̄docta suo exēplo
monebat oēs et ī salute ac
cepta dn̄o corporis obtēpāt'
seruiēdū: et ī aduersis reru
siue īfirmitatibꝰ mēbrorū
fideliter dn̄o ee gr̄as sēp a
gēdas Septio ergo īfirmi
tatis sue āno cōuerso ad
īterna dolore diē ꝑuenit ad ultīm:

et circa gallicantū preptō
viatico sacrosancte cōmuno
nis. cū accersitis ancillis
xpi que erāt i mōsterio eodem
de seruāda eas iuicē ymo cū
oīb9 pace euāgelica āmo
neret: inter verba exhorta
tiōis leta morte vidit: ȳ
mo vt verbū dñi loquar
trāsiuit de morte ad vitā
Qua videlʒ nocte dñs oīps
obitū ipi9 i alio loge po
sito mōsterio qd ipa eodē
āno cōstruxerat et appel
latur hacanos maīfesta visi
one reuelare dignat9 est
Erat enī i ipo mōsterio
qdā scīmonialis fēia noīe
begu: q xxx et āplius
ānos dedicata dño virgi
nitate i monachica cōuer
cōuersatiōe seruiebat. hc
tūc i dormitorio sororū pau
sās. audiuit subito i aere
notū symbale sonū. quo ad
orōez excitare vel conuoca
re solebāt. cū qs eorū de
seculo fuissʒ euocatus.
apertisqʒ vt sibi videbatur
oculis aspexit detecto dom9
culmīe fusā desup lucem
oīa repleuisse. Cui videlʒ
luci dū sollicita intenderet:
vidit aīaʒ famule dei p̄fate
i ipa luce comitātib9 ac
ducētib9 eā angelis ad ce
lū ferri. Cūqʒ sopno excus
sa videret ceteras pausātes
circa se sorores: itellexit vl
in sopno vel i visiōe mētis
ostēsū sibi ēē qd viderat. stā
tīqʒ exurgēs nimio tiore
pterrita cucurrit ad virgi
nē q tūc mōsterio abbatisse vi
ce p̄fuit. cui nomē erat frid
gid: fletuqʒ ac lacrimis mu
tū pfusa ac suspiria loga
trahēs. nunciauit matreʒ illa
rū oīm hildā abbatissā iā
migrasse de seculo: et suas as
pectāte cū luce imēsa duci
bus āgelis ad eterna limina
lucis et supnorū cōsortium
ciuiū ascēdisse. Quod dū
illa audissʒ. suscitauit cū
tas sorores. et c i ecclesiam
cōuocatas orōib9 et psalmis
p aīa mris opam dare mo
nuit. Quod dū residuo no
ctis tēpe diligēter agerent:
venerūt pmo diluculo
fr̄es qui ei9 obitū nūcia

uit. a loco ubi defuncta est
At ille videtes: dixerut se
prius eade cognouisse. Et cu
exponeret p ordinem. quo hec
vel qn didicisset. inuentu e
i eade hora trasitu ei9 illis
ostensu fuisse p visioem. q
illa referebat exisse de mu
do. pulchrarumq reru con
cordia pcuratu est diuinit9
ut cu illi exitu ei9 de hac
vita videret: tuc isti itro
itu ei9 i ppetua aiaru vi
ta cognosceret. Distat eni
iter se mosteria hec xiii
ferme milib9 passuu fert
aut q eade nocte i ipo q
ubi pfata dei famula obiit.
cuida virginu deo deuota
taru q illa imeso aore di
ligebat obit9 illi9 i visioe
apparuerit q aiam cu an
gelis ad celu ire cospexerit.
atq hoc ipa q fem est ho
ra hys q secu erat famulis
xpi manifeste narrauerit.
easq ad oradu p aia ei9
coia puisq cetera cogrega
tio ei9 obitu cognouiss3
excitauerit. Quod ita fuiss

se fem mox cogregatioi ma
ne facto motuit. erat eni h
ipa hora cu alys ancillis
xpi i extremis mosterii locis
seorsu posita. ubi nup ve
ientes ad couenietes couu
sioem fcie solebat probari.
donec regularit istitute
i societatem cogregatiois
susciperet. In hui9 mo
nasterio abbatisse fuit fr
qdam diuia gra spaliter
insignus. q carmia religi
one ac pietate apta facere
solebat. ita ut quidqd ex
diuis lris p iterptes dis
ceret. hoc ipe post pusil
lu verbis poeticis maxia
suauitate et copuctioe co
positis i sua .i. anglorum
ligua pferret. Cui9 car
mib9 multoru sepe ai ad
cotemptu seculi et appetitu
sunt uite celestis accesi. Et q
de et alii post illu i gete
anglorum poemata religi
osa facere teptabat. s3
nullus ei potuit eqpari.
Na ipe no ab hoib9 neq
p hoiem istitut9 canedi

artē didicit: sȝ diuinitꝰ adiutus
gratis ~~sca~~ canēdi donū acce
pit. Vn̄ nichil vnq̄ friuole
et sup̄uacuu poematis facere
potuit: sȝ ea tm̄mō q̄ ad reli
gionē ptinēt religiosa eiꝰ li
ngua decebat. Siq̄dē i habitu
seculari vsq̄ ad tp̄a puectio
ris etatis cōstitutꝰ nichil car
minū aliq̄n didicerat. Vn̄
nōnūq̄ī conuiuio cū eēt leti
cie causa decretū. vt omēs
p ordinē decātare deberet:
ille vbi appropīq̄re sibi cy
tharā cernebat. surgebat
a media cena et egressus ad
suā domū repedabat. Quod
dū tp̄e quodam facēt. et re
licta domo conuiuij egressus
eēt ad stabula iumētorum
quorū ei custodia nocte illa
erat delegata: ibiq̄ cū hora
cōpetēta mēbra dedissȝ sopo
ri: astitit ei q̄dā p sompnū.
eūq̄ salutās ac suo appellās
noīe cedmō īq̄t cāta m̄ ali
q̄d. At ille respōdēs: nescio
inq̄t cātare. Nā et ideo de
conuiuio egressus huc seces
si: q2 nō poterā cātare. Rur
sus ille q̄ cū eo loquebatur

Attn̄ m̄ īq̄t cātare habes.
Quid īquit debeo cātare?
Et ille. Cāta īq̄ principiū
creaturarū. Quo accepto
rn̄so: statī ip̄e cātare ce
pit ī laudē dei cōditoris v̄sus
quos nūq̄ audierat quorū
iste est sēsus. Nūc laudare
debemus auctorē regni ce
lestis potētiā creatoris et
cōsiliū illius: fc̄a patris glie
quō ille cū sit eternꝰ deus om̄
miraculorū auctor extitit:
q̄ p̄mo filijs homī celū pro
culmīe tecti: dehīc terrā cu
tos huāni gn̄is oīps creauit.
Hic est sēsus nō ordo v̄borū
q̄ dormiēs ille cātauit. Neq̄
enīt carmīa q̄uis optīe cō
posita ex alia ī aliā linguā
ad v̄bū sine detrimēto sui
decoris ac dignitatis trās
ferri. Exurgēs aūt a sompno
cuncta q̄ dormiēs cātauerat
meōriter retinuit. et eis
mox plura ī eūdē modū
verba deo digna carminis
adiunxit. Veiēsq̄ mane ad
villicū q̄ sibi preerat quid
domi percepissȝ indicauit:
atq̄ ad abbatissā pductus

iussus est multis doctoribus presenti
bus indicare somnium et dicere
carmen: ut universorum iudi
cio quid vel unde esset quod refere
bat probaretur. Visumque est omni
bus celestem ei a domino concessam
gratiam esse. exponebantque illi
sacre historie sive doctrine
quendam sermonem: precipientes
eum hunc si posset in modulatio
nem carminis transferre. Ille
suscepto negotio abiit: et
mane rediens optimo carmine
quod iubebatur compositum reddi
dit. Unde mox abbatissa gratiam
dei in viro amplexata: secularem
habitum illum relinquere. et mo
nachicam vitam suscipere docu
it. Susceptumque in monasterium
cum omnibus suis. fratrum consortio
associavit: iussitque illum seri
em sacre scripture vel histo
rie doceri. At ipse cuncta que
audiendo discere poterat: rememo
rando secum et quasi mundum ru
minando animal in carmen dul
cissimum convertebat: suaviusque
resonando doctores suos vi
cissim auditores audiebat
Canebat enim de creatione
mundi et de origine humani ge
neris et totam genesis histo
riam: de egressu ysrael ex e
gipto. et ingressu in terram
repromissionis: de aliis plu
rimis sacre scripture histo
riis: de incarnatione dominica
passione resurrectione ascen
sione in celum. de spiritus sancti ad
ventu et apostolorum doctrina. Item
de terrore iudicii et horrore
pene gehennalis: ac dulce
dine regni celestis. multa car
mina faciebat. Sed et alia per
plura de beneficiis et iudiciis
divinis in quibus homines ab amore sce
lerum abstrahere: ad dilectionem
vero dei et ad solertiam bone
actionis excitare curabat
Erat enim vir religiosus: et
regularibus disciplinis servi
ens humiliter subditus. Adversus
vero illos qui aliter facere vo
lebant: zelo magni fervoris
accensus. Unde et pulchro
fine vitam suam conclusit. Nam
propinquante hora sui decessus:
xiiii diebus preveniente cor
porea infirmitate pressus est
Adeo tamen moderate: ut loqui

posset toto eo tempore et egredi
et ingredi. Erat in proximo
casa in qua infirmiores et
qui prope morituri esse vide
bantur induci solebant. Roga
vitque ministrum suum vespere
incubente nocte in qua de seculo
erat exiturus: ut in ea sibi
locum quiescendi prepararet.
Qui miratus cur hoc rogaret
quia nequaquam adhuc mori
turus esse videbatur: fecit
tamen quod dixerat. Cumque ibi
dem positi vicissim aliqua
gaudenti animo una cum eis
qui ibidem ante inerant loquere
tur aut iocarentur: et iam
medie noctis tempus esset trans
census: interrogavit omnes suos
eucharistiam intus haberet.
Respondebant. Quid opus est eu
charistie? Neque enim mori
adhuc habes: qui tam hylariter
nobiscum velut sospes loque
ris nobiscum. Rursus ille
Et tamen ait afferte mihi eu
charistiam. Qua accepta
in manu: interrogavit si
omnes placidum erga se animum
et sine querela controversie
ac rancoris haberet. Respondebant

bant omnes placidissimam se men
tem ad illum et ab omni ira re
motam habere: eumque vicis
sim rogabant placidam erga
ipsos mentem habere. Qui con
festim respondit. Placidam ego
mentem filioli erga omnes dei
famulos gero. Sicque se mu
niens celesti viatico: vite
alterius ingressui prepara
vit. Et interrogavit quam
prope esset hora: qua fratres ad
dicendas domino laudes noctur
nas excitari deberet. Respondebant.
Non longe est. At ille. Bene
ergo expectemus horam illam.
Et signans se signo sancte
crucis reclinavit caput ad
cervical. modicumque obdor
miens ita cum silentio vitam
finivit. Sicque factum est ut
quomodo simplici ac pura men
te tranquillaque devotione
domino serviverat: ita etiam tran
quilla morte mundum relin
quens ad eius visionem veniret.
Illaque lingua que tot salu
taria verba in dei laude
conditoris composuerat: ul
tima quoque verba in laude
ipsius signando sese et spiri

suu i manus eius comeda
do clauderet Qui etia p
scius sui obitus extitisse ex
hys q naraui videt
His tpibus mosteriu
virginu qd colubi
urbe cognoiant. ciuius et
sepe meim p culpa icuri
e flamis absuptu est. Qd
a malicia ihabitatiu i eo.
et pcipue illoru q maiores
esse videbat cotigisse. oes
q nouere facillie potueru
aduertere. Sz no defuit pu
cdis amoicio diuie pieta
tis. qua correcti p ieiunia
fletus et pces a se ira istat
ultionis tantu iusti iudicis
auerteret. Erat namq i
eode mosterio vir de gete
scottoru adaman noie du
ces vita i cotinetia et oroi
bus nimiu deo deuota. ita
nichil vnq cibi vel potus
excepta die dnica et quita
sabbati accipet. sepe etia
noctes itegras puigil i oroe
trasigeret Que qdem illi
districtio vite artioris pmo
ex necessitate emedade sue
puitatis obuenerat. sz pro
cedete tpe necessitate i cosue
tudiez verterat. Siqde i ado
lescetia sua sceleris aliqd co
miserat. qd comissu diu ad
cor suu rediit grauissie exhor
ruit. et se puniedu pro illo a
districto iudice exhorruit. Ac
cedes ergo ad sacerdote a q
sibi sperabat iter salutis pos
se demostrari cofessus est rea
tu suu. pecyt q vt cosiliu si
bi daret quo possz fugere a ve
tura ira. Qui audito ei co
misso dixit Grade vulnus gra
dioris cura medele desiderat.
et ideo ieiunys psalmis et
oroib quatu vales isiste.
quo poccupado facie dni in
cofessioe ppiciu eu iueire
posses. At ille que nimi ire
coscietie tenebat dolor et iter
nis peccatoru piculis qb
grauabat oti desiderabat
absolui. adolescetior su igt
etate et vegetus corpe. qcq
michi iposueris dfacedum
du saluus fiam i die dni totu
facile fera. etia si tota
nocte stado i pcib pagere.
si itegra septimanam iube
as abstinedo transigere

Qui dixit Multū est vt to
ta septiana absq alimēto
pdurres corpis. sz biduanū
aut triduanū satis est obser
uare ieiuniū. Hoc facito:
donec p mediū tēp⁹ rediens
ad te. quid facere debeas et
qādiu pnie īsistere tibi ple
nius ondā. Quib⁹ dictis.
et descripta illi mēsura pe
nitēcie abijt sacerdos: et
ingruente causa subita secess
sit hiberniā vn̄ origiem
duxerat: neq ultra ad eū
iuxta suū condictū redijt
At ipse meor pcepti ei⁹ simul
et pmissi sui. totū se lacri
mis pnie vigilijs sanctis et
cōtinēcie mācipauit: ita
vt quinta solū sabbati et dn̄i
ca sicut dixi reficeret: cete
ris septiāe dieb⁹ ieiuni⁹ pma
neret. Cumq sacerdotē suū
hyberniā secessisse ibiq de
functū ee audissz: sp ex eo tpe
iuxta cōdictū ei⁹ moderatū
meorātū cōtinēcie modum
obseruabat. Et qd causa di
uini tioris semel ob reatū
cōpunct⁹ cepat: iā causa

diuini aoris delectat⁹ pmiis
īdefessus agebat. Qd dum
multo tpe sedulus exeqret: co
tigit eū die qdā de mōsterio
illo lōgius egressū. comita
te secū vno de frīb⁹ pacto in
nere redire. Qui cū mōste
rio pinqret et edificia illius
sublimiter erecta aspiceret:
solut⁹ est ī lacrimis vndi
et tristicia cordis vultu idi
cebat. Quod intuens comes
qre faceret īqsiuit. At ille. Cun
cta hec q̄ cernis edificia pu
blica et puata ī proximo est
vt ignis cōsumens ī cinere
reuertat. Qd ille audiens
mox vt intrauerat mōsterio
vocabulo ebbe curauit idicare.
At illa merito turbata de
tali presagio. vocauit ad
se viru: et diligenter īqsi
uit vnde hoc ipse nosset. Qui
bat. Qui aut. Nup occupa
tus noctu vigilijs et psal
mis: vidi astātē quēdā in
icognitū. Cuius presencia
cū eēm exterrit⁹ dixit michi
ne timere: et quasi familiari

me voce alloquens: bn'sa
cio michi quod tempore isto nocturn
ne quietis non sompno indulgen
sed vigiliis et oracionibus insisten
dum uoluisti. At ego Noui inquit
michi esse necesse vigi
liis salutaribus insistere: et
pro meis erratibus sedulo
dominum deprecari. Cui adiciens
verum inquit dicis: quia et tibi
et multis opus est peccata
sua bonis operibus redimere:
et cum cessant a laboribus re
rum temporalium. tunc pro appeti
tu eternorum bonorum liberius
laborare. Sed hoc tamen paucis
simi faciunt. Siquidem modo
totum hoc monasterium ex ordine
perlustrans singulorum casas
et lectos inspexi: et neminem ex
omnibus preter te erga salutatem anime
sue occupatam repperi. Sed omnes
prorsus viri et femine aut sop
no torpent inerti. aut ad peccatum
vigilant. Nam et domuncule que
ad orandum vel legendum erant facte:
nunc in comessationum et po
tationum fabulationum et
ceterarum sunt illecebrarum cu
bilia conuerse. Virgines quoque
deo dicate contempta reuerencia
sue professionis quocienscumque va
cant texendis subtilioribus indumen
tis operam dant. quibus aut seipsas
in vicem sponsarum instar in periculum
sui status adornent. aut exter
norum virorum amiciciam compa
rent. Vnde merito loco huic et
habitatoribus eius grauius de
celo vindicta flammis seuientibus
preparata est. Dixit autem abbatissa.
Et quare non citius hoc com
pertum michi reuelare voluisti? Cui
respondit. Propter reuerenciam tuam
timui ne forte nimium turbe
ris: et tamen hanc consolationem ha
beas quod in diebus tuis hec plaga
non superueniet. Qua diuulgata
visione aliquantulum loci accole
paucis diebus timere. et seipsos
intermissis facinoribus castiga
re ceperunt. Verum post obitum
ipsius abbatisse redierunt ad pristi
nas sordes: immo sceleratiora
fecerunt. Et cum diceret pax et
securitas: extemplo prefate vltio
nis sunt pena multati. Que
michi cuncta sic esse frater reuerendis
simus meus conpresbiter edgils
referebat: qui tunc in illo monasterio

degebat. Postea discedentib9
inde ob desolatiōez pluris
īcolatū: ī nro monasterio plu
rio tpe conuersatus ib ibidēqz
defunctus est. Hec ideo nre
historie īserēda credidim9:
vt āmoneremus lectore opm
dnī qm terribilis sup filios ho
minū: ne forte nos tpe aliq
carnis illecebris seruiētes
minusqz dei iudiciū formidā
tes/ repētina eius ira nos cor
ripiat: vt vel tpalib9 dap
nis iuste seuiēs affligat: vel
vel ad ppetuā dapnatiōem
districti9 examināns tollat.

Anno dnice
Incarnatiōis sexcētesimo
lxxxim° ecgfridus rex northa
nibrorū misso hyberniā cū ex
ercitu duce bertho vastauit
misere gētē īnoxiā/ et natiōi
anglorū semp amicissimā: vt
nec ecclesiis qdē aut mōsteriis
manus pceret hostis. At īsula
ni qntū valuere armis arma
repellebāt: et īuocātes diuīe
pietatis auxiliū. celit9 se vī
dicare cōtinuis diu īpcatiōib9
postulabāt. Et qmuis maledi
ci regnū dei possidere nō possīt:
creditū est tn̄ qd hy q̄ merito ipie
tatis sue maledicebātur: ocius
dnō vīdice penas sui reatus
lueret. Siqdē āno post hūc pro
ximo idē rex cū temere exer
citū ad vastādā pictorū pro
uinciā duxissz. mltū prohibē
tibus amicis et maxie bte
meorie cudberto q nup fuerat
ordiatus epo: introductus est
simulātibus fugā hostibus ī
angustias īaccessorū montiū:
et cū maia pte copiarū quas
secum duxerat extinctus: āno
etatis sue xl°. regni aut xv°
die xiij kalēdarū iuniarum
Et cū qdē vt dixi prohiberent
amici ne hoc bellū iniret:
sz qm āno pcedēte noluerat
audire reuerēdissimū prēm
ecgbertū. ne scottiā nichil se
ledētē expugnaret: datū est
illi ex pena peccati illi9 ne eos
q ipm ab īteritu reuocare cu
piebāt audiret. Ex quo tēpore
spes cepit et virtus anglorum
regni fluere. ac retro sublap
sa referri. Nā et picti terrā
possessiōis sue quā tenuerāt
angli et scotti qui erāt
ī britānia. britonū quoqz pars

maxīa libertatē receperūt:
quā et hactenus hīu p ānos
circiter xlvi. Ubi īter pluriōs
gentis anglorū vel īterceptos
gladio v vel addictos servicio.
vel de terra p pictorū fuga
lapsos eciā vir reuerēdissim9
dn̄i trūwini q̄ ī eis eis ep̄atū
acceperat, recessit cū suis q̄ erāt
mōsterio ebbercurni: posito
quidē ī regiōe anglorū sz in
vicina freti qd' anglorū terras
pictorūq; disterminat. eosq; ubi
que poterat amicis comēdās
p monasteria: ipe ī sepe dicto
famulorū famularūq; dei mōsterio
qd' vocat' strenanensialhc locū
mansiōis elegit: ibiq; cū pau
cis suorū ī mōchica districtio
ne vitā nō solū sibi sz et multis
utilē. pluriō ānorū tēpe dux
it. Ubi eciā ī ecclesia bti pe
tri apli iuxta honorē cōgru
ū et vita et gradu ei9 cōdig
nū cōditus est. Perat quidem
tūc mōsterio eidē regia virgo
elflet vna cū mr̄e eanflede:
quarū sup' fecim9 mētioem
Sz veniente illuc epo: maximū
regēdi auxiliū simt et sue vi
te solatiū deuota deo doctrix

īuenit. Successit egfrido aute
egfrido alfridus vir ī scriptu
ris doctissim9 q̄ fr̄ eius et fili9
osuini regis ēē dicebat': dest
ructūq; ~~regnū~~ destructūq; reg
ni statū q̄uuis īter fines an
gustiores nobiliter recupera
uit. Quo videlicet āno q̄ est
est ab īcarnatiōe dn̄ica sex
cētesim9 lxxx° lotheri cātua
riorū rex cū post egbertū frēm
suū q̄ ix ānos regnauerat.
ipe xij ānos regnass̄z: mor
tuus est octauo ydus februa
rij. Wlnerat9 nāq; est ī pug
na australiū saxonū quos
cōtra eū edrig fili9 egberti
aggregarat. et īter medēdū
defunctus est: ac post eū idem
edrig āno vno eō et dimidio
regnauit. Quo defūcto regnū
illud aliqd' tēporis spaciū re
ges dubij ~~et~~ vel externi
disperdiderūt: donec legitti
m9 rex victred id est filius
egberti cōfortat9 ī regno.
religiōe simt et īdustria gētē
suā ab extranea īuasiōe liberā
ret

Ipso eciā āno quo finem
vite accepit rex egfridus:

epm̄ vt diximus fecerat ordina
re lindisfaranensiū ecclesie virū
sanctū et venerabilē ~~cutl~~ cudber
tū. Qui ī insula pmodica que
appellat᷑ ferne et ab eadē eccle
sia ix ferme milibus passuū ī
oceanū procul abest: vitam
solitariā p ānos plures ī mḡ
na corporis et mētis cōtinētia
duxerat. Qui qđē a pma eta
te puericie studio religiose vi
te sēp ardebat: sꝫ ab ineūte ado
lescētia monachicū et nomē
assūpsit et habitū. Intrauit
enī pmo mōsteriū mailros qđ
ī ripa tuidi fluūs positū. tūc
abbas eata vir omī mansuetis
simus ac simplicissimus regebat:
q postea eps augustaldēsis
ecclesie fcūs est vt sup̄ memorauī
mus: cū tpe illo mḡrū vir
tutū boisil ppositus et pheti
ci spūs plenus sacerdos fuit.
Huius discipulatū cudbert
hūiliter subditus: et sciētiā
ab eo scripturarū et bo
norū opm̄ sūpsit exēpla. Qui
postq̄ migrauit ad deū: cud
bert eidē mōsterio fcūs ppositus.
plures et auctoritate magiste
rii et exemplo sue actiōis

regularē instituebat ad vitā. Nec
solū ipsi monasterio regularis
vite monita simul et exempla
pbebat: sꝫ et vulgus circūposi
tū lōge lateq̄ a vite stulte con
suetudie ad celestiū gaudiorū
~~con~~ curabat cōuertere amorē.
Nā et multi fidē quā habebāt
iniquis phanabāt opibus: et
aliqui etiā tpe mortalitatis
neglectis fidei opibus vel sa
cramētis quibus erāt ībuti ad
erratica idolatrie medicamina
cōcurrebāt: q̄si missam a deo
plagā cōditore p incātatiōes
p filacteria vel alia qlibꝫ demo
niace artis archana cohibere
valerēt. Ad vtrorūq̄ ergo cor
rigēdū errorē crebro ipse de
mōsterio egressus aliquotiens
equo sede sedēs. sꝫ potius pedi
bus incedēs. circūpositas veni
ebat ad villas: et viā verita
tis pdicabat errantibus. Quod
ipse etiā boisil suo tpe facere
cō consueuerat cōsueuerat. Erat
quippe moris eo tpe popu
lis anglorū vt veniente ī
villam clerico vel presbytero
cūcti ad eius īperiū verbū
cōflueret cōflueret audituri

libenter: ea que diceretur audirent libentius. que audire et intelligere poterat operando sequerentur. Porro cudberto tanta erat dicendi peritia, tantus amor dei suadendi que doctuerat, tale vultus angelici lumen, ut nullus presentium latebras sui cordis ei celare presumeret: quin omnes que palam gesserant confitendo proferrent: quia nimirum hec eadem illum latere nullo modo putabant. et confessa dignis ut imperabat penitentie fructibus abstergerent. Solebat enim ea loca maxime peragrare et illis predicare in viculis que in arduis asperisque montibus procul posita aliis horrori essent ad visendum: et paupertate pariter et rusticitate sua doctorum arcebant accessum. Quos tamen ille pio libenter mancipatus labori: tanta doctrine sollertia excolebat industria: ut de monasterio egressus sepe ebdomada integra. aliquando duabus vel tribus. nonnunquam etiam mense pleno domum non rediret: sed demoratus in montanis. plebem rusticam verbo predicationis simul et opere virtutis ad celestia vocaret. Cum ergo venerabilis dei famulus multos in mailrosensi monasterio degens annos magnis virtutum signis effulgeret: transtulit eum reverentissimus eius abbas eata ad insulam lindisfarnensium: ut ibi quoque fratribus custodiam discipline regularis et auctoritate prepositi intimaret. et propria actione premonstraret. Nam et ipsum locum tunc idem reverentissimus pater abbatis iure regebat. Siquidem a temporibus antiquis et episcopus cum clero suo. et abbas solebat manere cum monachis: qui tamen et ipsi ad curam episcopi familiariter pertinebant: quia nimirum aidan qui primus eius loci episcopus fuit cum monachis illuc et ipse monachus adveniens monachicam in eo constituit conversationem: quomodo et prius beatus pater augustinus in cantia fecisse noscitur: scribente ei reverentissimo papa gregorio quod et supra docuimus. Sed quia tua fraternitas inquit monasterii regulis erudita: seorsum fieri non debet a clericis suis in ecclesia anglorum que nuper deo auctore ad fidem perducta est. hanc conversationem instituere debes. que in initio nascentis ecclesie fuit patribus nostris: in quibus nullus eorum ex hiis que possidebant aliquid

suum esse dicebat. sed erant eis
omnia communia

Et hic cudbert crescenti
meritis religiose institu
tionis: ad anachoriticae
quoque contemplationis quam diximus sile
tia secreta peruenit. Verum quia
de vita illius et virtutibus ante
annos plures sufficienter et ver
sibus heroicis et simplici oratione
conscripsimus: hoc tantum in presenti co
memoratione satis est: quod aditurus
insulam protestatus est fratribus dicens.
Si michi donauerit gratia diuina
in loco illo vt de opere manuum
mearum queam viuere libens ibi
morabor: sin alias ad vos ci
tissime deo volente reuertar. Erat
autem locus et aque prorsus et fru
gis et arboris inops: et spirituum
malignorum frequentia humane
habitationi minus accomodus:
sed ad votum viri dei habitabilis
per omnia factus est. Siquidem in aduentu
eius recesserunt spiritus maligni.
Cum enim ipse sibi expulsis hostibus
mansionem angustam circumual
lante aggere et domos in ea ne
cessarias iuuante fratrum manu
id est oratorium et habitaculum
commune construxisset: iussit fratres in
eiusdem habitaculi pauimento fo
veam facere. Erat enim tellus du
rissima et saxosa: cui nulla omnino
spes vene fontane videretur inesse.
Quod dum facerent ad fidem et
preces famuli dei alio die aqua ple
na inuenta est: que vsque sufficientem
cunctis illo aduenientibus gratie
sue celestis copiam ministrat.
Sed et ferramenta ruralia sibi
cum frumento afferri rogauit.
Quod dum faceret. et preparata
terra tempore congruo seminaret: nich
il omnino non dico spicarum. sed nec
herbe quidem ex eo germinare vsque
ad estatis tempora contigit. Vn
de visitantibus se fratribus ordeum
iussit afferre: si forte vel na
tura terre vel voluntas celestis
superni spectatoris et largitoris
vt illius fructus ibi potius seges
oriretur. Quod dum illi allatum
vltra omne tem tempus serendi. vltra
omnem spem fructificandi eodem
in agro sereret: mox copiosa
seges exorta. desideratam propriis
laboris viro dei refectionem
prebebat. Cum ergo multis ibi
deo annis deo solitarius seruiret: tanta erat altitudo aggeris
quo mansio eius erat

vallata: vt celum tantum ex ea
nis introitum sinebat aspicere
posset. Contigit autem vt con
gregata synodo non parua
sub presencia regis egfridi.
iuxta fluuium alne in loco qui
vocatur adtuifyrdi. quod significat
ad duplex vadum: cui beate
memorie theodorus archiepiscopus
presidebat. vno animo omniumque con
sensu ad episcopatum ecclesie lindis
faranensis eligeretur. Qui dum
multis legatariys ac litteris ad
se premissis nequaquam posset monaste
rio erui: tandem rex ipse prefatus
vna cum sanctissimo antistite trium
wino necnon et alys religio
sis ac potentibus viris ad insu
lam nauigauit. Conuenerunt
et de ipsa lindisfaranensi ecclesia
in hoc ipsum multi de fratribus: ge
nuflectunt omnes adiurant per deum.
lacrimas fundunt: obsecrant:
donec ipsum quoque lacrimis ple
num dulcibus latebris extrahunt
atque ad synodum perducunt. Quo
dum perueniret quamuis multum
renitens vnanima eorum cunctorum
superatur voluntate: atque susci
piendum episcopatus habitum collum
submittere compellitur: eo maxi
me victus sermone. quod famulus
domini boisil cum ei mente prophetica
cuncta que euentura super eum
patefecerit: antistitem quoque
eum venturum futurum esse predixe
rat. Non tamen ordinatio statim de
creta. sed peracta hyeme que immi
nebat in ipsa solempnitate pas
chali. completa est eboraici sub
presencia regis egfridi: conue
nientibus ad consecrationem eius
septem episcopis: in quibus beate memorie
theodorus primatum tenuit.
Electus est enim primo in episcopatum
augustaldensis ecclesie: pro
trumberto qui ab episcopatu fuerat
depositus. Sed quoniam ipse plus
lindisfaranensi ecclesie in qua con
uersatus fuerat dilexit prefici:
placuit vt eata reuerso ad
sedem ecclesie augustaldensis.
cudbert ecclesie lindisfarane
sis gubernacula susciperet.
qui susceptum episcopatus gradum ad
imitationem beatorum apostolo
rum virtutum ornabat operibus.
Commissam namque sibi plebem et
orationibus protegebat assiduis:
et ammonitionibus saluberrimis

ad celestia vocabat. Et quod
marie doctores imitare sol3: ea
q̄ agēda docebat. ipe prius agē
do demonstrabat. Erat quippe
an̄ oīa diuīe caritatis igne
feruidus: pacīe virtute mo
destus. orōnū deuotiōi sollertis
siē itētus: affabilis oib⁹ q̄ ad
se cōsolatiōis gra cōfluebāt.
hoc ipm quoq3 orōis loco du
cens si infirmis frib⁹ opē sue
exhortationis tribueret: sciens
q2 q̄ dixit diliges dm̄ deū tuū
dixit. diliges proximū tuū si
cut teipsm̄. Erat et abstinē
tie castigatiōe īsignis: erat
gra cōpunctiōis semp ad celestia
suspēsus. Deniq3 cū sacrificiū
deo victiē salutaris offerret:
nō eleuatā ī altū voce. s3 pro
fusis ex imo pectoris lacrimis
dn̄o sua vota cōmēdabat. Duo
bus deniq3 ānis ī epatu pactis
repeciȷt insulā ac monasteriū
suū diuīo āmonit⁹ miraculo:
q2 dies sue mortis vel vite ma
gis illius q̄ sola vita dicēda ē
iā appropīqret introitus: sicut
ipe quoq3 tpe eodē nonullis
s3 verbis obscurioribus q̄ tn̄
postmodū maīfeste itelligeret

solita sibi simplicitate pan
debat: qbusdā aūt hoc idē
etiā maīfeste reuelauit
Erat aūt vite venerabi
lis presbiter noīe herī
bert. iā dudū viro dei spūa
lis amicitie federe copulat⁹
qui ī īsula stagni illius pgra
dis de quo derwentonis flu
uius ortu primordia exūpit. vi
tā ducēs solitariā. annis sin
gulis eū visitare et monita
ab eo ppetue salutis audire so
lebat. Hic cū audiret eū ad
ciuitatē lugubaliā deuenisse:
venit ex more. cupiēs salutife
ribus ei⁹ exhortatiōib⁹ ad sup
na desideria magis magisq3
accēdi. Qui cū sese alternatī
celestis vite poculis debriarēt:
Memē
dixit īter alia antistes.
to fr̄ herbert: vt modo quodq3
opos habes op⁹ me īterroges
mecūq3 loq̄ris. Postq̄ eīm
abīuicē digressi fuerim⁹: non
vltra nos ī hoc seculo carnis
obtutibus īuicē aspiciem⁹. Cer
tus sū naq3 q2 tps mee resolu
tiōis īstat: et velox depositio
tabernaculi mei. Qui hec au
dies pvolutus pvolut⁹ pvolutus

pedibus eius et fusis cum gemi
tu lacrimis obsecro inquit per
dominum ne me deseras. sed tui memor
sis fidelissimi sodalis. rogesque
superna pietate. vt cui in ter
ris simul seruiuimus ad eius
videndam gratiam simul transeamus
ad celos. Nosti enim quia tui oris
imperio semper viuere studui. et
quicquid vel fragilitate deliqui. eque
ad tue voluntatis examen mox
emendare curaui. Incubuit
precibus antistes. statimque edoctus
in spiritu impetrasse a domino quod poscebat
Surge inquit frater mi et noli plo
rare. sed gaudio gaude. quia
quod rogauimus superna nobis
clementia donauit. Cuius promissi
et prophecie veritatem sequens rerum
astruxit euentus. quia digredientes
ab inuicem non se vltra in cor
poraliter viderunt. et vno eodem
que die hoc est xiii kalendarum
aprilium egredientes e corpore spiritus
eorum mox beata inuicem visione coniuncti
sunt. atque angelico ministerio pa
riter ad regnum celeste translati
sunt. Sed herbert diutina prius in
firmitate decoquitur. illa vt
credibile est dispensatione diuine
pietatis. vt si quid minus

haberet meriti a beato cud
berto. suppleret hoc castigans
egritudinis dolor. quatinus
equatus gratia suo intercessori.
sicut in vno eodemque tempore cum
eo de corpore egredi. ita etiam
vna atque non dissimili sede
perpetue beatitudinis meruisset
recipi. Obiit autem pater reueren
dissimus in insula farne. mul
tum deprecatus fratres. vt ibi quo
que sepeliretur. vbi non paruo
tempore pro domino militaret. Attamen
tandem eorum precibus victus assen
sum dedit. vt ad insulam lindisfar
nensium relatus in ecclesia
deponeretur. Quod dum fieret
episcopatum ecclesie illius anno
vno seruabat venerabilis
antistes wilfridus. donec
eligeret quis pro cudberto an
tistes ordinari deberet. Ordina
tus est autem post hec eadbert
vir scientia scripturarum diuina
rum simul preceptorum celestium
obseruantia. et maxime elemosina
rum operatione insignis. ita vt
iuxta legem omnibus annis decimam
non solum quadrupedum. verum eti
am omnium frugum atque pomorum
necnon et vestimentorum

pte paupib9 daret

Uolens etiā latius demō-
strare diuina dispēsa-
tio q̄nta ī gloria vir dn̄i
cudbert post mortem viueret
cuius an̄ mortē vita sublimis
erat. crebris eciā etiā miraculo-
rū patebat īdiciys. transactis
sepulture eius annis xi. īmisit
aīo fratrū vt tollerent ossa illi9
q̄ more mortuorū cōsūpto iā
et ī puluere redacto corpore.
reliqua sicca īueniēda puta-
bāt. atq3 ī nouo recōdita loco
loculo. ī eodē q̄dē loco. s3 supra
pauimētū digne veneratiōis
g̃rā locarēt. Quod dū sibi
placuisse eadberto antisti su-
o referret. ānuit cōsilio eorū.
iussitq3 vt depositiōis ei9 die hoc
facere meminisset. Fecerūt aūt
ita. et aperiētes sepulchrū
īuenenerūt corp9 totū q̄si ad
huc viueret īteg̃rū. et flexis
artuū cōpaginib9 mul-
tū dormiēti q̄uā mortuo simili-
us. S3 et vestimēta oīa q̄b9
īdutus erat nō solū ītemera-
ta. verūetiā prisca nouita-
te et claritudīe mirādi pate-
bant

Quod vbi videre fr̄es nim-
o mox terrore p̄culsi festi-
nāt referre antistiti que
īuenerāt. q̄ tūc forte ī re-
motiori ab ecclesia loco
refluis vndiq3 pelagi fluc-
tibus cincto solitarius mane-
bat. In hoc enī semp̃ q̄dra-
gesime tēpus agere. ī hoc
an̄ dn̄icū natale dieb9 q̄dra-
g̃nta ī magn̄ cōtinentia ora-
tiōe et lacrimarū deuotione trāsi-
gere solebat. In quo etiā ve-
nerabilis eius p̄decessor cud-
bert anteq̄ peteret īsulā farne
aliquādiu dn̄o secretius mi-
nistrabat. Attulerūt nāq3 ei et
ptem īdumētorū q̄ scīm cor-
pus ambierūt. Que cū ille et
munera gratāter acciperet.
et libēter miracula audiret.
ipa īdumēta q̄si patre adhuc
corpori circūdata miro oscu-
labat affectu. Noua īquit
īdumēta corpori pro his q̄ tu-
listis circūdate. et sic reponi-
te ī archa q̄ parastis.
Scio enī certissime q3 nō diu
vacuus remanebit locus ille
q̄ tāta miraculi celestis gratia
sacratus ē. Et q̄ beatus

cu[m] i[n] eo facultate[m] q[ui]esce[n]di
d[omi]n[u]s totius beatitudi[n]is auc
tor atq[ue] largitor p[re]stare
dignabitur. Hec et huius
modi plura ubi multis cum
lacrimis et magna co[m]punc
tio[n]e antistes lingua eciam
tremente co[m]pleuit. fecerunt
fr[atr]es ut iusserat. et inuolutu[m]
nouo amictu corp[us] nouaq[ue]
i[n] theca co[n]ditu[m] s[upe]r pau[imentum]
mentu[m] s[an]ctuary posuerunt.
Nec mora dil[ec]t[u]s deo antist
es eadbert. morbo corrrep
tus acerbo. ac p[er] dies cresce[n]
te multu[m]q[ue] i[n]ualesce[n]te ardo
re languoris. no[n] multo p[ost]
p[ri]die nonas maias eciam ip[s]e
migrauit ad d[omi]n[u]m. Cui[us]
corpus i[n] sepulchro b[e]n[e]dicti
p[at]ris cudberti po[n]entes: ap
posuerunt desup[er] archa[m] i[n] q[ua]
i[n]corrupta eiusde[m] p[at]ris me[m]bra
posuerunt. In quo eciam lo
co signa sanitatu[m] aliquotiens
fa[c]ta [su]n[t] meritis a[m]boru[m] testio[n]iu[m]
ferunt: e q[ui]bus aliq[ua] i[n] libro vi
te illius oli[m] meorie ma[n]dau[i]
mus. S[ed] [et] i[n] hac historia q[ue]d[am]
q[uod] nos nup[er] ~~audisse~~ audisse
co[n]tigit supadycere co[m]mo
du[m] duximus.

Erat i[n] eode[m] mo[n]sterio fr[ater]
quida[m] no[m]i[n]e baldudegu[m]
t[em]p[or]e no[n] paruo hospitu[m] miste
rio deseruiens. qui nu[n]c usq[ue]
sup[er]est. testio[n]iu[m] h[abe]n[s] ab vni
uersis fr[atr]ibus cu[n]ctisq[ue] sup[er]
uenie[n]tibus hospitibus. q[uod] vir
esset multe pietatis et religio[n]is.
i[n]iunctoq[ue] sibi officio sup[er]ne t[ame]n
mercedis gr[ati]a subditus. Hic
cu[m] quadam die lenas siue sa
gas q[ui]bus i[n] hospitalitate vte
batur i[n] mari lauisset. rediens
domu[m] repe[n]tina medio itinere
molestia corporali tactus: ita
ut corruens i[n] terra[m]. et aliq[ua]mdiu
pronus iace[n]s vix ta[n]dem re
surgeretet. Resurge[n]s
au[tem] sensit dimidia[m] corporis
sui parte[m] a capite usq[ue] ad pe
des paralisi la[n]guore depressa[m]:
et maximo cu[m] labore baculo i[n]ni
te[n]s domu[m] p[er]uenit. Crescebat
morbus paulati[m] et nocte su
p[er]ueniente grauior effect[us] est:
ita ut die redeunte vix ip[s]e exur
gere p[er] se ac i[n]cedere valeret.
Quo affectus i[n]co[m]modo co[n]ce
pit ultimu[m] mente co[n]siliu[m] ut ad
ecclesia[m] quoquo modo posset

pueniens itraret ad tubam
beatissimi pris cudberti: ibiq
genibus flexis supplex supna
dni pietatem rogaret vt vt
ab huiusmodi languore si
hoc sibi vtile eet liberaret:
vel si se tali molestia diutius
castigari diuina providete
gra oporteret: pacieter dolo
re ac placida mete sustinet
illatu. Fecit igit vt aio dis
posuerat. et inbecilles artus
baculo sustetas itrauit eccle
sia: ac prosternes se ad corp
viri dei pia itetione p eius aux
iliu dni sibi ppiciu fieri pre
cabat: atq iter preces velut
i sopore solutus sensit vt post
ea referre erat solit quasi
magna latamq manu caput
sibi i pte q dolebat tetigisse:
eodemq tactu tota illa que lan
guore pressa fuerat corpis
sui ptem paulati fugiente
dolore ac sanitate subseqnte
ad pedes vsq ptransisse. Quo
facto mox euigilas sanissim
surrexit: ac pro sua sanitate
dno gras denuo referes. quid
erga se factu eet fribus indi
cauit cunctisq cogaudetibus

ad misteriu qd sollicitus
exhibere solebat quasi flagel
lo probate castigatiois recep
dz et indumeta quibus deso
li dicatu corpus cudberti vel
viuu vel postea defunctu
vestierat etia ipa a gratia
curadi no vacarunt: sicuti
volumie vite et virtutu ei
quisq legerit iueiet

Nec silencio ptereundu
quod ante triennium
p reliquias eius factu
nup michi p ipm i quo
factu est fratre inotuit. Est
enim factu i monsterio qd iux
ta amne dacore costructu:
ab eo cognome accepit: cui
tunc vir religiosus suidbert
abbatis iure pfuit. Erat
nanq i eo qda adoles
cens: cui tumor deformis
palpebra oculi fedauerat.
Qui cu p dies crescens
oculi iteritu minaret:
curabat medici huic appo
sitis pigmetoru fometis
emollire nec valebat. q
quida abscidenda ee dicebant:
alij hoc fieri metu maioris
periculi vetabat. Cumq

nō pauco fr̄ p̄fatus tali icō
modo laboraret. neqz neqz
oculo iminens exicium hu
mana manus curare vale
ret. quin potius p dies au
gesceret: cōtigit eū subito
diuine pietatis gr̄a p sactis
simi prīs cudberti reliq̄as
curari. Nā qm̄ fr̄es sui corp9
ipius post multos sepulture
annos icorruptū reperiebāt:
tulerūt ptem de capillis quā
more reliq̄arū rogātibus da
re vel ostēdere i signū mira
culi posset. Harum ptīculā
reliq̄arū eo tpe habebat pe
nes se q̄dā de presbiteris
eiusdem mōstery dudreo: q̄
nūc ipius mōstery abbas est.
Qui cū die q̄dā igressus
ecclesiā aperuisset tecā i qua
reliq̄e erāt vt portionē earū
roganti amico prestaret:
cōtigit et ipm adolescētem
cui oculus languebat i eadem
tūc ecclesia adesse. Cūqz pbr̄
portionem q̄ntū voluit ami
co dedisset: residuū dedit adoles
centi vt suo i loco reponeret.
At ille salubri istictu āmoi
tus. cū accepisset capillos
sancti capitis apposuit pal
pebre languenti: et aliquā
diu tumorem illū ifestum
horū appositiōe compmere
ac mollire curabat. Quo
facto reliquias vt iussus erat
sua i teca recondidit: credēs
suū oculū capillis viri dei
quib9 attactus erat ocius
esse sanādū. Neqz enī sua fi
des fefellit. Erat enī vt re
ferre est solitus tūc hora cir
citer secūda diei. Sz cū alia
q̄qz dies exigeret cogitabat
vt faceret: iminente hora
ipius diei sexta repēte cōtigit
oculū ita sanū cū palpe
bra iuenit ac si nūq̄ in nich
il vnq̄ i eo deformitatis ac
tumoris apparuisset.

Uedilwald successor cudberti
i anachoritica
vita laborantib9
i mari fratribus tēpestatē
sedauerit orādo Et epus
iohānes mutū bn̄dicēdo cu
rauerit. Et puellā lā
guentem orādo sanauerit

Ut coniugē comitis
īfirmā aqua bn̄dicta cura
uerit Ut puerum
comitis orādo a morte reuocauerit
uerit Ut clericū
suū cadēdo cōtritū, eq̄ orādo
ac bn̄dicēdo a morte reuoca
uerit ad uitā Ut
ceadwala rex occidētaliū saxo
nū baptizādus romā uenerit.
sed et successor eius hun i ea
dem beatorum apostolorū
limina deuotus adijt
Ut theodoro defūcto archi
episcopatus gradū bertwald
susceperit: et inter plurios
quos ordiauit. etiam thobiā
uirū doctissimū thofensi eccle
sie fecerit antistitē Ut
egbert uir sc̄s ad p̄dicādū i
germania uenire uoluerit
nec ualuerit. porro witbert
adierit quidem: sȝ q̄a nec
ip̄e aliquid profecissȝ rursus
i hybernia vn̄ vn̄ venerat
redijt Ut wilbrod i fresia
p̄dicās multos ad xp̄m cōuer
terit: et ut socij eualdi ei9
sīt martiriū passi Ut
uiri uenerabiles. switbert i
brittanis. wilbrod rome sint
ordiati i fresia episcopi
Ut quidam i prouīcia
northanibrorū a mortuis re
surgens. multa et tremēda et
desiderabilia q̄ uiderat narra
uit Ut ecōtra alter ad
morte ueniēs oblatū sibi a
demonibus codicē suorū uide
rit peccatorū Ut alius
moriturus deputatū sibi a
pud iferos locū penarū uide
rit Ut plurime scoto
rū istāte adānano catholi
cū pascha susceperit eccle
sie: utq̄ ibi librū de locis
sanctis scripserit
Que i eodem libro de loco do
minice natiuitatis passio
nis resurrectionis cōmemora
uerit Que itē de loco
ascēcionis dn̄ice et sepulcris
patriarcharū Ut au
strales saxones ep̄os acceperit
eadbertū et eallā. occidētales
danielē et aldelmū et de scrip
tis eiusdē aldelmi Ut
coenred merciorū et offa orie
taliū saxonū reges i mona
chico habitu rome uitā fini
erit: et de uita uel obitu
wilfridi ep̄i Ut religio

sabbati adriano albinus wilfrido in episcopatum acca successerit

Ut ceolfridus abbas regi pictorum architectos ecclesie simul et epistolam de catholico pascha vel de tonsura miserit

Ut hiienses monachi cum subiectis sibi monasteriis canonicum predicante egberto celebrare pascha ceperint

Qui sit in presenti status gentis anglorum vel brittanie totius

Recapitulatio cronice totius operis et de persona auctoris

Decessit autem viro domini cudberto in exercenda vita solitaria quam in insula farne ante episcopatus sui tempora gerebat vir venerabilis edilwaldus qui multis annis in monasterio quod dicitur hrypinum acceptum presbiteratus officium condignis gradu ipso consecrabat actibus. Cuius ut meritum vel vita qualis fuerit certius clarescat, unum eius miraculum narro quod mihi unus e fratribus propter quos et in quibus patratum est ipse narravit, videlicet guthfrid venerabilis christi famulus et presbyter qui etiam postea fratribus eiusdem ecclesie lindisfarnensis in qua educatus est abbatis iure prefuit. Veni inquit cum duobus fratribus aliis ad insulam farne loqui desiderans cum reverentissimo patre edilwaldo. Cumque allocutione eius refecti et benedictione petita domum rediremus, ecce subito positis nobis in medio mari interrupta est serenitas qua vehebamur et tanta ingruit tamque fera hyemis tempestatis ut neque velo neque remigio quicquam proficere neque aliud quam mortem sperare valeremus. Cumque diu multum cum vento pelagoque certantes frustra tandem post terga respiceremus si forte vel ipsam de qua egressi eramus insulam aliquo conamine repetere possemus, invenimus nos undique versum pari tempestate preclusos nullamque nobis restare spem salutis. Ubi autem longius visum levavimus vidimus in ipsa insula farne egressum de latibulis suis amantissimum deo patrem edilwaldum iter nostrum inspicere. Audito enim fragore procellarum ac fervente oceani exierat videre quid accideret nobis. Cumque nos

ī labore ac desperatiōe positos
cerneret: flectebat genua sua
ad prem dm̄i nr̄i ihesu xp̄i ꝑ
nr̄a vita et salute deprecaturu
rus. Et cū oroēs cōplexet simul
tumida equora placauit: adeo
vt cessante ꝑ oīa seuitia tēpes
tatis secundi nos venti ad ter
rā vsq; ꝑ plana maris terga
comitarentur. Cumq; euadentes
ad terrā nauiculā quoq; nr̄āz
ab vndis portaremus mox ea
dē q̄ nr̄i grā modicū siluerat
tēpestas rediit et toto die illo
multū furere nō cessauit. vt
palā daretur intelligi q̄a modi
ca illa q̄ īteruenerat intercapedo q̄e
tis ad viri dei p̄ces nr̄e euasio
nis gratia celitus donata est.
Māsit aut̄ idē vir dei ī īsula
ferme xii ānis. Sz ī īsula li
disfarensi iuxta p̄fatorū corpa
episcoporū ī ecclesia bt̄i petri
apostoli sepultus z est

Gesta vero sūt hec tēpo
rib9 regis alcfridi nor
thanīborū: q̄ post frēz suum
ecgfridū xix annis regnauit
Cuius regni p̄ncipio defūcto ea
ta ep̄o: ihoēs vir sanctus au
gustaldēsis ecclesie suscepit p̄su
latū: de quo plura v̄tutum
miracula q̄ cū familiariter
nouerūt dicere solēt et maxī
vir reuerentissimus ac vera
cissimus berthum quōdam ei9
diacon9. nūc aut̄ abbas
monastery qd̄ dicit̄ inderauu
da id est deiranorū īsula
q̄bus aliq̄ memorie tradere
cōmodū duxim9. Est aut̄
māsio q̄dā secretior nemore
raro et valle circūdata nō
lōge ab augustaldēsi ecclesia
id est vnius ferme miliarii
et dimidy spacio ī īterfluēte
tyne amne separata. h̄ns
cimiterium sancti michaelis
archāgeli: ī q̄ vir dei sepius
vbi opportunitas assidebat tēpo
ris et maxīe q̄dragesime ma
nere cū paucis. atq; oroībus
et lectiōi q̄et9 operam dare
cōsueuerat. Cumq; tēpe quodā
īcipiēte q̄dragesimā ibidem
māsurus aduenisset iussit
suis q̄rere pauperē quēdā
maiori īfirmitate vel īopia
grauatū. quē secū habere il
lis dieb9 ad faciēdā elemosi
nā posset. sic eni facere
semp solebat. Erat aut̄ in
villa nō lōge ad posita ado
lescēs q̄dā mut9 ep̄o not9 q̄

na sepius an̄ illū pcipiēde
elemosine gr̄a venire cōsue
uerat : q nec vnū q̄dē sermo
nē vnq̄ ~~pferri~~ pferri pote
rat. Qui et scabiem tantam et
furfures habebat i capite ·
vt nichil vnq̄ capillorum
ei i supiori pte capitis nas
ci valeret : tm̄ i circuitu
horridi crines stare videbāt.
Hunc ergo adduci pcepit epc̄s :
et ei i cōseptis eiusdē māsi
onis puū tuguriū fieri :
i quo manēs cotidianā ab
eis stipē acciperet. Cumq̄
vna q̄dragesimē esset ipleta
septiana : sequēte dnīca
iussit ad se intrare paupem.
Ingressus vero : lingua pro
ferre ex ore ac sibi ondere
iussit. Apphēdensq̄ eū de
mento signū sancte crucis
lingue eius ipressit : quā
signatā reuocare i os et lo
qui illū pcepit. Dicito igr̄
aliqd verbū : dicito gea qd
est lingua anglorū verbū
affirmādi et cōsentiēdi . id est
etiā. Dixit ille statī soluto
vinculo lingue quod iussus
erat. Addidit epc̄s noīa litte
rarū. dicito a. Dixit ille a

Dicito b. Dixit ille b. Cumq̄ sin
gula litterarū noīa dicēte
epō responderet : pcepit eum
sn̄ias longiores dicere. et fecit :
neq̄ vltra cessauit tota die
illa et nocte sequēte q̄ntum
vigilare potuit vt ferūt qui
psentes fuere loqui et archa
aliquid sue cogitationis et vo
luntatis qd nunq̄ antea po
tuit aliis ondere : i simili
tudinē illius diu claudi qui
curatus ab apostolis petro
et iohāne stetit exiliēs et
ambulauit. et intrauit cū
illis i templū . ambulās et
exiliēs et laudās deū. gaudēs
nimirū vti officio pedū
quo tanto tpe erat destitutus.
Cuius sanitati congaudēs epc̄s :
pcepit medico etiā sanāde
scabredini capitis eius curā
adhibere. Fecit vt iusserat :
et ~~iuuate~~ bn̄dictione epi iuuāte
et pcibus nata est cū sanita
te cutis venusta spēs capil
lorū : factusq̄ est limpidus vul
tu et loquela promptus. capil
lis pulcherrime crispis . q antea
fuerat deformis paup et mu
tus : sicq̄ de recepta letus sospi
tate : offerēte etiā ei epō vt i

sua familia manendi locum ac-
ciperet. magis domum reuersus est.
Narrauit idem
Berecthun et aliud de pre-
fato episcopo miraculum: quod reue-
rentissimus vir Wilfridus cum
post longum exilium in episcopatum es-
set Augustaldensis ecclesie re-
ceptus: et idem Iohannes
defuncto Bosa episcopo viro multe
sanctitatis et humilitatis episcopus pro
eo in Eboracensis substitutus substitu-
tus: venerit ipse tempore quodam
ad monasterium virginum in lo-
co qui vocatur Vetadun cui tunc
Hereburch abbatissa prefuit. Ubi
cum venissemus inquit et mag-
no vniuersorum gaudio suscepti
essemus: indicauit nobis abba-
tissa quod quedam de numero virginum
que erat filia ipsius carnalis gra-
uissimo languore teneretur. que
flebotomata est nuper in brachio.
et cum esset in studio tacta est infir-
mitate repentini doloris. Quo
mox ingrauescente. magis grauatum
est brachium illud vulneratum ac
versum in tumorem. adeo vt vix duabus
manibus circumplecti posset: ipsaque
iacens in lectulo pre nimietate dolo-
ris iam moritura videretur. Roga-
uit ergo episcopum abbatissa vt intraret

ad eam ac benediceret illam digna-
retur: quia crederet eam ad benedictio-
nem vel tactum illius mox melio-
rius habituram. Interrogauit
autem ille quando flebotomata esset
puella. Et vt cognouit quia
in luna quarta. dixit. Multum
insipienter et indocte fecistis in
luna quarta flebotomando.
Memini enim beate memorie Theodo-
rum archiepiscopum dicere quod pericu-
losa sit satis illius temporis flebo-
tomia quando et lumen lune et re-
umen occeani in cremento est. Et quid
ego puelle si moritura est pos-
sum facere. At illa instantius
rogans pro filia quam oppido dilige-
bat: nam et abbatissam eam pro
se facere disposuerat. tandem ob-
tinuerat vt ad languentem intra-
ret. Intrauit ergo me secum as-
sumpto ad virginem que iacebat
multo vt dixi dolore constricta:
et brachio in tantum grossescente vt nullam
il prorsus in cubitu flexionem ha-
beret et astans dixit super illam
orationem ac benedictionem egressus est.
Cumque post hec hora competenti sede-
remus ad mensam: adueniensque qui-
dam clamauit me foras et ait
Postulat Quoenburch. hoc est nomen
virginis: vt ocius regrediaris

ad eā. Quod dū facere rep
peri illā ĩgrediēs vultu hilario
rē. et velut sospiti similē. Et
dū assidere illi dixit. Vis ut
petam⁹ bibere. Ita. Ait ergo.
Volo īq͡ʒ et multū delector si
potes. Cū oblato poculo bibe
rem⁹ ābo: cepit michi dicere
quia ex quo ꝯ epc̄ orōe pro me
expleta et bndictiōe egressus ē
statī melius habere incipio.
Et si necdū vires pristinas
recepi: dolor tn̄ oīs et de bra
chio ubi ardētior ierat. et de
toto corpore meo. velut ipo
epo foras cōportāte funditus
ablatus est. tametsi tumor
adhuc manere brachy videat.
Abeūtibus aūt nobis inde. cō
tinuo fugatū dolorē mēbrorū.
fugata quoq͡ʒ tumoris horrēdi seui
ta est: ereptoq͡ʒ dolore ac morte.
virgo laudes dn̄o saluatori
una cū ceteris q̇ ibi erāt ser
uis illius referebat

Alio item tp̄e vocatus ad
dedicādā ecclesiā comi
tis vocabulo haddi: cū
postulatū cōplesset ministeriū
rogatus est ab eodem comite
intrare ad vnū de pueris ei⁹

q̇ acerrima egritudīe pmebat'
ita ut deficiēte penit⁹ omī me
brorū officio. iamiāq͡ʒ moritur⁹
ēe videretur: cui etiā loculus
iā tūc erat pparatus ī quo de
functus cōdi deberet. Addidit
aūt vir etiā lacrimas pcibus
diligēter obsecrās ut intraret ora
turus pro illo. quia multū neces
saria sibi vita ipius esset: crede
ret vero quia si ille ei manū
ĩponeret. atq͡ʒ eū bndicere voluis
set statī melius haberet. In
trauit ergo illo epc̄. et vidit
eū mestis oībus iā morti proxi
mū: positūq͡ʒ loculū prope eū
ī quo sepeliēdus poni deberet:
dixitq͡ʒ orōez ac bndixit eū: et egre
diens dixit solito cōsolationū ser
mone. Bn̄ valescas et cito. Cūq͡ʒ
post hec sederēt ad mēsam: mi
sit puer ad dn̄m suū. rogās sibi
poculū vini mittere quia siti
ret. Gavisus ille valde quia
bibere posset: misit ei calicem
vini bndictū ab epo. Quē ut
bibit. surrexit cōtinuo. et veter
no īfirmitatis discusso. īduit se
ipe vestimētis suis: et egressus
īde salutauit epm̄ et cōuiuas:
dicēs quia ipe quoq͡ʒ delectaret'

cū eis māducare et bibere. Jus
sitq; eū sederet sedere secum
ad epulas: multū gaudētes
de sospitate illius. Residebat
vescebatur bibebat letabatur
q̄si vnus de conuiuis: grās
agebat. et multis post hec
vixit ānis: ī eadē quā ante
perat salute pmāsit. Hoc autē
miraculū memoratus abbas
nō se p̄nte factum: sz ab
hys q̄ p̄ntes fuerūt sibi phibz
esse relatū

Aliud quoq; nō multū
huic dissimile miracu
lū de p̄fato ātistite narrauit
abbas idē dicēs. Villa erat
comitis cuiusdā q̄ vocabatur
Purch: nō lōge a monaste
rio nostro. id est duorū ferme
miliū spacio separata. Cui9
cōiux quadragīta ferme dieb9
erat acerbissimo lāguore detē
ta: ita vt tribus septimanis nō
possz de cubiculo ī quo iacebat
efferri foras. Cōtigit autē eo
tēpore virū dei illo ad dedicā
dā ecclesiā ab eodē comite vo
cari. Cūq; dedicata esset eccle
sia: rogauit comes ad prādē
dū ī domū suā igredi. Renuit
epūs: dicēs se ad monasteriū
quod proxīe erat debere reu
At ille obnoxius p̄cibus
īstās. vouit etiā elemosinā
pauperibus daturū: dum
ille dignaretur ea die domū
suā īgrediens ieiuniū solu
Rogaui et ego vna cū illo
promittēs etiā me eleosinas
pauperib9 ī ea alemonia
inopū dare. Dū ille ī domū
comitis prāsurus ac b̄ndic
tionē daturus ītraret. Cū ipo
hoc tardē ac difficulter ī
traremus: ītrauim9 ad refi
ciendū. Miserat autē ep̄s
mulieri q̄ iacebat de aqua
b̄ndicta quā ī dedicatiōn
ecclesie cōsecrauerat. vnū
~~p p~~ p vnū de hys q̄ secū erāt
frībus: p̄cipiēs vt gustādū
illi daret: et vbicūq; maxi
mū ei ī esse dolore didicisset de
ipa aqua lauaret. Quod
vt factū est surrexit mulier
statī sana: et nō solū se
īfirmitate lōga carere. sed
et p̄ditas dudū vires rec
p̄isse sentiēs obtulit pocula
ep̄o ac nobis: ceptūq; mi
nisteriū nobis ōībus
propinādi vsq; ad prādiū
cōpletum non omisit:

imitata socrū bt̄i petri. que
cū febriū ardoribus fuisset
fatigata. ad tactū manus
dn̄ice surrexit: et sanitate
simul et virtute recepta mi
nistrabat eis

Neque hoc p̄tereūdū
arbitror esse silētio
quod famulus dei heribald ī
seipō ab eo fc̄tm̄ miraculū
solet narrare: q̄ tūc q̄dē in
clero illius cōuersatus: nūc
ī monasteriū quod est iuxta
ostiū wimni fluuīs abbatis
iure p̄fuit. Vitā igitur il
lius quātū fas est hoībus
estimare. quā p̄mīs optīe cog
novi p̄ oīa ep̄o dignā rep
peri cōperi. sed et cuius me
riti apud ītternū iudicē ha
bitus sit et ī multis aliis
et ī meipō maxīe exptus
sū: quippe quē ab ipō vt
ita dicā mortis limite re
uocās. ad viā vite sua ora
tiōe ac bn̄dictiōe reduxit.
Nā cū p̄meuo adolescēt ado
lescētie tēpore ī clero degerē
illius legendi quippe atq;
canēdi studiis s̄t. traditus.
sed nō adhuc animū p̄fecte
a iuuenilibus cohibēs illecē

bris: cōtigit die quadā nos iter
agētes cū illo deuēisse ī viā
planā et aplā aptamq; cursui
equorū: ceperūtq; iuuenes q̄
cū ipō erāt maxīe laici pos
tulare ep̄m vt cursu maiore
equos suos īuicē probare lice
ret. At ille p̄mo negauit: ocio
sū esse dicēs qd̄ desiderabāt.
Sz ad vltimū multorū vnani
ma ītētiōe deuictus. Facite
inquit si vultis: ita tn̄ vt heri
bald ab illo se certamīe fundit9
abstineat. Porro ipe diligēti9
obsecrās. vt et michi certādi
cū illis copia daret: (Fidebā
nāq; equo quē ipe michi op
timū donauerat) nequaq̄ ipe
trare potui. At cū sepius huc
atq; illuc spectāte me et ep̄o
cōcitatis ī cursu equis reuer
terēt et ipō lasciuo supat9 aīo
nō me potui cohibere. Sed (licz
prohibētē illo) ludētibus me
miscui: et simul cursu ~~equm~~
equi cōtēdere cepi. Quod dū
agerē: audiui illū post tergā
tergū michi cū gemitu dicēte.
O qm̄ magnū ve facis michi
sic equitādo. Et ego audiens
nichilominus ceptis īstiti vēti
tis. Nec mora dū feruēs equus

quoddam itineris concauum viole-
tiori impetu transiliret lapsus deci-
di. et mox velut emoriens sensum
penitus motumque omnem perdidi.
Erat namque in loco illo lapis ter-
re equalis obtectus cespite tenui.
neque ullus alter in tota illa cam-
pi planicie ~~lapis~~ lapis inueni-
ri potuit. casuque euenit vel po-
tius diuina prouidentia ad pu-
niendam inobedientie mee culpam.
vt capite hunc ac manu tangerem.
atque infracto pollice. capitis quoque
iunctura solueretur. et ego vt
dixi simillimus mortuo fierem.
Et quia moueri non poteram.
tetenderunt ibi papilionem in quo
iacerem. Erat autem hora diei cir-
citer septima. a qua ad vesperam
~~vsque~~ vsque quietus et quasi mortuus
permanens. tunc paululum reui-
uisco. ferorque domum a sociis.
ac tacitus tota nocte perduro.
Vomebam etiam sanguinem.
eo quod intestina ruendo essent conuulsa.
At episcopus grauissime de casu et interi-
tu meo dolebat. eo quod me specia-
li diligeret affectu. nec voluit
nocte illa iuxta morem cum cleri-
cis suis manere. Verum solus in
oratione persistens. noctem ducebat
inuigilem. pro mea vt reor sospitate
superne pietati supplicans. Primo
vero mane ingrediens ad me. ac
dicta oratione vocauit me nomine meo
et quasi de graui somno excitatum
interrogauit si nossem quis esset
qui loqueretur ad me. Et aperiens oculos
aio. Etiam tu es antistes meus
amatus. Potes inquit viuere.
Et ego. Possum inquam per orationes
vestras si dominus voluerit. Qui impo-
nens capiti meo manum cum verbis be-
nedictionis rediit ad orandum. et
post pusillum me reuisens inuenit
sedentem loqui valentem. cepitque
me interrogare diuino vt mox
patuit admonitus instinctu. an
me esse baptizatum sine scrupulo
nossem. Cui ego absque ulla
me dubietate scire respondi.
quia salutari fonte in remissionem
peccatorum essem ablutus. no-
menque presbiteri a quo me bap-
tizatum noueram dixi. At ille.
Si ab illo inquit sacerdote bap-
tizatus es. non es perfecte bapti-
zatus. noui namque eum. et quia
cum esset presbiter ordinatus.
nullatenus propter ingenii
tarditatem potuit cathezizandi
vel baptizandi ministerium discere.
Propter quod et ipse illum ab
huius presumptione ministerii

regulariter īplere neq̄bat
omnino cessare precepi. Quibus
dictis eadē hora me cathezi za
re curauit. ftimq; est ut exsuf
flāte illo ī faciē meā cōfesti
melius habere sentirē. Uoca
uit enī medicū et dissolutā
michi emigranei iūcturā (leni
granea dolor capitis est) cō
ponere atq; alligare iussit.
tāmq; mox accepta eius ac
bndictiōe cōualui. ut i crasti
nū ascēdēs equū cū iter i
aliū locū facerē. Nec mul
to post plene curatus:
uitali etiā unda pfusus sū.
Uixit aūt i epātu xxx tri
bus ānis. et sic celestia reg
na cōscēdēs. sepultus ē i por
ticu scti petri i mōsterio
suo quod dicit' i silua deiro
rū: āno ab icarnatiōe dnī
ca septigētesiō xxi°. Nā cū
pro maiori senectute min9
epātui āministrādo sufficeret.
ordināto i epātū eboracēsis
ecclesie wilfrido pbrō. secessit
ad mōsteriū pfatū: ibiq;
~~deo~~ deo uitā deo digna con
uersatiōe cōpleuit

Anno aūt regni alfri
di tertio ceadwala rex
occidētaliū saxonū cū gēti sue
duobus ānis strēnuissiē pessz
relicto ipso propt' dnī regnūq;
ppetuū uēit romā: hoc sibi
glorie sigularis desiderās adi
pisci ut ad limina btōrū aposto
lorū fōte baptismatis ablue
ret' ī quo solo didicerat generi
hūano patēre uite celestis ītroi
tū: simul etiā sperās quia
mox baptizatus carne solut9
ad eterna gaudia iā mūdus
trāsiret. Quod utrūq; ut mēte
disposuerat dno iuuāte cōple
tū est. Etenī illo ueniēs
pōtificatū agēte sergio bap
tizatus est die sacto sabbati
pascalis āno ab icarnatiōe
dnī sexcētesiō lxxxix°. et i
albis adhuc positus. lāguore
correptus xii° kalēdarū die
maiarū solutus a carne
et btōrū ē est regno sociatus i
celis. Cui etiā tēpe baptismatis
papa memoratus petri no
mē īposuerat: ut beatissiō
apostolorū pricipi ad cuius
sacratissimū corpus a finib9
terre pio ductus amore ue
nerat. etiā nois ipius cōsortio
iūgeret'. Qui i ei9 quoq; ec
clesia sepultus est: et iubēte

pōtifice epithaphiū ī eius mo
numēto scriptū :: ī quo et mē
ria deuotiōis fixa ꝑ secula ma
neret : et legētes quoqꝫ vel au
diētes exēplū facti ad studiū
religiōis accēderet. Scriptū
ē ergo hoc modo

Culmē opes sobolē po
tētia regna triūphos.
Exuuias pceres menia castra
lares. Queqꝫ patrū virtus et
que cōgesserat ipse. Ceadwald
armipotens liquit amore dei.
Vt petrū sedēqꝫ petri rex cerne
ret hospes. Cuiꝰ fonte meras
sumeret almus aquas.
Splēdificūqꝫ iubar radiāti
carperet hausto. Ex quo viui
ficus fulgor vbiqꝫ fluit. per
cipiensqꝫ alacer rediuiue pre
mia vite. Barbaricā ra
biē nomē et īde suū. Cōuersꝰ
cōuertit ouāns petrūqꝫ vocari.
Sergius antistes iussit vt ipse
pater. Fonte renascētis que
xpi grā purgans. protinus
alias ablutū albatū vexit vexit ī arce
poli. Mira fides regis. cle
mētia maxia xpi. Cuiꝰ cōsi
liū nullus adire potest. Sospes
enī veniēs supmo ex orbe
britāni. Per varias gētes
ꝑ freta ꝑ vias. Vrbē romu
leā vidit tēplūqꝫ verēdū. As
pexit petri mistica dona ge
rēs. Cādidus ouā īter oues
xpi sociabilis iuit. Corpore
nā tumulū mēte supna tenet.
Cōmutasse magis credas
sceptrorū insignia credas
Quē regnū xpi meruisse
vides. Hic depositus
est ceadwald qui et petrus
rex saxonū sub die duodecimo
kalēdarū maiarū īdictiōe se
cūda : qui vixit annos plꝰ
minus xx triginta īperāte dno
iustiniano pyssimo augusto
anno cōsulatus eius quar
to : pōtificatū tenēte aposto
lico viro dno sergio āno se
cūdo. Abeūte aūt romā cead
wala : successit ī regnū hun
de stirpe regia. Qui cū xxx
et vii annis īperiū tenuisset
gētis illius : et ipse relicto
regno ac iunioribus cōmēdato :
ad limina beatorū aposto
lorū gregorio epatū tenēte
profectus est cupiēs ī vici
nia sanctorū locorū aposto
lorū ad tps peregrinari
ī terris quo facilius a sctis
recipi mereret ī celis

Quod hys tẽporibus plu
res de gẽte anglorũ. nobi
les. ignobiles. laici. clerici.
fue. ciuitati facẽ. ꝯsueuerat

Anno post hũc quo viii
ceadwala rome defũc
tus est proximo id est sexcẽtesimo
nonagesimo incarnationis
dñice: theodorus archiep̃s
bt̃e memorie senex et plen9
dierũ .i. octogita octo ãnorũ
defunctus est. Quẽ se nume
rũ annorũ fuisse habiturum.
ipe iã dudũ sompni reuelati
one edoctus suis p̄dicare sole
bat. Mansit autẽ ĩ ep̃atu
annos xx duos. sepultusq̄
est ĩ ecclesia sancti petri. ĩ q̃
oim̃ ep̃orũ dorwernẽsiũ sunt
corpora deposita. De quo vna
cũ cõsortibus eiusdẽ sui gradus
recte veraciterq̄ dici potest.
qa corpora eorũ ĩ pace sepl
ta sũt. et nomẽ eorũ viuet
ĩ gñatioẽ et gñatioẽs. Vt enĩ
breuiter dicã. tm̃ profc̃s spũ
alis tp̃e p̄sulatus illius ãglo
rũ ecclesie. q̃ntũ nũq̃ ãtea
potuere ceperunt. Cuius p
sonã. vitã et obitũ epitaphi
ũ quoq̄ monumẽti ipius.
versibus heroicis xxx et q̃ttuor
palam ac lucide cunctis illo
adueñtibus pandit: q̃rũ pmi
sũt hy   ic sacer ĩ tũba
pausat cũ corpore presul.
Quẽ nũc theodorũ lingua pe
lasga vocat. Princeps põtifi
cũ felix sũmusq̄ sacerdos
lipida discipulis dogmata disseruit.
Vltima at hy. Namq̄ die nonam
decimã septẽber habebat. Cum
carnis claustra sp̃s egreditur.
Alma cõscẽdes noue scãdes
felix consortia vite. Ciuibus
ãgelicis iunctus ĩ arce poli
Successit autẽ ĩ ep̃atũ theodo
ro bartwald q̃ erat abbas ĩ
mõsterio iuxta ostiũ ab aq̃lone
fluminis genladi positũ quod
raculfe nuncupatur. Vir et
ipe sciã scripturarũ ĩbutus.
sed et ecclesiasticis simul et mo
nasterialibus disciplis sũme
ĩstructus: tamẽsi p̄decessori su
o minime cõparandus. Qui e
lectus est q̃dẽ ĩ ep̃atũ ãno dñi
ce ĩcarnatiõis sexcẽtesimo xcij°
die p̃mo mẽsis iulij: regnãti
bus ĩ cantia Wichtredo et
suedherdo. Ordinatus est autẽ
anno sequẽte 3° kalẽdarum
iuliarũ dñica a godwino me
tropolitano ep̃o galliarum:
et sedit ĩ sede sua p̄die kalẽ
darũ septẽbrium. Qui ĩter mul
tos quos ordinauit antistites. antistites
etiã edmũdo rofhesis ecclesie

p̄sule defuncto thobiā pro illo
cōsecrauit. vita. latiā. gre
ca et saxonica lingua atq; eru
ditione multipliciter īstructū

Dum tpe venerabilis
et cū oī honorificētia
nomiandus famulus xpi et
sacerdos egbertħ que ī hyber
nia insula peregrinā ducē
vitā pro adipiscēda ī celis p
pria retulimus. proposuit
aio pluribus prodesse. qd̓ et
ī isto ope apostolico verbū dei
aliquibus eorū que nō audie
rāt gentibus euāgelizādo
cōmittere. quorū ī germani
a pluriās nouerat ēē natio
nes qui nūc ītolūt brittānia
genus et originē duxisse nos
cūtur. Vn̄ hactenus a vicina
gēte brittonū corrupte ger
mani nūcupātur: sicut fre
sones. rugiū. danay. hunī. an
tiqui saxones. boructary. Sut
etiā aly pplures ī eisdē ptibus
populi paganis adhuc ritib9
seruiētes: ad quos venire
p̄fatus xpi famulus circū
nauigata brittānia disposu
it. si quos forte ex illos erep
tos sathane ad xpm̄ trans
ferre valeret: vel si hoc fieri
nō posset. romā venire ad
videnda atq; adorāda btōrum

apl̄orū ac martirū limia
cogitauit. Sed ne aliquid
horū p̄ficeret supna illi
oracula simul et opa resti
terūt. Siquidē electis socys
strenuissimis et ad p̄dicādū
verbū dei ydoneis vtpote
actiōe simul et eruditiōe
p̄claris. p̄paratisq; q̄ nauiga
ōibus que nauigantibus
ēē necessaria videbāt. ve
nit die quadā mane p̄mo
ad eū vnus de frībus disci
pulus quōdā ī brittānia
et minister deo dilci sacerdotis
boisili cū eēt idē boisil p̄po
situs mōsteryj mailrosēsis
sub abbate eata. vt supra
narrauimus. referēs ei vi
sionē q̄ sibi eadē nocte appa
ruisset. Cū expletis ymnis
īnq̄ēs matutinalibus ī lec
tulo mēbra reposuisse ac le
nis sopnus michi obrepsisset:
apparuit magr̄ quōdā meus
ac nutritor amatissimus boi
sil: īterrogauitq; me an
eū cognoscere possem. aio.
Etiā. Tu es enī boisil. at il
le. Ad hoc īquit veni vt res
pōsū dn̄i saluatoris egberto
afferā: q̄ te tn̄ referēte ad
illū debet venire. Dic ergo
illi qz nō valz iter qd̓ p̄posuit

ĩplere: dei eni̅ volu̅tas est
vt ad colu̅be mo̅steria magis
docenda p̄gat. Erat eni̅ co
lu̅ba p̄mus doctor fidei xp̄iane
trasmo̅tanis pictis ad aq
lone: p̄musq̄ fu̅dator mo̅ste
rij quod ĩ hy insula multis diu
scottoru̅ pictoru̅q̄ populis ve
nerabile ma̅sit. Qui videlz
columba nu̅c a no̅nullis co̅po
sito a cella et columba nomĩe
columcelli vocat̃. Audiens aute̅
verba visionis ecgbert p̄ce
pit fr̄i q retulerat ne cui h̃
alteri referret: ne forte illu
soria e̅e̅t visio. Ipe vero taci
tus re̅ co̅sideran̅s veracē e̅e̅ ti
mebat: nec tn̄ a p̄pa̅do itine̅
quod ad ge̅tes docen̅das iret ces
sare volebat. At post paucos
dies rursus ad eu̅ venit p̄fat9
fr̄ dice̅s: qz et ea nocte sibi
post expletos matutinos psal
mos boisil p visu̅ apparuerit
dice̅s. Quare ta̅ negligenter
ac trepide dixisti: qd̄ p̄cepi
tibi dicere ecgberto. At nu̅c
vade dic illi qz velit nolit de
bet ad mo̅steria colu̅be venire:
quia aratra eoru̅ no̅ recte
incedu̅t. Oportz aute̅ eu̅ ad
rectu̅ hec tramite̅ revocare
Qui hec audie̅s: denuo p̄ce
pit fr̄i ne h̃ cuiq̄ patefaceret.

Ipe vero tametsi certus fact9
e̅st de visione: nichilominus
te̅ptauit dispositu̅ cu̅ fr̄ibus
memoratis iter ĩcipere. Cu̅q̄
ia̅ navi ĩposuisset q̄ ta̅ti iti
neris necessitas poscebat. atq̄
oportunos aliquot dieb9 ve̅tos
expectare. facta ē nocte q̄da̅
seua te̅pestas. que p̄ditis no̅
nulla ex p̄te hijs que ĩ navi
erant rebus. ipa̅m ĩ latus ia
ce̅te̅ inter vndas reliqueret:
saluata tn̄ sunt om̄ia q erant
ecgberti et sociorum eius. Tu̅ il
le q̄si propheticu̅ ĩtue̅s illud
dice̅s. qz p̄pter me fc̄a ē te̅pe
stas hec: subtraxit se illi pro
fectioni et remanere domi
passus est. At vero vn9 de so
cijs eius vocabulo wichtbert
cu̅ e̅e̅t et ipe co̅te̅ptu mu̅di ac
doctrīe scie̅tia ĩsignis. nam
multos a̅nos ĩ hibernia pe
regrinus anachoreticā vitā
ĩ magna p̄fectione p̄egerat:
ascendit navi̅ et fresia̅ p̄ue
nie̅s duobus a̅nis co̅tinuis
ge̅ti illi ac regi eius radbodo
verbu̅ salutis p̄dicabat. nec
ta̅ti laboris aliq̄ue̅ fr̄m apud
barbaros invenit auditores.
Tu̅ reuersus ad dilecte pere
g̃rinationis locu̅ soluto ĩ silentio
vacare dn̄o cepit: et q̄m

exterius prodesse ad fidē nō po
terat: sui⁹ amplius ex vir
tutū exēplis prodesse curabat
Vt at vidit vir dei
ecgberth qz nec ipē ad
pdicādū gētibus venire per
mittebatur: retētus ob aliā
sancte ecc̄e vtilitatē de q̄ oracu
lo fuerat p̄monitus nec wich
bert illas deueniēs ī ptes
quicq̄ proficiebat: tēptauit
vb̂i adhuc ī opus ^ mittere viros
sanctos et industrios: ī quib⁹
eximius wilbrod presbiteri
gradu et merito p̄fulgebat.
Qui cū illo aduenisset. erat
enī numero xii: diuertētes
ad pippinū frācorū ducē
gratāter ab illo suscepti sūt.
Et qz nup citeriorē fresiam
expulso ibi rege radbodo cepe
rat: illo eos ad p̄dicādū mi
sit. Ipē vero īperiali aucto
ritate iuuās ne quis p̄dicā
tibus aliqd molestie īferret:
multis eos q̄ fidē suscipere
vellēt. bn̄ficiis attollit. Vn̄
fctm̄ est opitulāte grā diuīa:
vt multos ī breui ab ydola
tria ad fidē xpi conuerterēt.
Horū secuti exēpla duo quidā
presbiteri de natiōe anglo
rū q ī hybernia multo tpe
pro eterna patria exulauē
rūt. venerūt ad prouīci
am antiquorū saxonū: si
forte aliquos ibidē p̄dicādo
xpo acquirere possēt. Erāt
enī sicut vnius deuotionis
ābo: sic etiā vocabulo.
Nā vterqz eorū appellabat
ewald: ea tn̄ distinctione
vt pro diuersa capillorum
specie vnus niger ewald
alter albus ewald diceretur.
Quorū vterqz pietate reli
gionis ībutus: sed niger
ewald magis sacrarū litte
rarū erat sciā īstitutus.
Qui venientes ī prouīciā
ītrauerūt hospitiū cuiusdā
cui⁹dā villici: petierūtqz
ab eo vt trāsmitterētur ad
satrapā q̄ sup eos erat: eo
q̄p haberēt aliquid legatiōis
et causa vtilitatis q̄ q̄ debe
rēt ad illū pferre. Nō enī
habebāt regē ydē ātiqui
saxones: sed satrapas pluri
mos sue gēti p̄positos. Qui
ingruēte belli articulo. mittūt
equaliter sortes: et quēcūqz
sors ostēderit huc tpe belli ducē
sequūtur ducē: et huic obtē
perāt. pacto autē bello: rur
sū equalis potētie oēs fiūt sa
trape. Suscepit ergo eos villi
cus: pmittēs se mittere eos

ad satrapā q̇ sup̈ se erat vt pe
tebāt. aliquot dies secū reti
nuit. Qui cū cogniti eent
a barbaris q̄ eent alterius
religiōis. nā et psalmus sēp
et ẏmis et orōib9 vacabāt.
et quotidie sacrificiū deo vic
time salutaris offerebāt. ha
bētes secū vascula sacra et
vice altaris tabulā dedicatā
suspecti sūt habiti. q̄z si pūe
niret ad satrapā et loq̄retur
cū illo auerteret illū a dijs
suis et ad noue xp̄iane fidei
religionē trāsferret. sicq̄z pau
latī oīs eorū prouīcia veterē
cogeret. ī nouā mutare cul
tura. Itaq̄z rapuerūt eos subi
to. et īteremerūt. Albū q̄dē
ewaldū veloci occisiōe gladij.
nigellū autē lōgo suppliciorū
cruciatu et horrēda mēbrorū
oīm discerptiōe. quos īterēp
tos ī renū proiecerūt. Qd
dū satrapa ille quē vidē vo
lebāt audisset. iratus ē q̄ ad
se volētes vēire peregrini nō
pmitterēt. et mittēs occidit
vicanos illos oēs vicumq̄z īcē
dit. Pfati autē sacerdotes et
famuli xp̄i passi sūt q̄° nona
tū octobrium die. Nec martī
rio eorū celestia defuē mira
cula. Nā cū pēpta eorū cor
pora ānī amni vt diximus a
paganis eent īiecta. ōtigit
vt hec cōtra īpetū fluminis de
currētis p q̄dragīta fere mi
lia passuū ad ea vsq̄z loca
vbi illorū eent socij trāsferret.
Sed et radius lucis pmaxi
mus atq̄z vsq̄z ad celū altus.
oī nocte sup locū fulgebat
illū vbicūq̄z ea puēire ōtin
geret. et hoc etiā paganis
q̄ eos occiderāt ītuētibus.
Sed et vnus ex eis ī visiōe
nocturna apparuit cuidā
de socijs suis cui nomē erat
tilmā viro illustri et ad secu
lū quoq̄z nobili q̄ de milite
factus mōchus erat. īdicās
q̄ eo loco loci corpa eorū pos
sēt īueniri vbi lucē de celo
terris radiasse ōspiceret. q̄d
ita īpletū est. Inuēta naq̄z
corpa eorū iuxta honorē mar
tiribus ōgruū recōdita sūt.
et dies passiōis vel īuētiōis
eorū ōgrua illis ī locis vene
ratiōe venerat. Deniq̄z glo
riosissim9 dux frācorū pup
pin9 vbi hec cōperit. misit
et adducta eorū ad se corpa
cōdidit cū multa gloria ī
ecclesia colonie ciuitatis iux
ta renū. Fertur q̄z ī loco q°
occisi sūt fons ebullierit.

qui ī eodē loco vsq̃ hodie copio
sa fluēti sui dona profūdat·

Primus sane tēporibus ad
uētus eorū ī fresia· mox
vt cōperit wilbrodꝰ· data si
bi a prīcipe licētiā ibidē p
dicādi accelerauit veīre ro
mā· cui sedi apostolice tūc
~~pͥerat~~ sergius papa pͥerat·
vt cū eius licētia et bn̄dic
tione desideratū opus euāge
lizādi gētibꝰ īiret· simul
et reliq̄as btōrū aplōrū ac
martyrū chr̄i ab eo sperās
se accipere· vt dū ī gēte cui
p̄dicaret destructis ydolis
ecclesias cōstitueret· habēt
ī pͦmptu reliq̄as sanctorū·
quas ibi ītroduceret· q̇bꝰq̃
ibidē depositis ꝯsequēter ī eo
rū honore q̇rū eēnt illa sin
gula queq̃ loca dedicaret·
Sed et alia pplura q̄ tāti
opis negotiū querebat· vel
ibi discere vel inde cupiebat
accipe· In quibꝰ oībz cū sui
voti cōpos eēt effectus· ad
p̄dicādū redyt

Quo tp̄e frēs q̇ erāt ī fre
sia verbi misterio mā
cipati· elegerut ex eo nāo
virū modestū moribz et mā
suetū corde swidbertū· q̇ e͡ps
eis ordīaret antistes· Quē
brittānia p̄destīatū ad petiti
onē eorū ordīauit reuerēdis
simꝰ wilfridus ep̄s· q̇ tū
forte patria pulsus ī mer
ciorū regionibus exulabat·
Nō enī eo tp̄e habebat episco
pū cācia defūcto theodoro·
sed nec berdwaldo successore
eius· q̇ trās mare ordinādꝰ
erat ad sedē ep̄atus sui reuiso·
Qui videlz swidbertus ep̄us
nō multo post ad gētē boruc
tuariorū secessit· ac multos
eorū p̄dicādo ad viā veritā
tis adduxit· Sed et expugnā
tis nō lōge post tp̄e boructua
rys a gēte ātiquorū saxonū·
dispsi sūt quolibz hy q̇ v̇bū
dei recepāt· Ipeq̃ antistes cū
quibusdā pupinnū petyt· cum
īterpellāte bluthilde quiuge
sua· dedit ei locū māsionis
ī insula q̄dā rheni· q̄ lingua
anglorū vocatꝛ ī littore· In
qua ipe ꝯstructo q̇dꝰ hactenꝰ
heredes eius possidēt aliq̄diu
ꝯtinētissimā vitā gessit· ibiq̃
diē clausit vltimū· Postq̃
vero p ānos aliquot ī fresia
q̇ aduenerāt docuerūt· misit
pupinꝰ fauēte oīm ꝯsēsu
virū venerabilē willibror
dū romā· cuius adhuc pōti
ficatū sergius habebat·

postulās vt eidē fresonū gē
ti archiepūs ordiaret. Fcd'
ita vt petierat ḡpletū est.
āno ab icarnatiōe dnī sex
cētesiō nonagesiō sexto. Or
diatus est aūt i ecclesia sāc
te martyris cecilie die nata
lis eius. iposito a papa mēo
rato sibi noīe clemētis. ac
mox remissus ad sedē epat9
sui, idest. post dies xiiij. ex q̄
i vrbē venerat. donauitq3 ei
puppinus locū cathedre epā
lis i castello suo illustri q̄ an
tiq̄ illaeū vocabulo wulta
burch. idest wultarū oppidū.
ligua aut gallica traiectū
vocat. In quo edificata ec
clesia, reuerēdissim9 pōti
fex lōge lateq3 verbū fidei
pdicās. multosq3 ab errore
reuocās. plures p illas re
giones ecclesias sed et mo
nasteria nōnulla ḡstruxit.
Nā nō multo post alios q̄q3
illis i regionibus ipe cōsti
tuit antistites ex eorū nūo fr̄m
q̄ vel secū vel post se illo ad p̄
dicādū venerāt. ex q̄b9 aliq̄
iā dormierūt i [illegible]
domio. ipē aūt willibror
dus cognomēto clemēs adhuc
supest. lōga iā venerabilis
etate vtpote tricesimū et
sextū i epātu habēs ānū. et
post multiplices milicie celest
is agones ad p̄mia remūera
tionis eterne tota mente
suspirans

His tēporib9 miraculū
mēorabile ātiquorū
simile i brittānia factū est.
Nāq3 ad excitatione viuētiū
de morte aīe q̄dā aliq̄diu
mortuus ad vitā surrexit
corporis. et multa mēora
tu digna q̄ viderat narra
uit. e q̄bus hic aliq̄ breuiter
pstrigā. Erat aūt p̄fami
lias i regiōe northanybori
q̄ vocat i cūnigū. religio
sā vitā cū domo sua gerēs.
q̄ ifirmitate corpis tactus.
et hac crescēte p dies ad ex
trema pductus p̄io noctis
tpe defūctus est. Sed dilucu
lo reuiuiscēs ac repēte resi
dēs. oēs q̄ corpori flētes asse
derāt. tiore imēso pculsos i
fugā vtit. Vxor tm̄ q̄ ampli
us amabat. q̄uis multū
tremēs et pauida remāsit.
Quā ille cōsolat9 noli iq̄
flere et timere. q3 iā vere
resurrexi a morte q̄ tenebar.
et apud hoīes sū iterū viuē
pmissus. Nō tm̄ ea q̄ an cō
sueuerā cōuersatiōe. sed

multū dissili ex hoc tpe michi viuēdū est. Statimq surgēs abiit ad villule oratoriū. et vsq ad diem i oratione psistēs. mox omēz quā pos sederat substātiā i tres diui sit portiones. e qbus vnā cuiugi. alterā filijs tradidit. terciā sibi ipe retētās. sta tī paupibus distribuit. Nec multo post scli curis abso lutus ad mōsteriū mgulros qd tiudi fluuis circūfluxu maxia ex pte claudit. puenit. acceptaq tōsura lolo cū secrete māsiōis quā p uiderat abbas ītrauit. et ibi vsq ad die mortis ī tāta mētis et corporis cōtritiōe durauit. vt multa illū q alios lateret vel horrēda vel desiderāda vidisse etiā si ligua sileret vita loqre tur. Narrauit enī hoc modo qd viderat. Lucidus igt aspcu et clarus erat īdume to q e me ducebat. Incede bat autē tacēs. vt michi videbat. cōtra ortū solis solsticialē. Cūq ambulare mus. deuenimus ad vallē multe latitudīs ac profūdi tatis. infinite autē lōgitudi nis. q ad leuā nobis sita

vnū latus flāmis feruēti bus nimiū terribile. alte rū furēti grādie ac frigore nimiū oia pflāte atq vre nimiū oia pflāte atq vre te. nō mi9 ītollerabile p ferebat. Vtrūq enī erat aiābus hoim plenū. que vicissim hic atq īde vide bātur quasi tēpestatis ipe tu iactati. Cū enī vi fer uoris īmēsi tollerare nō possēt. prosiliebat miserē ī mediū frigoris īfesti. et cū neq ibi quippiā reqei iuenire valerēt. resiliebat rursu vrēda ī mediū flāmarū inextiguibiliū. Cūq hac īfelici vicissitudīe lōge la teq prout aspicere poterā sine vlla quietis iterruption dīe īnumerabilis spūū de formiū multitudo torq retur. cogitare cepi qd hic fortasse eē īfernus de cuius tormētis īenarrabilib sepe narrare audiui. Respōdit cogitatiōi mee ductor q me ducebat et pcedebat. Nō hoc ītēs vt suspicaris. hic ē que nō enī hic īfernus ē que putas. At cū me h9 spectā culo tā horrēdo pterritū paulatī ī vlteriora pdu

ceret: vidi subito an̄ nos ob
scurari īcipe loca et tenebris
oīa repleri. Quas cū ītrare
mus. itm̄ paulisp̄ densate sūt
vt nichil p̄ter ipās aspicerē:
excepto dūtaxat spē et veste
eius q̄ me ducebat. Et cū p
grederemur sola sub nocte
p vmbras: ecce subito appa
rēt an̄ nos crebri flāmarū
globi ascēdētes quasi de puteo
magno: rursūqȝ decidētes ī
eūdē. Quo cū pductus essē
repēte ductor meus disparuit:
ac me solū ī medio tenebrarū
et horrēde visiōis reliquit.
Et cū idē igniū globi sine
intermissiōe mō alta peteret
mō rursus ad īferiora labe
rētur cerno oīa q̄ ascēde
bāt vestigia flāmarū plena
esse spiritibus hoīm: q̄ istar
fauillarū cū fumo ascēdēn
tū nūc ad sublimiora pice
rētur: nūc retractis igni
ū vaporibus relaberētur
ī profūdū. Sed et fetor ītolle
bilis cū eisdē vaporibus ebul
liēs oīa illa loca tenebrarū
replebat. Et cū diucius ibi
pauidus cōsisterē / vtpote īcer
tus quid agere. quo v̄terē
gressū. q̄ui me finis ma
nēt: audio subito post ter
gū sonitū īmanissimi flet9
ac miserrimi: simul et ca
chinnū crepitātē q̄si vulgi
īdocti captis hostibus īsulta
tis. Vt autē sonitus clarior
redditus ad me vsqȝ puenit:
cōsidero turbā malignorū
spirituū. q̄ quīqȝ aīās hoīm me
rētes eiulātesqȝ / ipa multū
exultās et cachinās medias
illas trahebat ī tenebras.
E quibus videlȝ hoībus
vt dinoscere poterā. q̄dā erat
attōsus et clericus: q̄dā laic9:
q̄dā femīa. Trahētes eos ma
ligni spūs: descēderūt ī me
diū baratri illius ardētis.
Factūqȝ est vt dū longius subē
ūtibus illis. fletū hoīm et ri
sū demoniorū clare discerne
nequirē: sonū tn̄ adhuc pmis
tiū ī auribȝ haberē. Interea
ascēderūt quidā spūū obscu
rorū de abysso illa flāmiuo
ma: et accurrētes circūdede
rūt me: atqȝ oculis flāmā
tibus et de ore ac naribus ig
nē putridū efflātes angebāt.
forcipibusqȝ igneis q̄s tenebāt
ī manibus minitabāt me
cōprehēdere: nec tn̄ vllate
nus me cōtingē tametsi ter
rere p̄sumebāt. Qui cū vn
diqȝ versū / hostib9 et cecitate
tenebrarū cōclusus huc illucqȝ

oculos circū ferrē· si forte ali
ūde q̊d auxilii quo saluarer
veiret: apparuit retro via
q̄ veneram q̄si fulgor stelle mi
cātis iter tenebras.· q̊ pau
latī crescēs et ad me ocyus
festinās: vt appropiq̄uit
dispsi sūt et aufugerūt
oēs q̊ me forcipibus q̄rebat
rapere spūs ifesti. Ille enī
q̊ adueniēs eos fugauit: erat
ipē q̊ antea me ducebat.
Qui mox ad dexterū cōuersus
iter· q̄si cōtra ortū solis bru
malē me ducē cepit: nec
mora exēptū tenebris iter au
ras me serene lucis eduxit.
Cūq; i luce apta me educēt:
vidi an̄ nos murū pmaximū·
cui⁹ neq; lōgitudini hīc vel
īde· neq; altitudini vllus
termi⁹ ēē videret. Cepi autē
mirari q̊ q̄re ad murū acce
deremus: cū i eo nullā ianuā
vel fenestrā vel ascēsū alicu
bi aspicere. Cū ergo venisse⁹
ad murū: statī nescio quo
ordiē fuim⁹ i sūmitate eius
Et ecce ibi cāpus erat latissi
mus ac letissimus· tātaq;
fragrātia vernātiū flosculorū plenus: vt oēz mox fe
torē tenebrosi fornacis q̊ me
pvasserat effugaret āmirā
di huiꝰ odoris suauitas. Tāta
enī lux cūcta ea loca pfude
rat: vt oī splēdori diei siue
solis meridiani radiis vide
retur ēē p̄clarior. Erat q̊p
i hoc cāpo innumera alba
torū cōuēticula: sedesq; plu
rime letātiū agminū. Cūq;
iter choros felicium icolatū
medios me duceret.· cogita
re cepi q̊ hoc fortasse eet reg
regnū celorū: de quo p̄dicare
sepius audiui. Respōdit ille
cogitatui meo iquiēs.· hoc
non est regnū celorū quod
autumas. Cūq; p̄cedentes
trāsissemus· et has beato
mansiones spūū: aspicio
an̄ nos multo maiorē lucis
grām q̊ prius.· i q̊ etiam
vocē cantantiū dulcissimā
audiui: sed et odoris fra
grātia miri tāta de loco
effūdebatur.· vt is q̊ antea
degustās quasi maximū
rebar iā pmodicus ēē michi
odor videretur: sicut etiā
lux illa cāpi florētis eximia
i cōparatione eius q̊ nūc ap
parēt lucis tenuissimā prorsus
videbatur ac pua. In cuius
amenitatē loci cū nos itūros
speraré.· repēte duc
tor substitit: nec mora gressū

116

retro que͂s ipsa me qua veni
mus via reduxit. Cumq͂ reu
si peruenissemus ad mansio
nes letas illas spirituum candida
torum: dixit michi. Scis omnia
que sint ista que vidisti? Res
pondi ego. Non. Et ait. Val
lis illa quam aspexisti flammis
et frigoribus horrendam rigidis.
ipse est locus in quo examinande
et castigande sunt anime illorum.
qui differentes confiteri et eme
dare scelera sua que fecerunt:
in ipso tamen mortis articulo ad
penitentiam confugiunt: et sic de cor
pore exeunt. Qui tamen quia con
fessionem et penitentiam vel in mor
te habuerunt: omnes in die iudicii
ad regnum celorum peruenient.
Multos enim preces viventium et
elemosine et ieiunia et max
ime celebratio missarum. vt
etiam ante diem iudicii liberentur
adiuvant. Porro puteus ille
flammivomus ac putridus quem
vidisti. ipsum est os gehenne:
in quo qui semel ceciderit. nunquam
inde liberabitur in eternum. Locus
iste florifer in quo pulcherri
mam hanc iuventutem iocundari
ac fulgere conspicis. ipse est in
quo recipiuntur anime eorum qui in bo
nis quidem operibus de corpore exeunt:
non tamen sunt perfectionis tante vt

in regnum celorum statim mereantur
introduci. Qui tamen omnes in die
iudicii ad visionem Christi et gau
dia celestis regni intrabunt.
Nam quicumque in omni verbo et ope
et cogitatione perfecti sunt: mox
de corpore egressi ad regnum celo
rum perueniunt. Ad cuius vicina
pertinet locus ille: vbi sonum
cantilene dulcis cum odore sua
uitatis ac splendore lucis au
disti. Tu autem quia nunc ad cor
pus reuerti et rursum inter ho
mines viuere debes: si actus
tuos curiosius discutere. et
mores sermonesque tuos in recti
tudine ac simplicitate seruare
studueris: accipies et ipse post
mortem locum mansionis inter hec
que cernis agmina letabunda spirituum
beatorum. Namque ego cum ad tempus
abcessissem a te ad hoc feci:
vt quid de te fieri deberet ag
noscerem. Hec michi cum dixis
set. multum detestatus sum reu
ti ad corpus: delectatus ni
mirum suauitate ac decore il
lius quem intuebar simul et consor
tio eorum quos in illo videbam: nec
tamen aliquid ductorem meum rogare
audebam: sed inter hec nescio
quo ordine repente me inter homines
viuere cerno. Hec et alia que
viderat idem vir domini non

oibus passim desidiosis ac vite sue icuriosis referre volebat: sed illis solumodo q vel tormetorum metu pterriti vel spe gaudiorum phenium delectati pfectum pietatis ex eius verbis haurire volebat. Denique i vicina celle illius habitabat quidam monachus noie hemgils presbiteratus etiam que bonis adequabat gradu pminens qui adhuc superest: et i hibernia isula solitarius vltimam vite etatem pane cibario et frigida aqua sustentat. Hic sepe ad eum de virum igrediens audiuit ab eo repe[redacted] repetita iterrogatione q et qualia esset q exutus corpe viderat: p cuius relatione ad nram quoque agnitione puenere q de hys pauca pstrukimus. Narrauit enim visiones suas regi aldfrido viro vndique doctissimo: et tam libenter tamque studiose ab illo auditus est. vt eius rogatu monasterio sup memorato iditus ac monachica sit tonsura coronatus: atque ad eum audiendum sepissime cum illas i partes deuenisset accederet. Cui videlicet monasterio tpe illo religiose ac modeste vite abbas et pbr edilwald preerat: q nunc

episcopalem lindisfaranensis ecclesie cathedram condignis gradu actibus seruat. Accepit autem i eodem monasterio locum mansionis secretiorem: vbi liberius continuus i orationibus famulatui sui conditoris vacaret. Et quia locus ille sup ripam fluminis erat situs: solebat hoc creber ob magnum affectum castigandi corporis igressus: ac sepius i eodem supmeantibus vndis imergi. Sicque ibidem quamdiu sustinere posse videbatur psalmis et pcibus insistere fixusque manere: ascendente aqua fluminis vsque ad lumbos aliquando vsque ad collum: atque inde egrediens ad terram nunquam ipsa vestimenta humida atque algida r deponere curabat donec ex suo corpore calefierent et siccarentur. Cumque tpe hyemali defluentibus circa eum semi fractarum crustis glacierum quas et ipse aliquando contriuerat quo haberet locum standi siue imergi i fluuio: dicebant qui videbant. mirum fr drichelme. hoc eni vico nomen erat. q tantam frigoris asperitatem vlla ratione tollerare pualeas: rndit ille simpliciter. erat eni simplicis igenii ac mo

derate nature. Frigidiora
ego vidi. Et cu diceret miru
q tā austerā tenere gtinetiā
vales: rndebat. Austeriora
ego vidi. Sicq usq ad die
vocatiois sue ifatigabili ce
lestiu bonu bonoru desiderio.
corpus senile iter quottidiana
ieiunia domabat: multorūq
et verbo et conversationi sa
luti profuit

At cōtra fuit qdā i pro
uincia merciorū: cui q
visiones ac vba nemo et gu
sio plurimis. sed nō sibimet
ipi profuit. Fuit enī qdā vir
tpibus cōredi. q post edilredū
regnauit. i laico habitu atq
officio militari positus: sed
qntū pro idustria exteriori re
gi placēs. tm pro iterna sui
met negligētia displicēs. Am
monebat ergo illū sedule et
cōfiteretur et emēdaret ac re
linqueret scelera: priusquam
subito mortis supuēiu tēpus
oē peñitēdi et emēdādi pderet.
Verū ille frequēter licz amo
nitus spernebat verba salutis:
seseq tpe sequēti pniaz acturū
promittebat. Hic itertactus
ifirmitate decidit i lectū:
atq acri cepit dolore torqri.
Ad quē igressus rex. diligebat
enī eū multū: hortabatur
vt vel tūc anq moreretur
pniaz ageret cōmissorum.
At ille rndit. nō se tūc velle
cōfiteri pcta sua. sed cū ab
ifirmitate resurgēt: ne forte
exprobraret sibi gsodales q
timore mortis faceret ea q sos
pes facere nolebat. Fortiter
qdē vt sibi videbat loqūtus:
sed miserabiliter et vt post pa
tuit demoiaca fraude seductus
est. Cuq igrauescēte morbo
denuo ad eū visitādū ac docē
dū rex itraret: clamauit sta
tī miserabili voce. Quid vis
modo quid huc veisti? Non
enī michi aliqd vtilitatis
aut salutis potes vltra cōfer
re. At ille iquit. Noli ita loq:
vide vt sapias sanū. Nō iqt
isanio: sed pessimā cōsciētiā
michi certis p oculis habeo.
Et quid iqt hoc est? Paulo
an iquit itrauerūt domū
hāc duo pulcherrimi iuue
nes. et resederūt circa me.
vnus ad caput. et vnus ad
pedes. protuliitq lib vnus
libellū pulcrū sed vehemēt
modicū. ac michi legēdum
dedit: i quo oīa q vnq bona
fecerā ituēs scripta repperi:
et hec erāt nimia pauca et

modica. Receperunt codicem neque aliquid michi dixerunt. Et subito supervenit exercitus malignorum et horridorum vultu spirituum: domumque hanc et exterius obsedit et intus maxima ex parte residens implevit. Tunc ille qui et obscuritate tenebrose faciei et primatu sedis maior esse videbatur eorum. proferens codicem horrende visionis et magnitudinis enormis et ponderis pene importabilem: iussit uni ex satellitibus suis michi ad legendum deferri. Quem cum legissem inveni omnia scelera non solum que opere vel verbo sed etiam que tenuissima cogitatione peccavi. manifestissime in eo teterrimis esse litteris descripta: dicebatque ad illos qui michi assederant viros albatos et preclaros. Quid hic sedetis. scientes certissime quia noster est iste. Responderunt. Verum dicitis. Accipite: et in cumulum dampnationis vestre ducite. Quo dicto statim disparuerunt. Surgentes vero duo nequissimi spiritus habentes in manibus candentes ferrum. percusserunt me. unus in capite et alius in pede: qui videlicet modo cum magno tormento irrepunt interiora mei corporis. moxque ut ad se invicem pervenerint morior: et paratis ad rapiendum me demonibus in inferni claustra pertrahar. Sic loquebatur miser desperans: et non multo post defunctus penitentiam quam ad breve tempus cum fructu venie facere supersedit. in eternum sine fructu penis subditus facit. De quo constat quia sicut beatus Gregorius papa de quibusdam ait. non pro se ista cum non profuerit sed pro aliis viderit. qui eius interitum cognoscentes differre penitentie tempus dum vacat timerent: ne improviso articulo mortis preventi impenitentes perirent. Quod autem codices diversos per bonos sive malos spiritus sibi vidit offerri: ob id superna dispensatione factum est: ut meminerimus facta et cogitationes nostras non in ventum defluere, sed ad examen summi iudicis servari: et sive per amicos angelos in fine nobis ostendenda sive per hostes. Quod vero prius codicem candidum protulerunt angeli. deinde atrum demones. illi perparvum isti enormem: animadvertendum est quod in prima etate bona aliqua fecit: que tamen universa prave agendo iuventutis obnubilavit. Qui si econtrario errores pueritie corrigere adolescentia ac bene faciendo

a dei oculis abscõdē curassz: possz eorū numero sociari de qbus ait psalmista. Btī qrū remisse sūt iniqtates et quorū tecta sūt pcta. Hanc historiā sicut a venerabili antistite Pechtelmo didici: simpliciter ob salutē legētiū siue audiē tiū narrādā eē putaui.

Novi etiā frēm quēdā quē utinā nō nossem. cuius nomē etiā si aliqd hoc prodesset dicere possē: positū ī mōsterio nobili cuius vita ignobili: sed ipm ignobiliter viuētē. Corripiebat qdē sedu le a frīb9 ac maiorib9 loci. atqz ad castigatiorē vitā con uerti āmonebatur: et cuius eos audire noluissz: tolerabatur tñ ab eis lōganimiter ob necessitatē opm ipius exte riorū. Erat enī fabrili arte si gularis. Seruiebat autē mul tū ebrietati et ceteris vite re missioris illecebris: magisqz ī officina sua diu noctuqz re sidere qm ad psallēdū atqz orā dū ī ecclesia. audiēdūqz cū frī bus vite verbū vite cōcurrē cōsueuerat. Vñ accidit illi qd solēt dicē quidā. Quia qui nō vult ecclesie ianuā sponte humiliatus īgredi: necesse habz ianuā īferni nō spōte dapna ītroduci. Percussus enī lāguo re atqz ad extrēa pductus vo cauit frēs: et multū merēs ac dapnato similis. cepit nar rare qr vidit videret īferos aptos. et sathanā dimersū ī profūdis tartari: cayphā qqz cū ceteris q occiderūt dm̄ iux ta eū flāmis vltricibus tra ditū. In quorū vicinia igr heu misero michi locū aspicio eterne pditiōis eē pparatū. Audiētes hec frēs ceperūt dili gēter exhortari: ut vel nūc po situs adhuc ī corpe pniaz age ret. Rñdebat ille desperās. Nō est michi mō tēpus mutādi vi tā: cū ipe viderī iudiciū meū eē cōpletū. Talia dicēs sine via tico salutis obyt: et corpus ei ī vltimis est monastery huma tū: neqz aliquis pro eo missas facere vel psalmos cātare vel saltē orare psumebat. O qm grādi distātia diuisit deus lucē et tenebras. Beatus pthomar tir stephanus passurus mor tē pro veritate vidit celos apertos. vidit gloriā dei et ihe sū stātē a dextris dei: et vbi erat futurus ipe post mortē ibi oculos mētis an̄ mortē q leciorē occūberet misit. At ꝯtra

faber iste tenebrose mētis et
actiōis īminēte morte vidit
tartara: vidit dap̄natiōem
diaboli et sequatiū eius. Vi
dit etiā suū īfelix īter tales
carcerē quo miserabilius
ipē desperata salute periret:
sed viuētibus q̄ hec cognouis
sēt causā salutis reliqueret su
a pditiōe. Factū est hoc nup
ī prouīcia berniciorū: ac lō
ge lateq; diffamatū. multos
ad agendā et nō differēda
scelerū suorū pēītudiēm pro
uocauit. Qd̄ vtinā ex hīc
etiā nr̄arū lectiōe litterarū
fiat xv

Qvo tpe plurīa ps scot
torū ī hybernia et
nōnulla etiā de brittonibus
ī brittānia ratioba rationa
bile ecclesiasticū paschalis
obseruātie tps donāte dn̄o
suscepit. Siquidē adaman
presbiter et abbas monacho
rū q̄ erāt ī īsula hy. cū lec
tiōis gr̄a missus a sua gē
te venissz ad alfridū regem
anglorū. et aliq̄dīu ī ea pro
uīcia moratus videret ritus
ecclesie canonicos: sed et a
pluribus q̄ erāt eruditiores
essz sollerter āmonitus. cur
cōtra vniuersalē morē eccle

vel ī obseruātia paschali vel
ī alijs quibusdā decretis cū
suis paucissimis ī extremo
mūdi angulo positus viuē
psumeret: mutatus ē mē
te. ita vt ea q̄ v viderat et
audierat ī ecclesijs anglorū
sue suorūq; cōsuetudini pre
ferret libētissime. Erat enī
vir bonus et sapiēs: et sciā
litterarū nobilissiē īstructus
Qui dū domū redissz: cura
uit suos qui erāt ī hy. quiq;
eidē erāt subditi monasterio
ad eū quē cognouerat. quēq;
ipē ex toto corde susceperat cal
lē veritatis pducē. nec valu
it. Nauigauit hiberniā et
pdicās eis ac modesta exhor
tiōe declarās legittimū pas
che tēpus. pluriōs eorū et pe
ne oēs q̄ ab hyensiū dominio
erāt liberi ab errore correc
tos ad vnitatē reduxit ca
tholicā: ac legittimū pas
che tēpus obseruare pdocuit.
Qui cū celebrato ī hyberniā
canonico pascha ad īsulā hy
reuērtissz. suoq; mōsterio ca
tholicā tp̄is paschalis obser
uātiā īstātissime pdicaret.
nec tn̄ proficere q̄q̄ valebat:
cōtigit eū añ expletum
āni circulū migrare de seculo:

diuina utriqz gr̃a disponēte ut
vir unitatis ac pacis studi
osissimus, an̄ ad uitā rape
retur eternā: q̄ς redeūte tē
pore paschali grauiorē cum
eis q̄ eū sequi nolebāt ad ve
ritatē haberet discordiā.
Scripsit idē vir de locis sanc
is libru̅ legētibus multu̅ uti
le: cuius auctor erat docēdo
ac dictādo galliarū ep̄s arcul
fus. Qui locorū gratia sanc
torū venerat ihrosolimā:
et lustrata oī terra repromis
sionis damascū quoqz cōstāti
nopolī alexādriā multasqz
maris īsulas adierat: patri
āqz nauigio reuertēs vi tem
pestatis ī occidētalē brittānie
īsulā delatus est: ac post mul
ta ad mēoratū xp̄i famulū
adanianu̅ puenieś ubi doc
tus ī scripturis. sanctorūqz
locorū gnarus ēē cōptus est.
libentissīe ab illo susceptus
est. libencius auditus ī adeo
ut queqz ille se ī locis scīs
mēoratu digna vidisse
testabatur: cuncta mox iste
lrīs mādare curauit. fe
citqz opus ut dixi multis
utile. et maxīe illis qui
longuis ab eis locis ī qbz
patriarche vel ap̄li erant

secreti, ea tm̄ de hys q̄ lec
tione didicerut norūt. Por
rexit eni̅ libru̅ hūc aldamā
alfrido regi: ac p eius lar
gitionē etiā minoribus est
ad legēdu̅ traditus. Scrip
tor autē ipe multis ab eo
muneribus donatus: patri
am remissus est. De cuius
scriptis aliqua decerpere
ac nr̄e huic historie īserere
cōmodu̅ fore legētib9 reor.

Scripsit ergo
de loco dn̄ice nati
uitatis ī hūc modu̅. Beth
lēē est ciuitas dauid ī dor
so sita ē angusto. ex pte oī
vallibus circūdata: ab
occidēte ī oriētē mille pas
sibus lōga: humili sine tur
ribus muro p extrēa pla
ni verticis instructa. In
cuius oriētali angulo q̄si
quoddā naturale semiātru̅
est: cuius exterior ps nati
uitatis dn̄ice dicitur fuisse
locus. īterior vero p̄sepe
dn̄i noīatur. Hec spelūca
tota īterius p̄cioso mar
more tecta: sup̄ locu̅ ubi
natus dn̄s specialius tra
ditur sancte marie grādē
gestat ecclesiā. Scripsit
itē hoc mō de loco passiōis

et resurrectionis illius. Ingressis a septentrionali parte urbem Ihero solimam: primum de locis sanctis per conditione platearum divertendum est ad ecclesiam constantinianam que martyrium appellatur. Hanc constantinus imperator eo quod crux domini ab helena matre reperta sit magnifico et regio cultu construxit. Dehinc ab occasu golgothana videtur in qua etiam rupis apparet illa que quondam ipsam affixam domini corpore crucem pertulit. argenteam modo pergrandem sustentans crucem: pendente desuper magna erea rota cum lampadibus. Infra ipsum vero locum dominice crucis excisa in petra cripta est. in qua super altare pro defunctis exora honoratis sacrificium offerri solet: positis interim in platea corporibus. Huius quoque ad occasum ecclesie anastasis hoc est resurrectionis rotunda ecclesia tribus cincta parietibus xii columpnis sustentatur: inter parietes singulos latum habens spacium vie. que tria altaria in tribus locis parietis medii continet. hoc est australi aquilonari et occidentali. Hec bis quaternas portas id est introitus per tres e regione parietes habet: e quibus quatuor ad vulturnum. et quatuor ad eurum spectant. Huius in medium monumentum domini rotundum petra excisum est. cuius culmen intrinsecus stans homo manu contingere potest: cuius ab oriente habens introitum: cui lapis ille magnus appositus est. Quod intrinsecus totum ad culmen summitate totum marmore tectum est: summum vero culmen auro ornatum auream magnam gestat crucem. In huius ergo monumenti aquilonari parte sepulchrum domini in eadem petra excisum est: longitudinis septem pedum trium mensura palmarum pavimento altius eminet. introitum habens a latere meridiano: ubi die noctuque xii lampades ardent: quatuor intra sepulchrum. octo in margine dextro desuper. Lapis vero qui ad ostium monumenti positus erat nunc fissus est: cuius pars minor quadratum altare nihilominus ante ostium eiusdem monumenti stat: maior vero in orie

tali eiusdem ecclesie loco qua
drangulum aliud altare sub
lithea mibus extat. Color
autem eiusdem monumenti
et sepulchri albo et rubi
cundo permixtus videtur.

De loco quoque dominice
ascensionis prefatus auc
tor hoc modo refert. Mons
oliuarum altitudine monti
syon par est. sed latitudine
et longitudine prestat. excep
tis vitibus et oliuis rare
ferax arboris. frumenti quoque
et ordei fertilis. Neque bru
cosa sed herbosa et florida
soli illius est qualitas.
In cuius summo vertice vbi
dominus ad celos ascendit. eccle
sia est rotunda grandis.
ternas per circuitum came
ratas habens porticus desu
per tectas. Interior namque
domus propter dominici cor
poris meatum camerari
et tegi non potuit. Altare
ad orientem angusto culmine
protectum est. in cuius vltima
domini vestigia celo desuper
patente vbi ascendit viden
tur. Que cum cotidie a
credentibus terra tollatur
nichilominus manet. ea
demque adhuc speciem veluti
impressis signata vestigiis
seruat. Hec circa erea
rota iacet vsque ad ceruicem
alta ab occasu habens introi
tum. pendente desuper in troc
leis magna lampade totaque
die et nocte ibi lucente. In
occidentali eiusdem ecclesie
sunt fenestre octo. totidemque
e regione lampades in funi
bus pendentes vsque iheroso
limam per vitrum fulgent.
quarum lux corda intuen
tium cum quadam alacrita
te et compunctione pauefacere
dicitur. In die quoque as
censionis dominice per annos sin
gulos missa peracta vali
di flaminis procella desur
sum venire consueuit. et
omnes qui in ecclesia fuerint
terre prosternere. De si
tu autem ebron et monu
mentis patrum ita scribit.
Ebron quondam ciuitas
dauid et metropolis regni
eius nunc ruinis tantum quid
tunc fuerit ostendens. vno ad
orientem stadio speluncam du
plicem in valle habet. vbi
sepulchra patriarcharum qua
drato muro circumdantur. ca
pitibus versis ad aquilo
nem. et singula tecta

singulis lapidibus instar basilice dolatis trium patriarcharum candidis: adam obscurioris et vilioris operis: qui haut longe ab illis ad borealem extremamque muri illius partem pausat. Trium quoque feminarum viliores et minores memorie cernuntur. Mambre etiam collis mille passibus est a monumentis hiis ad boream: herbosus valde et floridus. campestrem habens in vertice planitiem: in cuius aquilonari parte quercus abrahe duorum hominum altitudinis truncus ecclesia circumdatus est. Hec de opusculis excerpta prefati scriptoris ad sensum quidem verborum illius. sed brevioribus strictisque comprehensa sermonibus: nostris ad utilitatem legentium inserere placuit. Plura voluminis illius si quis scire delectat: vel in ipso illo volumine vel in eo quod de illo dudum strictim excerpsimus epitomate requirat

Anno dominice incarnationis septingentesimo quinto alcfridus rex northanymbrorum defunctus est anno regni sui xx° necdum expleto: cui successit in regnum filius eius osredus puer octo circiter annorum: et regnavit annis xi. Huius regni principio antistes occidentalium saxonum reddi celestem migravit ad dominum vitam. Bonus quippe erat vir et iustus: et episcopalem vitam sive doctrinam magis sibi insito virtutum amore quam lectionibus institutus exercebat. Denique reverentissimus antistes pecthelm de quo in sequentibus suo loco dicendum est. qui cum successore adhelmo multo tempore diaconus adhuc sive monachus fuit. referre est solitus quod in loco ubi defunctus est ob meritum sanctitatis eius multa sanitatum sint patrata miracula: hominesque provincie illius solitos ablatum inde pulverem propter languentes in aquam mittere atque huius gustu et spersione multis sanitatem egrotis hominibus et pecoribus conferre. Propter quod frequenti ablatione pulveris sacri fossa sit ibidem facta non minima. Quo defuncto: episcopatus provincie illius in duas parochias divisus est

ag. Una data ē danieli
quā usq; hodie regit; al
tera adhelmo q ānis quatuor
strenuissime pfuit: ambo et i
reb9 ecclesiasticis et i scia
scripturarū sufficiēt istruc
ti. Denique adhelm cum ad
huc eet presbiter et abbas
monastery qd maildubi
urbē nūcupāt: scripsit
iubēte synodo sue gētis
librū egregiū aduersus
errorē. q pe pascha nō
suo tēpe celebraret. vel
alia pplura ecclesiastice
castitati et paci cōtraria
ferent: mltosq; eoz q
occidētalibus saxōib9 sub
diti erāt brittones ad
catholicā dnice pasche
celebrationē huius lectiōe
pduxit. Scripsit et de v
ginitate librū eximiū:
quē i exēplū sedulii gemi
to ope et vsib9 exametris
et prosa qposuit. Scrip
sit et alia nōnulla: utpo
te vir undecūq; doctissim9
Nā et sermōe nitidus: et
scripturarū ut dixi tā
liberaliū q ecclesiasticaz
erat eruditione mirādus.
Quo defūcto pōtificatū
pro eo suscepit Fortheri qui

usque hodie supest: vir et
ipse i scripturis sanctis mlt
tū eruditus. Quibus
epatū ministrātibus statu
tū est synodali decreto ut
puītia australiū saxonū
q catenus ad ciuitatis uenta
ne ciu tūc daniel perat
prochiā ptinebat et ipa
sedē epālē ac ppriū haberet
epm: cōsecratusq; est eis
pm9 eps eadberth: q erat
abbas monastery bte me
morie wilfridi epi qd di
cit selesthau. Quo defūc
to: eolla suscepit officiū
pōtificatus. Ipe aūte post
aliquot ānos ex hac luce
subtractus ē et epātus us
q; hodie cessauit

Anno aūt ipy osredi
xo. cored q regno mer
ciorū nobilissime tpe aliquāto
pfuerat: nobilius multo
regni scepta reliquit. Na
venit romā: ibiq; attonsus
pōtificatū cōstātio ac
monach9 factus ad limina
apostolorū i pcibus ac ie
iuniis et elemosinis usq;
ad diē pmāsit ultimū:
succedēte i regnū ceolredo
filio edilredi. q an ipm
cōredū idē regnū tenuit.

Venit autem cum illo et filius sigheri regis orientalium saxonum cuius supra meminimus vocabulo offa iuvenis amantissime etatis et venustatis totaque sue genti ad tenenda servandaque regni sceptra exoptatissimus. Qui pari ductus devotione mentis reliquit uxorem cognatos agros et patriam propter christum et evangelium ut in hac vita centuplum acciperet et in futuro seculo vitam. Ergo ipse etiam ubi ad loca sancta romam pervenerat attonsus et monachicam vitam habitu complens ad visionem apostolorum beatorum in celis diu desideratam pervenit. Eodem sane anno quo brittaniam reliquerunt antistes eximius wilfrid post xl et quinque accepti episcopatus annos diem clausit ultimum in provincia que vocatur undalum. corpusque eius loculo inditum platum est in monasterium suum quod dicitur hyrtipum: et iuxta honorem tanto pontifici dignum in ecclesia beati petri sepultum. De cuius statu vite ut ad priora repedantes paucis que gesta sunt memoremus. Cum esset puer bone indolis atque etatem moribus transiens ita se modeste et circumspecte in omnibus se gereret merito a maioribus ut quasi unus ex ipsis amaretur veneraretur amplecteretur. ubi cum xiiii etatis annum contigit monachicam seculari vitam pretulit. Quod ubi patri suo narravit. iam enim mater obierat. libenter eius votis ac desideriis celestibus annuit eumque insistere ceptis salutaribus iussit. Venit ergo ad insulam lindisfarnensem: ibi monachorum famulatui se tradens ea que monastice castitatis ac pietatis erat et discere curabat et agere. Et quia acris erat ingenii didicit citissime psalmos et aliquot codices necdum quidem attonsus verum eis que tonsura maiores sunt virtutibus humilitatis et obedientie non mediocriter insignitus propter quod et a senioribus et coetaneis suis iusto colebatur affectu. In quo videlicet monasterio cum aliquot annos deo serviret: animadvertit

paulatū adolescēs aīi sa
gacis minime pfcm̄ ee vir
tutis iter qd tradit a scottis:
ꝓposuitq3 aīo veīre romā:
et q̄ ad sedē aplicā rit9
ecclesiastici siue mōsteri
ales seruarent vidē. Qd
cū frīb9 referret. lauda
uerūt ei9 ꝓpositū: eūq3
id qd ī mente disposuit
pficē suadebāt. At ille
cōfestī veiens ad reginā
eanfledā qz notus erat
ei cuiusq3 cōsilio ac suffra
gio pfato monasterio
fuerat sociat9: īdicauit
desideriū sibi inesse btōrū
aplorū limina visitādi.
Que delectata bono
adolescētis ꝓposito misit
eū cātiā ad regē ercōber
tū. qui erat filius auū
culi sui: postulās eū vt
honorifice romā trāsmit
teret. Quo tpe ibi gradu
archiepatus honorius
vnus ex discipulis bti
gregorii pape vir ī eccle
siasticis reb9 sublimiter
instructus seruabat. V
bi cū aliquādiu cōmora
tus adolescēs aīi viuacis
diligēter hys q̄ īspiciebat
discēdis opam daret. su

pueñit illo alius adolescēs
noie biscop cognomēto be
nedictus de nobilibus an
glorū cupiēs et ipe romā
veīre: cuius supra meīm9.
Hui9 ergo comitatui rex
sociauit wilfridū atq3 il
lū secū romā pducere ius
sit. Qui cū lōdoniā pue
nisset. wilfrid9 ab albino
ciuitatis epō retētus ē: be
nedictus vero ceptū iter
nauiter romā vsq3 cōple
uit. Delectabat eū antistes
prudētia verborū iuuenis.
grā venusti vultus. alacri
tate actiōis: et cōstātia et
maturitate cogitatiōis.
Vn̄ et oīa q̄ necesse habebat
habūdāt ipi cū sociys suis
q̄diu secū erat donauerat:
et īsup offerebat vt si vellet
ptē galliarū nō minimā illi
regendā cōmitteret: ac filiā
fris sui virginē illi cōiugē
daret: eūq3 ipe loco adop
tiui sēp habēt. At ille grās
agēs pietati qm̄ erga eū
cū eēt pegrinus habē dig
naretur: rn̄dit se ꝓpositū
magis cōuersatiōis sacte ha
bē. ideo patria derelicta
romā iter agē cepisse. Qui
b9 auditis misit eū romā

dato duce itineris: et cunctis
simul q̄ necessitas itineris
poscere poscebat largit' sub
obsecrans ministratis: ~~obsecro~~ sedulo
vt cū p̄riā reuerteret, p se
iter facere incepisset. Veniēs
vero romā et orōnib9 ac me
ditatiōe ecclesiasticarū re
rū vt aīo pposuerat cotidi
ana mācipatus īstātia.
puenit ad amicitiā viri
sanctissī ac doctissī bonifa
cij videlz archidiaconi:
qui etiā singularis erat
aplice pape, cui9 magiste
rio q̄tuor euāgeliorū libros
ex ordīe didicit, cōpotū pas
che rationabilē: et alia
multa q̄ ī p[illegible] prīa p̄riā
nequerat. ecclesiasticis
disciplīs accōmoda eodem
magr̄o tradēte susceperat
Et cū mēses aliquot ibi
studijs occupat9 felicibus
exegisset. redijt ad albinū
ī galliā: et tres apud eū
cōmoratus ānos. attōsus
est ab eo: ītm ītātō hono
re et aōre. vt heredē sibi
illū facere cogitaret. Sed
ne hoc fieri poss3 ātistes
crudeli morte p̄reptus ē:
vt wilfridus adsue po
tius hoc est anglorū gētis

pōtificatū reseruatus. Nam
balhildt regīa missis mili
tibus epm̄ interfici iussit.
Quem ad locū quidē quo
decollādus erat secutus est
wilfridus clericus illius: de
siderans cū eo interfici ipso mul
tū prohibēte pariter occubē.
Sz hūc vbi peregrinū atq;
oriūdū de natione āglorū
cōnouerūt carnifices pepe
rcūt illi: neq; eū trucidare
cū suo pōtifice voluerūt.
At ille brittāniā veniēs cō
iunctus ē amicie amicicie
alfridi regis: q̄ catholicas
ecclesie regulas sequi sēp
et amare desiderabat. Vn
et ille qui quia catholicū
eū reperit ēē mox dona
uit terrā decē familiarū ī
loco qui vocat̄ stanfurd:
et nō ma[illegible] multo post mo
nasteriū triginta familiarū
ī loco q̄ vocat̄ inhrypū.
Quē videlicz locū dederat
p̄mū ad cōstruendū ibi mo
nasteriū hijs q̄ scottos seq
bātur. Verū quia illi
postmodū optione data
maluerūt loco cedere q̄m
pascha catholicū ceterosq;
ritus canonicos. iuxta ro
manē et apostolice ecclesie

cōsuetudinē recipē: dedit
hoc illi quē melioribus i
butū disciplinis ac maio
ribus vidit. Quo i tēpe
ad iussionē p̄fati regis
presbiter ordiātus est i eo
dē mōsterio ab agilberto
epō gewissorū cuius supra
meīmus: desiderāte rege
vt vir tāte religiōis sibi
spāliter ī individuo comita
tu sacerdos eēt ac doctor.
Quē nō multo post detec
ta et elimiāta vt sup̄ do
cuimus scottorū secta.
galliā mittēs cū cōsilio
atq; cōsēsu p̄ris q̄ oswi ep̄z
sibi rogauit ordiari. cū
eēt ānorū xxx circiter. eo
dē agilberto epm̄ agēte
parisiace ciuitatis: cū
quo et alij xi epi ad dedi
cationē antistitis cōueiē
tes. multū honorifice
misteriū ipleuerūt.
Quo adhuc i trās
marinis ptibus
demorāte cōsecratus est i
epātū eboraica iubēte re
ge oswi ceadda vir scūs
vt sup̄ meōratū est: et
tribus ānis ecclesia subli
miter regēs dehic ad mo
nasteriū sui qd̄ ē i lestigaheu

cirā secessit. accipiēte wilfri
do epātū totius prouīcie.
Qui deīde regnāte egfrido
pulsus ē epātu. et alij pro
illo cōsecrati ātistites quo
rū sup̄ meīmus: romā ven
turus et corā apostolico pa
pa causā dicturus vbi na
uē ascēdit flante fauonio
pulsus ē fresiā et honori
fice susceptus a barbaris
simul et rege illo aldgil
lo p̄dicabat eis xpm̄: et
multa eorū milia verbo
veritatis istituēs a peccatorū
suorū sordibus fōte sal
uatoris abluit. Et q̄d
postmodū wilbrod reuerē
tissimus xpi pōtifex i
magna deuotione cōple
uit: ipe p̄mus euāgeli
cū opus cepit. Jbi enī
hyemē cū noua dei plebe
feliciter exigēs: sic romā
veiēdi iter repetit: et vbi
causa eius vētilata ē p̄n
te agathone papa et plu
rimis epis: vniūsorū iu
dicio absq; crimie accusa
tus fuisse et epātu epātu
eē dignus iuētus est. Quo
ī tpe idē papa agatho cū
synodū cōgregaret rome
cētū viginti quīq; epōrū

aduersus eos qui vnā
ī dn̄o saluatore volūta
tē et ↄpatione dogmati
zabant : uocari iussit et
wilfridū : atq; īter ep̄os
ↄsedentē dicere fidē suā
simul et prouīcie sue
de qua venerat. Cūq; ca
tholicus ī fide sua cum
suis eēt īuētus placuit
hoc īter cetera eiusdē
synodi gestis īseri : scrip
tūq; est hoc modo. Wil
fridus deo dilectus
ep̄us eboraice ciuitatis
apostolicā sedē de sua
causa appellās. et ab
hac potestate de certis
incertisq; rebus absolut9.
et cū alijs c̄xxv ep̄is
ī synodo frā iudice se
cōstitutus. et pro oī aq
lonari pte brittānie et
hybernie īsulis q̄ ab
anglorū et brittonū
necnō et scottorū et pic
torū gētibus īcoluntur
verā et catholicā fidē
cōfessus est : et cōscrip
tione sua corroborauit.
Post hec reuersus brit
tāniā : prouīciā austra
liū saxonū ab ydolatrie
ritib9 ad xp̄i fidē cōuertit

vecte quoq; īsule verbi
ministros destinauit : et se
cūdo āno alfridi q̄ post
egfridū regnauit sedē
suā et ep̄atū ipo rege
inuitāte suscepit. Sed
post quinq; denuo accusa
tus ab eodē ipo rege et
plurimis ep̄is p̄sulatu
pulsus est. venitq;
romā cū p̄ntibus accu
satoribus vt acciperet
locū defēdēdi se. ↄsedē
tibus pluris ep̄is cū
apostolico papa iohāne.
oīm iudicio probatū
est. accusatores eius
nōnulla ī parte falsas
ī eo machinasse calūp
nias. scriptūq; est a
p̄fato papa regib9 an
glorū edilfrido et alfri
do : vt eū ī ep̄atū suū
eo q̄ iniuste fue
rat condēpnat9 fa
cerent recipi. In
iuit cū causa
absolutiōis ei9 lectio sy
nodi bt̄e meōrie pape
agathonis : q̄ quōdā ī
ipo p̄nte ī vrbe atq; ī
eodē ↄsilio īter residente
vt p̄dixi9 acta est. Cū
ergo causa exigente sy

modus eadem coram nobilibus
et frequentia populi iuben-
te apostolico papa diebus
aliquot legeretur: ventum est
ad locum ubi scriptum erat.
Wilfridus deo amabilis episcopus
eboracae civitatis apostoli-
cam sedem de sua causa ap-
pellans. et ab hac potesta-
te de certis incertisque re-
bus absolutus: et cetera
que supra docuimus. Quod
ubi lectum est stupor ap-
prehendit audientes: et silen-
te lectore ceperunt alteru-
trum requirere quis esset ille wil-
fridus episcopus. Tunc bonifa-
tius consiliarius apostolici pape
et alii perplures qui eum tem-
poribus agathonis pape ibi
viderant: dicebant ipsum
esse episcopum qui nuper romam ac-
cusatus a suis atque ab a-
postolica sede iudicandus ad-
venerat. Qui iamdudum
inquit eque accusatus huc
adveniens. mox audita ac
diiudicata causa et controver-
sia utriusque partis a beate
memorie papa agathone.
et tanto apud eum habitus est
honore: ut ipsum in concilio quod
congregaverat episcoporum quasi
virum incorrupte fidei et

animi probi residere preciperet.
Quibus auditis dicebant omnes
unacum pontifice virum
tante auctoritatis qui per
per xl annos episcopatu fungeba-
tur nequaquam damnari: sed
ad integrum culpis accu-
sationum absolutum pa-
triam cum honore reverti. Qui
cum brittaniam remeans.
in galliarum partes devenisset
tactus est infirmitate repen-
tina: et ea crescente adeo
pressus ut neque equo vehi
posset: sed manibus ministro-
rum portaretur in grabato.
Sic delatus est in meldum ci-
vitatem gallie quatuor di-
ebus ac noctibus quasi
mortuus iacebat: flatu
tantum pertenui quod viveret de-
monstrans. Cumque ita sine
cibo potuque sine voce et
auditu quatriduo perseverar-
ret. quinta demum illu-
cescente die quasi de gravi sop-
no experrectus exurgens re-
sedit: et apertisque oculis
vidit circa se choros psal-
lentium simul et flentium fratrum:
ac modicum suspirans inter-
rogavit ubi esset acca presbyter.
Qui statim vocatus intravit:
et videns eum melius habentem

ac loq̄ valēte flexis genu
bus gr̄as egit deo cū oībꝰ
q̄ aderat fr̄ibꝰ. Et cū pa
rū resedisset. ac de supnis
iudicijs trepidi aliq̄ ꝯfa
bulari cepisset: iussit
pōtifex ceteros ad horā
egredi: et ad accitā p̄bīm
ita loq̄ exorsꝰ ē. Visio
m̄ modo tremēda appa
ruit. quā te audire et
silētio tegē volo. donec
sciā q̄d de me fieri velit
deꝰ. Astitit enī m̄ q̄dā
cādido p̄clarꝰ habitu dicēs
se ēē michaelē archāge
lū: et ob hoc īqt missꝰ sū
vt te a morte reuocē.
Donauit enī dn̄s tibi vi
tā p orōes et lacrimas
discipulorꝫ et frm̄ tuorꝫ:
et p intercessionē bte sue
genitricis sēpq̄ virgīs
marie. Quapp dico tibi
qꝛ mō q̄dē ab infirmita
te hac sanaberis. Sz paratꝰ
esto qꝛ pꝰ q̄driēniū reu
tēs visitabo te. Priam
vero puīcias mx̄imā pos
sessionū tuarū q̄ ablate
sūt portionē recipies:
atq̄ i pace tāqllā vitā ter
miabis. Conualuit igit̄ epūs
cūctis gaudētibꝰ ac deo gr̄as

agētibꝰ: repetitoq̄ itinē brit
tāniā venit. Lectis igitur
eplis q̄s ab aplico papa ad
duxerat: bertwalt archi
epūs. et edilred q̄ndā rex
tūc aūt abbas libētissie
fauerūt. Cenred videlz edil
red accersitū ad se cōredu
quē p se regē ꝯstituerat
amicū epō fieri petijt et ipe
trauit. Sed et alfridꝰ nor
thanhūborū rex eū suscipe
ꝯtēpsit. nec lōgo tēpe sup
fuit. Vn̄ fcm̄ ē vt regnā
te osredo filio eiꝰ mox sino
do fcā iux̄ fluuiū nid post
aliq̄ntū vtriusq̄ ptis ꝯflic
tū: tādē cūctis fauētibus
i p̄sulatū sit sue eccle
receptus. Sicq̄ q̄tuor ānis
id ē vsq̄ ad obitū suū dic
vitā duxit i pace. Defunctꝰ
ē aūt i mōsterio suo q̄d habe
bat i puīcia vndalū sub
regimie cadwaldi abbis:
et mūsterio frm̄ p̄latꝰ i p
fatū mōsterium suū q̄d vo
catur inchipū positꝰ ē i ec
clesia bti petri apli iux̄
altare austrū vt et sup dc
tūꝰ: et hec de illo sup epita
phiū scriptū ē.

Walfrid h̄ mīgr̄ q̄esat
torpe p̄sul. Hac deo

q aulā duct9 pietatis
adore. fecit. et et eximio sa
crauit noīe petri. Cui cla
ues celi celi xp̄s dedit arbi
ter orbis. Atq; auro art
tirio deuo-tus vestyt auro.
Cui etiā sublime cru
cis radiāte metallo. hic po
suit tropheū: necnō et qua
tuor auro. Scribi euāgelia
precepit ī ordie libros. Ac
thetitā crutilā hys gdigt
nā gdidit auro. Paschalis
etiā solēpnia tp̄a cursq.
catholici ad iustū correx
it dogma canonis. Que
statuere p̄res: dubioq; erro
re remoto. Certa sue gēti
ōndit moderamina rit9.
Inq; locis istis mōchorū
examia crebra Collegit.
ac moītis canit quā regu
la prim Sedulus īstituit.
multisq; domiq; foribq;.
iactatiōs nimiū p tp̄a lō
ga periclis. Quindeties ter
nos p9q; egit ep̄s ānos.
Trasyt et gaudēs celestia
regna petiuit. Dona ihū
vt grex pastoris calle seq̄t.
Anno p9 obitū
p̄fati epi p̄rio id est
osfredi reuerētissi9 p̄r adria
n9 abbas coopator ī v̄bo
theodori bt̄e meōrie defunct9
est: et ī mōsterio suo ī eccle
sia bt̄e dei genitricis sepul
tus. q ē ān9 xl9 p̄m9 ex q
a vitelliano papa direct9 est
cū theodoro: ex quo aūt brit
tāniā venit xxix9. Cui9 doc
trīe sunt et theodori īter
alia testimoniū phib; q
albin9 discipul9 ei9 q mōste
rio ip̄i9 ī regimīe successit.
ītm̄ studyz scripturarū
īstitutus ē: vt grecā qdem
līguā nō pua ex p̄te. lati
nā vero nō min9 q̄ āgloz
q sibi ē naturalis nouerit. Suscepit vero p
wilfrido epatū augustal
dēsis ecclesie acca p̄b̄r ei9
vir et ip̄e strēnuissi9. et
corā deo et hoīb9 magnifi
cus: q et ip̄i9 ecc̄e sue q ī
bti andree apostoli honorem
gsecrata ē edificiū multi
fario decore ac mirificis
āpliauit opib9. Dedit nāq;
opam qd' et hodie facit:
vt acqsitis vndiq; reliqīs
btorū apl'oz ac mrm̄ xp̄i
ī veneratiōe illoz poneret
altaria distītis porticib9
ī hoc ip̄m ītra muros ecc̄e:
sz et historias passiōis eoz
vna cū ceteris ecclesiasticis

voluminibus summa industria congregans. amplissimam ac nobilissimam bibliothecam ibi fecit: necnon et vasa sancta et luminaria aliaque huiusmodi que ad ornatum domus dei pertinet studiosissime comparavit. Cantatorem quoque egregium vocabulo Mabam. qui a successoribus discipulorum beati pape Gregorii in Cantia cantandi fuerat sonos ad se suosque instituendos accersivit: ac per annos duodecim tenuit: quatenus que et illi non noverant carmina ecclesiastica doceret: et ea que quondam cognita longo usu vel negligentia inveterare ceperant. huius doctrina priscum renovaretur in statum. Ita et ipse episcopus Acca cantator erat peritissimus. quomodo etiam in litteris sacris doctissimus: et in catholice fidei confessione castissimus. in ecclesiastice quoque institutionis regulis sollertissimus extiterat: et usquedum premia pie devotionis accipiat. existere non desistit: utpote qui a pueritia in clero sanctissimi ac deo dilectissimi Bosa Eboracensis episcopi nutritus atque eruditus est. Deinde ad Wilfridum episcopum spe melioris propositi adveniens omnem in eius obsequio usque ad obitum illius explevit etatem: cum quo etiam Romam veniens multa illic que in patria nequiverat ecclesie sancte utilia didicit.

Eodem quoque tempore Naitanus rex Pictorum qui septentrionales Brittanie plagas inhabitant. admonitus frequenti meditatione scripturarum renuntiavit errori quo eatenus in observatione pasche cum sua gente tenebatur. et se suosque omnes ad catholicum dominice resurrectionis tempus celebrandum perduxit. Quod ut facilius et maiori auctoritate perficeret quesivit auxilium de gente Anglorum: quos iamdudum ad exemplum sancte romane et apostolice ecclesie suam religionem instituisse cognovit. Siquidem misit legatos ad virum venerabilem Ceolfridum abbatem monasterii beatorum apostolorum Petri et Pauli quod est ad ostium Wiri fluvii. et iuxta amnem Tina in loco qui vocatur in Girvum cui ipse post Benedictum gloriosissime prefuit:

postulans ut hortatorias
sibi litteras mitteret quibus pote
tius confutare possit eos qui
pascha non suo tempore obser
uare presumerent. simul et
de tonsure modo uel ratione
qua clericos insigniri deceret:
excepto quod etiam ipse in hiis
non parua in parte esset inbutus.
Sed et architectos sibi mit
ti precepit petiit qui iuxta
morem romanorum ecclesiam de
lapide in gente ipsius face
rent: promittens hanc in ho
norem beati apostolorum principis
dedicandam: se quoque ipsum cum
suis omnibus morem sancte roma
ne ecclesie et apostolice semper
imitaturum: in quantum dum
taxat tam longe a romanorum
loquela et natione segregati
hunc ediscere potuissent. Cuius
religiosis uotis ac precibus
fauens reuerentissimus ceol
fridus: misit architectos
quos petebat illi. et
litteras scriptas in hunc mo
dum. Domino excellentissimo et
gloriosissimo regi naitano:
ceolfridus abbas in do
mino salutem. Catholicam
sancti pasche obseruantiam
quam a nobis rex deuote
religioso studio quesisti:

promptissime ac libentissime
tuo desiderio iuxta quod ab
apostolica sede didicimus pa
tefacere satagimus. Scimus
namque ecclesie donatum celi
tus: quotiens ipsi rerum do
mini discende docende custo
diende ueritati operam impen
dunt. Nam et uere omnino
quidam secularium scriptorum:
quia felicissimo mundus statu
regeretur si regnaret phi.
Quod si uel philosophia huius
mundi merito diligere potu
uere intelligere de statu
huius mundi merito diligere
potuit homo huius mundi quan
to magis ciuibus patrie ce
lestis in hoc mundo peregrinan
tibus optandum est et totis animi
uirtutibus supplicandum. ut
quo plus in mundo quique ualent
eo amplius eius qui super omnia est
iudicis mandatis au
scultare contendant: atque ad
hec obseruanda secum eos
quoque qui sibi commissi sunt
exemplis simul et auctoritate insti
tuant. Tres sunt ergo regule
sacris indite litteris: quibus
pasche celebrandi tempus
nobis prefinitum nulla
prorsus humana licet auctoritate
mutari. E quibus due in lege

moysi diuin9 statute:
2o i euangelio p effectum dni
te passiois et resurrecti
ois adiuncta est. Precepit
eni lex vt pascha pmo
mense ani. et tercia eadem
mensis septiana .i. a xv
die vsz ad xxi fieri debe
ret. additumqz e p institu
tioez aplica ex euangeli
o: vt i ipa septiana ter
cia die dnicam expectare.
atqz i ea tpis paschalis
inicium tenere debeamus.
Quam videlz regulam tri
formem quisqs custodierit.
nunqz ab inotitioe festi
paschalis errabit. Verum
si de hys si de hys singu
lis enucleatius ac latius
audire desideras: scrip
tum e i exodo vbi pple ysrl
liberandus pmu pascha fa
cere iubetur. qz dixerat do
minus ad moysen et aaron.
Mensis iste vobis pncipium
mensium pm9 erit i mensi
b9 ani loqmi ad vniuer
sum cetum filiorum ysrl et
dicite eis. Decima die men
sis h9 tollat vnusqsqz
agnum p familias et do
mos suas. Et paulo pos.
Et seruabitis eum vsqz ad
ad xx xiiij die mensis h9:

imolabitqz eum vniuersa
multitudo filiorum ysrl ad
vespm. Ex h9 v°bis mani
festissime constat qz ipi i ob
seruatioe paschali men
tio fit diei xiiii. vt no
tm i ipa xiiii die pascha
fieri pcipiatur. sz adueni
te tandem vespa diei xiiii.
idest quinta decima luna q
initium tertie septiane faci
at. i celu faciem pdeunte ag
nus imolari iubeatur. et q
ipa sit nox xv lune i q
passus egiptijs ysrl est a
longa seruitute redeptus.
Septem igit diebus azima co
medetis. Ex h9 vbis tota
tercia septiana eiusdem
pmi mensis decernit solep
nis ee debere. Sz ne puta
remus easdem septem dies a
xiiii vsqz ad xxi ee compu
tandas: continuo subiungit.
In die pmo non erit ferme
tum i domib9 vris. Quicumqz
comederit fermentum pibit
aia illa de ysrl. a die
pmo vsqz ad septimum. ... du
aut. In eadem ipa die edu
cam exercitum vrm de terra
egipti. pmu die azimorum
appellat eum: i quo exer
citum eorum esset educturus

de egipto. Constat enim quod
non xxiiii die in cuius vespera
agnus est immolatus: et
qui ipse pascha siue pha
se dicitur: sed xv sunt educti
ex egipto: sicut in libro
numerorum aptissime scri
bitur. Profecti igitur de
ramesse xv die mensis
primi: altera die phase
filii ysrael in manu excel
sa fecerunt. Septem ergo
dies azimorum in quorum prima
eductus est populus domini
de egipto: ab initio ut dixi
mus tercie septimane. hoc est
xv die mensis primi usque
ad vicesimam eiusdem men
sis ~~primi~~ die completam compu
tari ~~potest~~ oportet. Por
ro dies xiiii^us extra hunc nu
merum separatim sub phase
titulo prenotatur: sicut
exodi liber patenter edocet.
Ubi cum dictum esset in eadem
quoque ipsa die educturum exer
citum vestrum de terra egip
ti: protinus adiunctum est.
Et custodietis diem istum
in generationes vestras ritu
perpetuo. Mense primo xiiii
die mensis ad vesperam come
detis azima: usque ad xxi^am

diem eiusdem mensis ad ves
peram. Septem diebus fermen
tum non inuenietur in domibus
vestris. Anius enim non vide
at a xiiii usque ad xxi^am non
septem solummodo: sed octo potius
esse dies: si et ipsa xiiii an
numeretur. Si autem ut dili
gentius explorata veritas
docet a vespera diei xiiii^e
usque ad vesperam xxi^e computa
verimus: videbimus profecto
quod ita dies xiiii vesperam sua
in festum paschalis initium pro
gat: ut non amplius tota sol
lempnitas quam septem tantummodo
et noctes cum totidem diebus
comprehendat. Unde vera esse
probatur nostra definitio: quod tempus
paschale primo mense anni
et tercia eius ebdomada
celebrandum esse diximus.
Veraciter enim tercia eb
domada agitur: quod a ves
pera xiiii^e solis diei incipe
et in vespera xxi^e impleri.
Postquam vero pascha nostrum
immolatus est christus. diemque no
bis dominicam que apud antiquos
una vel prima sabbati siue
sabbatorum vocatur gaudio
sue resurrectionis fecit esse
sollempnem: ita hanc apostolica

traditio festis paschali
bus īseruit vt nichil
oīmodis de tpe pasche
legalis p̄occupādū.
nichil minuēdū eē de
cerneret. qn̄ potiꝰ sta
tuit vt expectaretur iux
p̄ceptū legis idē p̄miꝰ
ānu mēsis. expectaretur
xiiij dies illiꝰ. expectaret
vespa eiusdē. et cū hec
dies ī sabbatū forte īcide
rit. tollet vnusqsqꝫ ag
nū p failias et domos
suas. et imolaret eū
ad vespā. id est. p̄pareēt
oēs ecce p orbē q̄ vnā ca
tholicā faciūt. pane et
vinū ī misteriū carnis
et sanguīs agni ima
culati q̄ abstulit pcc̄a
mūdi. et p̄cedēte cōgrua
[illegible] lcc̄onū/ orationū
cerimonialiū paschali
ū solēpnitate offerēt h̄
dnō ī spē future sue re
deptiōis. Ipā ē enī eadē
ī q̄ de egipto p sāguīne
agni ysraelitica plebs
erepta ē. ipā ī q̄ p re
surrectiōez xp̄i liberatꝰ
est a morte eterna oīs
dei pp̄ls. Mane illustres
cēte die dnīca. p̄mā pas
chalis festi diē celebraret.
Ipā ē enī ī q̄ resurrectio
nis sue gloriā dn̄s mul
tiplicatie revelatiōis gau
dio discipulis patefecit.
Ipa p̄ma dies azimorū
de q̄ multū distīcte ī le
uitico scriptū ē Mense p̄
mo xiiij die mēsis ad ves
pā phase dnī. et xv die
mēsis huiꝰ solēpnitas
azimorū dnī ē. Septē
diebꝰ azima cōmedetis.
dies p̄miꝰ erit celeberrimꝰ
scīqꝫ. Si ergo fieri possꝫ
vt sp ī die xv p̄mi mēsis.
id est. ī lunā quītādecā
mā dnīca dies occurrēt.
vno sp eodēqꝫ tpe cū āti
quo dei populo gn̄s sacra
mētorū gnīe discreto si
cut vna eadēqꝫ fide pas
cha celebrare possemus
Quia vero dies septiane
nō eqli cū luna tramite
pcurrit. decreuit aplica
traditio q̄ p btm petrū
rome p̄dicata p marcū
euāgelistā et īterpretē il
liꝰ alexādrie ꝯfirmata
est. vt adueīte p̄mo mē
se aduēiēte ī eo vespa

Diei xiiii. expectet etiam dominica dies a xv usque ad xxi^am eiusdem mensis diem. In quocumque horum inventa fuerit merito in ea pascha celebrabitur: quia nimirum haec ad numerum pertinet illarum septem dierum quibus azima celebrare iubetur. Itaque fit ut numquam pascha nostrum a septimana mensis primi tertia in utramvis partem declinet: sed vel totam eam. id est. omnes septem legalium azimorum dies vel certe aliquam de illis teneat. Nam et si saltem unum ex eis hoc est ipsum septimum apprehenderit. quem tam excellenter scriptura commendat. dies autem igitur septimus erit celebrior et sanctior nullumque opus servile fiet in eo: nullus arguere nos poterit quod non recte dominicum paschae diem quem de evangelio suscepimus. in ipsa quam lex constituit tertia primi mensis ebdomada celebremus. Cuius observantiae catholica ratione patefacta. patet e contrario error irrationabilis eorum. qui praefixos in lege terminos nulla cogente necessitate vel anticipare vel transcendere praesumunt. Namque sine ratione necessitatis alicuius anticipant illi tempus in lege praescriptum. qui dominicum paschae diem a xiiii luna primi mensis usque ad xx^am lunam putant esse servandam. Cum enim vespera diei xiii^e vigilias sanctae noctis celebrare incipiunt. claret quod illam in exordio suo paschae statuunt: cuius nullam omnino mentionem in decreto legis inveniunt. Et cum xxi die mensis pascha dominicum celebrare refugiunt. patet profecto quod illum per omnia diem a sua solemnitate secernunt: quam lex maiore prae ceteris festivitate memorabilem saepe numero commendat. Sicque diem paschae ordine perverso et aliquando in secunda ebdomada tota compleant. et numquam in ebdomade tertiae die septimo ponant. Rursumque qui a xvi die saepedicti mensis usque ad xxii^am pascha celebrandum magis autumant. non minore utique errore tametsi altero latere a recto veritatis tramite divertunt. et veluti naufragia Scyllae fugientes in Caribdis voraginem submergendi decidunt. Nam cum a luna xvi primi mensis oriente id est

a vespa diei xv^e pascha
celebradu docat: nimiru
gstat qz xiiij^a die mesis
eiusde qua lex pmitt et p
cipue gmedat a sua psq
solepnitate secludut. ita
vt xv^e i q pls dei ab egip
tia seruitute redept e. et
i q dns suo mudu sagiue
a petoru tnbris liberauit:
i q etia sepultus spe nobis
p9 morte bte qetis tribuit.
vix vespam tagat. ideqz
pena erroris sui i semetipos
recipietes: cu i xxij die me
sis pasche dnicu die statu
ut. legittios vtiqz termios
pasche apta trasgressioe
violat: vtpote q ab illiq
die vespa pascha icipiut:
i q ho lex gsumare et pfi
ci debe decreuit. Illa i pas
cha die assignat pma tiug
i lege metio nulla vsqz repi
tur. id est quarte pmu sep
tiane. q vtriqz no solu i de
finitioe et gpoto lunaris
etatis. sz et i mesis pmi iue
tioe fallut. Que disputa
tio maior e: qz hec epistola
valeat gphede vel debeat.
Tatu hoc dico qp p eqnoctiu
vernale sp ierrabiliter pos

sit iueiri: q mesis iuxta
gpotu lune pmus ani q ce
debeat vltimus. Aeqnoctiu
enu iux sniam omniu ori
etaliu et maxie egiptioru
q p ceteris doctorib9 calcula
di palma tenet xij kl'aru
aplium die pueire gsueuit.
vt etia ipi ispectioe horolo
gica pbamus. Quecuqz ergo
luna an eqnoctiu plena
e xiiij videlz vel xv existes
hec ad pcedetis ani nouissi
mu ptinz mese: ideoqz
pascha celebradu habilis
no e. Que vero p9 eqnocti
u vel i ipo eqnoctio sui
pleniluniu hz: i hac absqz
vlla dubietate qz pmi me
sis e. et atiqs pascha cele
brare solitos: et nos vbi
dnica aduenerit dies cele
brare debe nosteduu est. Qd
ita fieri oportet illa nimiz
ratio cogit. qp i genesi scrip
tu e. qp fecit des duo lumi
naria magna. luminare ma
ius vt pesset diei: et luminare
minus vt pesset nocti. Vel si
cut alia dicit editio: lumi
nare maius i ichoatioe diei:
et luminare minus i ichoati
one noctis. Sicut ergo sol

Prius a medio procedens orientis
equinoctium vernale suo prefixit
exortu: deinde luna sole ad
vesperam occidente et ipsa ple
na a medio secuta est orientis.
Ita omnibus annis idem primus lune
mensis eodem necesse est ordine ser
vari: ut tamen ante equinoctium
vel in ipso equinoctii die sicut
in principio factum est vel eo tran
scenso plenilunium habere debe
at. At si uno die saltem ple
nilunium tempus equinoctii preces
serit, non hanc primo mensi anni
incipientis sed ultimo potius pre
teriti lunam esse ascribendam:
et ideo festis paschalibus
inhabilem memorata ratio pro
bat. Quod si mysticam quoque
vos in hiis rationem audire de
lectat, primo mense anni qui
etiam mensis novorum dictus est
pascha facere precipimur:
ad amorem celestium spiritum men
tis nostre sacramenta dominica
resurrectionis et ereptionis
nostre celebrare debemus. Ter
tia eiusdem mensis septimana
facere precipimur: quia ante legem
et sub lege promissus tercio
tempore seculi cum gratia venit ipse
qui pascha nostrum immolatus
est Christus. Qui etiam tertia die
post immolationem sue passionis
resurgens a mortuis hanc dominicam
vocari voluit, et in ea nos annu
atim paschalia eiusdem resurrec
tionis voluit festa celebrare,
quia nos quoque ita solum veraciter
eius solempnia celebramus: si
per fidem spem et caritatem pascha
id est transitum de hoc mundo
ad patrem facere curamus. Post
equinoctium veris plenilunium
mensis primi precipimur observare
paschalis: ut videlicet primo
sol longiorem nocte faciat diem:
deinde luna plenum sue lucis
orbem mundo presentet. Quia quidem
sol iustitie in cuius pennis est sa
nitas id est dominus Iesus per resur
rectionis sue triumphum cunctas
mortis sue tenebras superavit
ac sic ascendens ad celos misso
spiritu desuper ecclesiam suam que sepe
lune vocabulo designatur
interne gratie luce replevit.
Quem videlicet ordinem nostre salu
tis propheta contemplatus aiebat.
Elevatus est sol: et luna ste
tit in ordine suo. Qui ergo
plenitudinem lune paschalis
ante equinoctium provenire posse
contenderit, talis in misteriorum
celebratione maximorum a sanctarum
quidem scripturarum doctrina dis
cordat: concordat autem eis qui sine
preveniente gratia Christi se posse

saluare confidunt. Qui etsi
vera lux mundi tenebras moriendo
ac resurgendo numquam vicisset:
perfectam habere posse iustitiam
dogmatizare presumunt. Itaque
post equinoctialem solis exortum post
plenilunium primi mensis hunc
ex ordine subsequentem idest
post completam diem eiusdem
mensis quartamdecimam que cuncta
observanda ex lege accepi
mus. expectamus adhuc
monente evangelio in ipsa eb
domada tertia tempus diei domini
ce. et sic demum votiva pas
che nostri festa celebramus:
ut indicemus nos non cum antiquis
excussum egyptiae servitutis ve
nerari iugum. Sed redemptionem
totius mundi que in antiqui dei po
puli liberatione prefigurata
in Christi resurrectione completa est
devota fide ac dilectione co
lere. utque resurrectionis
etiam nostre quam eadem die do
minica futuram credimus.
spe nos certissima gaudere
signemus. Hic autem quem vobis
sequendum monstramus computus
pasche decennovenali circu
lo continetur. Qui dudum
quidem hoc est ipsis apostolorum
temporibus iam servari in ecclesia

cepit. maxime rome et egypti
ut supra iam diximus. Sed per indu
striam eusebii qui a beato martyre
pamphilo cognomentum habet distinc
tius in ordine compositus est: ut
quod eatenus per alexandrie ponti
ficem singulis annis per omnes eccle
sias mandari consueverat.
iam deinde congesta in ordine se
rie lune xiiii^e facillime posset
ab omnibus sciri computus pascha
lis. Theophilus alexandrie
presul in centum annorum tempus theo
dosio imperatori composuit. Ite
successor eius cirillus seriem
nonaginta quinque annorum
in quinque decennovenalibus
circulis comprehendit. Post quem
dyonisius exiguus totidem
alios ex ordine pari scemate
subnexuit: qui ad nostra usque
tempora pertingebant. Quibus ter
mino appropinquantibus. tan
ta hodie calculatorum exu
berat copia ut etiam in nostris
per brittaniam ecclesiis plures
sint qui mandatis memorie vete
ribus illis egyptiorum argu
mentis. facillime possint in
quotlibet spatia temporum pas
chales protendere circulos: etiam
si ad quingentos usque ad triginta
duos voluerint annos.

Quibus expletis : oia q̄ad
solis et lune mēsis et septia
ne ɔsequentiā spectāt . eodē
quo prius ordie deciditur . Ideo
aūt circulos eosdē tpm istati
ū vobis mitter supsedimus :
qz de coe tm tpis pascha
lis istrui ɔquretes ipos vo
bis circulos pasche catho
licos habūdare ꝓbastis .
Verū hys de pascha sicut
te vt petistis strictiqz ɔme
moratis : tōsurā q̄qz de
q̄ pariter vobis lrās fieri
voluistis . hortor vt ecclesi
asticā et xpiane fidei cō
gruā habē curetis . Et q̄dē
scimus qz neqz apli oēs
vno eodēqz mō attōsi . neqz
nunc ecclesia catholica si
cut vna fide spe et chari
tate i deū ɔsētit : ita etiā
vna atqz idissimili toto
p orbē tōsure sibi forma
ɔgruit . Deiqz vt supiora
id est patriarcharū tpa res
piciamus : Iob exēplar pa
tiētie dū igruēte tribu
lationū articulo caput
totōdit : ꝓbauit vtiqz tpe
felicitatis capillos nu
triere . At ipse ioseph casti
titatis et humilitatis pi
etatatis ceterarūqz vtutū

exercitor ac doctor eximius .
cū seruitio absoluēdꝰ attōsꝰ
eē legit : pz pfcō qz tpe ser
uitutis itōsis i carcē mane
bus manē solebat . Ecce
vterqz vir dei diuersū ab al
tero vultus habitū foris pre
mōstrabat : quorū tm intus
ɔsciā i parili virtutū sibi
grā ɔcordabat . Verū et si
pfiteri nobis liberū ē . qz tō
sure discrimē nocuat q̄bus
pura i deū ē fides et cari
tas i primū ē sincera : maxie
cū nūqz pribus catholicis
sicut de pasche vel fidei
diuersitate ɔflictꝰ . ita etiā
de tōsure differētia legatur
aliqua ɔtrouersia . Inter
oēs tñ q̄s vt i ecclā vt i vni
uerso hoim gñe reperimus
tōsuras : nullā magis se
quēdā nobis āplectēdāqz
iure dixeri ea quā i capi
te gestabat ille . cui se ɔfi
tēti dns ait . Tu es pe et
sup h pe edi ec . meā et por
i . nō p . ad . eā et ti . da . cla
ues . rc . Nullā vero magis
abhoīnādā detestādāqz me
rito cūctis fidelibꝰ crediderī
ea : quā habebat ille cui
grāz sācti sps ɔparare volēti

dicat idē petrus. Pecunia tu
a sit tecū i pditioēz. qm donū
dei existimasti p pecunia
possidē. Nō ē enī ps tibi neq;
sors i sermone hoc. Neq; enī
ob id tātū i cōna attōdim̄
q2 petrus ita attōsq e. sz q2
petr9 i mēoriā dnice passio
nis ita attōsus ē. Ideirco et
nos q2 et p eādē passione
saluari desideramꝰ. ipius
passiōis signū cū illo i ver
tice gestamꝰ. sūma videlz
pte corpis nrī gestamꝰ.
Sicut enī oīs eccl'a q2 per
mortē sui viuificatoris eccl'a
fcā est signū scē crucis ei9
i frōte portare psueuit. vt
crebro vexilli huiꝰ muīmīe
a malignorū spūū defēdat
icursibus. crebraq; huiꝰ
āmoītiōe doceat se q; carne
suā cū vicijs et pcupiscētijs
crucifigē debē. ita etiā opz
eos q vel mōchi votū vel
gdū clericatus habent
arctioribus se ptinētie frenis
astrīgē. formā q; cōne quā
ipē i passiōe spineā portūt
i capite vt spinas vel tri
bulos pcōrū nrōrū portet
idest exportet et auferret
a nobis. suo queq; i capi
te p tōsurā pferre. vt se

etiā irrisiōes et obpbria
p illo libēt ac pmte oīa
sufferre. ipo etiā frōti spūū
doceat. vt coronā vite eīne
quā repromisit deus dilige
tibus se sp expectare pq; huiꝰ
pceptiōe et aduersa se mūdi
et psspa ptēpnē designet.
Ceterū tōsurā eā quā ma
gū fecit habuisse symone
qs rogo fideliū nō statī cū
ipā magia pmo detestetur.
et merito exsufflet et abhorreat.
Que i frōtis qdē supficie
corone videt spēm pferre.
sz vbi ad ceruicē psiderādo
pueneris decurtatā eam
quā te vidē putabas iueī
es coronā. vt merito talē
symoniacis et nō xpianis
habē puenire pnoscas. q
i pnti qdē vita a deceptis
hoibꝰ putabātur digni
ppetue glīe corone. sz i ea
q hac seqt nō solū oī spe
corone priuati. sed eterna
isup pena sūt dāpnati.
Neq; vero me hec ita pse
cutū estimes q̄si eos q hāc
tōsurā hnt pdēpnādos iudi
cē. si fide et opibꝰ vnitati
catholice fauerīt. ymo
pfidēter psiteor plurios ex
eis sāctos extitisse ac deo

dignos. Ex q̊b9 ē adānan
abbas et sacerdos columbiēsiū
egregius: q̊ cū legatus sue
gētis ad alfridū regē missꝰ.
nr̄m quoqꝫ mōsteriū vidē
voluissꝫ. miraq̄ꝫ ī morib9
ac v̊bis prudētiā. hūilita
tē religione ostēdēt: dixi
iter alia colloquēs. ●●● Ob
secro dn̄e fr̄ q̊ ad corona te
vite q̄ terminū nesciat tēdē
credis: q̊d ḡtio tue fidei ha
bitu terminatā ī capite coro
ne imagine portas? Et si
bt̄i petri ꝯsortiū q̄ris: cur
eius quē anathematizauit
tōsure tꝫ imaginē imita
ris: et nō potius eius cū quo
ieternū bt̄s viuē cupis.
etiā nūc hᵗib hītū te q̄ītu
potes diligere mōstras.
Rn̄dit ille. Scias p certo
fr̄ mi dilecte: qꝛ etsi symo
nis tōsurā ex ꝯsuetudine
prie habeā. symoniacā tn̄
pfidiā tōt̄ mēte detestor ac
respuo: ac btissimi ac ap̄lo
rū principis q̄ītū mea pu
tas sufficit vestigia seq̄
desidero. At ego. Credo iq̄
vere q̄ ita sit. Sꝫ tn̄ idicio
fit q̄ ea q̄ ap̄li sūt petri
i abdito cordis āplectimur:
si q̄ eius ee nostis etiā in

facie teneatis. Namqꝫ pruden
dētiā tuā facillime diiudicare
reor: q̄ aptius mlto sit eius
quē toto corde abhominaris
cūiusqꝫ horrēdā faciē videre
refugis hīt hītū vultus a tuo
vultu deo iā dicato separe:
et econtra eius quē apud deū
prēm habē patronū q̄ris.
sicut fc̄ta vel monita cupis
seq̄ sic etiā morē hītus te
imitari ꝯdeceat. Hec tūc
adānano dixi. q̊ q̊dē q̄ītum
ꝯspectis ecclarū nr̄arū
statutis pfecissꝫ pbauit:
tū reuersus ad scotiā mul
tas postea gētis eiusdē tur
bas ad catholicā tp̄is pas
chalis obseruātiā sua p̄di
catiōe correxit: tāctsi eos
q̊ ī isula hy morabāt̄ mō
chos. q̊busqꝫ speciali recto
ris iure p̄fuit necdū ad via
statuti melioris reducē va
lebat: tōsurā qꝫ si tm̄ sibi
auctoritatis subessꝫ emēda
re meminissꝫ. Sed et tuā pru
dētiā rex amoneo: vt ea q̄
vnitati catholice et ap̄lice
eccle ꝯtinat. vna cū gēte
tui te rex regū et dn̄s dn̄
dominātiū p̄fecit ī oībus
seruare ꝯtēdas. Sic enī fit
vt post acceptā tp̄alis regni

potētia ipe btissimus aplo-
rū princeps celestis q3 regni
tibi tuisq3 cū ceteris electis
libēs pādat introitū. Gra-
te regis eterni lōgiori tpe
regnātē ad nrām oīm pa-
cē custodiat. Hec epla cū
pnte rege naitano multisq3
viris doctoribus eēt lcā.
ac diligēter ab hys q itelli-
gere poterāt i linguā eius
ppā interptata: multū de
eius exhortiōe gauisus ee phi-
betur. ita vt exurgēs de
medio optiatū suorū qses-
su genua flecteret i terrā
deo grās agēs q tale mu-
nusculū de gēte anglorū
mereretur accipe vel habē.
Et qdē et antea noui īqt
q hec erat vera pasche ce-
lebratio. sed ītm modo ce-
lebrationē huius tpis obs-
uādā gnosco: vt parū m
oīodis videar de hys ātea
itellexisse. Vn palā pfite-
or vobisq3 q assidetis pn-
tes obtestor. q3 hoc obser-
uare tps paschale cū vni-
uersa mea gēte ppetuo vo-
lo: et hāc accipe debē tō-
surā quā plenā ee rōis
audiuimus oēs q i regno
meo sūt clericos decerno.

Nec mora: q dixerat regia
auctoritate pfecit. Stati
nāq3 iussu publico mitte-
bātur ad transscribēdū dis-
cēdū obseruādū p vniuer-
sas pictorū puincias circu-
li pasche decēnouenales
obliterratis p oia lxxxiiii
qz anorū circuli. attōde-
bāturq3 oēs i coronā ministri
altaris ac mōchi: et qsi
nouo se discipulatu bea-
tissimi aplorū pricipis petri
subditā eiusq3 tutādā ptec-
tiō gēs correcta gaudebat.

Nec multo post
illi qq3 q i isula hy
icolebāt mōs mōchi scotti-
ce natiōis cū hys q sibi erāt
subdita mōsterys: ad ritū
pasche ac tōsure canonicā
dno procurāte pducti sūt.
Siqdē āno ab icarnatiōe
dni septigētesio xvi° oske-
dno occiso: cōred guberna-
cula regni suscepit. Cu
veniss3 ac ad eos de hybernia
deo amabilis ac cū oī ho-
norificētia noiandus pr ac
sacerdos ecgbert cuius supius
meōriā fecimus sepius: ho-
norifice ab eis multoq3
cū gaudio susceptus est.
Qui qm et doctor suauissi-

et horū q̄ agēda docebat
erat executor deuotissim(us).
libēter audit(us) ab vniu(er)sis.
īmutauit pi(us) ac sedulis
exhortacōib(us) ueteratā illā
traditionē parentū eorū de q̄-
b(us) apliciū licz pferre sermo-
nē q̄ emulationē dei habe-
bāt sed nō s(e)c(un)d(u)m sciam:
catholicosq(ue) illos atq(ue) apli-
co more celebrationē ut diximus
pape solepnit(atis) sub figura
perpetue corone agē pdocuit
Quod mira diuine gstat
fcm dispēsacōe pietatis. ut
quē gēs illa q̄ nouerat sciaz
diuine gnitiōis libēt(er) ac sine
inuidia pplis anglorū cō-
municare curauit. ipa q(uo)q(ue)
postmodū p gētē āglorū
i eis q̄ min(us) habuerat ad
pfcāz viuēdi normā puē-
ret. Sicut ecōtra brittones
q̄ nolebāt anglis eā quā
habebāt fidei xpiane noti-
ciā pādē. credētib(us) iā pplis
āglorū et i regulis fidei
p oīa catholice istructis.
ipi adhuc iueterati et clau-
dicātes a semitis suis. et
capita sine corona ptēdūt.
et solepnia xpi sine eccl(es)ie
xpi societate venerātur.

Susceperūt itaq(ue) hyēses mō-
chi docēto ecgberto ritus vi-
uēdi catholicos sub abbate
duunchado. post ānos circi-
ter lxxx ex q(uo) ad pdicādū gē- pdicatione
tis āglorū aidanū miserūt
ātistitē. Mansit at vir dnī
egberth ānis xiii i pfata isu-
la. quā ipe velut noua q̄-
dā relucēte gra ecclīastice
societatis ac pacis xpo cō-
secrau(er)at. Anno q(uo)q(ue) dnīce
icarnatiōis septigētesio
xxviii(o) quo pascha dnīcum
octauū kl'arū maiarū die ce-
lebrabatur. cū missarū
solepnia i mēoria dnīce
eiusdē resurrectiōis celebras-
set. eodie et ipe migrauit ad
dominū. ac gaudiū sūme
festiuitatis qd cū fribus q(uo)s
ad vnitatis graz gu(er)terat.
ichoauit cū dnō et aplis
ceterisq(ue) celi ciuib(us) gple-
uit. ymo idipm celebrare
sine fine nō desinit. Mira
dispēsatio dīne puisiōis
erat. q(uo)d venerabilis vir nō
solū i pascha de hoc mūdo
trāsiuit ad dnz pcez. ve-
rū etiā cū eo die pascha
celebraret quo nō pius i
eis locis celebrari solebat.

Gaudebat ergo frēs de ag
nitiōe certa et catholica
tpīs paschalis: letabatur
de procinio pūētis ad dnm̄
prīs p quē fuerāt correcti:
ḡtulabat etiā ille qr eate
nus ī carne seruatus ē donec
illū ī pascha diē suos au
ditores q̄s sp āte a vitabāt
suscipe ac secū agē videret:
sicq; certus de illorū correctiōe
reuerēdissimus pr̄ exultauit
vt videret diē dnī: vidit
et gauisus est. Anno dnī
ce īcarnatiōis septīgētesimo
xxv° q̄ erat ānus vii° osrici
regis northanhymbrorū q̄ co
rado successerat: vitred fi
lius egbercti rex cantuariorū
defunctus ē ix° die kl̄ar
maiarū: et regni qd̄ per
xxxiiii° semis ānos tenebat
filios tres. edilbertū. ead
bertū. alricū reliqt here
des. Anno post q̄ pxīo tho
bias roffēsis ecclē psul
defunctus ē: vir vt sup̄ mem̄i
mus doctissimus. Erat enī disci
pulus btē mēorie theodori
archiepī et abbatis adriani.
Vn̄ vt dcm̄ est cū eruditiōe
lrārū vel ecclasticarū vel
gnālium ita grecā q̄ et latinā
didicit linguā: vt tā no
tas ac familiares sibi eas
q̄ natiuitatis sue loq̄lam
haberet. Sepultus vero ē
ī porticu scī pauli aplī.
quā īra ecclīaz scī ādree sibi
ipse ī locū sepulchri fecerat:
post quē epatus officium adulf
berctualdo archiepō cōsecrāte
suscepit. Anno dnīce īcar
natiōis septīgētesimo
xxix° apparuerut comete due
circa solē: vna p̄cedebat
mane oriētē. altera seq̄ba
tur vespe occidētē: q̄si ori
ēti simul et occidēti dire
cladis p̄sage: vel certe
vna diei altera noctis
p̄currebat ortū: vt vtroq;
tpe mala mortalibus īminē
signaret. Portabāt eī fa
cē ignis ḡtra aq̄lonē q̄si
ad accēdēdū ādclina: ap
parebātq; mēse ianuario:
et duabus ferme septīanis
pmanebat. Quo tpe ḡra
uissimā sarracenorū lues
gallias misera cede vasta
bat: et ipsi nō multo post
ī eadē puīcia dignas sue
pfidie penas luebat. Quo
āno scūs vir dnī egberth
vt sup̄ meorauim̄ ipso die

paschae migrauit ad dominum
hoc et mox peracto paschae
hoc est septima iduum ma
iarum die osric northanhymbro
rum rex uita decessit: cum ipse
regni quod xi annis guber
nasset successorem fore ceol
wlfum decreuisset. fratrem
illius qui ante se regnauerat
coenradi regis: cuius reg
ni et principia et processus
tot ac tantis redundauere rerum
aduersantium motibus: ut quid de hiis scri
bi debeat quemue habitura
sint finem singula nec dum sci
ri valeat. Anno dominice incar
nationis septingentesimo xxxi^o
bertwald archiepiscopus longa con
sumptus etate defunctus est.
die iduum ianuariorum: qui
sedit annis xxxvii menses
vi. dies xiiii: pro quo anno
eodem factus est archiepiscopus tatuuini
vocabulo de prouincia mercio
rum cum fuisset presbiter in monasterio
quod uocatur briudun. Consecratus
est autem in ciuitate doruuerni
a viris venerabilibus danie
le uentano et ingualdo londo
niense. et alduino fendelse.
et adwlfo rhofensi antistitibus
die x mensis iunii dominica:

religione et prudentia vir
insignis: sacris quoque litteris nobi
liter instructus. Itaque in pre
senti ecclesiis cantuariorum tatuuini
et adwulf episcopi presunt. Porro
prouincie orientalium saxonum
ingualdus episcopus: prouincie orientali
um anglorum aldberth et hadul
ac episcopi: prouincie occidentalium
saxonum daniel et forthere
episcopi: prouincie merciorum
adwini episcopus: et eis populis qui
ultra amnem sabrinam ad occi
dentem habitant. walchstot episcopus
prouincie wiciorum: wilfri
dus episcopus lyndisfarnorum: ~~Edbert~~
tynberth vero episcopus. Episcopatus insule
uecte: ~~est~~ et ad danielem
pertinet episcopatus uente ciuitatis.
Prouincia autem australium sax
onum iam aliquot annos absque
episcopo manens. ministerium sibi
episcopale ab occidentalium saxo
num antistite querit: et prouin
cie cetere australes ad con
finium usque urbem fluuius cum
suis quoque regibus merciorum re
gi subiecte sunt. At uero pro
uincie northanhymbrorum cui
rex ceolwlf prest quatuor
nunc episcopi presulatum tenent:
wilfridus in eboracensi ecclesia.
acca in augustaldensi eccla.

edilwald in lidisfarnensi.
pecthelm in ea que candida
casa vocatur: que nuper mul
tiplicatis fidelium plebibus
in sedem pontificatus addita.
ipsum primum habet antistitem. Picto
rum quoque natio tempore hoc et fedus
pacis cum gente habet northanym
brorum: et catholice pacis
auctoritate cum universali ec
clesia particeps existere gaudet.
Scotti qui brittaniam incolunt
suis contenti finibus: nichil
contra gentem anglorum insidiarum
moliuntur aut fraudium.
Brittones vero quamuis max
ima ex parte debellati. do
mestico sibi odio gentem anglo
rum et totius catholice eccle
statum pascha minus recto mo
ribusque improbis impugnent: tamen
et divina sibi et humana prorsus
resistente virtute in neutro
cupitum possunt obtinere proposi
tum: quippe qui quamuis ex parte sui
sint iuris: nonnulla tamen ex
parte anglorum sunt servitio
mancipati. Qua arridente
pace ac serenitate temporum:
plures ex gente northanymbro
rum tam nobiles quam privati se
suosque liberos depositis ar
mis satagunt magis accep

ta tonsura monasterialibus
asscribere votis. quam bellicis
exercere studiis. Que res
quem sit habitura finem: poste
rior etas videbit

Hic est inpresentiarum uni
uerse status brittanie
anno adventus anglorum in brit
tanniam circiter ducentesimo
octogesimo quinto. dominice autem
incarnationis anno septinge
tesimo primo: in cuius regno per
petuo exultet terra: et congratu
lante in fide eius brittania:
letentur insule multe. et con
fiteantur memorie sanctitatis eius

Verum ea que temporum distinc
tione latius digesta
sunt: ob memoriam conservanda
breviter recapitulari placuit

Anno igitur ante incarnationem
dominicam sexagesimo gaius
iulius cesar primus romanorum
brittaniam bello pulsavit
et vicit: nec tamen ibi potuit
regnum obtinere

Anno ab incarnatione domini
xlvi claudius secundus romanorum
brittanias adiens plurimam
insule partem in deditionem rece
pit: et orcadas quoque insulas
romano adiecit imperio

Anno ab incarnatione domini

centesimo lxxvii° eleutherius rome presul factus xv annis ecclesiam rexit: cui litteras rex brittannie lucius mittens ut christianus efficeretur peciit et impetrauit.

Anno ab incarnatione domini centesimo lxxxviii° seuerus imperator xviii annis regnauit: qui brittaniam vallo a mari usque ad mare precinxit.

Anno ccc° lxxxi° maximus in brittannia creatus imperator: galliam transiit et gratianum interfecit.

Anno cccc° ix° roma a gothis fracta est: ex quo tempore romani in brittannia regnare cessauerunt.

Anno cccc° xxx° palladius ad scotos in christum credentes a celestino papa primus mittitur episcopus.

Anno cccc° xlix° mercianus cum valentiniano imperium suscipiens vii annis tenuit: quorum tempore angli a brittonibus accersiti brittanniam adierunt.

Anno quingentesimo xl° eclipsis solis facta est xiiii° kalendarum martiarum ab hora prima usque tertiam: et apparuerunt stelle pene hora dimidia ab hora diei tertia.

Anno quingentesimo xlvii° ida regnare cepit: a quo regalis northanymbrorum prosapia originem tenuit: et xii annis in regno permansit.

Anno quingentesimo lxv° columba presbiter de scottia venit brittanniam ad docendos pictos: et in insula hii monasterium fecit.

Anno quingentesimo xcvi° gregorius papa misit brittanniam [illegible] augustinum cum monachis: qui verbum dei genti anglorum euangelizarent.

Anno quingentesimo xcviii° venerunt brittanniam prefati doctores: qui fuit annus plus minus centesimus quinquagesimus aduentus anglorum in brittannia.

Anno sexcentesimo primo misit papa gregorius pallium brittanniam augustino episcopo iam facto: et plures verbi ministros: cum quibus et paulinum.

Anno sexcentesimo quarto pugnatum est andeglastane.

Anno sexcentesimo q° orientales saxones fidem christi perceperunt sub rege seberto et antistite mellito.

Anno sexcentesimo q° gregorius papa obiit.

Anno sexcentesimo xvi° edilbert rex cantuariorum defunctus est.

Anno sexcētesº xxvº pau
linus a iusto archiepō or
dinat͛ genti northanhybror
ātistes.
Anno sexcētesº xxvº eanfled
filia eduini regis babtiza
ta ē cū xii ī sabº pētecosten
Anno sexcētesº xxviiº edui
nus rex baptizatus est
cū sua gēte ī pascha.
Anno sexcētesº xxxiiiº
eduino rege pempto: pau
linus cātiā redyt.
Anno sexcētesº xlº ead
bald rex cathuarior obyt.
Anno sexcētesº xliiº os
wal rex occisus est.
Anno sexcētesº xliiiiº pau
linus qndā eboraci sed
tūc rhofensis ciuitatis
eps migiuit ad dnz.
Anno sexcētesº liº oswi
rex occisus est: et aiadan
eps defunctus est.
Anno sexcētesº liiiº middi
langli sub pricipe peada
fidei misterys sūt ībuti.
Anno sexcētesº lvº pyt pe
da: et merci fcī sūt xpiani
Anno sexcētesº lxiiiiº eclip
sis solis fcā est: earcōberth
rex cathuariorū defūctꝰ e:
et colmā cū scottis ad suos
reuersus. et pestilēcia venit

et ceadda ac wilfrid nor
thanhybrorū ordinat epi.
Anno sexcētesº lxviiiº theo
dorus ordiatur archiepūs
Anno sexcētesº lxxº oswi
rex northanhybrorū obyt.
Anno sexcētesº lxxiiiº eg
berth rex cathuaiorū obyt.
et synodus fcā ē ad heutfur
de pnte egfrido rege: pre
sidēte vero theodoro archie
piscopo vlcia x caplorū
Anno sexcētesº lxxvº wlferi
rex merciorū p quī xvii annis
regnauerat defūctus:
edilredo fri reliqt ipiū.
Anno sexcētesº lxxviº edil
red vastauit cantiā.
Anno sexcētesº lxxviiº
cometa apparuit apparuit
wilfrid eps a sede sua pul
sus ē ab egfrido rege: et
p pro eo bosa eata et ead
hed cōsecrati sūt ātistites.
Anno sexcētesº lxxixº oswi
occisus est
Anno sexcētesº lxxxº fcā ē
synodus ī cāpo hedfelda de
fide catholica psidēte archi
epō theodoro. ī q affuit et
iohēs abbas rōmus. q anno
hilda abbissa ī stronesthale obyt.
Anno sexcētesº lxxxvº egfri
dus rex northanhybrorū occisꝰ ē.

Anno eodē lotheri rex cā-
thuariorū obijt.
Anno sexcētē° lxxxviij° ce-
adwala rex occidētaliū sax-
onū romā de brittānia ꝑgit.
Anno sexcētē° xc° theodo-
rus archiepiscopꝰ obijt.
Anno sexcētē° xcvij° ostrid
regina a suis . id est . a merci-
orū ꝑmatibus īterēpta est.
Anno sexcētē° xcviij° berted
dux regius northanhẏbrorū
a pictis īterfectus est.
Anno septīgētē° qīto edil-
red postq̄ [redacted] xxx anis et
uno gēti merciorū ꝑfuit :
mōchꝰ fcs cēredo regnū dedit.
Anno septīgētē° quīto ald-
fridus rex northanhẏbro-
rū ÷ defunctus est
Anno septīgētē° ix° cēred
rex merciorū postq̄ sex ānos
regnauit romā ꝑgit.
Anno eodē beretfridus ꝑfec-
tus cū pictis pugnauit.
Anno septīgētē° xvij° osred
rex northanhẏbrorū occisus
est : et rex merciorū ceolred
defunctus : et uir dnī egbert
hẏēses mōchos ad catholicū
pascha et ecclesiasticā correx. tōsura
Anno septīgētē° xxv° uuitred
rex cathuariorū obijt.
Anno septīgētē° xxix° co-
meta apparuit : scs egbert
trāsijt : osrich mortuus ē.
Anno septīgētē° xxx°
bertwald archieps obijt.
Anno eodē tatwin con-
secratus archieps nonus
dorwernēsis ecclē : edibal-
do rege merciorū xv^m age-
re annū imperij.
Anno septīgētē° xxxij°
egbert pro wilfrido ebora-
ici eps fcs : cymbert eps
lyndisfarorū obijt.
Anno septīgētē° xxxiij°
tatwin archieps accepto
ab aplica auctoritate pal-
lio : ordinauit alwich et
sexfridum epōs.
Anno septīgētē° xxxiiij°
tatwin eps obijt.
Anno septīgētē° xxxv°
nothelm archieps ordinatꝰ :
et egbert eps accepto ab
aplica sede pallio pmus
post paulinū ī archiepatū
cōfirmatus est : ordinauitq;
friutubertū et friudwaldū
epōs . et beda pbr̄ obijt.
Anno septīgētē° xxxvij°
nimia siccitas fecit terra
īfecūdā : et ceoluulf sua
uolūtate attonsus regnū
eadberto reliquit.
Anno septīgentē° xxxix°
edilhart rex occidētaliū

saxonum obijt : etiam et nothelm archiepiscopus

Anno septingentesimo xl cutberth per nothelm consecratus est : edilbaldus rex merciorum per impiam fraudem vastabat partem northanhimbrorum erat que eorum rex eadbert occupatus cum exercitu suo contra pictos : edwaldo quoque obijt et pro eo cuthbert ordinatur antistes arcuwym et eadbertus incepit.

Anno septingentesimo xli siccitas magna terram occupavit carolus rex francorum obijt : et pro eo filij caroloman et pipin regnum acceperunt.

Anno septingentesimo xlv wilfridus eps et ingualdus lundonie eps migraverunt ad dominum.

Anno septingentesimo xlvii herefrid vir dei obijt.

Anno septingentesimo l cudret rex occidentalium saxonum surrexit contra edilbaldum regem et oengusum theudor atque eadret obijt : eadbert campum cyl cum alijs regionibus suo regno addidit.

Anno septingentesimo lvi anno regis eadberti quinto ydus ianuarias eclypsis solis facta est est. Et nec mora postea eodem anno et mense xv° [illegible] ix° kalendarum februarium luna eclipsim pertulit : horrendo et nigerrimo scuto ita ut sol paulo ante coopta.

Anno septingentesimo liiii° bonifatius qui et winfridus francorum eps l : tribus martirio coronatur : et pro eo redgerus consecratur archiepiscopus a stephano papa.

Anno septingentesimo lvii° edilbald rex merciorum a suis tutoribus nocte morte fraudulenta miserabiliter peremptus occubuit. Beonred regnare cepit : cynwolf rex occidentalium saxonum obijt. Eodem etiam anno offa fugato beonredo merciorum regnum sanguinolento conquisivit gladio.

Anno septingentesimo lviii° eadbertus rex northanhimbrorum dei amoris causa et celestis patrie violentia accepta sancti petri tonsura : filio suo osuulfo regnum reliquit.

Anno septingentesimo lix° osuulf a suis ministris facinorose occisus est : et edilwalo anno eodem a sua plebe electus intravit in regnum : cuius secundo anno ~~magna~~ magna tribulatio mortalitatis venit. et duobus

ferme ānis pmāsit: popu
latibus diutis ac diuersis
egritudinibus maxie tn
discēterie languore.
Anno septīgētes lxiiii° oengus
pictorū rex obijt qui regni sui
pncipiū usqz ad fine faci
nore cruētū tyrānus pdux
it carnifex: et oswini occisus e.
Anno septīgētes lxv°
aluthred rex susceptus ē i regn.
Anno septīgētes lxvi°
egbertus archieps psapia
regali ditatus ac diuina
scīētia ībutus: et eccui
bert vere fideles e e epi
ad dnz migrauerūt.
Hec de historia ecclesi
astica brittanorum.
et maxie gētis anglorū.
prout vel ex lrīs antiquo
rū. vel ex traditiōe maio
rū. vel ex mea ipe cognitiōe
scire potui. dno adiuuāte
digessi: beda dei famulus
et pbr mōsterij btorū aplo
rū petri et pauli qd est
ad wiremode et ingiruui.
Qui natus ī territorio
eiusdē mōsterij cū essē ano
rū septē. cura ppinquo
rū datus sū educādi re
uerēdissio abbati bndicto.
et deide ceolfrido: cunctūqz

ex eo tps vite ī eiusdē mōste
rij habitatiōe pagens. oēm
meditādis scripturis opam:
atqz īter obseruātiā disciplie
regularis et cotidianā ca
tādi ī ecclīa curā sēp aut
discē aut docē aut scribere
dulce habui. Nonodecio
aūt vite mee āno dyacona
tū tricesio grādū pbratus:
utrūqz p ministeriū reuerē
dissimi epi iohīs iubete
ceolfrido abbate suscepi.
Ex quo tpe suscepti pbrat9
usqz ad ānū vite mee quī
quagesimū nonū hec in
scripturā scām mea meo
rūqz necītate ex opusculis
venerabiliū pātrm breuiter
ānotare: siue etiā ad for
mā sēsus et īterptatiōis
eorū supadditē curaui.
In pncipio usqz ad natiuitatem
sis usqz ad natiuitatem
ysaac et ī alio libro et elec
tionē ysrahelis et hysmae
lis libros quatuor. De
tabernaculo et vasis ei9
ac vestibus sacerdotū li
bros qtuor. Itē ī pmā ptē
samuelis id est usqz ad
mortē saulis: libros qtuor.
De edificatiōe tepli alle
gorice expositionis sicut

et cetera libros ~~duos~~ duos.
Itē ī regū librū xxx questi
nū. In pu'erbia salomōis
libros tres. Itē ī cātica
cātico2ū libros septem.
In ysaiā danielē xij pro
phetas et ptē iheremie
distintiones capitulo2ū ex trac
tatu bti iheronimi excep
tas. Itē ī eszā et neemiā
libros tres. In cāticū abba
cuc librū vnū. In librū
bti pris thobie explanati
onis allegorice de xº et
ecclīa libros duos. Item
capitula lectionū ī pentatheu
cū moysi. iosue. iudicū.
In libros regū et verba
dierū. In librū bti pris
iob. In pabolas ecclesiastē
et cātica cātico2ū. In ysa
iā ꝓpheta. In eszā q; et nee
miam. In euāgm marci libros
quatuor. In euāgeliū luce li
bros sex. In omeliarū
euāgelij libros duos. In
aplm quecūq; ī opusculis
scī augustini exposita
īueni cūcta p ordinē trāscri
bere curaui. In actus aplo2ū
libros duos. In eplas sep
tē canonicas libros singu
los. In apocalipsī sancti
iohīs libros tres. Item

lectionū ī totū nouū te
stamentū excepto euāgelio.
Itē librū eplarū ad diuer
sos: quarū de sex etatibus sclī
vna est. De māsionibus
filio2ū ysrael vna. De
eo qđ ait isaias. et clau
dentur ibi ī carcerē et post
dies multos visitabūtur.
De rōe bisexti. De
equinoctio iux anatholiū
vna. Itē de historijs scō
rū. librū vite et passio
nis scī felicis cōfessoris.
de metrico paulini ope
ī prosā transtuli. Librū
vite et passiōis scī anasta
sij male de greco trāslatū
et peius a quodā īperito
emēdatū: put potui ad sen
sū correxi. Vitā scī pris
mōachi simul et antistitis
cudberti pmo heroico me
tro et postmodū plano ser
mōe descripsi. Historiā ab
batū mōsterij huius ī quo
supne pietati deseruire
gaudeo. bndicti. ceolfridi
et vutberti ī libellis duo
bus. Historia ecclesiastica
ecclīastica gētis nre ī quī
q; libris. Martirologiū
de natalicijs scō2ū mrm
diebus: ī quo oēs quos

uiterre potui · nō solū q̄
die uerū etiā quo genere
certamīs vel sub quo iudi
ce mūdū vicerūt diligēter
ānotare satagi studui·
Librū ymnorū diuerso me
tro siue rigmo· Librū epi
gramatū heroico metro
siue elegiaco· De natura
rerū et de tpibus libros
singulos· Itē de tpibus
librū unū maiorē· Librū
etiā de ortogfia alphabe
ti ordīe ~~digestū~~ distinctū
Itē librū de metrica arte
Et huic adiūctū aliū de
scematibus et tropis libel
lū: hoc ē de figuris modisq̄
locutionū quibus scrip
tura sancta cōtexta est

Te deprecor bone
Ihū ut cui propicius
donasti verba tue sapiē
vel sciencie dulciter hau
rire: dones etiam benig
nus aliquando ad te
omnis sapientie fon
tem puenire: et appa
rere sēp ante faciem tuā
Qui uiuis et regnas ꝛc̄
Explicit historia ecclāsti
ca venbilis bede pbri· Amē

Beda dei famulus monachorum nobile sydus
Finibus e terre profuit ecclesie
Sollers iste patrū scrutādo per oīa sensū
Eloquio viguit· plurima composuit·
Annos hac vita ter duxit vice trigita
Presbiter officio· utilis ingenio
Junij septenis viduatis carne kalendis
Angligena angelicā cōmeruit patriam

Presbiter hic beda requiescit carne solutus
Dona xpē animā ī celis gaudere per euum
Daq3 sophie illum debriari fonte· cui iam
Suspirauit ouans intento semper amore

Anno dnī septigētes° xxxv°· Ab obitu gregorij pape c° xxviij°

270